

МАРКУИЗ ДЬО САД

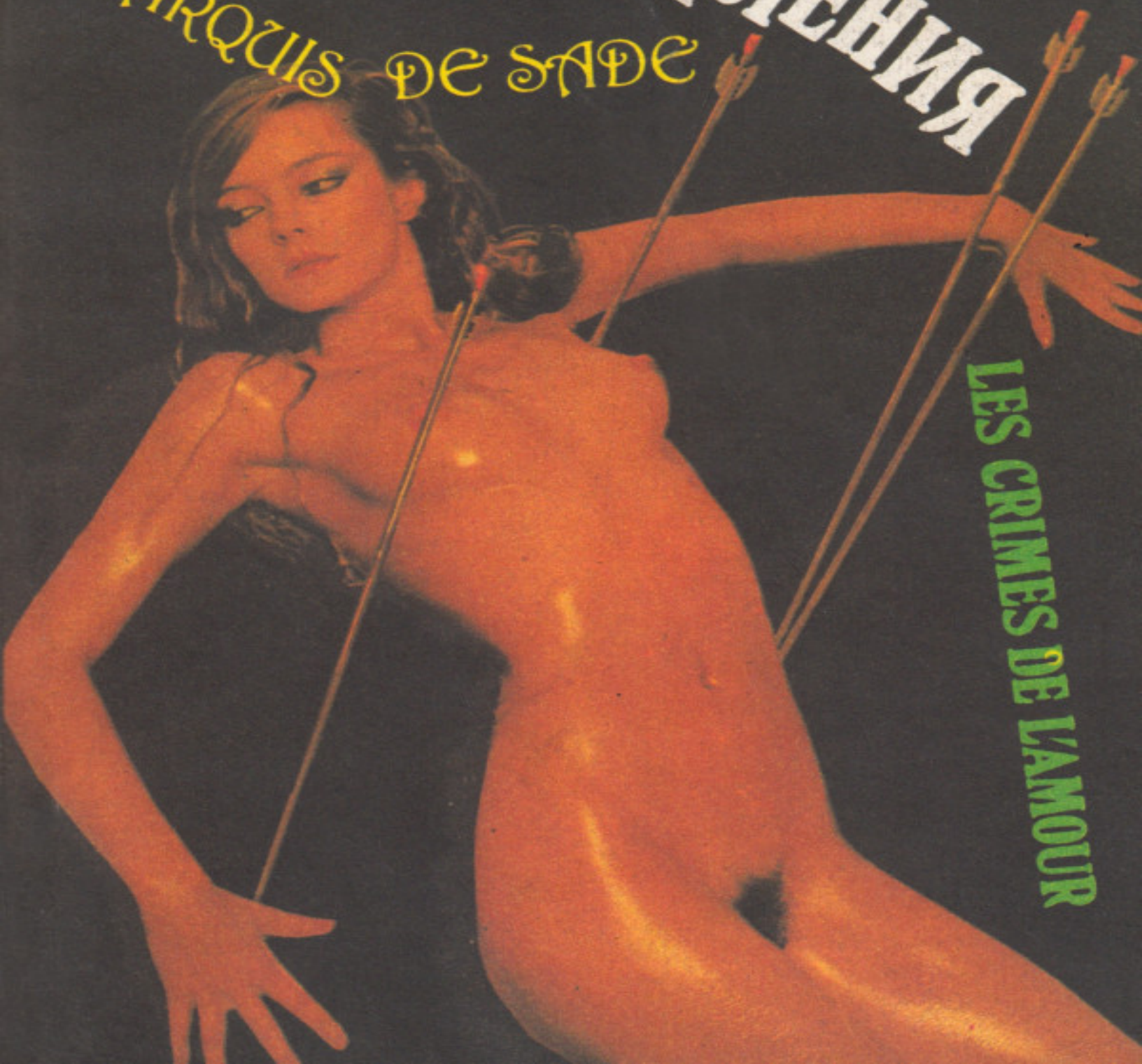
ЛЮБОВНИ

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

MARQUIS DE SADE

LES CRIMES DE L'AMOUR

МАРКИЗ ДЪО САД ЛЮБОВНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

Превод: Катерина Дянкова

chitanka.info

Авторът на тази книга е познат на българските читатели по един особен начин — не чрез неговите произведения, които никога не са издавани на български, а от думата „садизъм“, произлязло от неговото име.

Маркиз дьо Донасиен Алфонс Франсоа прекарва във френските затвори повече от 30 години — за убийства на сексуална почва. Според неговите критици произведенията му са изпълнени с описания на „сексуални извращения, кошмарни еротически видения и други патологични състояния“.

С възникването и разпространяването на фройдизма обаче започва преоткриването на маркиз дьо Сад. Сюрреалистите виждат в него „апостол на анархическите своеволия“ и го вписват в своето родословно дърво. Екзистенциалистите приемат „отвергнатия“ автор като близък пътешественик на техния светоглед. Така през последните десетилетия книгите на Маркиз дьо Сад придобиват необикновена популярност и се издават в огромен тираж.

Предлагания сборник от новели съдържа част от най-популярните произведения на автора.

МАРКИЗ ДЪО САД — ПЕВЕЦЪТ НА РАЗЮЗДАНАТА ЖЕСТОКОСТ И РАЗВРАТ ОПИТ ЗА КРАТКА БИОГРАФИЯ

*Вслушайте се в природата. Не бъдете
любещи се.*

*Бъдете развратници. Взимайте си този,
когото сте пожелали.*

Маркиз дьо Сад,
„Будоарна философия“

Маркиз дьо Сад, Донасиен Алфонс Франсоа (1740–1814) произхожда от стара аристократична фамилия от Прованс. Сред предците му по бащина линия най-известна от големия род Сад без съмнение е Лор, жената на Юг дьо Сад, възпята от Петрарка. Според мълвата, в тази връзка дори има нещо повече от духовна близост и някои изследователи не без основание смятат, че и част от кръвта на поета се е промъкнала в тази на древния Провансалски род.

През 1733 г. граф дьо Сад се оженва за Мари-Елеонор дьо Майе дьо Кармен, която има родство с Бурбоните. От брака им седем години по-късно — на 2 юни 1740 г., в Конде, Париж, се ражда синът им Донасиен Алфонс Франсоа. През 1744 г. момчето е изпратено в Прованс, където е отгледано от лелите му, а после възпитанието му е поето от чичо му — ерудитът абат дьо Сад. Той го отвежда в своите замъци в Сен-Леже д'Ебрьой и в Соман и тук момчето опознава мрачните сводове, уединението и загадъчността на старите феодални жилища.

През 1750 г. Донасиен е изпратен отново в Париж да продължи образованието си в колежа на йезуитите Луи льо Гран. Расте като красив, рус младеж с подчертана интелигентност, комуто всички предричат блестящо бъдеще. Животът на колежаните е суров, но в Луи

лъо Гран се отделя голямо внимание на театралната дейност и дьо Сад успява от много рано да опита възможностите си в актьорската игра. Това оказва голямо влияние и върху по-късните му интереси. Обсебен от мисълта за театъра, той не само пише за него, но и сам поставя свои и чужди творби и то понякога в твърде необичайна обстановка (например в лудницата в Шарентон).

През 1754 г. той е приет в училището „Шевалаже“ („Лека кавалерия“), в което се учат само синове на потомствени аристократи. Година по-късно (1755) младият дьо Сад, с чин младши лейтенант, е зачислен в пехотата на кралския отряд. От 1757 до 1763 г. участва в битките на седемгодишната война и се проявява като храбър и сърцат офицер, за което е повишаван неколkokратно. Една от творбите му — „Алин и Валкур“, съдържа следния пасаж, който може да бъде приет като „полусвидетелство“ за мислите и поведението на самия автор: „Тая природна буйност на моя характер, пише дьо Сад, пламенната душа, която бях получил от природата, придаваха повече сила и активност на жестоката добродетел, която наричат кураж.“

След подписването на Парижкия мирен договор (1763) е назначен в кавалерията вече с чин капитан. От същата година датира и първото известно любовно увлечение на дьо Сад — госпожица Лорис, владетелка на замъка Вакейра. Връзката им била сериозна и той желяел да се ожени за нея, но семейството му се противопоставя.

Настъпилите обществени промени през втората половина на 18 век също му диктуват друго. През тези години френската аристокрация осезателно обеднява, но същевременно трудно приема факта, че властта все повече се изплъзва от ръцете ѝ. Затова и младият маркиз дьо Сад, изпаднал във финансови затруднения, е принуден да се ожени със съжаление за Рене Палажи дьо Монтръой, произхождаща от дребната юридическа аристокрация, но материално добре обезпечена. Това става на 17 май 1763 г., но само няколко месеца по-късно аристократичната надменност на маркиза предизвиква разрив с родителите на съпругата му. През м. октомври същата година той вече твърде безцеремонно и открито развратничи в столицата и обвиненията срещу него, че води безпътен, кощунствен и светотатствен живот се засилват.

Особено яростно е настроена срещу дьо Сад влиятелната му тъща, която има силни връзки с двореца. Четири месеца след сватбата

маркизът е арестуван и затворен във Венсан, а опасната му тъща се погрижила той да прекара колкото се може по-дълго в затвора. Все пак този път дьо Сад не остава дълго зад решетките. Благодарение на намесата на баща му той е освободен, макар и принудително въдворен в замъка Ешофар в Нормандия.

Завърнал се в Лакост, дьо Сад продължава затвърдилият се вече у него начин на живот. Сред множеството негови любовници през първите години от брака му по-видно място заемат артистките от Кралската академия за музика госпожица Колет и госпожица Бовоазен, които дори настанява за известно време в замъка. Тогава той реставрира за твърде голяма сума и театъра в Лакост, което показва, че не само изкуството, но и двете госпожици са се ползвали с по-особено отношение на маркиза.

През октомври 1763 г. дьо Сад прекарва с производителката на ветрила Жан Тетар нощ, която се превръща в садомазохистичен делириум, въпреки че по това време този термин все още не съществува. Скандалът е потулен с големи усилия на близките.

През 1764 произнася реч в парламента в Дижон, която прави впечатление, но скоро става ясно, че маркиза гледа и на нея като на луксозно забавление, полагащо му се по право като на потомствен благородник.

През следващите години животът му е изпъстрен с безпътства и скандали: отначало по-поносими — поддържа открито връзки с разни комедиантки (1765), пътува за „развлечения“ по Прованс (1767), докато през 1768 г. избухва първият наистина голям скандал — бичува жена и светотатства.

Потърпевшата Роз Келер била отведена (впрочем с нейно съгласие, но по-късно тя претендирала, че си е мислела най-искрено, че маркизът има „честни намерения“) в неговата малка къща в Аркьой. Последвали сцени, в които садизмът изглежда бил най-много застъпен и на следния ден Роз Келер подава официално оплакване срещу дьо Сад. По-късно под натиска на родителите си потърпевшата оттегля оплакването си, но въпреки това маркизът е задържан, осъден на 100 ливри глоба и затворен в Сомюр, после — в Пиер-Анзис, недалеч от Лион. Положението му се усложнява от факта, че безпътните деяния са извършени в неделя на връх Великден, което едва ли е било случайно и с пълно право било изтълкувано като светотатство.

Освободен е едва през ноември следващата година при условие да се засели постоянно в провансалския си замък в Лакост. През същата година дьо Сад обаче напуска Лакост и заминава за Нидерландия. Тук безпътният му живот продължава със същата интензивност, което го довежда през август 1771 г. до затвор за дългове. След излизането си от него дьо Сад поддържа скандална интимна връзка със снаха си, канонистката Ан-Проспер дьо Лоне. Това обаче не му е достатъчно. На 27 юни същата година предизвиква втори „голям“ скандал. Тридесет и две годишният красив и изпълнен с желание за нови пикантни изживявания благородник, заявявайки на благочестивата си съпруга, че заминава за Марсилия във връзка с уреждането на някакъв кредит, изчезва отново от семейното гнездо. В пристанищния град заедно с прислужника си Латур той организира такава грандиозна оргия, че смайва с нея и много видялото и съвсем не чак толкова високоморално гражданство на града. Датата е 27 юни 1772 г. и този ден променя решаващо живота на маркиза.

Всичко започва още от сутринта. Към 10 часа оправният Латур вече довежда в квартирата им на улица „Обандж“ 15 четири подходящи проститутки и към десет и нещо „веселбата“ вече е в пълен разгар. Сад бичува с камшик първата лека дама и удовлетворява слугата си. Втората напердашва маркиза с метла, докато той сам отбелязва ударите с чертички върху перваза на камината. Третата бива обладана от прислужника, като същевременно Сад пристяга сладострастната двойка с каиши за леглото. Разбира се, твърде силно. При вида на окървавените чаршафи четвъртата изпада в паника и прави опит да избяга, но маркизът заключва вратата и натъпква в устата ѝ бонбони, пълни с кантаридин, или „испанска муха“ — разпространено по онова време силно възбуждащо средство. След това я „сократизира“, т.е. обладва я в ануса. Изобщо оргията е запълнена изцяло с всички възможни извратености — взимане на възбуждащи средства, бичуване, хомо- и хетеросексуална содомия и пр.

Накрая дамите получават по един сребърен талер и покана за романтична разходка с лодка през същата вечер. След преживяното обаче, нито една от тях не проявява желание да продължи забавленията с изтънчените господа. И четирите вкупом се явяват в полицията и разказват с най-големи подробности случилото се. По време на разпита

една от тях повръща кръв, вероятно от бонбоните, което е прието като доказателство, че аристократичният развратник е искал и да ги отрови.

Скandalът се разчува и придобива вече наистина огромни размери — дьо Сад, богатият благородник, притежател на замък, е закоравял престъпник и развратник, затварян вече за сексуални извращения, а сега вече и отровител. Над него надвисва сериозна опасност не просто за затвор, а за смъртно наказание. В Лакост е извършен обиск. Сад обаче успява да избяга заедно с балдъзата си — монахинята Ан-Проспер дьо Лоне, в която бил много влюбен, и с прислужника си Латур в Италия. Скandalът обаче не затихва.

На 3 септември 1772 г. маркизът и прислужникът му са осъдени задочно на смърт от Прованския парламент, а възмутената и възбудена общественост изгаря символично сластолюбеща във вид на сламено чучело наред пазарния площад в Екс ан Прованс.

Това обаче не попречва на бегълците да продължат да живеят по свой маниер и през следващите месеци. Оргиите и скандалите продължават и в Италия. Заради тях на 8 декември, по заповед на краля на Сардиния, маркизът е арестуван и отведен във Форт Миолан, където го очакват напрегнати дни. И то много. Успява да избяга едва на 1 май 1773 г. Няколко месеца по-късно той се завръща тайно в Лакост. Жена му вече му е простила. 1774 и 1775 г. обаче не се отличават особено от предходните — скандалите се редуват един след друг, къде по-успешно, къде по-малко успешно, потулявани от роднините му.

Положението обаче силно се усложнява от обстоятелството, че след прелъстяването на Ан-Проспер дьо Лоне, нейната майка и негова тъща, става окончателно заклет праг на маркиза. Тя успява да получи кралско писмо за арестуването на ужасния развратник и престъпник и дьо Сад изпада в тежка ситуация. Той прави опит да потуши общественото негодувание; временно притихва, отпраща всички прислужници от замъка (и мъже, и жени), но мълвата за страхотиите в това свърталище на греха не го оставя на мира. Разнасят се слухове (очевидно пресилени) за изчезнали деца, за намерени кости в градината и легендата за отровителя и канибала дьо Сад взема огромни размери. Маркизът е принуден отново да търси спасение в Италия.

Убежището обаче е временно.

През 1777 г. Сад отива тайно в Париж, за да види за последен път умиращата си майка. Това показва, че маркизът не е бил съвсем лишен

от чувството за нежна привързаност. Пристигането му обаче е разкрито и с помощта на неговата тъща — приятелка на Краля Луи XVI, на 13 февруари Сад е арестуван. Скоро след това парламентът в Екс го осъжда отново на смърт и гилотината се издига застрашително над шията му. Временно, до изпълнението ѝ, маркизът е затворен в главната кула на замъка Венсан. Едва година по-късно, през 1778 г. смъртната присъда е касирана. Скоро след това маркизът дори успява да избяга, но само за 39 дни. Заловен, той отново е затворен и този път престоява зад решетките цели 12 години — до Великата френска революция.

Колко странни понякога са криволиците на съдбата и логиката на събитията.

Авантюристът вече имал право само на един час разходка в двора — „тесен двор — по собствените му думи, където човек вдишва само миризмата на тялото на пазача и миризмата на кухня.“ Принуден да води застоял живот, нямайки възможност да се движи достатъчно маркизът напълнял и според сведенията на тези, които го посещавали и собствените му бележки, животът му причинявал страдание.

Дванадесетте години затвор принуждават привикналия да живее в неограничена свобода и своеволия благородник да потърси заместител на принудителната липса на преживявания. Като компенсация той развива въображението си и започва да пише. А тъй като през 18 век традицията вече обвързва еротизма и с философския неконформизъм, интересите му се разширяват в непредполагащи доскоро, вероятно и от него самия, посоки. Самотата прави от затворника прилежен ученик. Той чете трактати, пътеписни разкази, които разкриват многообразието на нравите в далечни и близки страни и народи, изучава философски съчинения, в които, отхвърляни дотогава чувства, се реабилитират и в които прозира надежда за промяна на обществото. Затова Сад не се поколебава да заимства в съчиненията си цели откъси от някои философи, които смята за свои съмишленици или предшественици. По такъв начин понякога неговите герои изведнъж заговорват и с езика на Волтер или Холбах. Но в същото време дьо Сад възприема и свойствените на Просвещението противоречия. Философите представят света едновременно такъв какъвто е, и такъв, какъвто според тях трябва да бъде. Те не признават възвишения морал и претендират, че основават етиката си на

полезността, без да държат сметка за различията и противоположността на интересите, които съществуват между хората и в обществото. Феодалът Сад се нарежда сред Просветителите със своя атеизъм, с отричането на принудителния морал и на институциите на стария режим, но когато става въпрос за изграждането на един нов свят, започва да се колебае. Може би все още еволюира, а може би и не желае — което е по-вероятно — да се лиши от част от своята свобода в името на свободата на други.

В едно от първите си малки съчинения — „Разговор между свещеник и умиращ“, той противопоставя на представителя на църквата безбожника, който търси щастието си в удоволствията и дава определение за морала чрез следната позната мисъл: „Да направим другите толкова щастливи, колкото бихме искали да сме ние самите.“ Малко по-късно Сад обаче написва „Сто и двадесетте дни на Содом“, където щастието на едни зависи изцяло от нещастieto и насието над други. Заслужава внимание и отношението на Сад към религията. В творбите му Господ най-често е отричан, но твърде двусмислено, а понякога е и „реабилитиран“, но с такава ирония, че зад тази „реабилитация“ съвсем ясно личи светотатственото удоволствие на богохулника. Развратникът е показан като човек, който е подвластен на своите страсти, но същевременно е и обрисуван като индивид със здрав разум, хладна пресметливост, който при осъществяването им владее твърде добре своите нерви и чувства — това е тъй нареченият парадокс на развратника.

При анализа на творчеството на дьо Сад съществува опасност да се приеме като проект (модел) за претворяване в реалността и изграждане на цяла система това, което всъщност при него се явява само измислица, само резултат на необузданата му фантазия. Творчеството на Сад е литературно, а не „футурологично“; съдържа в себе си неосъществимия в действителността синтез на противоречия, за което и сам авторът, ако се е интересувал въобще от този проблем, вероятно си е давал, или би могъл да си даде сметка. Предвиждайки мерки за радикализиране на Революцията, той например предлага да се ограничи законодателството, да се унищожи религията, но без да се уточнява положителното съдържание на новия режим, който ще отговаря респективно на неговите желания. С това Сад пропагандира един анархизъм или либерализъм, който предполага някаква

саморегулация на силните емоции. Но същевременно в творбите му присъства и образът на всемогъщия деспот, който, поради своята неограничена престъпна воля в ущърб на волята на другите, е над всякакъв контрол и регулация. Икономическите модели, върху които се основава въображението на дьо Сад, също са противоречиви — мястото на действието на драмите в неговите творби са и средновековният замък, и ателието; идеалът, който търси, се олицетворява както от затворения харем, така и от общата и напълно разкрепостена проституция. Развратникът не съумява да избере между миналото и бъдещето, между покоя и движението. Дьо Сад — благородникът, санкюлотът, развратникът-единак, изживява в мислите си противоречията на своето преломно, белязано с трагични и превратни събития време. Същевременно болезненото му съзряване превръща светския развратник и в мислител-бунтовник, а авторът на лековати театрални пиеси — в писател в истинския смисъл на думата.

Още през 1784 г. дьо Сад е прехвърлен в Бастилията (при „втората свобода“ — т.е. втория етаж на кулата на свободата, част от малката вила Сент Антоан), което пет години по-късно улеснява първата му публична политическа изява. На 4 юли 1789 г., в обстановката на назряващата революция, от прозорците на крепостта той бунтува тълпата, крещейки, че властите се готвят да изколят затворниците в Бастилията. Заради това само 10 дни преди завземането на този символ на абсолютизма е преместен в лудницата в Шарентон. Въпреки този свой „революционен акт“ потомственият аристократ маркиз дьо Сад естествено, все още няма почти нищо общо с въстаналите граждани. Но малко повече от една година след това — на 2 август 1790 г. — след като гражданинът Сад е освободен от затвора, за живота му започва един нов, противоречив и бурен период.

В затвора Сад написва 15 тома. Няколко от тях са публикувани, докато е още зад решетките, но най-грандиозното от тях, своята „библия“ — „Сто и двадесетте дни на Содом“, написана от него на 12-метрово хартиено руло с микроскопични буквички, авторът старателно скрива. При прехвърлянето му в лудницата в Шарентон обаче не му позволяват да вземе нищо със себе си и когато по-късно, след освобождаването му, идва да търси имуществото, си заварва килията в истински хаос — всичко е накъсано, изгорено, разграбено и отмъкнато. Писателят изпада в отчаяние, има чувството, че животът му е съсипан.

Той така и няма да узнае, че рулото със „Сто и двадесетте дни на Содом“ е спасено и сто години по-късно ще ужаси читателите му.

Революцията преобразява, както много други, и неговата съдба. Тя изтласква вече 50-годишния сладострастник и развратник на върха на вълната и той решава, напълно в негов стил, да се възползва от обстоятелствата. Лишеният от какъвто и да било морал безнравственик се приспособява безогледно, и затова естествено твърде успешно в оказалия се неочаквано така удобен за него политически момент. Той държи пламенни речи в Конвента, пише за него похвални пасквили, обявява се за отколешен привърженик на новото общество и против насиетието; кълне се, че не е и никога не е бил благородник, че няма нищо общо с аристократичния род дьо Сад и се казва само Сад, и че може да докаже много лесно това и пр. Твърди също така, че не е автор на издадените до този момент свои книги и надига глас за култ към добродетелите. Изобщо, читателят на тези редове би могъл, ако пожелае, да направи редица твърде забавни, но и показателни и поучителни паралели с нашата настояща, родна политическа действителност, което иде да потвърди още веднъж истинността, поне в областта на човешкото поведение, на печалната древна констатация — „нищо ново под слънцето“.

Гилотината стърчи окървавена, а бившият вече маркиз дьо Сад се превъплъщава в защитник на обезправените и преследваните. Междувременно, на 9 юни 1791 г., той е успял и да се разведе с вече ненужната му и спъваща политическата му кариера мадам дьо Сад. По това време има и нова интимна връзка — с Мари-Констанс Касне — „жена от народа“, при която се настанява да живее.

Превратностите на епохата му позволяват да заема различни длъжности в така наречената „Секция по клеветите“, а през 1793 г. дори да бъде издигнат за неин председател. Но и сега действията му са повлияни от противоречивостта на неговата личност. Вроденият му нонконформизъм и старите му аристократически привички странно съжителстват с новите му „политически убеждения“. Дьо Сад вече развратничи, разнообразявайки се с писане на пламенни революционни речи, използва положението си както за не особено благородни, така и за благородообразни постъпки. Когато има възможност да качи тъщата си на ешафода, включва името ѝ в списъка на тези, които трябва да бъдат пощадени. „Това е моето отмъщение“,

казва по този повод той, което може пък и наистина да показва, че не му е липсвало и своеобразно афишно благородство.

Наред с противоречивото му поведение скоро обаче излизат наяве и някои твърде неприятни и опасни за него факти. През 1771 г. Сад се е кандидирал за място в дворцовата стража (нещо като нашето доскорошно УБО). През 1793 г. това е било достатъчно, за да станеш с една глава по-нисък. Отново се разнася и старата мътва за отровителя, насилника на деца и човекоядеца от Лакост.

На 8 декември правителството на Консулството заповядва Сад да бъде арестуван и на 27 юли 1794 г. той за трети път, но вече по политически причини, е осъден на смърт. Падането на Робеспьер на следващия ден — 28 юли (9 термидор) го спасява от гилотината. На 15 ноември Сад е освободен.

Времето на Директорията и Консулството за него са свързани с борба за свобода и материално оцеляване. По погрешка попаднал в списъка на емигрантите, той отново е заплашен с арест, което още веднъж показва, че съдбата по-често е неблагоприятна към него. Отхвърлен от всички, разорен от превратностите на епохата (през 1792 г. замъкът Лакост е плячкосан), обран от длъжностни лица в Прованс, той започва юридическа и финансова битка. Публикува „Алин и Валкур“ (1795), „Любовни престъпления“ (1800), които, по негови сметки, би трябвало да го утвърдят като писател, и едновременно с това пише и порнографски книги с цел лесна и бърза печалба, но не успява да забогатее. Живее в мизерия с приятелката си Мари-Констанс Касне. Скоро се налага да продаде замък Лакост (1796); после пътува насам-натам в Прованс (1797), пропилява всичко и, потънал отново в мизерия и дългове, работи като чиновник по спектаклите във Версай.

В навечерието на подписването на Конкордата, на 6 март 1801 г., правителството на Консулството, което отново започва строго да съблюдава морала, издава заповед за арестуването на неуморимия развратник. Изпратен е в затвора в Сент Пелажи и остава затворен до края на живота си. Съдбата променя само затворите му. На 14 март 1803 г., след опита му да прелъсти млади затворнички, Сад е преместен в Бисетр, а оттам, на 27 април — в познатия му вече Шарентон. Тук към него се присъединява Мари-Констанс. Сад обаче е затворник с относително привилегирован статут — има право да пише, а получава разрешения и за някои други развлечения. Тук издава

исторически роман. През 1805 г. старият богохулник и светотатственик отслужва литургия на Великден. После през 1808 г. организира театрални представления с болните и затворниците в Шарентон. И естествено, макар това вече да не влиза в привилегиите му, прелъстява шестнадесетгодишно момиче (1813).

Въпреки възможностите за разнообразяване, животът на маркиза (отново приел аристократичната си титла) обаче не е лек — живее под постоянната заплаха, че ще му забранят да пише и ще конфискуват ръкописите му, което силно го измъчва.

Убеден, че ръкописът „Сто и двадесетте дни на Содом“ е унищожен, през последните години на живота си дьо Сад написва нова философска книга за свободомислието и разврата — „Дните на Флорбел“. След смъртта му обаче, семейството му и административните служби се споразумяват ръкописа на това последно негово произведение да бъде изгорен.

Дьо Сад умира на 2 декември 1814 г.

Дори и последният ритуал, ознаменуващ края на земния път на човека, за маркиз дьо Сад е белязан от неугасващия му конфликт с обществото.

Въпреки че в завещанието си той изрично е подчертал, че отказва всякакъв род церемонии и желае да бъде погребан в някоя горичка и да изчезне от паметта на хората, Сад е погребан с религиозни почести.

Другото му желание обаче с удоволствие е изпълнено от пазителите на почтеността — те изгарят непубликуваните му още ръкописи, а книгите му са забранени в продължение на цял век.

В началото на следващия, го преоткрива поетът на бунта Гийом Аполинер, а още половин век по-късно Албер Камю пише: „От Сад започва всъщност развитието на съвременната история и трагедия.“

По въпроса дали това е точно така естествено съществуват различни мнения. Но неоспорим факт е, че макар и отричан и заклеймяван — и приживе и след смъртта му — писателят Донасиен Алфонс Франсоа дьо Сад е влязъл в историята на световната литература.

В много отношения той е скандален автор, както и самият му живот. Вероятно няма да бъде по вкуса и на много от българските

читатели. Но струва ми се, че е по-добре да не харесваме нещо, след като надникнем в него, вместо по презумпция.

НЯКОЛКО ДУМИ ЗА „ЛЮБОВНИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ“

Първата от новелите, включена в сборника с това заглавие, Маркиз дьо Сад започва да пише на 1 март 1788 г. Освен нея в сборника влизат още десет новели, разделени в четири тома, в следния ред:

Първи том:

1. Жулиет и Роне, или Амбоазката, конспирация. Историческа новела.

2. Двойно изпитание.

Втори том:

3. Мис Енриет Стралсон, или Последниците от отчаянието. Английска новела.

4. Факселанж, или грешките на амбицията.

5. Флорвил и Курвал, или фатализмът.

Трети том:

6. Родриг, или Омагьосаната кула. Алегоричен разказ.

7. Лоранс и Антония. Италианска новела.

8. Ернестин. Шведска новела.

Четвърти том:

9. Доржвил, или Престъпник от добродетелност.

10. Графиня Сансер, или Съперница на своята дъщеря. Анекдот от Бурбонския двор.

11. Йожени дьо Франвал.

В по-късни издания, под това или други заглавия, заедно с единадесетте, са помествани и редица други творби на автора, обединявани по литературен вид, обем, маниер на разказа, или по други признаци и съображения.

В тази книга е направен подбор на пет от новелите, характеризиращи творчеството на Сад, предназначено за публикуване (четвърта, пета, седма, осма, девета, десета и единадесета). В него, за разлика от произведения, като например „Сто и двадесетте дни на

Содом“, писани за задоволяване на вътрешни потребности на автора, езикът е съобразен с общоприетите обществени норми за литературното творчество на епохата. Въпреки това, публикуването на сборника предизвиква твърде рязка и враждебна реакция на официалния печат. „Журнал де-з-ар, де сианс и дьо литератюр“ помества статия, в която обвинява автора на „Любовни престъпления“, че е същият, написал скандалния роман „Жюстин“ (нещо, което Сад упорито отказва да признае).

Въпреки сравнителната умереност поне в езика на Сад в публикуваните новели, авторът на статията пише: „Не можах да прочета без възмущение тези четири тома с възмутителни жестокости. Дори не съм компенсиран за отвращението, което те внушават със стила на автора, който в това произведение е жалък, все така извън всякаква мярка, изпълнен с фрази с лош вкус, с очевидни безсмислици, с тривиални размишления.“

Възмутен от една от статиите (особено тази на Вилтрек), Сад публикува отговор, в който не само се изявява като блестящ полемист, но и доразвива редица свои възгледи за романа и литературата, изложени в теоретическия предговор към сборника „Виждания върху романите.“

По повод обвиненията за липса на добродетели в художествените му произведения той пише: „Невинаги, когато принуждаваме добродетелта да побеждава, можем да претендираме, че към един роман или трагедия има интерес.“

И подчертавайки, че ужасът и милостта в драматичното изкуство трудно могат да съжителствуват в една спокойна атмосфера, посочва и тривиалната, но съкрушителна истина, че думите и действията на литературния герой, не могат да се отъждествяват с тези на автора на литературното произведение и да служат като обвинение срещу него.

„Всеки актьор в драматична творба — пише Сад — трябва да говори с езика, определен за характера, който носи... с него говори действащото лице, а не авторът.“

ФАКСЕЛАНЖ ИЛИ ЗАБЛУДИТЕ НА АМБИЦИЯТА

Г-н и г-жа Факселанж, притежаващи рента от тридесет — тридесет и пет хиляди франка, обикновено живееха в Париж. Единствен плод от техния брак беше девойка, красива като самата богиня на младостта. Г-н Факселанж рано се оттегли от служба и оттогава се зае само с грижи по домакинството и възпитанието на своята дъщеря. Той беше доста благ човек, не особено интелигентен, но с чудесен характер. Жена му — почти на неговата възраст, т.е. на около четиридесет и пет — петдесет години, беше малко по-издигната духовно, но като цяло между двамата съпрузи имаше повече простодушие и добронамереност, отколкото хитрост и недоверие.

Г-ца Факселанж неотдавна беше навършила шестнадесет години. Тя притежаваше едно от онези романтични личица, всяка черта на които изразява някаква добродетел — много бяла кожа, красиви сини очи, малко големичка, но добре очертана уста, гъвкаво и кръшно телце и най-красивите коси на света. Духът ѝ беше нежен като характера. Неспособна да направи зло, тя дори не си представяше, че някой може да стори подобно нещо. С една дума, беше олицетворение на невинността и чистотата, разхубавени от ръцете на Грациите. Г-ца Факселанж беше образована. Не бяха пожалили нищо за нейното възпитание. Тя говореше доста добре английски и италиански, свиреше на много инструменти и рисуваше миниатюри с вкус. Като единствена дъщеря щеше да наследи някой ден цялото състояние на своето семейство и макар то да беше скромно, тя можеше да се надява на изгоден брак. От осемнадесет месеца само тази мисъл занимаваше нейните родители. Обаче сърцето на г-ца Факселанж не беше чакало разрешението на сътворителите на нейните дни, за да се осмели да се отдаде изцяло; вече цели три години тя не беше негова господарка. Г-н Гое, който по тази причина ходеше често у тях, беше скъпият обект на нежната девойка. Тя го обичаше много искрено и с деликатност,

присъща на безценните чувства на зрялата възраст, така опорочени от нашата безпътност.

Г-н Гое несъмнено заслужаваше подобно щастие. Той беше двадесет и три годишен, с хубава фигура, с очарователно лице и изключително открит характер, създаден, за да подхожда на своята красива братовчедка. Беше драгунски офицер, но не особено богат и се нуждаеше от девойка с тлъста зестра, както и неговата братовчедка — от заможен мъж, защото, макар и наследница, богатството ѝ съвсем не беше огромно, както вече казахме, и следователно, двамата виждаха добре, че техните намерения никога не ще се сбъднат и че огънят, който ги изгаряше, щеше да изтлее във въздишки.

Г-н Гое така и не осведоми родителите на г-ца Факселанж за чувствата, които питаеше към дъщеря им. Той очакваше отказ, а гордостта не му позволяваше да стигне дотам, че да го чуе. Факселанж, хиляди пъти по-стеснителна от него, също бе внимавала да не изтърве някоя дума. Така тази нежна и добродетелна връзка, подхранвана от най-топла обич, бе поддържана спокойно в сянката на мълчанието, а станеше ли нещо, двамата си бяха обещали да не отстъпват пред никакви молби и да принадлежат завинаги един на друг.

Дотук бяха стигнали нашите двама млади, когато един приятел на г-н Факселанж дойде да го помоли за разрешение да му представи един мъж, дошъл от провинцията, който наскоро му бил косвено препоръчан.

— Ненапразно ви правя това предложение — каза г-н Белвал. — Мъжът, за когото ви говоря, има баснословни богатства във Франция и чудесни имоти в Америка. Единствената цел на неговото пътуване е да си потърси жена в Париж. Може би той ще я отведе в новия свят — ето единственото нещо, от което се боя, но ако оставим настрана това обстоятелство, при положение, че не ви плаши много, няма съмнение, че той е подходящ във всяко отношение за вашата дъщеря. На тридесет и две години е, лицето му не е приятно... има нещо мрачно в очите, но държанието му е благородно, а образованието — изключително добро.

— Доведете ни го — каза г-н Факселанж.

И като се обърна към своята съпруга, запитал:

— Какво ще кажете по въпроса, госпожо?

— Трябва да го видим — отговори тя. — Ако наистина е подходяща партия, ще му помогна на драго сърце, каквато и мъка да

ми причини раздялата с моята дъщеря... Аз я обожавам, нейното отсъствие ще ме измъчва, но няма да се противопоставям на щастията ѝ.

Г-н Белвал, очарован от тези първи стъпки, определи деня с двамата съпрузи. Уговориха се следващия четвъртък барон дьо Франло да бъде представен в дома на г-ца Факселанж.

Г-н барон дьо Франло беше в Париж от един месец. Заемаше най-хубавия апартамент на хотел „Шартр“, притежаваше най-хубавия екипаж, двама лакеи, камериер, много бижута, портфейл, натъпкан с чекове, и най-красивите дрехи на света. Той изобщо не познаваше г-н Белвал, но казваше, че познава един близък приятел на въпросния г-н Белвал. Приятелят вече осемнадесет месеца не беше в Париж и с нищо не можеше да бъде полезен на барона, който го беше потърсил в дома му; там му отговорили, че отсъствува, но че г-н Белвал е негов близък приятел и ще направи добре, ако се обърне към него. Тогава баронът представил препоръчителните си писма на г-н Белвал, а той, за да направи услуга на един почтен мъж, не чакал да го молят, отворил ги и обградил барона с всички грижи, които този непознат щял да получи от неговия приятел, ако бил в Париж.

Белвал изобщо не познавал хората от провинцията, които препоръчвали барона. Той дори не бил чувал имената им от устата на своя приятел, но съвсем естествено, не можел да знае всичко, което знаел приятеля му. Така че нямало никаква пречка да не прояви нужното внимание към Франло. Той е приятел на моя приятел. Това не е ли предостатъчно основание за сърцето на почтения мъж, което го задължава да направи услуга?

Г-н Белвал, по молба на барон дьо Франло, го разведе на навсякъде: на разходки, на представление, при търговци, и вече почти не ги срещаха поотделно. Важно е да посочим тези подробности, за да обосновем вниманието на Белвал към Франло и причините, поради които той мислеше, че е отлична партия и трябва да го представи в дома на семейство Факселанж.

В деня на очакваното посещение г-жа Факселанж, без да предупреди дъщеря си, я премени с най-хубавите ѝ дрехи, препоръча ѝ да бъде много учтива и любезна с непознатия, когото ще види, и да покаже, без много да я молят, всичките си дарби, ако се наложи,

защото той им е препоръчан лично и г-н Факселанж и те имат причини да го приемат добре.

Удари пет часът. Миг след това г-н Франло се появи, придружен от г-н Белвал. Дрехите му бяха от хубави по-хубави, говорът — от изискан по-изискан, държанието — от почтено най-почтено. Но както казахме, във физиономията на този човек имаше нещо особено, което веднага стряскаше и само с изключително изкусните маниери и променливото изражение той успяваше да прикрие този недостатък.

Започна разговор. Обсъждаха се различни теми и г-н Франло се произнасяше по всички като най-възпитан светски мъж... като изключително образован човек. Размишляваха върху науките — г-н Франло ги анализира до една. Дойде ред на изкуствата — Франло доказва, че ги познава и че няма изкуство, на което да не се е наслаждавал някога... В политиката — същата задълбоченост. Този мъж тълкуваше отношенията в целия свят и то безпристрастно, без да се надценява и говореше така скромно, сякаш молеше за снизхождение и предупреждаваше, че може и да греши, че съвсем не е сигурен в това, което се осмелява да изкаже. Заговориха за музика. Г-н Белвал помоли г-ца Факселанж да попее. Тя запя като се изчерви, а при втората ария Франло я помоли за разрешение да ѝ акомпанира на китарата, която видя на един фотьойл. Той свири на инструмента изключително грациозно и точно, като показва непринудено отгрупаните си със скъпоценни пръстени ръце. Г-ца Факселанж поде трета ария, съвсем модерна — г-н Франло ѝ акомпанираше на пианото с точността на изключителен маестро. Помолиха г-ца Факселанж да прочете няколко реда от Поуп на английски — Франло веднага завърза разговор на този език и доказа, че го владее отлично.

Така посещението завърши без баронът да изтърве нещо, което да покаже какво впечатление му е направила г-ца Факселанж, а бащата на тази млада особа, въодушевен от новия познат, не искаше да го пусне да си тръгне без г-н Франло да обещае лично да дойде на вечеря в дома му следващата неделя.

Не толкова прехласната и размишлявайки същата вечер за този човек, г-жа Факселанж се оказа на по-различно мнение от своя съпруг. По думите ѝ в него имало нещо толкова противно при пръв поглед, че ѝ се струвало, че ако дойде и поиска дъщеря ѝ, тя никога няма да му я даде без голяма мъка. Мъжът ѝ се пребори с това отвращение. Той

казваше, че Франло бил очарователен човек, че не можел да бъде по-образован, нито пък да има по-хубаво поведение. Какво значение имало лицето? Трябва ли да се спираме на подобни неща при мъжа? Освен това, г-жа Факселанж няма от какво да се безпокои; тя би се засегнала, ако Франло не пожелае да се сроди с тях, но ако случайно пожелае, лудост би било да се изпусне такава партия. Можеше ли тяхната дъщеря някога да се надява на толкова много? Но доводите му не убеждаваха благоразумната майка. Тя изтъкваше, че лицето е огледало на душата и че, ако душата на Франло съответствува на лицето му, няма съмнение, че той съвсем не е мъжът, който ще направи щастлива нейната скъпа дъщеря.

Денят на вечерята настъпи. Франло още по-издокаран, отколкото миналия път, още по-задълбочен и по-любезен, стана украсата и удоволствието на вечерта. След вечерята го включиха в игра с г-ца Факселанж, Белвал и един друг мъж от обществото. На Франло не му вървеше, но той търпеше с удивително благородство; загуби всичко, което можеше да се загуби, но пък често това е начин да се покажеш любезен в обществото, а нашият човек го знаеше добре. Дойде ред за малко музика и г-н Франло посвири на три-четири инструмента. Денят завърши с „Французите“; там баронът помогна пред всички на г-ца Факселанж и се разделиха.

Така измина цял месец, без да се чуе дума за някакво предложение. Всеки се пазеше. Семейство Факселанж не искаха да му се хвърлят на шията, а Франло, който от своя страна силно желаше да успее, се страхуваше да не провали всичко от много бързана.

Най-сетне г-н Белвал дойде с поръчение да преговаря и, както си му е редът, той заяви открито на г-н и г-жа Факселанж, че г-н барон дьо Франло, родом от Виваре, притежава големи имоти в Америка и тъй като желал да се ожени, бил хвърлил око на г-ца Факселанж и го помолил да попита родителите на тази очарователна особа може ли да храни някаква надежда.

Първият отговор, за приличие, беше, че г-ца Факселанж е още много млада, за да мисли за задомяване, а петнадесет дни по-късно помолиха барона да дойде на вечеря. На нея поискаха от г-н Франло да разкаже за себе си и той сподели, че притежава три имения във Виваре, всяко на стойност от дванадесет до петнадесет хиляди франка рента, че след като заминал за Америка, неговият баща се оженил за креолка,

от която получил имоти за около един милион. Понеже нямал никакви роднини, той ги наследил, но още не ги бил виждал и затова решил да отиде там с жена си веднага след като се ожени.

Тази клауза не се понрави на г-жа Факселанж и тя призна страховете си, на което Франло отговори, че днес се ходи в Америка както се ходи до Англия и че това пътуване е наложително за него, но че ще продължи само две години, след което той се задължава да доведе жена си в Париж. Остава само въпросът за раздялата на скъпата дъщеря с нейната майка, но че това все някой ден щяло да стане, тъй като той нямал намерение да живее постоянно в Париж; там щял да бъде един от многото, докато истинската му сила била в земите, където неговото богатство му отреждало голяма роля. След това навлязоха в други подробности и тази първа среща приключи, като помолиха Франло да бъде така любезен сам да посочи името на някой познат от неговата провинция, към когото биха могли да се обърнат за сведения, както се постъпва в подобни случаи. Без да се изненада от намеренията им, Франло даже ги посъветва за най-просто и най-бързо да се обърнат към канцеларията на министъра. Съветът беше одобрен. Г-н Факселанж отиде там още на другия ден и разговаря със самия министър, който го увери, че г-н Франло, понастоящем в Париж, несъмнено е от Виваре и нещо повече, че е най-богатият в този край. Г-н Факселанж, още по-запален, съобщи чудесните новини на своята жена и тъй като нямаше желание да отлага за по-късно, изпратиха да повикат г-ца Факселанж още същата вечер и ѝ предложиха г-н Франло за съпруг.

От петнадесет дни тази очарователна девойка беше забелязала, че има някакви проекти за нейното задомяване и по силата на един доста обичаен за жените каприз, гордостта накара любовта да замълчи. Поласкана от лукса и великолепието на Франло, тя неусетно му даде предпочитание пред г-н Гое и отговори, че е готова да направи каквото ѝ се предложи и да се подчини на своето семейство.

От своя страна Гое не беше толкова равнодушен, че да не научи част от това, което ставаше. Той дотича при своята любима и се изуми от студенината, която тя показа. Гое заговори с целия плам, който му внушаваше огънят на любовта, като смесваше най-нежна обич с най-горчиви упреци и каза на тази, която обичаше, че добре вижда откъде идва промяната, която му носи смърт. Бликналите сълзи засилиха

кървавите жалби на този любящ и енергичен млад човек. Нима е трябвало да я подозира в такава жестока изневяра. Развълнувана г-ца Факселанж призна своята слабост и двамата решават, че няма друг начин да поправят стореното зло, освен да накарат родителите на г-н Гое да действуват. И тъй, младежът пада в краката на баща си и го умолява да поиска ръката на братовчедката като заплашва, че ще напусне завинаги Франция, ако му откажат това благоволение. Той е толкова настоятелен, че г-н Гое се разнежва и отива още на другия ден да потърси Факселанж и да му поиска дъщерята. Благодарят му за оказаната чест, но му заявяват, че вече е късно, че е дадена дума. Г-н Гое, който действа само от снизхождение, а дълбоко в душата си изобщо не се ядосва, че съществуват пречки за брака, който много не му допада, се връща и съобщава хладно новината на сина си, като същевременно го увещава да промени решението си и да не се противопоставя на щастието на своята братовчедка.

Младият Гое побеснява, но не казва нищо. Той хуква към дома на г-ца Факселанж, която се колебае между любовта и тщеславието си, но този път тя доста грубо се опитва да успокои своя любим за решението, което ѝ предстои да изпълни. Г-н Гое се мъчи да изглежда спокоен, сдържа се, целува ръка на своята братовчедка и си тръгва. Състоянието му е толкова ужасно, че е принуден да го прикрива, но не успява докрай и се заклева на своята любима, че винаги ще обича само нея, но няма да пречи на щастието ѝ.

Междувременно Франло е предупреден от Белвал, че е настъпил мигът да атакува сериозно сърцето на г-ца Факселанж, тъй като има опасни съперници и той пуска в ход всичко, за да се хареса още повече. Изпраща великолепни подаръци на бъдещата си съпруга, която, със съгласието им родителите си, приема на драго сърце галантностите на мъжа, на когото трябва да гледа като на бъдещ съпруг. Той писма прелестна къща на две левги от Париж и в продължение на цели осем дни устройва чудесни празници на своята любима. Този ловък съблазнител предприема сериозни стъпки, за да доведе всичко до успешен край. Скоро завъртява главата на нашето скъпо момиче и бързо отстранява своя съперник.

Но все пак настъпваха мигове, в които г-ца Факселанж се връщаше към спомените и сълзите ѝ потичаха неволно. Тя изпитваше ужасни угризения, че е измамила така първия обект на своята нежност,

онзи, когото беше обичала толкова много още от детството си. „Какво толкова е направил, та да заслужи да го изоставя? — се питаше тя с болка. — Нима престана да ме обожава? Уви, не, а аз го предавам... и то заради кого, велики Боже, заради кого... заради един човек, когото не познавам ни най-малко... който ме съблазни със своя блясък... и който може би ще ме накара да заплатя скъпо славата, за която жертвам любовта си... Ах, галантните му думи, които ме съблазниха... нима те струват колкото чудесните слова на Гое... колкото сълзите и чувствата, които той влагаше?... О, Господи, колко ще съжалявам, ако се окаже измамена!“ Но по време на тези размисли приготвяха богинята за празник, разкрасяваха я с подаръците на Франло и тя забравяше своите угризения.

Една нощ сънуваше, че нейният жених се превръща в хищно животно и я хвърля в кървава бездна, където плуват множество трупове; тя напразно се мъчи да извика, за да получи помощ от своя съпруг, той не я чува... Идва Гое, измъква я и я изоставя... тя губи съзнание... Този ужасен сън я разболя за два дни, но един нов празник разпръсна свирепите видения и г-ца Факселанж, спечелена отново, за малко не започна да се сърди на самата себе си за вълнението, което е усетила в химеричния сън^[1].

Всичко вече беше подготвено. Франло бързаше да приключи и се готвеше да определи деня, когато една сутрин нашата героиня получи от него следната бележка:

Един вбесен мъж, когото изобщо не познавам, ме лишава от щастието да дам тази вечер вечерята, която щеше да бъде чест за мен, на г-н и г-жа Факселанж и тяхната възхитителна дъщеря. Този мъж, който казва, че отнемам щастието на живота му, поиска да се бием и ми нанесе удар със сабя, който ще му върна надявам се, след четири дни. Но съм поставен на режим за двадесет и четири часа. Какво лишение е за мен да не мога да дойда! Как се надяхах тази вечер да изкажа отново на г-ца Факселанж любовните си клетви.

ОТ БАРОН ДЪО ФРАНЛО

Това писмо не беше загадка за г-ца Факселанж и тя побърза да го сподели със своето семейство, като вярваше, че трябва да постъпи така за сигурността на нейния предишен любим. Беше отчаяна и чувстваше, че той се компрометира по този начин заради нея... заради нея, която го оскърби така жестоко. Храбрата и буйна постъпка на мъжа, когото все още обичаше силно, я разколеба в предимствата на Франло, но ако единият бе нападнал, другият бе пролял кръвта си, а за съжаление г-ца дъо Факселанж тълкуваше всичко в полза на Франло. Следователно, Гое е сгрешил и Франло бе пожален.

Докато г-н Факселанж отиде бързо при бащата на Гое, за да го предупреди какво става, Белвал, г-жа и г-ца Факселанж отидоха да утешат Франло, който ги прие седнал в шезлонг, в кокетно домашно облекло, с особено изнурен вид, който някак си тушираше онова, което понякога шокираше в него.

Г-н Белвал и неговото протеже използваша обстоятелствата, за да накарат г-жа Факселанж да побърза. Случилото се можеше да има последици... и да принуди може би Франло да напусне Париж, а дали е желателно, преди да сме свършили... и хиляди други основания, които приятелски настроеният г-н Белвал и ловкият г-н Франло съчиниха бързо и изтъкнаха енергично.

Г-жа Факселанж беше напълно победена. Подмамена, като цялото семейство, от външността на приятеля на Белвал, измъчвана от своя съпруг и виждайки у дъщеря си превъзходна нагласа за този брак, сега тя щеше да се подготви за него без ни най-малко отвращение. В края на посещението тя увери Франло, че ще стане сватбата в първия ден, когато здравето му позволи да излезе. Нашият политичен любовник нежно даде на г-ца Факселанж да разбере опасенията си от съперника, дължащи се на случилото се. Тя го успокои най-почтено, като все пак поиска да й обещае, че никога и по никакъв начин не ще преследва Гое. Франло обеща и те се разделиха.

Всичко се нареждаше добре и при бащата на Гое — синът му призна, че силата на неговата любов го е накарала да постъпи така, но щом като това чувство не се харесва на г-ца Факселанж, щом е така жестоко изоставен, той не ще се опитва да я принуждава. Успокоен, г-н Факселанж побърза да приключи. Нужни бяха пари. Г-н Франло, който веднага заминаваше за Америка, беше в правото си или да извърши

подобрения, или да разшири имотите си, като смяташе да използва зестрата на своята жена. Споразумяха се за четиристотин хиляди франка. Сумата беше страхотна за състоянието на г-н Факселанж, но той имаше само една дъщеря, на която всичко щеше да принадлежи един ден; този случай нямаше да се повтори, следователно, трябваше да се направи жертва. Продадоха, ипотекираха, накратко — събраха сумата на шестия ден след приключението на Франло и след около три месеца от деня, когато той беше видял за първи път г-ца Факселанж. Той се яви най-сетне като неин съпруг. Приятелите, семейството, всички се събраха. Договорът бе подписан; решиха да направят церемонията на другия ден скромно и два дни след това Франло да замине с парите и жена си.

Вечерта на този фатален ден г-н Гое отиде да помоли своята братовчедка за позволение да се срещнат на посочено от него тайно място, където добре знаеше, че г-ца Факселанж има възможност да отиде. Когато получи отказа ѝ, той изпрати второ послание. В него уверяваше братовчедка си, че това, което има да ѝ казва, е свързано със сериозни последствия и трябва да бъде чуто. Нашата невярна героиня, съблазнена, заслепена, но не можеща да намрази своя предишен любим, най-сетне отстъпи и отиде на уговореното място.

— Аз не идвам — каза господин Гое на своята братовчедка, още щом като я видя — аз не идвам, госпожице, да смутя това, което вие и вашето семейство наричате щастието на живота ви, но честността, като мое верую, ме задължава да ви предупредя, че ви заблуждават. Мъжът, за когото се омъжвате, е мошеник и след като ви ограби, може би ще ви направи най-нещастната жена. Той е негодник, а вие сте излъгана.

При тези думи г-ца Факселанж каза на своя братовчед, че преди да си позволи да клевети така жестоко някого, трябва да даде доказателства, ясни като бял ден.

— Все още нямам, — каза г-н Гое — признавам си, но в момента се осведомявам и не след дълго ще съм наясно. В името на всичко най-скъпо, измовете отсрочка от вашите родители.

— Скъпи братовчедо, — каза г-ца Факселанж с усмивка — виждам, че се преструвате. Това, което казвате, е претекст, а отсрочката, която желаете, е само средство, за да ме отклоните от споразумението, което вече не може да се разтури. Признайте ми

вашето хитруване и аз ще ви простя, но не се опитвайте да ме тревожите безпричинно в момент, когато е невъзможно нещо да се промени.

Г-н Гое, който действително имаше само подозрения и никакви реални доказателства, и се стремеше да спечели време, се хвърли на колене пред своята любима:

— О, ти, която обожавам, — се провикна той — ти, която ще боготворя до гроб, нима слагаш край на щастието на моите дни? Нима ще ме напуснеш завинаги... Признавам, че изказах само подозрения, но те не могат да излязат от главата ми, те ме измъчват по-силно от отчаянието, че ще се разделя с теб... Дали наистина ще благоволиш да си спомняш от време на време за нежните дни на нашето детство... за чудесните мигове и клетвите, че ще бъдеш моя завинаги... Ах! Как отминаха миговете на удоволствие и колко дълго ще боли! Какво направих, та ме изоставяш? Кажи, защо си толкова жестока с мен? Защо жертваш този, който те обожава? Нима те обича колкото мен чудовището, което те откъсва от моята нежност? От дълго време ли те обичат?

Обилни сълзи се стичаха от очите на нещастния Гое, а той стискаше развълнувано ръката на тази, която обожаваше и ту я поднасяше до устните, ту до сърцето си.

Трудно беше за чувствителната Факселанж да не се трогне от това бунтуване. Тя изхлипа.

— Мой скъпи Гое, — каза тя на своя братовчед — повярвай, че винаги ще ми бъдеш скъп. Принудена съм да се подчиня, ти виждаш добре, че беше невъзможно да принадлежим завинаги един на друг.

— Щяхме да почакаме.

— О, господи, и да изградим нашето щастие върху нещастieto на нашите родители!

— Нямахме да го желаем, но нашата възраст позволяваше да почакаме.

— А кой щеше да ми гарантира твоята вяност?

— Твоят характер... твоите прелести, всичко, което имаш... Не може да престане да обича този, който те обожава... Ако още искаш да си моя... да избягаме накрая на света, имай смелостта да ме обичаш и да ме последваш.

— За нищо на света няма да постъпя така. Хайде, успокой се, приятелю мой, забрави ме, това е най-разумното, което можеш да направиш. Хиляди красавици ще те възнаградят.

— Не прибавяй към изневярата и оскърбление. Аз ли ще те забравя, жестоко момиче! Аз никога не ще се утеша, че съм те загубил! Не, ти не мислиш така, ти не си допускала, че бих могъл да бъда толкова подъл, за да се осмеля да си го помисля за миг дори.

— Приятелю, въпреки мъката, трябва да се разделим. Всичко това ме наскърбява неизлечимо, остават ми само злините, за които ме оплакваш... нека се разделим, така е по-разумно.

— Добре тогава! Ще се подчиня. Разбирам, че за последен път в моя живот разговарям с теб. Няма значение, ще се подчиня. Коварна си, но искам от теб две неща. Нима ще бъдеш толкова груба, че да ми откажеш?

— Какво?

— Една къдрица от твоите коси и да дадеш дума, че ще ми пишеш веднъж месечно, за да знам поне дали си щастлива... аз ще се утеша, ако си... но ако някога това чудовище... вярвай ми, скъпа приятелко, да, вярвай ми... ще те намеря накрай света, за да те изтръгна от него.

— Не се страхувай, скъпи братовчедо. Франло е най-почтеният мъж. В него виждам само искреност... и деликатност... само стремеж към моето щастие.

— Ах, справедливи небеса, къде остана времето, когато казваше, че щастие то е невъзможно без мен... Е, добре, обещавах ли ми това, което искам?

— Да — отговори г-ца Факселанж. — Ето косите, които желаш, и вярвай, че ще ти пиша, но трябва да се разделим.

Като произнесе тези думи, тя протегна ръка на своя любим, но клетата девойка се мислеше за по-излекувана отколкото беше. Когато почувствува ръката си обляна в сълзите на този, когото толкова беше обичала, ридания я задушиха и тя падна в несвяст на един фотьойл. Тази сцена ставаше в дома на една близка на г-ца Факселанж жена, която побърза да ѝ се притече на помощ. Когато отвори очи и видя своя отчаян любим, облян в сълзи в краката си, тя му вдъхна смелост, придаде му сили и го вдигна на крака.

— Сбогом, — му каза тя — сбогом! Обичай винаги тази, на която ще бъдеш скъп до последния миг от живота ѝ. Не ме упреквай повече за моята грешка, късно е вече, аз бях съблазнена... увлечена; отсега нататък моето сърце ще слуша само своя дълг. Но всички чувства, които той не изисква, завинаги ще ти принадлежат. Не ме следвай! Сбогом!

Гое си тръгна в ужасно състояние, а в настъпилата тишина г-ца Факселанж напразно се опита да заглуши угризенията, които я раздираха и пораждаха смъртно предчувствие, което не можеше да овладее. Все пак церемонията през деня и празненството, за което трябваше да е красива, успокоиха това тъй крехко момиче. Тя произнесе фаталната дума, която я обвърза завинаги; останалото я замая, увлече я до края на деня и още същата нощ тя консумира ужасната жертва, която я раздели завинаги от единствения мъж, достоен за нея.

На следващия ден, приготовленията за заминаването я погълнаха, а на по-следващия, обсипана с милувки от своите родители, г-жа Франло се качи в каретата на своя съпруг със зестрата от четиристотин хиляди франка и те заминаха за Виваре. Франло каза, че заминават там за шест седмици, преди да се качат на кораба за Америка.

Прислугата на нашите младоженци се състоеше от двама конни слуги, принадлежащи на г-н Франло, и една камериерка на госпожата, привързана към нея още от детството ѝ, която семейството беше помолило да ѝ се остави за цял живот. Щяха да наемат нови прислужници, когато пристигнат на местоназначението.

Минаха през Лион, без да спрат. Удоволствията, радостта, деликатността придружаваха нашите двама пътници дотам. В Лион всичко изведнъж се промени. Вместо да отседнат в хотел, както правят почтените хора, Франло се настани в мрачна странноприемница отвъд моста на река Гийотиер. Там вечеряха и два часа по-късно той уволни единия слуга, нае файтон и с другия слуга, съпругата си и камериерката, последван от каруца, в която беше целият багаж, отиде да прекара нощта на около левга от града, в съвсем отдалечено кабаре на брега на Рона.

Това поведение разтревожи г-жа Франло.

— Къде ме водите, господине? — каза тя на своя съпруг.

— Ех, по дяволите, госпожо — отвърна той рязко — да не ви е страх, че ще ви загубя? Ако ви слуша човек, ще си помисли, че сте в ръцете на мошеник. Ние трябва да се качим на кораба утре сутринта. Обикновено, за да съм по-близо, отсядам предишната вечер някъде на брега. Лодкарите ме чакат там и така ще загубим по-малко време.

Г-жа Франло замълча. Пристигнаха в някаква бърлога, от която побиваха тръпки. Какво беше учудването на нещастната Факселанж, когато чу господарката на ужасната кръчма, още по-отвратителна от жилището ѝ, да казва на така наречения барон:

— Ах! Ето те, Транш-Монтан. Доста ни накара да почакаме. Толкова много време ли ти трябваше, за да намериш това момиче? Е, доста новини има откакто замина. Ла Рош вчера беше включен в Теро... Кас-Бра още е в затвора, може би днес ще му видят сметката. Но не се тревожи, никой не те е издал, там всичко е наред. Заловиха дявола тези дни, има шестима убити, но ти не си загубил дори един човек.

Тръпки побиха от главата до петите бедната Факселанж... Да се поставим за миг на нейно място, да си представим страшния удар, който нанесе на нейната деликатна и блага душа внезапният крах на илюзията, която я блазнеше. Мъжът ѝ забеляза обзелото я смущение и се приближи до нея.

— Госпожо, — каза твърдо той — вече не е време за преструвки. Аз ви излъгах, както виждате и тъй като не искам тази мошеничка да издрънка нещо — продължи той, като гледаше камериерката — съгласете се, че е най-добре — каза той като извади пистолет от джоба си и пръсна мозъка на нещастницата — съгласете се, че е най-добре, госпожо, именно по този начин да ѝ попреча да си отвори някога устата...

А после, като обхвана с ръце почти припадналата си съпруга, добави:

— Колкото до вас, госпожо, бъдете напълно спокойна. Към вас ще имам отлично отношение. Вие непрекъснато ще се ползвате от правата на моя съпруга, навсякъде ще се радвате на тези привилегии, а бъдете сигурна, че моите другари ще уважават във ваше лице жената на своя главатар.

Тъй като интересното създание, чиято съдба описваме, беше в изключително окаяно положение, нейният съпруг положи

необходимите грижи и когато тя малко се посъвзе, вече не видя скъпата компаньонка, чийто труп Франло беше хвърлил в реката и се обля в сълзи.

— Нека загубата на тази жена не ви безпокои ни най-малко — каза Франло. — Невъзможно беше да ви я оставя, но ще се погрижа нищо да не ви липсва, въпреки че тя вече няма да бъде до вас.

Виждайки своята съпруга леко поуспокоена, той допълни:

— Госпожо, не бях роден за занаята, който върша, хазартът ме хвърли по пътя на нещастieto и престъпленията. Нищо не излъгах като се представих пред вас за барон Франло. Това име и тази титла ми принадлежаха. Като млад, по време на службата, на двадесет и осем години пропилях наследството, което бях получил три години преди това, и за кратко време се разорих. Човекът, в ръцете на когото минаха моето богатство и име, днес е в Америка и аз си помислих, че мога, за няколко месеца в Париж, да излъжа хората, като си възвърна загубеното. Преструвката надмина очакванията ми. Вашата зестра ми струва сто хиляди франка разходи, следователно, аз печеля както виждате, сто хиляди екю и една очарователна жена — жена, която обичам и за която се заклевам да полагам през целия си живот най-големи грижи. Нека тя благоволи малко по-спокойно да изслуша продължението на моята история. След сполетялото ме нещастие аз влязох в една разбойническа шайка, която вилнееше из централните провинции на Франция (зловещ урок за младежи, които се оставят да ги увлече лудата страст по хазартните игри). Аз направих смели удари в шайката и две години след влизането ми в нея ме признаха за главатар. Смених си жилището, преселих се в тази пуста и затънтена долина, притисната от планините на Виваре, недостъпна за правосъдието. Ето тук живея, госпожо, това са Щатите, на които ви правя подарка. Това е главната квартира на моята банда, оттук тръгват моите отряди. Аз ги изпращам на север до Бургундия, на юг — до брега на морето, на изток те стигат до пиемонтската граница, на запад — до Овернските планини. Аз командвам четиристотин мъже, всички решени като мен и всички готови да посрещнат хиляди пъти смъртта, както за да живеят, така и за да забогатеят. Ние малко убиваме при нашите удари, от страх да не би труповете да ни издадат. Оставяме живота на тези, от които не се страхуваме, а другите принуждаваме да ни последват до нашето убежище и едва там ги заколваме, след като

измъкнем от тях всичко, което притежават и полезните за нас сведения. Начинът, по който водим войната, е малко жесток, но от него зависи нашата сигурност. Трябва ли едно справедливо управление да допуска да се наказва грешката, която прави един младеж, като разпилява толкова млад своето имущество, с ужасното изпитание да вегетира четиридесет или петдесет години в мизерия? Нима неговото безразсъдство го унижава и безчести? Трябва ли само защото този младеж е имал нещастieto да не му провърви, за него да няма друг изход, освен нравствения упадък или веригите? С такива принципи се създават злодеи и, както виждате, госпожо, аз съм доказателство за това. Ако законите са безсилни към хазарта, ако напротив, те го разрешават, нека поне не позволяват на младежите да се ограбват напълно един друг, или пък да изпаднат в състоянието, до което единият довежда другия в края на зеления килим. Повтарям, ако това престъпление не се преследва от никакъв закон, то нека не се наказва така жестоко и подобното нему престъпление, което ние вършим, като ограбваме пътника в гората. Впрочем какво значение може да има начинът, след като последиците са еднакви? Мислите ли, че има голяма разлика между онзи, който държи банката на играта, който ви обира в „Пале Ройал“ и Транш-Монтан, който ви иска кесията в Болонския лес? Това е същото нещо, госпожо, а единствената реална отлика, която може да се установи между единия и другия е, че банкерът ви краде като страхливец, а другият — като храбър мъж. Да се върнем към вас, госпожо. Вие ще живеете у дома в най-голямо спокойствие. Ще се срещате с няколко други жени на мои другари, които могат да образуват вашия малък кръг... несъмнено не особено забавен. Тези жени са много далеч от вашето равнище и добродетели, но те ще бъдат ваши подчинени, ще се грижат за вашите удоволствия и винаги ще ви бъде забавно. Колкото до вашите занимания в моите малки имения, ще ви ги обясня, когато пристигнем. Да помислим тази вечер за вашия отдих; добре е да си починете малко, за да сте в състояние да потеглите утре много рано.

Франло заповяда на възрастната господарка на дома да положи всички необходими грижи за съпругата му и ги остави заедно. А тя, след като разбра с кого си има работа, промени коренно отношението си към г-жа Франло и я накара да изяде един бульон, разреден с домашно вино. Нещастната жена хапна няколко залька, за да не огорчи

своята домакиня, помоли да я остави сама през остатъка от нощта и после, щом остана сама, клетото създание се отдаде на горчивата си мъка.

— О, мой скъпи Гое, — се провикваше разтърсвана от ридания — как ме наказва божията ръка за изневярата към теб! Завинаги съм загубена; едно непристъпно убежище ще ме погребее за света, не ще мога дори да те осведомя за сполетелите ме злини, а дори да не ми попречат ще се осмеля ли да го сторя след всичко, което ти причиних? Ще бъда ли достойна още за твоята милост... а вие, татко, а вие, уважавана майко, вие, чиито сълзи обляха гърдите ми, докато аз опиянена от гордост, бях почти хладна към вашите сълзи, как ще научите за тежката ми участ?... На каква възраст, велики Боже, се погребвам жива с тези чудовища? Колко ли години още ще страдам от ужасното наказание? О, злодей, как ме прелъсти и ме измами!

Г-ца Факселанж (нейното име по мъж ни отвращава сега), беше обзета от смесица от мрачни мисли, угризения и страхове, и сладостният сън не можеше да я успокои, когато Франло дойде да я помоли да стане, за да се качи на кораба преди изгрева. Тя се подчини и скочи в кораба с глава, увита в шал, за да скрие мъката и сълзите си от този жесток човек. В лодката бяха направили малко кътче от листак, където тя можеше да си почива на спокойствие, а Франло (трябва да го кажем за негово оправдание), който разбираше нуждата на тъжната си съпруга от малко спокойствие, я остави, без да я смуцава. Има следи от почтеност в душите на злодеите, а добродетелта е толкова ценна в очите на мъжете, че и най-пропадналите ѝ отдават почит в своя живот.

Вниманието, което ѝ оказваха, постепенно успокояваше младата жена. Тя почувства, че в нейното положение няма друг изход, освен да се грижи за съпруга си и да му показва признателност.

Лодката се караше от хора от бандата на Франло и Бог знае какво си говореха те. Нашата героиня, потънала в своята мъка, не чуваше нищо... Пристигнаха същата вечер в околностите на град Турнон, разположен на западния бряг на Рона, в полите на планините Виваре. Нашият главатар и неговите спътници прекараха нощта, както и предишната, в една мрачна кръчма, известна само на тях по тези места. На другия ден доведоха кон на Франло, той го яхна с жена си; две магарета понесоха багажа, четирима въоръжени мъже ги ескортираха.

Прекосяха планините и навлязоха във вътрешността на местността, следвайки много пътеки.

Късно на втория ден нашите пътници стигнаха малка равнина, дълга около половин левга, притисната от всички страни от недостъпни планини, в която можеше да се проникне само по пътеката, следвана от Франло. На прохода на тази пътека имаше пост от десет злодеи, които се сменяха три пъти седмично и бдяха денонощно. След като навлязоха в равнината, стигнаха в грозно дивашко селище от около стотина колиби и една доста чиста двуетажна къща пред тях, заобиколена отвсякъде от високи зидове, принадлежаща на главатаря, като служеше едновременно за негово жилище и за цитадела. Там бяха складовете, оръжията и пленниците. Две дълбоки подземия с големи сводове служеха за тези нужди. Над тях бяха трите стаички на партера: една кухня, една стая, малка зала, а на първия етаж — доста удобен апартамент за жената на командира, завършващ с кабинет за съхраняване на плячката. Един доста грубоват слуга и едно момиче, служещо за готвачка, бяха цялата прислуга в къщата. При другите нямаше и толкова.

Първата вечер г-ца Факселанж, съсипана от умора и мъка, не видя нищо. Тя едва се добра до леглото, което ѝ показаха, и заспа от изтощение, като прекара спокойно нощта.

Сутринта главатарят влезе в нейния апартамент.

— Ето ви у вас, госпожо — каза той. — Тук е малко по-различно от трите хубави имения, които ви бях обещал и от чудесните имоти в Америка, на които разчитахте, но не се притеснявайте, скъпа, ние няма вече да се занимаваме с този занаят; аз го упражнявам отскоро, а кабинетът, който виждате, съдържа вече, плюс вашата зестра, близо два милиона в наличност. Когато станат четири, ще замина за Ирландия и ще се устроя чудесно с вас.

— Ах, господине! — каза г-ца Факселанж, проливайки поток сълзи, — мислите ли, че Господ ще ви остави да живеете мирно дотогава?

— Тези работи, госпожо, — каза Франло — ние никога не ги пресмятаме. Нашата поговорка гласи: „Който се страхува от вълци, не ходи в гората.“ Навсякъде се умира. Ако тук рискувам ешафод, то в обществото могат да ме посекаат със сабя. Винаги има опасности, но мъдрият мъж трябва да ги сравнява според изгодата и в зависимост от

това да решава. За смъртта, която ни грози, най-малко мислим. Важна е честта, ще възразите вие, но човешките предразсъдъци ми я отнеха предварително. Бях разорен и вече не трябваше да имам чест. Щяха да ме затворят, щях да минавам за злодей, а не е ли по-добре да съм наистина такъв, да се ползвам от всички човешки права... да съм на свобода, в края на краищата, а не в окови? Не се чудете, че човек става престъпник, когато го унижат и той пропадне, макар и невинен. Не се чудете, че той предпочита престъплението пред веригите, щом и в единия и в другия случай го очаква безчестие. Законодатели, дамгосвайте по-рядко хората, ако искате да намалите броя на престъпленията! Нация, която е съумяла да превърне честта в бог, може да замени ешафода със свещената юзда на една толкова красива химера...

— Но, господине, — прекъсна го тук г-ца Факселанж — в Париж вие изглеждахте почтен човек.

— Така трябваше, за да ви получа... щом успех, маската падна.

Тези думи и действия ужасяваха младата жена, но решена да не се отклонява от намеренията си, тя не се опълчи срещу своя съпруг, дори се престори, че го одобрява, а той като видя, че е по-спокойна, ѝ предложи да разгледа селцето. Тя се съгласи и го обходи. По това време в него нямаше повече от четиридесет мъже (другите бяха на поход) и именно те пазеха дефилето.

Г-жа Франло беше посрещната навсякъде с голямо уважение и почит. Тя видя седем-осем доста млади и красиви жени и, макар че техният вид и държание подчертаваха огромната дистанция помежду им, тя отвърщаше любезно на приема, който ѝ оказваха. След обиколката им сервираха да похапнат. Главатарят седна на масата с жена си, която обаче не можа да си наложи да вкуси вечерята. Тя се извини с умората и пътуването и я оставиха на мира. След това Франло каза на жена си, че е време да завърши обучението ѝ, защото може би ще се наложи утре да замине на поход.

— Няма нужда да ви предупреждавам, госпожо, — каза той на своята съпруга, — че тук не можете да пишете на когото и да било. Първо, средствата за писма са строго забранени за вас, никога повече няма да видите нито писалка, нито хартия. Дори да успеете да приспите моята бдителност, никой от моите хора няма да се наеме с вашите писма, а опитът може да ви струва скъпо. Аз несъмнено много

ви обичам, госпожо, но чувствата на хората от нашия занаят винаги се подчиняват на дълга. И това може би е нашето превъзходство спрямо другите. Положението в обществото е друго — там любовта стои на първо място. При нас е обратното — няма жена на земята, която може да ни накара да пренебрегнем дълга, защото животът ни зависи от него. Вие сте моята втора жена, госпожо.

— Какво, господине?

— Да, госпожо, вие сте моята втора жена. Вашата предшественичка пожела да пише и буквите, които написа, бяха заличени с нейната кръв, тя издъхна върху самото писмо...

Можете да си представите в какво положение се намираше клетата, когато чу ужасния разказ и страхотните закани. Но тя се съдържа още веднъж и възрази на своя съпруг, че няма никакво желание да нарушава заповедите му.

— Това не е всичко, госпожо — продължи чудовището. — Когато ме няма тук, ще командвате вие. Каквото и доверие да има между мен и моите другари вие все пак добре разбирате, че когато става въпрос за нашите интереси, аз ще разчитам по-скоро на вас. Ето защо, когато ви изпращам пленници, ще трябва да ги събличате и да ги обезглавяват пред вас.

— Аз ли, господине, — извика г-ца Факселанж, отстъпвайки ужасена, — аз ли трябва да си потапям ръцете в невинна кръв!... Ах, пролейте по-скоро моята, отколкото да ме принуждавате да върша тези жестокости!

— Прощавам ви, госпожо, за първата проява на слабост — отговори Франло, — обаче не мога да ви спестя тази грижа. Нима предпочитате да се погубим всички, вместо да я поемете?

— Вашите другари могат да свършат тази работа.

— И те ще я свършат, госпожо. Но само вие ще получавате моите писма и въз основа на тях ще заповядвате пленниците да се затварят или погубват. Без съмнение моите хора ще ексекутират, но вие ще трябва да предавате заповедите ми.

— Ох, господине, не можете ли да ми спестите...

— Това е невъзможно, госпожо.

— Но нека поне да не присъствувам на тези безчестия.

— Не... все пак ще се наложи неизбежно вие да се заемете с останките... да ги затваряте в нашите складове. Първият път ще ви

пожаля, ако желаете това на всяка цена. Ще имам грижа да изпратя за първия случай сигурен човек с моите пленници. Но това внимание не може да продължи дълго, след това трябва да се заемете вие. Всичко е навик, госпожо, няма нищо, с което да не се свиква. Римските дами не са ли обичали да гледат как падат гладиаторите в нозете им? Не са ли издигали жестокостта до степен да искат те да умират в елегантни пози? За да свикнете с вашето задължение, госпожо, — продължи Франло — аз имам шестима мъже, които чакат само смъртта... Отивам да ги убия, тази гледка ще ви накара да свикнете с ужасите и след около две седмици те няма да ви измъчват така.

Г-ца Факселанж направи всичко възможно, за да избегне ужасната сцена, като умоляваше съпруга си да се откаже. Но Франло настояваше, че тя е абсолютно наложителна. Струваше му се много важно очите на жена му да свикнат с това, което щеше да съставлява част от задълженията ѝ. Доведоха шестимата нещастници и те бяха обезглавени безжалостно от ръката на самия Франло пред очите на бедната му съпруга, която припадна по време на екзекуцията. Пренесоха я на леглото. Възвръщайки смелостта си в името на безопасността, тя най-после разбра, че фактически, тъй като беше оръдие на своя мъж, нейното съзнание не се обременява от престъплението и че виждайки много непознати, макар и оковани, може би щеше да се намери начин да ги спаси и да се измъкне с тях. Тогава тя обеща на своя безчовечен съпруг, че ще остане доволен от нейното поведение. След като най-сетне прекара следващата нощ с нея, което не беше правил от Париж насам поради състоянието, в което се намираше тя, на другия ден той я остави, за да тръгне на поход, заявявайки, че ако се държи добре, той ще изостави занаята по-скоро отколкото е казал, за да може тя да прекара последните тридесет години от живота си в щастие и покой.

Г-ца Факселанж скоро се видя сама сред всички тези крадци и безпокойството отново я обзе.

„Уви, казваше си тя, ако аз събудя някакви чувства у тези злодеи, кой ще им попречи да ги задоволят? Ако пожелаят да ограбят къщата на своя главатар, да ме убият и да избягат, не могат ли да го направят... Ах, дано даде Бог, продължаваше тя, като проливаше поток от сълзи... да ми отнемат по-скоро живота, най-радостното, което може да ми се случи, защото занапред той ще бъде омърсяван само от ужаси!“

Постепенно, въпреки всичко, надеждата се възвръщаше в тази млада душа и набрала сили от прекаленото нещастие, г-жа Франло реши да се покаже много храбра. Намисли, че е най-добре така да постъпи и да се примири. Ето защо, тя тръгна да проверява постовете, влезе сама във всички колиби, опита се да даде някои нареждания и навсякъде срещна уважение и подчинение. Жените дойдоха да я видят и тя ги посрещна достойно, изслуша с внимание историите на някои от тях, съблазнени и отвлечени като нея, в началото почтени, а после тръгнаха по лошия път от самота, въввлечени в престъпления, те се бяха изродили в чудовища, като мъжете, за които се биха омъжили.

— О, небеса! — си казваше понякога злочестата жена — как може да се загрубее до такава степен, възможно ли е и аз да заприличам някой ден на тези нещастници!...

После тя се затваряше в стаята си, плачеше, че сама се е хвърлила в пропастта от прекалено доверие и заслепение. Всичко това я отвеждаше до нейния мил Гое и кървави сълзи потичаха от очите ѝ.

Бяха изминали осем дни, когато тя получи писмо от мъжа си по отряд от дванадесет мъже, довели четирима пленника. Тя се разтрепери и отваряйки писмото, подозираше какво съдържа. За миг се поколеба дали да сложи край на живота си или да погуби тези нещастници. Бяха четирима млади мъже и по лицата им бяха изписани и добро възпитание и добродетели.

„Ще тикнете най-възрастния от четиримата в затвора“ — гласеше заповедта на мъжа ѝ. — „Този мошеник се отбраняваше и уби двама от моите хора. Но трябва да го оставите жив, трябват ми сведения от него. Ще заповядаме веднага да убият другите трима.“

— Виждате заповедите на моя съпруг — каза тя на началника на отряда, за когото знаеше, че е сигурният човек, за когото ѝ беше говорил Франло — и направете каквото иска...

Каза тези думи тихо и изтича в своята стая да скрие отчаянието и сълзите си, но за нещастие чу виковете на жертвите, убивани пред къщата. Нейната чувствителност не издържа повече, тя припадна, а когато дойде на себе си, решението, което беше взела, възвърна силите ѝ. Тя разбра, че можеше да разчита само на твърдостта и се съвзе. Постави откраднатите вещи в складовете, показа се в селото, посети постовете, с една дума — тя действително пое върху себе си толкова много, че лейтенантът на Франло, който заминаваше на следващия ден

при своя главатар, каза най-добри думи в отчета за неговата жена... Нека не я упрекваме. Какъв друг избор ѝ оставаше между смъртта и това поведение... а човек не се погубва докато има надежда.

Франло остана извън къщи повече отколкото предполагаше. Върна се едва след месец. През това време изпрати два пъти пленници на жена си, а тя продължи да се държи по същия начин. Най-сетне главатарят се върна. Носеше огромни суми от тази експедиция, които узаконяваше с хиляди софизми, отхвърляни от неговата почтена съпруга.

— Госпожо, — каза ѝ той накрая — моите аргументи са аргументите на Александър, на Чингис хан и на всички славни завоеватели на земята. Тяхната логика е и моя. Но те са разполагали с триста хиляди мъже, а аз само с четиристотин, ето това е моята грешка.

— Всичко това е добре, господине — каза г-жа Франло, която си помисли, че сега трябва да предпочете чувствата пред разума. — Но ако е истина, че ме обичате, както благоволявате да го казвате често, няма ли да бъдете отчаян, когато видите, че загивам на ешафода до вас?

— Не се страхувайте от подобна зла участ — каза Франло. — Нашето убежище е неоткриваемо, а при моите походи от никого не се страхувам. Но ако някой ден ни намерят тук, помнете, че ще имам време да ви пръсна черепа, преди да са ви хванали.

Главатарят разгледа всичко и тъй като само намери поводи да похвали жена си, той я обсипа с похвали и ласки, препоръча я още повече на своите хора и замина отново. Той изискваше същите грижи от клетата си съпруга, същото поведение и същите трагични събития по време на второто отсъствие, което продължи над два месеца. А когато Франло се завърна в главната квартира остана още по-очарован от своята съпруга.

Вече пет месеца бедното създание живееше в принуда и ужас, потънало в сълзи и отчаяние, когато Бог, който никога не забравя невинността, пожела най-неочаквано най-сетне да я спаси от злата участ.

Беше месец октомври, Франло и жена му вечеряха заедно под лозата до портата на къщата им, когато едновременно се чуха десет или дванадесет изстрела от пушки откъм поста.

— Предадени сме — каза главатарят, ставайки веднага от масата и грабвайки бързо оръжие. — Ето един пистолет, госпожо, останете тук. Ако не можете да убиете онзи, който ви нападне, застреляйте се, за да не попаднете в ръцете му.

След тези думи той събра набързо останалите в селото мъже и хукна да отбранява дефилето. Но беше късно — двеста конни драгуни преди малко бяха нападнали поста и навлизаха в равнината със саби в ръце. Франло откри огън с бандата си, но не успя да въдвори ред и беше отблъснат на минутата, а повече от хората му бяха посечени и стъпкани от копитата на конете. Хванаха и него самия, обградиха го и го поставиха под стража. Двадесет драгуни отговаряха за него, а останалите с командира начело, запрепусаха към г-ца Франло. В какво ужасно състояние намериха клетницата! С разрошени коси, с изкривено от отчаяние и страх лице, тя се беше подпряла на едно дърво, опряла пистолета до сърцето си, готова да сложи край на живота си, вместо да попадне в ръцете на тези, които тя вземаше за помощници на правосъдието...

— Спрете, госпожо, спрете — извика офицерът, който командваше, слизайки от коня, като се хвърли в краката ѝ, за да я обезоръжи — спрете ви казвам! Не познахте ли нашия нещастен любим, той е в краката ви! Небето много го закриля щом му възложи вашето освобождение. Хвърлете това оръжие и позволете на Гое да ви прегърне!

Г-ца Факселанж мислеше, че сънува. Постепенно тя разпозна говорещия и падна неподвижна в неговите обятия. При тази гледка всички присъстващи се просълзиха.

— Да не губим време, госпожо, — каза Гое, като връщаше към живота своята красива братовчедка. — Хайде бързо да напуснем това ужасно за вас място. Но да вземем първо онова, което ви принадлежи.

Той издъни вратата на кабинета с богатствата на Франло. Взе четиристотинте хиляди франка зестра на своята братовчедка, десет хиляди раздаде на своите драгуни, запечати останалото, освободи пленниците, задържани от злодея, остави 80 души в гарнизона на селцето, върна се при братовчедка си и останалите си другари и веднага потеглиха.

Когато поеха към дефилето, тя забеляза окования Франло.

— Господине, — каза тя на Гое — на колене ви моля да помилвате този клетник... аз съм негова жена... какво говоря, малко ли съм нещастна, че нося под гърдите си залога за неговата любов, но неговото отношение към мен винаги е било достойно.

— Госпожо, — отговори г-н Гое — аз нищо не решавам в този случай. Получих само командването на войската, но си вързах ръцете със собствените си заповеди. Този човек вече не ми принадлежи. Ще го спася като пожертвам всичко. В края на дефилето ме очаква управителят на провинцията. Той има власт над него. Аз няма да го накарам да направи и стъпка към ешафода, това е всичко, което мога да направя.

— О, господине, оставете го да се спаси — се провикна тази странна жена — вашата нещастна братовчедка ви моли за това.

— Несправедлива милост ви заслепява, госпожо — повтори Гое. — Този нещастник няма да се поправи и за да спаси един свой човек, той е готов да убие петдесет.

— Той е прав — провикна се Франло, — той е прав, госпожо. Познава ме толкова добре, колкото се познавам аз. Престъплението е в самата ми природа и аз не мога да живея без него. Аз не искам да живея, желая смъртта, която съвсем не е срамна. Нека чувствителната душа, която проявява внимание към мен, благоволи да изпроси единствената милост да ми пръсне мозъка някой драгун.

— Кой от вас иска да го направи, деца? — каза Гое.

Но никой не помръдна. Гое командваше французи, а сред тях изглежда нямаше палачи.

— Нека поне ми дадат пистолет — каза злодеят.

Гое, силно развълнуван от молбите на своята братовчедка, се приближи до Франло и сам му даде оръжието, което той искаше. О, връх на коварството! Щом получи това, което желаше, съпругът на г-ца Факселанж стреля в Гое... но за щастие, без да го засегне. Тази постъпка събуди и драгуните такова желание за мъст, че те се подчиниха на гнева си, нахвърлиха се върху Франло и го посякоха за миг. Гое отведе братовчедка си преди тя да успее да види страшната гледка. Преминаха през дефилето в галоп. Един кротък кон очакваше г-ца Факселанж отвъд прохода. Господин Гое бързо се отчете пред управителя за своята операция и конната жандармерия пое поста.

Драгуните се оттеглиха. Закриляна от своя освободител, г-ца Факселанж след шест дни бе в прегръдките на своите родители.

— Ето дъщеря ви — каза храбрият мъж на г-н и г-жа Факселанж — ето също и парите, които ви бяха взети. Чуйте ме, госпожице, и вие ще разберете защо чак сега ще ви обясня някои неща, които ви засягат. Веднага, щом като заминахте, подозренията, които споделих първоначално с вас, за да ви задържа, започнаха силно да ме измъчват. Нищо не можеше да ме спре да тръгна по следите на вашия похитител и да опозная основно неговата личност. Провървя ми и не сбърках в нищо. Предупредих вашите родители едва когато бях сигурен, че ще ви открия. Не ми отказаха командването на войската, която поисках, за да разбия вашите окови и да освободя в същото време Франция от чудовището, което ви лъжеше. Постигнах целта си, направих го безкористно, госпожице. Вашите грешки и вашите нещастия издигат вечна преграда между нас... но вие поне ще ме оплаквате, ще съжалявате за мен... Сърцето ви ще бъде принудено да допусне чувството, което ми отказахте и аз ще бъда отмъстен... Сбогом, госпожице, аз изпълних своя роднински и любовен дълг, а сега не ми остава нищо друго, освен да се разделя с вас завинаги. Да, госпожице, аз заминавам. Войната, която се води в Германия, ми предлага или слава, или гроб. Щях да желая само лаври, ако можех да ви ги поднеса, а сега ще търся само смъртта.

При тези думи Гое се оттегли. Колкото и настойчиво да го молеха, той замина, за да не се върне никога вече. След два месеца научиха, че при едно отчаяно нападение той бил убит в Унгария на служба при турците.

Г-ца Факселанж, малко след завръщането и в Париж, роди клетия плод на своя брак, който нейните родители настаниха с голяма рента в едно сиропиталище. След раждането тя помоли настойчиво своя баща и майка да стане монахиня при Кармелитките. А те я увещаха да остане при тях, за да стопля старините им. Тя отстъпи, но здравето ѝ от ден на ден отслабваше и, излиняла от мъки, повехнала от сълзи и болка, погубена от своите угризения, тя умря след четири години.

Какъв злочест пример за алчността на родителите и амбициите на дъщерите!

Нека разказаната история направи някои по-справедливи, а други — по-разумни, тогава няма да съжаляваме за труда, който положихме

да предадем на бъдните поколения едно събитие, което, колкото и да е ужасно, все пак би могло да послужи за благо на хората.

[1] Сънищата са тайни движения, на които не се отрежда полагаемото им се място. Половината от хората не им обръщат внимание, а другата половина им вярва. Няма нищо лошо да се вслушаме в тях и дори да се поставим в случаите, които ще опиша. Когато очакваме резултата от някакво събитие и през целия ден ни занимава мисълта как ще стане, ние го сънуваме със сигурност. Следователно, тогава нашият дух, който е зает единствено със своя обект, ни позволява почти винаги да видим някакъв аспект на това събитие, за което обикновено не сме се замисляли. В такъв случай ще бъде ли суеверие, погрешно отношение или прегрешение спрямо философията, да се прибави към резултатите от очакваното събитие и това, което сънят ни е предложил и да се съобразяваме с него в нашето поведение. Струва ми се, че би било проява на мъдрост, защото, в края на краищата, по отношение на въпросното събитие този сън е едно от усилията на мисълта, което ни разкрива и показва нова страница на събитието. Има ли значение дали това усилие се прави насън или в будно състояние — винаги се стига до дадена комбинация и всичко, което направите, ръководейки се от нея, не ще бъде лудост и не бива да се разглежда като суеверие. Невежеството на нашите бащи без съмнение ги е карало да вършат големи измислици. Но нима вярвате, че философията си няма подводни скали? При анализа на природата ние приличаме на химик, който се разорява, за да получи малко злато. Нека окастряме ненужното, но да не унищожаваме всичко, защото в природата има доста странни неща, които никога не ще проумеем. — Б.а. ↑

ДОРЖВИЛ, ИЛИ КАК ОТ ДОБРОДЕТЕЛ СЕ СТИГА ДО ПРЕСТЪПЛЕНИЕ

Доржвил, син на богат търговец от Ла Рошел, замина много млад за Америка, носейки препоръки до своя чичо, чиито работи бяха потръгнали добре. Изпратиха го там, преди да навърши 12 години. Чичо му го отгледа, като отрано го насочи към кариерата, която му предстоеше и възпита у него всички добродетели.

Външно младият Доржвил не беше особено надарен от природата. В него нямаше нищо неприятно, но не притежаваше нито една от физическите дарби, заради които казваха за някой представител на неговия пол, че е хубав мъж. Впрочем, ако природата беше оцетила Доржвил в това отношение, тя му го връщаше в друго. Той беше умен, а често това е по-важно и от изключителна дарба, учудващо деликатна душа, открит, лоялен и искрен характер. С една дума, всички качества на почтен и чувствителен човек Доржвил ги имаше в излишък. По негово време те бяха достатъчни, за да е сигурно, че ще е нещастен цял живот.

Доржвил едва беше навършил 22 години, когато чичо му почина и го остави начело на дома си, който през следващите три години той ръководи много разумно, но заради доброто си сърце се разори. Свърза се с много приятели, а те не бяха почтени като него и, въпреки че коварните им души скоро се проявиха, държеше да спази поетите задължения и скоро се погуби.

„Ужасно е човек да бъде толкова разпилян на моята възраст, казваше младежът. Но ако нещо ме утешава в тази мъка, то е увереността, че съм направил някои хора щастливи и не съм повлякъл никого с мен.“

Но не само в Америка на Доржвил не му вървеше. Собственото му семейство му причини големи страдания. Един ден получи вест, че сестра му, родена няколко години след неговото заминаване за новия свят, е опозорила и погубила всичко, което му принадлежи. Тази покварена осемнадесетгодишна девойка на име Виржини^[1], за

съжаление била красива като ангел и се влюбила в един писар, който работел в тяхната кантора, и понеже не получила позволение да се омъжи за него, имала безсрамието да посегне пред очите му на живота на своите родители, а когато се готвела да избяга с част от парите, за щастие предотвратили грабежа, но не успели да хванат виновните. Сега се говори, че двамата били в Англия. В същото това писмо настояваха Доржвил да се върне във Франция, да поеме управлението на имотите си и със завареното богатство да компенсира загубите, които беше имал нещастieto да претърпи.

Отчаян от тези възмутителни и смазващи събития, той се върна бързо в Ла Рошел. Там скоро осъзна цялата злокобност на получените вести. Отказа се от търговията, като си помисли, че няма да се справи с нея след сполетелите го злочастия. С част от останалото му имущество деликатният младеж изплати задълженията на своите съдружници в Америка, а с другата реши да закупи имение близо до Фонтене в Поату, където да прекара остатъка от живота си в покой, отдавайки се на благотворителност и милосърдие.

Речено — сторено. Доржвил се засели в малкото си имение, помагаше на бедните, утешаваше старци, жени, сираци, насърчаваше селяните, с една дума — стана най-почтената личност в малкия кантон, където живееше. Щом някой се почувствуваше нещастен, къщата на Доржвил мигом се отваряше за него. Щом трябваше да се извърши добро дело, той се състезаваше за тази чест със своите съседи. Щом някой проронеше сълза, Доржвил веднага протягаше ръка да я изтрие. Всички благославяха името му и си казваха, дълбоко в душите: „Ето човекът, когото природата ни праща, за да възмезди злите хора... Ето един от земните ѝ дарове, за да ни утеши за злочастията, с които ни обсипва.“

Искаше им се Доржвил да се ожени. Хора от неговата кръв биха били ценни за обществото. Но не изпитал дотогава прелестите на любовта, Доржвил беше заявил, че сигурно няма да се ожени, освен ако случаят не го срещне с някоя девойка, която от признателност ще се почувствува задължен да направи щастлива. Предлагали му много девойки, но той не намирал в нито една нещо, което да го увери, че тя ще го обикне някой ден.

„Искам тази, която взема, да дължи всичко на мен — казваше Доржвил. — Да не е богата, нито много красива, че да ме обвърже по

този начин. Искам да държи на семейството по задължение, да е така свързана с мен, че да не може да ме изостави или да ми изневери.“

Някои приятели на Доржвил не бяха съгласни с него.

„Каква може да бъде силата на тази връзка — му казваха те, — ако душата на тази, която ще ви подхожда, не е красива като вашата? Признателността не е за всички хора такава здрава верига, каквата е за вас. Има слаби души, които я презират; има горделивци, които се измъкват от нея. Не разбрахте ли от собствен опит, Доржвил, че като правят услуга хората много по-често се скарват, отколкото стават приятели?“

Тези доводи бяха правдиви, но, за съжаление, Доржвил съдеше винаги по себе си, а тъй като това го беше правило нещастен дотогава, то вероятно така щеше да продължи и до края на дните му.

Така разсъждаваше почитеният мъж, чиято история разказваме. И ето, че съдбата му представи, по доста необичаен начин, създанието, което му се стори пратено да сподели неговото богатство, като ценен дар за сърцето му.

Това се случи през онзи вълнуващ сезон на годината, когато ни се струва, че природата се сбогува с нас, като ни отрупва с дарове, когато безкрайните ѝ грижи се множат цели няколко месеца, за да ни дадат всичко и да преживеем докато отново се пробуди; когато селяните често се събират, за да ходят заедно на лов, на гроздобер или по други занимания, така сладки за любителя на селския живот и толкова незначителни за студените и превзети същества, замаяни от лукса на градовете, изсушени от корупцията, които получават от обществото само болки или дребнавости, защото само на село има искреност, чистота, кротка сърдечност, които свързват така прелестно сърцата на хората. Изглежда, че единствено под чисто небе хората могат да бъдат чисти и че мътните изпарения, които изпълват въздуха на големите градове, омърсяват сърцата на клетите пленници, които сами се осъждат да не напускат техните очертания. И тъй, през месец септември Доржвил реши да посети един съсед, който го беше посрещнал при пристигането му в провинцията, и чиято кротка и състрадателна душа подхождаше на неговата.

Той яхна коня, придружен само от един слуга, и се отправи към замъка на своя приятел, отстоящ на пет левги от неговия дом. Доржвил беше изминал вече три, когато чу зад една ограда край пътя стонове.

Спря се първо от любопитство, но скоро и от присъщия на сърцето му порив да помогне на всички страдалци. Остави коня си на слугата, прескочи рова, който го отделяше от оградата, заобиколи я и най-сетне стигна до мястото, откъдето идваха странните жалби.

— О, господине! — провикна се доста красива жена, държаща в ръце току-що родено дете. — Кой бог ви изпраща на помощ на една нещастница?... Аз съм толкова отчаяна, господине, — продължи обляната в сълзи жена — този злощастен плод на моя позор щеше само да зърне светлината и да склопи очи от моята ръка.

— Преди да минем с вас, госпожице, — каза Доржвил — към причините, заради които можехте да извършите такова ужасно деяние, позволете ми да ви помогна. Струва ми се, че на около стотина крачки оттук има плевня. Хайде да отидем там и след като получите грижите, от които се нуждаете във вашето състояние, ще се осмеля да ви попитам за подробности около нещастиято, което изглежда ви е сполетяло. Аз ви давам дума, че моето любопитство ще цели само да ви бъде полезен и ще се ограничи докъдето кажете.

Сесил благодари и прие предложението. Прислужникът се приближи и взе детето. Доржвил качи майката на коня до себе си и потеглиха към фермата. Тя принадлежеше на заможни селяни, които, по молба на Доржвил, посрещнаха много добре майката и детето. Пригответяха легло за Сесил, сложиха сина ѝ в семейната люлка, а Доржвил, любопитен да узнае какво се е случило, изпрати да предупредят съседа да не го чака, тъй като реши да прекара в колибата деня и следващата нощ. Понеже Сесил се нуждаеше от отдих, той я помоли първо да си отпочине, а после да удовлетвори любопитството му. Вечерта тя все още не се чувстваше добре и той изчака до другата сутрин, за да попита очарователното създание с какво може да ѝ помогне.

Разказът на Сесил не беше дълъг. Тя каза, че е дъщеря на благородник на име Дюперие, чието имение било на десет левги оттам. Имала нещастията да бъде прелъстена от млад офицер от Вермандския полк, отседнал по това време в гарнизона на Ниор, близо до замъка на баща ѝ. Веднага щом разбрал, че е бременна, любовникът ѝ изчезнал, но най-страшното било, че младият мъж паднал убит на дуел след три седмици и тя загубила честта си и надеждата някога да поправи грешката си. Крила колкото могла своето положение от родителите си,

но когато станало невъзможно да ги мами повече, признала всичко и от този момент те започнали да се държат толкова лошо с нея, че решила да избяга. От няколко дни била в околността, без да знае какво да прави и тъй като не можела да се реши да изостави напълно бащиния дом и край, мъката надделяла и тя решила да убие детето, а след това може би и себе си. В този момент се явил пред нея Доржвил и благоволил да ѝ окаже помощ и да я утеши.

Тези слова, изказани неволно от обаятелната жена, трогваха чувствителната душа на Доржвил.

— Госпожице, — каза той на злощастницата — много съм щастлив, че небето ви изпрати на мен. Две неща радват сърцето ми: че се запознах с вас и че сигурно ще намеря лек за вашите злощастия.

Тогава любезният утешител заяви на Сесил, че възнамерява да отиде до нейните родители и да я сдобри с тях.

— В такъв случай ще отидете сам, господине, — отговори Сесил — защото не мога да дойда с вас.

— Да, госпожице, първо ще отида сам, — каза Доржвил — но много се надявам да ми позволят и вас да заведем.

— О, господине, не разчитайте на това. Вие не познавате твърдостта на тези хора. Тяхната жестокост е толкова известна, а неискреността им толкова голяма, че дори да кажат, че са ми простили, няма да им повярвам.

Все пак Сесил се съгласи с Доржвил и като виждаше, че той е решен да замине на другия ден при Дюперие, тя го помоли да отнесе писмо за някой си Сен-Сюрен, един от прислужниците на баща ѝ, който винаги се бил ползвал с нейното доверие поради голямата си привързаност към нея. Писмото бе връчено запечатано на Доржвил, а като му го даваше, Сесил го помоли да не злоупотребява с изключителното доверие, което има в него и да предаде писмото, без да го отваря.

Доржвил се ядоса, че може да се съмнява в неговата дискретност, след като се бе държал толкова почтено. Тя му поднесе хиляди извинения. Той прие поръчката, препоръча на селяните да се грижат за Сесил и замина.

Доржвил си мислеше, че в писмото до прислужника има добри думи за него и понеже не познаваше г-н Дюперие реши, че е най-добре първо да предаде писмото, а после да помоли прислужника да го

представи. Тъй като си беше казал името на Сесил, той не се съмняваше, че тя е съобщила на Сен-Сюрен, чиято преданост беше похвалила, кой е човекът, проявил грижа за съдбата ѝ. И така, той предаде писмото, а веднага щом го прочете, Сен-Сюрен се провикна, с неудържимо вълнение:

— А, вие ли сте това, господине... Нима Доржвил е покровител на нашата нещастна господарка. Сега ще съобщя за вас на нейните родители, господине. Но ви предупреждавам, че те са ужасно разгневени. Съмнявам се, че ще можете да ги сдобрите с дъщеря им. Както и да е, господине, — продължи Сен-Сюрен, който имаше приятно лице и изглеждаше умен младеж, — тази постъпка е толкова благородна, че ще направя всичко, което е по силите ми, за да успеете...

Сен-Сюрен се качи веднага в апартаментите на своите господари да ги предупреди и се върна след четвърт час.

Съгласни били да видят господин Доржвил, защото си бил направил труда да дойде от толкова далеч. Но били много огорчени, че се е нагърбил с подобна задача. Не виждали никакъв начин да изпълнят молбата му заради едно прокълнато момиче, което заслужавало своята участ след сторения тежък грях.

Доржвил не се отчая. Въведоха го. Г-н и г-жа Дюперие бяха около петдесетгодишни, посрещнаха го достойно, макар и леко смутени, а Доржвил им разказа накратко какво го водеше в дома им.

— Ние с жена ми сме твърдо решени, господине, — каза съпругът — никога повече да не видим създанието, което ни опозори. Тя може да прави каквото иска, ние я оставяме на божието благоволение и се надяваме той справедливо да отмъсти за нас на това момиче...

Доржвил отхвърли техните жестоки намерения, доводите му бяха красноречиви и вълнуващи. След като не можа да ги убеди, се опита да трогне сърцата им... но те оказаха същата съпротива. Все пак жестоките родители обвиниха Сесил единствено в греховете, които самата тя беше признала. С една дума — оказа се, че разказът ѝ напълно съвпада с обвиненията на нейните съдии.

Доржвил напразно казваше, че слабостта не е престъпление, че ако прелъстителят на Сесил не беше умрял, сватбата им щеше всичко да поправи, но и това не помогна. Нашият пратеник се оттегли

неудовлетворен. Поискаха да го задържат за вечеря, но той благодари и като си отиваше даде да се разбере, че причината за отказа се крие в самите тях. Те не настояха и той излезе.

Сен-Сюрен очакваше Доржвил на изхода на замъка и запита със заинтересуван вид:

— Е, господине, видяхте ли, че бях прав, че усилията ви ще са напразни? Вие не познавате хората, с които разговаряхте, сърцето им е от камък. Те никога не са били човечни. Ако не уважавах и не бях привързан към скъпата госпожица, на която вие благоволявате да сте закрилник и приятел, отдавна щях да ги напусна. Честно казано, господине, след като днес загубих всякаква надежда отново да ѝ служа, аз ще се опитам да си намеря работа другаде.

Доржвил успокои верния прислужник, посъветва го да не напуска господарите си и го увери, че може да е спокоен за съдбата на Сесил и че сега, когато тя е много нещастна и изоставена така жестоко от семейството си, той ще замести завинаги нейния баща.

Сен-Сюрен се разплака, целуна колената на Доржвил и го помоли за позволение да отговори на писмото, което беше получил от Сесил. Доржвил прие с удоволствие и се върна при клетницата, която за съжаление не успя да утеши.

— Уви, господине, — каза Сесил, когато научи за коравосърдечния отговор на своето семейство. — Това се очакваше. Бях сигурна, че така ще постъпят и сега не мога да си простя, че не ви спестих неприятното посещение.

Думите ѝ бяха придружени от порой сълзи, които благодетелният Доржвил избърса, обещавайки на Сесил, че никога няма да я изостави.

След няколко дни, когато нашата вълнуваща авантюристка се почувствува по-добре, Доржвил ѝ предложи да продължи възстановяването си в неговия дом.

— Ех, господине, — отговори Сесил кротко — нима мога да отхвърля вашето предложение, въпреки че трябва да се изчервя от срам като го приемам? Вие вече направихте много за мен. Изпитвам такава признателност към вас, че не бих отказала нищо, което да я засили и да направи нашите отношения още по-скъпи за мен.

Отидоха в дома на Доржвил. Малко преди да стигнат до замъка, г-ца Дюперие каза на своя благодетел, че желае да не се разгласява убежището, което той благоволяваше да ѝ предостави. Въпреки че

оттам до дома на баща ѝ имаше около 15 левги, тя все пак се опасяваше, че ще я познаят, страхуваше се от гнева на безпощадното семейство, което я наказва толкова строго... за една тежка грешка... тя не го отричаше. Тази грешка можеше да се избегне, преди да се случи, вместо да я наказват така жестоко, когато вече беше късно. А дали щеше да е добре за самия Доржвил да се грижи открито за едно злочесто момиче, прокудено от своите родители и опозорено в очите на общественото мнение?

Почтеността на Доржвил не му позволи да приеме второто съображение, но първото го накара да се реши и той обеща на Сесил, че тя ще пристигне в дома му както желае, че ще я представи като своя братовчедка и че тя ще се вижда с малко чужди хора. Сесил отново благодари на своя великодушен приятел и те пристигнаха.

Време е да се каже, че Доржвил изпитваше към Сесил интерес, примесен с непознато дотогава чувство. Душа като неговата можеше да се предаде на любовта само под влияние на чувствителността или на благотворителността. Г-ца Дюперие имаше всички качества, за които Доржвил беше мечта! Странните обстоятелства, на които той желаше да дължи сърцето на тази, за която ще се ожени, също бяха налице. Той винаги беше казвал, че желае признателността да го свърже с жената, на която ще даде ръката си, че той желае, така да се каже, тя да бъде най-важното чувство между тях. А не беше ли станало тъкмо това? В случай, че поривите на душата на Сесил се окажеха близки до неговите, като се има предвид виждането му по въпроса, той не трябваше ли да ѝ предложи да я утеши с връзките на брака за неппростимите грешки на любовта? Душата на Доржвил копнееше за нещо твърде деликатно, дошло свише — той щеше да бъде щастлив да възвърне на една нещастна жена честта, която ѝ бе отнета от варварския предразсъдък, и нежността на семейството ѝ, като го излекуваше от нечуваната му жестокост?

Потънал в тези мисли, Доржвил запита г-ца Дюперие дали е съгласна той да направи втори опит при нейните родители. Сесил не го разубеди, но се въздържа да го съветва, дори се опита да му даде да разбере, че е безполезно, като все пак го остави сам да реши. Накрая тя каза на Доржвил, че сигурно започва да му тежи, щом като така горещо иска да я върне в семейството ѝ, което, както се вижда, я е отхвърлило.

Доржвил остана много доволен от отговора, който му подготви пътя да разкрие душата си. Увери я, че ако желае да я сдобри с нейното семейство, го прави единствено за нея и за пред хората, защото самият той не се нуждае от нищо, за да поддържа интереса, който тя поражда у него и смее да се надява, че грижите, които полага за нея, не са ѝ неприятни. Дюперие отговори на тази галантност, като отправи нежен поглед на своя приятел, в който се четеше нещо повече от признателност. Доржвил забеляза това решен на всичко, за да върне най-сетне честта и спокойствието на момичето, реши да отиде втори път, два месеца след първото си посещение, при родителите на Сесил и да им заяви своите законни намерения, като не се съмняваше, че подобна постъпка от негова страна ще ги накара веднага да разтворят пак дома и обятията си за дъщеря им, която ще се радия да поправи както грешката, която ги беше принудила грубо да прокудят надалеч дъщеря си, която в същото време обичаха дълбоко в сърцата си.

Този път Сесил не даде писмо на Доржвил за Сен-Сюрен, както беше направила по време на първото му посещение. Може би ние скоро ще узнаем причината за това.

Доржвил пак се обърна към същия слуга, за да го въведе отново при г-н Дюперие. Сен-Сюрен го прие с голямо уважение и удоволствие. Той го пита за Сесил с жив интерес и преклонение. След като научи причините за второто посещение на Доржвил, той изрази възхищение от благородната му постъпка, но каза, че успехът едва ли ще е по-голям от първия път. Нищо не беше в състояние да обезсърчи Доржвил и той влезе при семейство Дюперие. Той им казва, че дъщеря им е в неговия дом, че се грижи най-внимателно и за нея, и за детето, че тя напълно е осъзнала грешката си, че нито веднъж не се е оправдала в своите угризения и че, според него, подобно поведение заслужава известна снизходителност. Всичко казано от него бе изслушано от бащата и майката с най-голямо внимание. В един момент Доржвил дори помисли, че е успял. Но учудващото хладнокръвие, с което му отговориха не след дълго, го убеди, че разговаря с много сурови хора, които приличат на хищни зверове и са загубили всичко човешко.

Тяхното коравосърдечие смути Доржвил. Той пита г-н и г-жа Дюперие дали имат друга причина да се оплакват, или да мразят своята дъщеря, тъй като не разбира, как за подобна грешка могат да бъдат

толкова сурови към едно кротко и нежно създание, което изкупва своите прегрешения с редица добродетели.

Тук Дюперие взе думата:

— Няма да ви отклоня ни най-малко, господине, — каза той — от добрините, които проявявате към тази, която някога наричах своя дъщеря и която стана недостойна за това име. В каквато и жестокост да ме подозирате, аз все пак не ще стигна дотам. За нас тя няма друго прегрешение, освен връзката ѝ с един лош човек, когото изобщо не биваше да поглежда. В нашите очи тази грешка е много тежка и след като се е омърсила, ние решихме да не ѝ позволим да ни види докато сме живи. В началото на нейното опиянение ние неведнъж предупреждавахме Сесил за последиците. Предсказахме ѝ всичко, което ѝ се случи, но нищо не я спря. Тя пренебрегна съветите ни, не ни послуша, с една дума — тя се хвърли доброволно в пропастта, въпреки че ѝ показвахме къде ще пропадне. Дъщеря, която обича своите родители, не постъпва така. Докато я поддържаше нейният прелъстител, на когото дължи падението си, тя смяташе, че, може да ни напада дръзко и беше нахална. За да почувствува добре своите грешки, справедливо е да ѝ откажем помощта си сега, след като навремето, когато имаше насъщна нужда от нея, я презря. Сесил извърши глупост, господине, скоро тя ще извърши и втора. Началото се вижда. Нашите приятели и близки знаят, че е избягала от бащината къща, засрамена от състоянието, до което я доведе нейното безпътство. Да спрем дотук и не ни карайте да отваряме отново сърцата си за едно бездушно и греховно създание, което ще се върне само, за да ни причини нови страдания.

— Какви ужасни и твърди възгледи — провикна се Доржвил, — изковани от опасни максими, които наказват момиче, сгрешило само от чувствителност. Подобно опасно отношение става причина за страшни нещастия. Жестоки родители, стига сте си въобразявали, че клетата жена е опозорена, защото е била прелъстена. Ако не беше по-малко доверчива и не по-малко набожна сигурно по-малко щеше да греши. Не я наказвайте, че е унижила добродетелта в своя порив. Вярно, че се е отклонила от правия път, но не я принуждавайте да върши подлости само защото е следвала природата си. Ето как понякога глупавите противоречия в нравите поставят честта в зависимост от най-извинителни грешки и водят до по-големи престъпления тези, за които

срамът е по-ужасно бреме от угризенията. Ето как и в този случай, подобно на хиляди други, се предпочитат жестокости, които служат за прикритие на неприкриваеми грешки. Нека леките грешки не слагат клеймо върху виновните и тези, които са си ги позволили, никога повече не ще се отдадат на злото... Като оставим настрана предразсъдъците, какво безсрамно има в това, че клетата девойка се е отдала на най-естествени чувства и е заченала от прекалена чувствителност? За какво злодеяние е виновна тя? Къде са страшните грешки на душата и на ума ѝ? Дали няма някога да съжاليا, че втората грешка е само последица от първата, която всъщност не е срамна? Какво непростимо противоречие! Възпитаваме този нещастен пол във всичко, което може да доведе до неговото падение и го наказваме, че то се е случило. Жестоки бащи, не пречете на дъщерите си да бъдат, с когото искат от пагубен егоизъм, не ги правете вечно жертви на вашето скъперничество и амбиция. Те ще следват наклонностите си, ще виждат във вас само приятели и в светлината на вашите заповеди много ще внимават да не сторят грешките, до които би ги довел вашият отказ. Следователно, те ще грешат само заради вас... Само вие налагате върху челата им фаталния печат на безчестието... Те са послушали природата си, а вие я насилвате. Те са се огънали пред естествените закони, а вие ги задушавате във вашите души... Самите вие заслужавате безчестие и наказание, защото вие сте причина на злото, което те вършат и без вашата жестокост те не ще победят свенливостта и благоприличието, които небето е вложило в тях. Добре, — продължи Доржвил още по-разпалено — добре, господине, щом като не желаете да възстановите честта на вашата дъщеря, тогава аз сам ще се погрижа. Щом като сте толкова жесток, че виждате в Сесил само чужд човек, аз пък ви заявявам, че виждам в нея съпруга, поемам върху себе си нейните прегрешения, каквито и да са били. Ще я призная за своя жена пред цялата провинция. Едва ли е нужно вашето съгласие, господине, но въпреки начина, по който се държахте, от почтеност ви моля да го дадете... Мога ли да се надявам, че ще го получа?

В този момент обърканият Дюперие погледна Доржвил с изненада.

— Нима е възможно, господине, — му каза той — един изискан мъж като вас да се излага доброволно на опасностите, които крие този

брак?

— Да, господине. Не ме тревожат грешките на вашата дъщеря преди тя да ме е познавала. Само един несправедлив мъж или човек с жестоки предразсъдъци може да обвини в низост и вина девойка, за това, че е обичала друг мъж, преди да срещне своя съпруг. Този начин на мислене се корени в непростимата гордост на мъжа, който, не стига, че господства над това, което има, но иска да властвува и над това, което е било преди... Не, господине, аз не изповядвам такива възмутителни и нелепи възгледи. Аз имам много по-голямо доверие в добродетелта на девойка, която е познала злото и се разкайва, отколкото на жена, която не е имала за какво да се упреква, преди да се омъжи. Едната познава пропастта и я избягва, другата я намира привлекателна и се хвърля в нея. И все пак, господине, очаквам само вашето съгласие.

— Няма защо да даваме съгласието си — поде твърдо Дюперие. — След като се отказахме от нашата власт над Сесил, след като я проклехме и се отрекохме от нея, вече нямаме никакви права над нея. За нас тя е чужд човек, случайно попаднал при вас. Тя е свободна, на нейните години, заради постъпките си и защото я изоставихме... С една дума, господине, можете да правите каквото желаете.

— Но, господине, няма ли да простите на г-жа Доржвил грешките на г-ца Дюперие?

— Ние прощаваме на г-жа Доржвил блудствата на Сесил, но тази, която носи и едното и другото име, твърде тежко се провини пред семейството си... и за когото и да се омъжи, за да се представи на родителите си, ние не ще я приемем под нито едно от тези имена.

— Обърнете внимание, господине, че обиждате мен в този момент и че вашето поведение става смешно в сравнение с моето благоприличие.

— Виждам, господине, и именно затова мисля, че е най-добре да се разделим. Щом като ви харесва, станете съпруг на една лека жена, ние нямаме никакво право да ви пречим. Но не си въобразявайте, че можете да ни принудите да приемем тази жена в нашия дом, след като тя го е изпълнила със скръб и горчилка... и го омърси с позор.

Разярен Доржвил стана и си тръгна, без да каже дума.

— Щях да смажа този жесток човек, — каза той на Сен-Сюрен, който му доведе коня, — ако не ме възпря човечността и ако не се

женех утре за неговата дъщеря.

— Ще се ожените ли за нея, господине? — каза Сен-Сюрен, изненадан.

— Да, искам утре да възвърна честта ѝ и да успокоя болката ѝ.

— О, господине, какъв великодушен акт! Вие ще изобличите жестокостта на тези хора, вие ще върнете светлината в живота на най-нещастната, макар и най-добродетелна сред всички девойки. Вие ще се покриете с безсмъртна слава в очите на цялата провинция...

Доржвил замина в галоп.

Той се върна при девойката, която закриляше. Разказа ѝ с най-големи подробности колко ужасно са го приели и я увери, че ако не беше тя, той сигурно щял да накара Дюперие да се разкайва за своето неприлично поведение. Сесил му благодари за благоразумието. Но когато Доржвил заговори отново и ѝ каза, че въпреки всичко е решен да се ожени за нея на следващия ден, неволно смущение обзе младата девойка. Тя беше готова да заплаче... Думите заглъхнаха на устните ѝ... Помъчи се да прикрие смущението, което я обзе...

— Аз ли, — казва тя, напълно объркана — аз ли да стана ваша съпруга... Ах, господине... защо така се жертвате за една клета девойка... толкова недостойна за вашите добрини към нея?

— Вие сте достойна за тях, госпожице, — поде живо Доржвил. — Грешката ви е наказана много жестоко и по начина, по който са се отнесли към вас и още повече с вашите угризения. Тази грешка не може да има последици, защото онзи, който ви е довел до нея, не съществува вече, а и грешката само ви е направила по-мъдра и даже ви е дала този фатален опит от живота, който винаги се добива само за собствена сметка... Такава грешка, повтарям, не ви опозорява в моите очи. Ако вярвате, че съм създаден, за да я поправя, аз ви предлагам, госпожице... моята ръка... моето богатство, всичко, което притежавам, е на вашите услуги... кажете...

— О, господине, — провикна се Сесил — извинете ме, ако прекаленото ми смущение ми попречи да го сторя. Можех ли да се надявам на такива добрини от ваша страна, след постъпките на моите родители? Как бих могла да се възползвам от това?

— Аз съм твърде далеч от строгостта на вашите родители, за мен лекомислената постъпка не е престъпление. Нека изтрия тази грешка, която ви струва толкова сълзи, като ви дам ръката си!

Г-ца Дюперие падна на колене пред своя благодетел. Тя нямаше думи да изрази чувствата, които изпълваха душата ѝ. Тя така умело преплиташе любовта и дълга, та с една дума — здраво хвана мъжа, когото беше заинтересувана да плени. И преди да изтекат осем дни сватбата бе отпразнувана и тя стана г-жа Доржвил.

Но младоженката продължи да живее уединено. Тя уверяваше съпруга си, че тъй като не се е сдобрила със семейството си, приличието я задължава да вижда малко хора. Здравето също ѝ служеше за довод и Доржвил са задоволи с компанията на домакините си и на някои съседи. През това време ловката Сесил направи всичко възможно, за да убеди мъжа си да напусне Поату, като му каза, че при стеклите се обстоятелства и двамата ще имат винаги големи неприятности и че ще бъде много по-прилично да отидат в някоя провинция, отдалечена от тази, където съпругата Доржвил е преживяла толкова неприятности и обиди.

Доржвил хареса предложението. Той дори писа на един свой приятел, който живееше близо до Амиен, да му потърси в околностите имение, където да доживее дните си с любезната млада дама, за която току-що се беше оженил, която беше скарана с родителите си и живота ѝ в Поату срещаше само огорчения, които го принуждаваха да се пресели по-далеко.

Очакваха отговора от тези преговори, когато Сен-Сюрен пристигна в замъка. Преди да се осмели да се представи на своята бивша господарка, той поиска от Доржвил позволение да я поздрави и беше приет с радост.

Сен-Сюрен каза, че понеже горещо се застъпил за интересите на Сесил, загубил мястото си и е дошъл да потърси утеха в добрината ѝ и да се сбогува с нея, преди да дири късмета си другаде.

— Не, вие няма да се разделите — каза Доржвил, развълнуван от състраданието и виждайки в този човек подарък, който сигурно ще се хареса на жена му. — Не, вие няма да ни напуснете.

Ето така Доржвил реши да направи приятна изненада на дамата, която обожава, влезе при Сесил и ѝ представи Сен-Сюрен за първи прислужник на дома.

Трогната до сълзи г-жа Доржвил прегърна съпруга си, сърдечно благодари за това изключително внимание и изтъкна пред него колко е чувствителна към привързаността, която слугата е съхранил през

цялото време към нея. Те поговориха малко за г-н и г-жа Дюперие. Сен-Сюрен ги описа и двамата като безжалостни, каквито си бяха в очите на Доржвил, и след това се заеха с плановете за скорошното заминаване.

Новините току-що бяха пристигнали от Амиен. Бяха намерили нещо подходящо и двамата съпрузи щяха да заминат да купят къщата, когато неочаквано ужасно събитие отвори очите на Доржвил, разби спокойствието му и разобличи подлото създание, което злоупотребяваше с него вече шест месеца.

Беше тихо и спокойно в замъка. Съвсем сами през този ден Доржвил и жена му току-що бяха вечеряли в мир. Те разговаряха в хола в радостта и покоя, които Доржвил изпитваше без страх и без угризения, но не така стояха нещата при жена му, която несъмнено не бе така чиста. Щастието и престъплението не вървят ръка за ръка. Поквареният човек може да се преструва, че изпитва тихото щастие така характерно за красивата душа, но това рядко му се случва. Изведнъж се чу страшен шум, вратите се отвориха с трясък, Сен-Сюрен, окован във вериги се появи сред група конни жандармеристи, сред които и приставът, който, следван от четирима мъже, се нахвърли върху Сесил. Тя поиска да избяга, но той я хвана и без да обръща внимание на нейните крясъци и на забележките на Доржвил, се приготви веднага да я отведе.

— Господине... господине, — провиква се Доржвил през сълзи — в името на Бога, изслушайте ме... какво ви е направила тази дама и къде възнамерявате да я отведете? Не знаете ли, че тя ми принадлежи и че вие сте в моя дом?

— Господине — отговори приставът малко поуспокоен, след като видя, че държи в ръцете си двете жертви, — най-голямото нещастие, което може да се случи на почтен човек като вас, е без съмнение да се ожени за такова създание. Но титлата, която е узурпирала най-безсрамно и подло, не може да я защити от участта, която я очаква... Питате ме къде я водя ли? В Поатие, господине, откъдето, според нейната присъда, произнесена в Париж и избегната досега от нея с хитрост, тя ще бъде изгорена жива утре, заедно с недостойния ѝ любовник, който стои тук.

При тези злокобни думи силите на Доржвил го напуснаха, той падна в несвяст, притичаха му се на помощ. Уверен, че няма да

изпусне пленниците си, приставът лично се зае да помогне на нещастния съпруг. Доржвил най-сетне се съвзе...

Сесил седеше на стол, пазена като престъпница в хола, където само преди час се разпореждаше като господарка... Сен-Сюрен беше в същото положение, на две-три крачки от нея, притиснат плътно, но много по-неспокоен от Сесил, чието лице не беше променило изражението си. Нищо не смущаваше спокойствието на тази злощастница и понеже душата ѝ беше създадена за престъпления, тя очакваше наказанието без страх.

— Благодарете на Бога, господине — каза тя на Доржвил. — Това събитие ви спасява живота. На следващия ден след нашето пристигане в новата къща, където възнамерявахме да се преместим — продължи тя, като извади от джоба си пакет отрова, — това щеше да се смеси с вашата храна и вие щяхте да издъхнете шест часа по-късно. Господине, — обърна се ужасната жена към пристава — вие ме държите в ръцете си и един час повече или по-малко сигурно няма да е от значение, затова ви моля да разкажа на Доржвил необичайните обстоятелства, които го засягат. Да, господине, — продължи тя, като се обърна към своя съпруг, — да, вие сте замесен във всичко това много повече, отколкото си мислите. Помолете да ми дадат един час и ще научите неща, които ще ви изненадат. Дано успеете да ги изслушате докрай спокойно, защото са много страшни. Така ще разберете поне, че ако аз съм най-злощастната и най-престъпната жена... то това чудовище — каза тя, като показва Сен-Сюрен, — е несъмнено най-големият злодей сред мъжете.

Беше рано и приставът се съгласи неговата пленница да разкаже случилото се. Може би и за него щеше да е добре дошло да научи какви бяха престъпленията на арестантката и връзката им с Доржвил. В хола останаха само двама жандарми, приставът, двамата виновни и Доржвил. Останалите се оттеглиха, вратите се затвориха и мнимата Сесил Дюперие започна своя разказ:

— Вие виждате в мен, Доржвил, създанието, което небето доведе на бял свят, за да почерни дните ви и за позор на този дом. Още в Америка научихте, че няколко години след вашето заминаване от Франция ви се роди сестра. Много по-късно научихте, че тя, за да изживее свободно любовта с мъжа, когото обожаваше, се бе осмелила да вдигне ръка срещу тези, на които дължеше живота си, и след това

избягала със своя любовник... Е, добре, Доржвил, тази престъпница е вашата нещастна съпруга, с нейния любовник — Сен-Сюрен... Сега виждате, че аз не отдавам голямо значение на престъпленията и умея да ги множа, когато се налага. Аз много ви лъгах, Доржвил... но успокойте се — каза тя, като видя своя нещастен брат да отстъпва от ужас, готов да припадне, — да, съвземете се, братко мой. Аз трябва да потръпвам... а вие виждате колко съм спокойна. Може би не съм била родена за престъпление и без коварните съвети на Сен-Сюрен тази струна никога нямаше да трепне в сърцето ми... На него дължите смъртта на нашите родители. Той ме посъветва и ми достави необходимото да ги убия. От неговата ръка получих също отровата, с която да сложа край на вашите дни. Още щом изпълнихме първите си планове, бяхме заподозрени. Наложих се да заминем, без да приберем парите. Скоро подозренията се превърнаха в доказателства. Заведоха дело срещу нас, произнесоха страшната присъда, а ние се отдалечихме... но не достатъчно, за съжаление. Пуснахме слух, че сме избягали в Англия и му повярваха. Бяхме достатъчно безразсъдни да решим, че това стига. Сен-Сюрен се представи за прислужник при г-н Дюперие. С качествата, които има, веднага беше приет. Той ме скри в едно село до имението на почтения господин. Там се срещрахме тайно и през това време никой не ме видя, освен жената, при която бях настанена.

Животът, който водех, ме отегчаваше... Не се чувствах създадена за толкова безлично съществуване. Понякога в престъпната душа тлее амбиция. Разпитайте всички, които са успели без заслуги, и ще видите, че рядко са го постигнали без престъпления. Сен-Сюрен се съгласи на драго сърце да предприеме други начинания. Но аз бях бременна, трябваше преди всичко да се освободя. Сен-Сюрен реши да ме изпрати да родя в едно по-отдалечено село при една жена, приятелка на моята хазайка. За да се запази тайната, решихме да отида там сама. И точно там отивах, когато вие ме срещнахте. Тъй като болките ме бяха хванали, преди да пристигна, аз се освободих сама до стъблото на едно дърво... и там ме обхвана пристъп на отчаяние... като се видях изоставена... аз, родената в охолство, която с порядъчно поведение можех да претендирам за най-добрите партии в провинцията, пожелах да убия плода на моето безпътство, след това и себе си. Вие минахте, братко мой, вие проявихте интерес към мен и изведнъж надеждата за

нови престъпления замъждука отново в гърдите ми. Реших да ви измамя, за да подсиля вашия интерес. А Сесил Дюперие наистина току-що беше избягала от бащината къща, за да се спаси от наказанието и срама за грешка, сторена с любовник, и състоянието ѝ беше също като моето. Знаех всичко много добре и реших да играя ролята на тази девойка. Бях сигурна в две неща — първо, че тя няма да се появи отново и че дори и да се хвърли в нозете на своите родители, те никога не ще ѝ простят. Това ми стигаше, за да съчиня цялата история. Вие сам предадохте писмото, в което разказвах на Сен-Сюрен изненадващата среща с брат си, когото никога не бих познала, ако не си беше казал името, и за дръзката надежда да го използвам, без той да подозира, за да забогатеем.

Сен-Сюрен ми отговори по вас и от този миг, без вие да знаете, ние не престанаме да си пишем и дори да се виждаме понякога тайно. Спомняте си за неуспехите си при Дюперие. Аз съвсем не се противопоставях на вашите начинания, които не ме заплашваха с нищо от страна на този човек, а и като ви запознах със Сен-Сюрен, можех да ви насоча към любовника си, когото исках да приближа до вас. Вие ми показахте любов... вие се пожертвахте за мен. Всички тези постъпки съвпадаха с намеренията ми да ви пленя... Доржвил, видяхте какво ви отговорих... Връзките ми с вас щяха да ми попречат да създам семейство и да осъществя всичките си планове... които да ме спасят от позора, от унижението, от нищетата и които, след съответните престъпления, да ме отведат в една богата далечна провинция, най-сетне жена на моя любовник. Но Бог не пожела това да стане. Останалото знаете и виждате колко съм наказана за моите прегрешения... Сега ще бъдете освободен от едно отвратително чудовище, което всеки ден с удоволствие извършваше кръвосмешение, но и се отдаваше на този звяр, от момента, когато непредпазливо го допуснахте тук от прекалено милосърдие. Мразете ме, Доржвил... аз го заслужавам... презирайте ме, но като видите утре от вашия замък пламъците, които ще погълнат клетницата, която така жестоко ви излъга... и много скоро щеше да ви лиши от живот... не ми отнемайте поне утешението да вярвам, че с вашето чувствително сърце ще пролеете няколко сълзи и ще си спомните може би, че съм ваша родна сестра и независимо че ви донесох мъка и страдание, аз имам право на вашата милост.

Безсрамницата не се лъжеше. Тя развълнува сърцето на бедния Доржвил и той ронеше горчиви сълзи през целия разказ.

— Не плачете, Доржвил, не плачете — каза тя. — Не, аз не съм права да ви моля да плачете за мен. Аз не заслужавам сълзите ви, но тъй като сте добър и ги проливате, позволете ми да ги пресуша, като ви припомня в този миг само моите грешки. Обърнете очи към нещастницата, която ви говори, вижте в нея най-омразната извършителка на всички престъпления и ще потръпнете, вместо да я жалите...

При тези думи Виржини стана:

— Да вървим, господине, — каза тя на служителя — хайде да дадем на провинцията примера, който тя очаква от моята смърт. Нека всички жени научат като го видят, докъде води пренебрегването на дълга и изоставянето на Бога.

Когато слизаше по стъпалата към двора, тя поиска да види сина си. Доржвил, който благородно и великодушно възпитаваше детето най-грижливо, реши, че не може да ѝ откаже тази утеха. Донесоха клетото създание. Тя го взе, притисна го до гърдите си, целуна го... после, задушавайки нежните си чувства, които размекваха душата, и можеха да я накарат да осъзнае целия ужас на положението, тя удуши детето със собствените си ръце.

— Няма смисъл да идваш на бял свят — каза тя, като го хвърли — само, за да познаеш срама, позора и нещастieto. Нека на земята не остане и следа от моите престъпления. Ти ще си последната им жертва.

При тези думи, злодейката се качи в колата на пристава. Сен-Сюрен следваше отзад, завързан за кон и на другия ден, в пет часа вечерта, двете отвратителни създания умряха в страшните мъки, които им отредиха гневът на небето и правосъдието на хората.

Колкото до Доржвил, след тежко боледуване, той остави богатството си на различни сиропиталища, напусна Поату и се оттегли в Ла Трап, където почина две години по-късно, без да успее да унищожи в себе си нито чувствата на благотворителност и милосърдие, които красяха душата му, нито прекомерната обич, в която гореше до сетния си дъх към нещастната жена... станала позор на неговия живот и едничка причина за смъртта му.

О вие, читатели, дано тази история ви убеди в насъщната нужда да спазваме свещения дълг, защото всяко отклонение от него неизменно ни погубва. Ако, когато изпусне първата спирачка, угризението ни помогне да спрем дотам, добродетелта никога не ще се заличи. Но нашата слабост ни погубва. Ужасни съвети ни развалят, опасни примери ни покваряват, като че ли всички опасности се разпиляват и воалът се разкъсва едва когато мечът на правосъдието най-сетне спира хода на престъпленията. Тогава острието на разкаянието става непоносимо. Но вече е късно. Хората се нуждаят от отмъщение и онзи, който само е правил зло, рано или късно ще бъде наказан за назидание.

[1] От virginite — непорочност — Б.пр. ↑

ГРАФИНЯ САНСЕР ИЛИ СЪПЕРНИЦА НА ДЪЩЕРЯ СИ АНЕКДОТ ОТ БУРБОНСКИЯ ДВОР

Шарл, безразсъдно смелият херцог на Бургундия, беше заклет враг на амбициозния и винаги зает с планове за отмъщение Лудвиг XI. Следваха го почти всички рицари, негови васали, и всички заедно, на брега на Сем, имаха едно стремление — да победят или да умрат достойно за своя вожд, като забравяха под неговото знаме удоволствията на домашния уют. Дворовете на Бургундия бяха тъжни, замъците — празни, нямаше го вече великолепието на храбрите рицари в бляскави турнири в Дижон и Отен, а изоставените красавици занемариха дори грижите за себе си, тъй като нямаше вече кой да ги харесва. Те трепереха за любимите воители, само грижи и тревоги се четяха по льчезарните им някога лица, оживени от гордост, докато гледаха на арената храбреците да показват ловкост и смелост.

Преди да последва принца в армията, за да му докаже своето усърдие и привързаност, граф дьо Сансер, един от най-добрите генерали на Шарл, препоръча на жена си да не щади нищо за възпитанието на тяхната дъщеря Амели и да не прекършва нежния любовен плам, който младата особа изпитваше към владетеля на Монревел, на когото щеше да принадлежи един ден, и който я обожаваше още от дете. Двадесет и четири годишният Монревел беше участвал вече в много походи пред очите на херцога, но с оглед на този брак получи позволение да остане в Бургундия. Младата му душа се нуждаеше от цялата любов, която го огряваше, за да не се гневи за забавянето на бойните му успехи заради тези уговорки. Монревел беше най-красивият, най-галантният и най-смелият рицар по това време и умееше да люби така, както умееше да побеждава. Любимец на грациите и на бога на войната, той взимаше от тях онова, което искаха другите, и се покриваше с лаврите, които му даваше Белон, и миртовите клонки, които Амур полагаше на челото му.

Ала нима някой заслужаваше повече от Амели миговете, които Монревел иначе щеше да посвети на Марс? Слабо е перото на всеки, който дръзне да я опише. Как да очертае наистина тънката ѝ кръшна снага и чувствено личице! Колко добродетели допълваха красотата на небесното създание, навлизащо в двадесетата си година... Невъзможно е, най-сетне, да се каже дали заради благодетелите на душата ѝ — чистота, човечност и синовна обич, или заради прелестите на лицето ѝ, Амели очароваше всички.

Уви, тази дъщеря беше зачената в утробата на жестока майка с опасен характер! Зад красивото все още лице, зад благородните и величествени черти на графиня дьо Сансер се криеше ревнива, властна, отмъстителна душа, способна, с една дума, на всички престъпления, които раждат страстите.

Тя се славеше в Бургундския двор с разюздените си нрави и любовните приключения. Имаше ли мъка, която да не беше причинила на своя съпруг?

Макар и майка, тя завистливо гледеше как расте пред очите ѝ хубостта на дъщеря ѝ, а чувствата на Монревел тайно ѝ причиняваха мъка. Всичко, което успя да направи до този момент, бе да наложи на младата особа да не изразява чувствата, които изпитваше към Монревел... Въпреки намеренията на графа, тя винаги бе настоявала дъщеря ѝ да не признава какво изпитва към съпруга, който ѝ готвеше баща ѝ. Сърцето на тази странна жена изгаряше от обич към любимия на дъщеря си. Утешаваше я само мисълта, че той не знае за чувствата на момичето, които я измъчваха. Но ако тя възпираше желанията на Амели, налагаше се да потиска и своите. Ако младият воин можеше да чете в очите ѝ, той отдавна вече щеше да знае всичко, но за него всяка друга любов, освен на Амели, щеше да бъде обида, а не щастие.

Вече месец, по заповед на своя съпруг, графинята приемаше в замъка младия Монревел, като използваше всеки миг, за да съдържа чувствата на дъщеря си и да дава воля на своите. Но въпреки че Амели не говореше, въпреки че се въздържаше, Монревел подозираше, че уговорките с граф дьо Сансер допадаха на красивата девойка и той се осмеляваше да вярва, че едва ли без мъка Амели би се разделила с надеждата да му принадлежи един ден.

— Как може, Амели — казваше Монревел на своята любима в един от миговете, когато настойчивият ревнив поглед на г-жа дьо

Сансер не ги следеше, — как е възможно, след като ще си принадлежим един ден един на друг, да не ви позволяват да ми кажете дали тази перспектива ви е неприятна или имам щастието, че ви радва? Защо пречат на любимия, който мисли само как да стане достоен да ви направи щастлива, да научи дали може да се надява!

Но Амели само поглеждаше нежно Монревел, въздишаше и отиваше при майка си, като знаеше, че може всичко да очаква от нея, ако устните изразят сърдечните ѝ чувства.

Така стояха нещата, когато в замъка Сансер дойде пратеник и съобщи за смъртта на графа при стените на Бове, в деня на вдигането на обсадата. Люсне, един от рицарите на генерала, донесе плачешком тъжната новина и предаде последното писмо на Бургундския херцог до графинята. Той се извиняваше, че поради тежкия си дълг, не може да изкаже всички утешителни слова, които ѝ дължеше, и настояваше тя да следва намеренията на съпруга си по отношение на брака между дъщеря им и Монревел, да ускори сватбата и две седмици след брака да изпрати при него младия герой, тъй като положението не му позволява да лиши своята армия от храбър воин като Монревел.

Графинята обяви траур и не каза нито дума за препоръката на Шарл. Тя беше против волята ѝ затова не можа да спомене нищо за нея. Освободи Люсне и настоя повече от всякога пред дъщеря си да прикрива чувствата, които имаше и дори да ги задуши, защото никакви обстоятелства вече не налагаха този брак и той никога нямаше да стане.

След като взе тези мерки и премахна пречките пред безумните си чувства към любимия на нейната дъщеря, ревнивата графиня се зае с все сили да охлади страстта на младия благородник към Амели и да събуди любов към себе си...

Първото, което направи, беше да вземе всички писма, които Монревел можеше да изпрати до армията на Шарл, и да го задържи в дома си, като възбужда любовта му и му оставя някаква далечна надежда, която подхранвана съзнателно. Да го плени и отчае. След това реши да използва състоянието, в което щеше да изпадне душата му, за да го предразположи постепенно към себе си, въобразявайки си, като ловка жена, че мъката ще ѝ донесе това, което не можеше да получи от любовта.

След като се увери, че никакво писмо не ще напусне замъка, без да ѝ бъде донесено, графинята пусна фалшиви слухове. Тя каза на всички и дори подшушна на господаря на Монревел, че в съобщението за смъртта на съпруга ѝ Шарл, Безразсъдно смелият, заповядал тя да омъжи дъщеря си за владетеля на Сален, когото изпращал да дойде да сключи брака в Сансер. Обръщайки се към Монревел, тя добави с тайнствен вид, че въпросното събитие едва ли ще ядоса Амели, която вече пет години въздиша по Сален. След като нанесе удар право в сърцето на Монревел, тя повика дъщеря си и ѝ каза, че прави всичко това с намерение да охладят отношенията им с господаря на Монревел, а нямало по-добър повод за това от неоснователното разтуряне на уговорката за брака, но скъпата ѝ дъщеря нямало да бъде много нещастна, защото след тази малка жертва, тя ще ѝ позволи да избере всеки друг за жених.

Чула тези жестоки думи, Амели искаше да сдържи сълзите си, но природата, по-силна от благоразумието, я накара да падне на колене пред графинята. Тя започна да я моли, в името на всичко най-скъпо за нея, да не я разделя с Монревел, да изпълни намеренията на баща ѝ, когото тя обожаваше и горчиво оплакваше.

Всяка сълза, която проливаше това вълнуващо момиче, падаше върху сърцето на нейната майка.

— Добре — каза графинята, като се стараеше да превъзмogne себе си, за да опознае по-добре чувствата на дъщеря си, — нима тази нещастна любов ви владее толкова силно, че не можете да я пожертвате? Ами ако вашият любим беше постигнат от съдбата на баща ви, ако трябваше да го оплаквате като него?...

— О, госпожо — отговори Амели — не ме навеждайте на толкова отчайващи мисли. Ако Монревел беше загинал, аз скоро щях да го последвам, но това не значи, че моят баща ми е по-малко скъп. Мъката ми щеше да е безутешна, ако не се надявах, че някой ден съпругът, който той бе определил за мен, щеше да избърше сълзите ми. Та аз живея само за него и затова успях да превъзможна отчаянието, в което ме потопи ужасната вест неотдавна. Нима искате да разкъсате така жестоко сърцето ми.

— Е, добре — каза графинята, която почувства, че насилието само ще разгневи девойката и няма да сполучи с измамата. — Щом като не можете да се превъзможнете, продължавайте да се преструвате

и кажете на Монревел, че обичате Сален. Така ще разберете дали той наистина ви обича. За да опознаете любимия си, най-добре е да предизвикате ревността му. Ако Монревел се разсърди и ви изостави, ще видите, че ви е измамил. Тогава може би аз ще отстъпя. Нима не знаете какво място заемате в сърцето ми?

Успокоена от тези думи, нежната Амелия целуна ръцете на тази, която я предаваше, и дълбоко в сърцето си виждаше в нея свой смъртен враг... на тази, която най-сетне, слагаше балсам върху разтрепераната ѝ душа, но в сърцето си хранеше само омраза и страшни планове за отмъщение.

Все пак Амели обеща да изпълни заръката. Обеща не само да се престори, че обича Сален, но и да следва съвета на майка си, за да изпита за последен път сърцето на Монревел при условие, че майка ѝ няма да забави излишно нещата и ще ги спре веднага щом получат доказателства за постоянството и любовта на рицаря. Г-жа дьо Сансер ѝ обеща да постъпи така. Няколко дни по-късно тя каза на Монревел колко странно ѝ се струва, че след като не може да се надява да получи ръката на дъщеря ѝ, той така упорито стои в Бургундия, докато цялата провинция е под знамената на Шарл, а после ловко му показва, последните редове от писмото на херцога. „Вие ще ми изпратите Монревел, тъй като в положението, в което се намирам, не мога да лиша армията от толкова храбър воин.“ Но коварната графиня не му даде да види повече.

— И тъй, госпожо — каза отчаяно рицарят — значи е вярно, че ме жертват и трябва да се откажа от сладките блянове, които красяха живота ми.

— Всъщност, Монревел, тяхното изпълнение би причинило само зло. Може ли човек като вас да обича това невярно създание? Ако Амели ви е давала някога надеждата, тя ви е лъгала, защото няма съмнение, че обича Сален!

— Уви, госпожо — поде отново младият герой, проливайки няколко сълзи, — не трябваше да вярвам, че Амели ме обича, признавам това. Но можех ли да мисля, че тя обича друг?

А после отстъпи място на отчаянието.

— Не! — поде гневно той. — Нека не си въобразява, че може да злоупотребява с моята доверчивост. Не е по силите ми да понеса подобни оскърбления. Щом като не ме харесва, няма от какво повече

да се страхувам, защо да възпирам моето отмъщение?... Ще отида да намеря Сален. Ще търся навред този съперник, който ме обижда и когото ненавиждам, той ще отговаря с живота си за обидата, която ми нанесе, или аз ще умра посечен от него.

— Не, Монревел! — провикна се графинята. — Благоразумието не ми позволява да понеса такива неща. По-добре върнете се при Шарл, щом се осмелявате да кроите такива планове, защото след няколко дни очаквам Сален и не бива да се срещнете тук... Освен ако съдржите гнева си към насилие и надделеете чувствата си. О, Монревел... да бяхте избрали друга дама... ако не се опасявах от присъствието ви в моя замък, аз първа щях да ви поканя за дълго.

А после продължи, хвърляйки пламенни погледи на рицаря:

— Нима по тези места само Амели може да претендира за щастieto да ви се харесва? Зле познавате хората, които ви заобикалят, и техните сърца и си мислите, че само тя може да чувства какво заслужавате! Нима предполагате, че в душата на едно дете чувството е здраво? Знаем ли какво мисли тя... На тази възраст, човек знае ли какво обича?... Вярвайте ми, Монревел, нужен е малко повече опит, за да умееш да обичаш както трябва. Прелъстяването победа ли е? Може ли да тържествуваме над някой, който не умее да се защитава? А не е ли сладка победата, когато атакуваният знае всички хитрости, които могат да го отделят от вас, но ви дава сърцето си, без да се съпротивлява?

— Ох, госпожо — прекъсна я рицарят, който не разбираше много добре какво цели графинята. — Не зная какви качества са нужни, за да мога да обичам както трябва. Но в едно съм сигурен — Амели е единствената, която обожавам, и ще обичам само нея на земята.

— В такъв случай, аз ви съжалявам — отсече горчиво г-жа дьо Сансер, — защото тя не само не ви обича, но след като се уверих в дълбоките чувства на вашата душа, аз съм принудена да ви разделя завинаги.

И с тези думи тя остави рицаря и си тръгна.

Трудно може да се опише състоянието на Монревел, обземаан ту от разкъсваща болка, ту от безпокойство, ту от ревност и мъст. Тези чувства така властно раздираха душата му, че не знаеше на кое да се отдаде. Най-сетне отиде при Амели...

— О, вие, която дори за миг не съм преставал да обожавам, — провикна се той облян в сълзи. — Да вярвам ли? Нима ми изневерявате? Нима друг ще ви направи щастлива... нима друг ще ми отнеме единственото благо, за което бих жертвувал всичко на този свят... Амели... Амели! Вярно ли е, че не сте ми върна и ще принадлежите на Сален.

— Ядосана съм, че са ви го казали, Монревел, — отговори Амели, решена да се подчини на майка си, за да не я огорчи, а и да види дали рицарят наистина я обича искрено. — Но ако фаталната тайна е разкрита днес, то аз съвсем не заслужавам горчивите ви упори, защото никога не съм ви давала надежди. Как можете да ме обвинявате в изневяра?

— За съжаление сте права, но вие сте жестока. Аз така и не успях да запаля в сърцето ви искри от огъня, който изгаряше моето. Осмелих се да ви упрекна в грешка, защото съдех по сърцето си, което ви люби. Вие никога не сте били предопределена за мен Амели, защо ли се оплаквам? И тъй, вие не ми изневерявате, вие не ме жертвате, но презирате моята любов и ме правите най-нещастния човек на света.

— Наистина, Монревел, не разбирам как в душата ви е пламнал такъв огън, без да сте уверен в чувствата ми?

— А не ни ли предстоеше брак?

— Така искаха, но значеше ли това, че аз съм го желала? Дали сърцата ни туптят както искат нашите родители?

— И щях да ви направя нещастна?

— Когато се свържехме, щях да ви позволя да вникнете в моята душа и вие щяхте да се съгласите с мен.

— О, небеса! Ето моята присъда! Аз трябва да ви напусна... трябва да се отдалеча от вас и тъкмо вие ще разкъсвате с наслада сърцето на този, който желаше да ви обожават цял живот. Е, добре, ще избягам от вас, коварно създание! Ще потърся при моя принц начин по-бързо да ви напусна завинаги от отчаяние, че съм ви загубил. Ще отида славно да умра на бойното поле!

При тези думи Монревел излезе и тъй като вече нищо не възпираше тъжната Амели, която се беше насилила да се подчини на майка си, тя се обля в сълзи.

— О, ти, когото обожавам, какво ли си мислиш за Амели? — прошепна тя. — Какви ли чувства заменят в сърцето ти, любовта,

която подклаждаше моя огън? Колко ли ме упрекваш, а и аз си го заслужавам! Нито веднъж не ти признах моята любов истина е... но очите ми говореха достатъчно красноречиво, отлагах от благоразумие признанието и мечтаех за щастливия ден, когато ще ти я разкрия... О, Монревел... Монревел... каква мъка изпитва влюбената, която не се осмелява да признае своя плам на най-достойния за него... която принуждават да се преструва... да подмени с безразличие чувство, което я изпълва.

Графинята изненада Амели в това потиснато състояние.

— Направих както пожелахте, госпожо, — каза тя. — Рицарят страда, какво още искате?

— Искам да продължите да се преструвате — поде г-жа дьо Сансер — искам да видя до каква степен Монревел е привързан към вас... Чуйте ме, дъще моя, благородникът не познава своя съперник... Клотилд, моята любима прислужница, има млад роднина на възрастта и с ръста на Сален. Аз ще го въведа в замъка. Той ще мине за този, когото вие уж обичате вече шест години; присъствието му тук ще се пази в тайна все едно, че се срещате, без да знам... Монревел ще има само подозрения... подозрения, които ще се старая да подхранвам, и тогава ще преценя на какво е способен в своята отчаяна любов.

— Но, госпожо, за какво са всички тези преструвки — отговори Амели. — Не се съмнявайте в чувствата на Монревел, той току-що ми даде най-силни уверения и аз им вярвам с цялото си сърце.

— Трябва ли да ви призная, — поде лошата жена, следвайки пак своя недостоен план, — пишат ми от армията, че Монревел съвсем не е храбър и достоен рицар... Казвам ви го с болка, но го обвиняват в страхливост. Зная, че херцогът се лъже в него, но фактите са налице... видели са го да бяга в Монтери...

— Госпожо — каза г-ца дьо Сансер, — той не е способен на подобна слабост! Нали от неговата ръка Брезе получи смъртта... Той ли да бяга... да видя... няма да повярвам... Не, госпожо, не, той тръгна оттук, за тази битка. Вие му позволихте да ми целуне ръката, и аз украсих шлема му с панделка... Каза ми, че ще бъде непобедим. Той носеше моя образ в сърцето си и не е способен да го омърси... не го е направил.

— Зная, че първите слухове бяха в негова полза. Но не ви съобщихме вторите — каза графинята. — Сенешалът не е умрял от

неговата ръка и над двадесет бойци са видели Монревел да бяга... Какво ви струва, Амели, още едно изпитание, то няма да е фатално, ще съумея да го прекъсна навреме... Ако Монревел е страхливец, нима ще му дадете ръката си? Впрочем, не мислите ли, че аз се ръководя само от обичта си към вас. Имам право да ви наложя условия. Херцогът не е съгласен Монревел да стане днес ваш съпруг, той го вика при себе си. Ако въпреки това се съглася да отстъпя пред вашите желания, то и ние трябва да направите нещо за мен.

При тези думи графинята излезе и остави дъщеря си още по-объркана.

„Монревел бил страхливец — казваше си Амели през сълзи — не, никога няма да повярвам... това не може да бъде, той ме обича... не съм ли го виждала как се излага на опасности пред очите ми в не един турнир и само за да го възнаградя с поглед, той побеждаваше всеки, който му се изпречеше!... Моят поглед го насърчаваше и го следваше в равнините на Франция, с мисълта за мен той храбро воюваше. Моят любим е толкова смел колкото ме обича. Тези две добродетели преизпълват така душата му, че не оставят място за нищо нечисто. Но щом майка ми настоява, ще се подчиня... ще мълча, ще крия сърцето си от този, който го притежава изцяло, но никога не ще се усъмня в него.“

Много дни изминаха така. През тях графинята подготви своите хитрости, а Амели продължи да се преструва, колкото и да ѝ беше мъчно. Накрая г-жа дьо Сансер повика Монревел да дойде да поговори насаме с нея, тъй като имала нещо важно да му съобщи... И тогава тя се реши да му обясни всичко, за да няма повече угризения, ако съпротивата на благородника я принуди да извърши престъпление.

— Рицарю — каза тя, щом го видя да влиза, — вече би трябвало да сте се уверили в пренебрежението на моята дъщеря и в щастието на вашия съперник, но аз непременно трябва да разбера какво ви задържа в Сансер, когато вашият военачалник ви зове и желае да сте до него. Признайте ми, без преструвка, кой ви задържа тук... Дали причината е тази, поради която и аз искам да останете?

Макар отдавна да подозираше, че графинята е влюбена в него, младият воин никога не бе говорил за това с Амели. В отчаянието си, че е могъл да породи подобна любов, той се стараяше да я прикрива от

самия себе си. Притиснат от красноречивия въпрос, той се изчерви и каза:

— Госпожо, вие знаете оковите, които ме спират и ако пожелаете да ги стегнете, вместо да ги разкъсате, несъмнено ще бъде най-щастливия мъж...

Било от преструвка, било от гордост, дамата на Сансер прие отговора му в своя полза.

— Ненагледни приятелю — му каза тя тогава, като го привлече близо до своя фотьойл, — тези вериги ще бъдат изковани, когато пожелаете... Ах, колко отдавна пленяват моето сърце. Те ще украсят ръцете ми, когато кажеш. Днес аз съм свободна и ако се реша да загубя за втори път свободата си, то вие би трябвало добре да знаете заради кого ще го сторя.

При тези думи Монревел потръпна, а графинята следеше всяко негово движение, тя се отдаде буйно на любовния си порив и го укори с най-груби думи, че винаги е отвърщал с безразличие на огъня, с който е горяла по него.

— Можеше ли да прикриваш този плам, който гореше в очите ти, неблагоприятнико? Минаваше ли ден от твоя млад живот, в който да не съм показвала чувствата си, които ти пренебрегваше така нагло? Имало ли е друг някой кавалер в двора на Шарл, който да ме интересува повече от теб? Бях горда с твоите успехи и чувствителна към твоите беди. Нима моята ръка да не е обвивала с миртови клонки твоите лаври? Нима твоят ум е раждал мисъл, която веднага да не съм споделяла, а сърцето ти — чувство, което да не е било и мое? Чествана навсякъде, виждайки цяла Бургундия в краката си, заобиколена от обожатели... опиянена от тамян, аз насочвах всичките си пожелания към Монревел, мислех само за него, ненавиждах всичко друго. И докато аз те обожавах, коварни рицарю... твоите очи се отвърщаха от мен... Ти беше лудо влюбен в едно дете... и ме жертваше заради тази недостойна съперница... ти ме накара да намразя собствената си дъщеря... Предчувствах всяка твоя постъпка и всяка пронизваше сърцето ми, но въпреки това не можех да те намразя... А какво очакваш сега? Дано поне отчаянието да те доведе при мен, щом любовта ми не може да го постигне... Твоят съперник е тук, мога да го накарам да триумфира утре, моята дъщеря настоява. Е, каква надежда ти остава, каква безумна надежда може да те заслепява още?

— Надеждата, че ще отида да умра, госпожо — отговори Монревел — заради угризението, че съм могъл да породя у вас чувства, които не мога да споделя, заради мъката, че не мога да вдъхна обич на единствения човек, за когото вечно ще бие сърцето ми.

Г-жа дьо Сансер се въздържа. Любовта, гордостта, лукавостта и отмъщението забушуваха в нея с такава сила, че я накараха да се преструва. Една открита и искрена душа нямаше да се овладее, но една отмъстителна и неискрена жена трябваше да действа изкусно и графинята постъпи точно така.

— Рицарю, — каза тя със сдържан гняв — за пръв път в живота си ме карате да позная що е отказ. Това би учудило вашите съперници, но самата аз не съм изненадана. Не, признавам си... Бих могла да ви бъда майка, рицарю... Как при такава грешка бих могла да претендирам за ръката ви?... Няма да ви притеснявам, Монревел, отстъпвам на моята щастлива съперница честта да ви обвърже. И тъй като не мога да стана ваша жена, аз ще бъда завинаги ваша приятелка. Ще отхвърлите ли приятелството ми, жестоки рицарю?

— Госпожо, признавам, че тази постъпка говори за благородството на вашето сърце — каза благородникът, спечелен от измамната привидност. — Ах, повярвайте ми — добави той, като се хвърли в нозете на графинята, — повярвайте, че всичките ми чувства, освен любовта, ще ви принадлежат завинаги. Няма да имам по-добра приятелка на този свят, вие ще бъдете едновременно моя закрилница и майка и аз ще ви посвещавам всеки миг, когато опиянението от моята любов към Амели не ще ме задържа край нея.

— Ще съм поласкана от това, което остана за мен, Монревел, — подзе графинята изправяйки го, — за нас е скъпо всичко от човека, когото обичаме. По-силни чувства несъмнено щяха да ме трогнат още повече, но след като не мога да претендирам за тях, ще се задоволя с искреното приятелство, в което ми се кълнете и ще ви възнаградя с моето... Чуйте, Монревел, още сега ще ви дам доказателство за чувствата, в които ви се кълна, желая да победи вашата любов и да ви задържи завинаги при мен... Вашият съперник е тук, това е от сигурно по-сигурно. След като е такава волята на Шарл, можех ли да му откажа да влезе в замъка? Всичко, което можах да направя за вас... а той не знае намеренията ви, е да се явява преоблечен и да вижда дъщеря ми тайно, което и прави. Как да действваме при тези обстоятелства?

— Ще послушам сърцето си, госпожо. Единствената милост, която се осмелявам да прося на колене пред вас, е позволенията да се преборя за любимата с моя съперник, както повелява честта на воин като мен.

— Това няма да ви доведе до успех, Монревел, та вие не познавате човека, с когото си имате работа. Срещали ли сте го някога по пътя на честта? За срам Сален за първи път в живота си излиза от неговата провинция, за да се ожени за дъщеря ми. Аз не си обяснявам как Шарл е могъл да се спре на него, но той го желае и ние нямаме думата. Пак ви повтарям: Сален, разпознат от предател, няма да се бие... а ако знае вашите намерения, ако ги узнае от вашите постъпки, то, Монревел аз ще треперя за вас... Да потърсим други средства и да се скрием от погледа му... позволете ми да размисля няколко дни. Ще ви уведомя какво смятам да правя. Междувременно останете тук, а аз ще пусна слухове за причините, които ви задържат.

Монревел остана доволен от малкото, което постигна, не подозираше, че могат да го лъжат, защото неговото почтено и чувствително сърце дотогава не беше познало лъжата. Той прегърна още веднъж коленете на графинята и се оттегли поуспокоен.

Госпожа дьо Сансер се възползва от тези мигове, за да осигури успеха на коварните си намерения. Младият роднина на Клотилд, въведен тайно в замък, облечен като паж, така добре си изигра ролята, че Монревел го забеляза. В къщата имаше и четирима непознати слуги, които минаваха за прислужници на граф дьо Сансер, завърнали се у дома след смъртта на своя господар. Но графинята се погрижи да уведоми Монревел, че непознатите са от свитата на Сален. От този момент нататък рицарят рядко можеше да разговаря с любимата си. Той се представяше в нейния апартамент, но прислужниците отказваха да го пуснат. Щом се опиташе да се приближи до нея в парка, в градината или където и да се намираше, тя изчезваше, или пък я забелязваше със своя съперник. Подобни удари бяха доста силни за буйната душа на Монревел. Пред прага на отчаянието, той най-сетне успя да се доближи до Амели, с която мнимият Сален току-що се бе разделил.

— Жестока девойко — й каза той, като не можеше повече да се въздържи, — толкова много ли ме ненавиждате, че искате да завържете пред мен злокобните връзки, които ще ни разделят? А след като сега

всичко зависи само от вас, след като спечелих вашата майка, само от вас едничка, уви, идва ударът, който ме убива!

Амели беше предупредена за искрицата надежда, която графинята беше дала на Монревел, и мислеше, че всичко това трябва да послужи за щастливата развързка на сцените, които му разиграваха... Тя продължи да се преструва, като отговори на своя любим, че той е в правото си да си спести мъчителната гледка, от която изглежда се страхува, и че тя първа го съветва да забрави в Белон всички мъки, които му причинява любовта. Но въпреки че графинята ѝ беше казала, тя внимаваше да не покаже с нищо, че се съмнява в храбростта на своя любим. Амели много добре познаваше Монревел, за да се съмнява в него. Тя го обичаше достатъчно дълбоко в сърцето си, за да се осмели да се шегува с нещо толкова свещено.

— И тъй, свършено е значи и аз трябва да ви напусна! — провикна се благородникът, като обля със сълзи коленете на Амели и се осмели да ги притисне още веднъж. — Е, добре, аз ще накарам духа си да ви се подчини. Дано щастливият смъртен, на когото ви оставям, узнае цената на това, което му отстъпвам! Дано ви направи толкова щастлива, колкото заслужавате. Амели, нали ще споделите с мен вашето щастие! Това е единствената милост, за която ви моля. Ако знам, че сте щастлива, ще ми бъде по-леко.

При тези думи силно вълнение обзе Амели. Неволните сълзи я издадоха и като я притисна в обятията си Монревел се провикна:

— О, миг щастлив за мен! Съзрях съжаление в сърцето, което дълго време мислех, че ми принадлежи! О, скъпа моя Амели! Значи не е истина, че вие обичате Сален, след като благоволявате да плачете за Монревел? Кажете една дума, Амели, едничка само и колкото и да е страхливо чудовището, което ви отнема от мен, ще го принудя да се бие, или ще го накажа едновременно за слабостта и дързостта да се извиси до вас.

Но Амели се беше съвзела. Страхуваше се да не провали всичко, ако прояви моментна слабост, защото съзнаваше колко е важно да играе отредената ѝ роля.

— Няма да крия сълзите, които видяхте случайно, рицарю, — каза тя твърдо. — Но зле ги тълкувате. Те бликнаха от състрадание, а не от любов към вас. Свикнала съм с вашето присъствие и ще тъгувам,

ако ви загубя. Мъката ми се дължи на обикновено приятелство, а не на нежни чувства.

— О, справедливи боже! — каза благородникът. — Вие ми отнемате дори утешението, което преди малко успокои моето сърце... Амели! Колко сте жестока с този, чийто единствен грях е, че ви обожава! Значи само на състрадание дължа сълзите, с които толкова се гордеех преди миг? Само това чувство ли мога да очаквам от вас?

Някой приближаваше и двамата влюбени бяха принудени да се разделят. Единият несъмнено отчаян, а другият — със съкрушена душа от болката на жестоката принуда... но все пак доволен, че това незначително събитие я беше прекъснало.

Изтекоха още много дни и графинята ги използва за последните си ходове. Една вечер, когато Монревел се връщаше от градината, където меланхолията го беше завела сам и без оръжие, внезапно беше нападнат от четирима мъже, които изглежда искаха живота му. Изпаднал в опасно положение, неговият кураж не го изостави. Той не се изплаши, а разчитайки на себе си, започна да се отбранява и отблъсна враговете, които го връхлетяха, освободи се от тях, подпомогнат и от хората на графинята, които пристигнаха веднага щом чуха шума. Господарката на Сансер, уведомена за току-що отминалата го опасност, дойде тичешком... коварната Сансер, която знаеше по-добре от всеки друг от чии ръце идваше измамата, помоли Монревел да мине през нейния апартамент, преди да се прибере.

— Госпожо — казва благородникът приближавайки се до нея... — не знам кои са тези, които заплашват живота ми, но не допусках, че във вашия замък, някой ще дръзне да нападне невъоръжен рицар...

— Монревел — отговори графинята, виждайки, че той все още е развълнуван, — невъзможно ми е да ви предпазя от тези опасности, мога само да ви помагам и да ви закрилям от тях... Моите хора веднага ви се притекоха на помощ, какво повече можех да направя?... Имате работа със страхливец, както ви казах, напразно говорите за чест. Той не знае що е това и животът ви винаги ще бъде в опасност. Аз бих искала той да е далеч от моя дом, но мога ли да забраня достъпа до моя замък на този, когото херцогът на Бургундия иска да приема като мой зет, на този, когото моята дъщеря обича, и от когото е обичана? Бъдете по-справедлив, рицарю, знаете, че съм страдала колкото вас. Оценете вълненията, които ми причинява всичко това, и множеството връзки,

които ме свързват с вашата съдба. Не се съмнявам, ударът идва от Сален; той се е осведомил за причините, които ви задържат тук, когато всички други рицари са при своите военачалници. Всички знаят за вашата любов, за съжаление, сигурно са се намерили недискретни хора... Сален си отмъщава и като разбира много добре, че е невъзможно да се защити от вас по друг начин, освен с престъпление, той го извършва. След провала той пак ще се опита... О, кротки рицарю, аз треперя... аз треперя повече от вас.

— Е добре, госпожо — възрази рицарят. — Заповядайте му да свали ненужната си маскировка и ми позволете да го нападна така, че да го накарам да ми отговори... А каква нужда има Сален да се маскира, щом като е у вас по заповед на своя господар, щом като е обичан от тази, която търси, и вие го закриляте, госпожо?

— Рицарю, не очаквах такова оскърбление от вас, но няма значение, сега не е моментът да ви обяснявам... Ще отговоря само на вашите доводи и когато кажа всичко, вие ще видите дали одобрявам този избор и начина на действие на моята дъщеря? Питате ме защо Сален се маскира? Първо, защото аз поисках това от него, за да пощадя вас. Ако продължава да се преструва, то е от страх. Той се страхува от вас, той ви избягва, той ви напада само в гръб... Вие искате да ви позволя да се биете. Вярвайте, че той не ще приеме, Монревел, той ще вземе такива мерки, че не ще мога повече да отговарям за вас. Моето положение по отношение на него е такова, че не мога дори да го упрекна. Следователно, отмъщението е само във ваши ръце. То принадлежи единствено на вас и аз много ще ви съжалявам, ако не постъпите както се полага след току-що извършената подлост. Нима спрямо подлеците трябва да се спазват законите на честта? И как можете да търсите други пътища, освен тези, с които той си служи, след като сте сигурен, че няма да приеме нито един достоен, както ще му предложите. Питате дали да го предупредите, рицарю? Откога животът на подлеца е толкова ценен, че не се осмелявате да го изтръгнете без борба? Човек трябва да се мери с почтен човек и да убие този, който е пожелал да ни лиши от живот. Нека примерът на вашите учители ви служи за правило. Когато гордостта на Шарл Бургундски, който ни управлява днес, беше накърнена от орлеанския херцог, дуел ли му предложи, или заповяда да го убият? Последното решение му се стори по-сигурно и той го взе. А не беше ли убит на

свой ред в Монтеро, когато обиди престолонаследника. Рицарят не е нито по-малко почтен, нито по-малко достоен само защото се е защитил от някакъв коварен тип, който има зъб на неговия живот... Да, Монревел, да, искам моята дъщеря да бъде ваша, аз искам да я вземете на всяка цена. Не се чудете на чувството, което ме кара да желая да сте до мен... ето сега ще се изчервя... сърцето ми все още не е излекувано. Няма значение, вие ще бъдете мой зет, рицарю, ще бъдете... Искам да ви видя щастлив, дори за сметка на собственото ми щастие... Кажете ми, че покровителствам Сален, осмелете се, кротки приятелю, и аз ще имам право, ще ви считам най-малко за несправедлив, защото не виждате сторените от мен добрини.

Разнежен Монревел се хвърли в краката на графинята и ѝ поиска прошка за своята несправедливост към нея... Но да убие Сален му се струваше престъпление, надхвърлящо силите му...

— О, госпожо — провиква се той през сълзи — тези ръце никога не ще се осмелят да пронижат гърдите на себеподобен, а убийството е най-ужасното престъпление...

— То престава да бъде такова щом спасява живота ни... Но каква слабост, рицарю... колко неуместна е тя за един герой! Какво правите вие, моля ви се, когато отивате на бой? А лаврите, с които ви обсипват, не се ли постигат с цената на убийства? Мислите си, че ви е позволено да убивате врага на вашия принц, а се боите да убиете собствения си враг. Какъв е, впрочем, тираничният закон, който може да установи в едно и също действие такава огромна разлика? Ах, Монревел, или не трябва никога да посягаме на живота на никого, или това действие в някои случаи може да ни изглежда законно, когато отвърща на обида... Но какво говоря и какво ме интересува мен! Трепери, слаб и малодушен човеко, безсмисленият страх от въображаемо престъпление те кара да изоставиш недостойно тази, която обичаш, в ръцете на чудовището, което ти я отнема... Виж твоята клета Амели, прелъстена, отчаяна, измамена, да чезне злочеста; чуй, тя те зове на помощ, а ти коварно предпочиташ вечното страдание пред тази, която обичаш, пред необходимостта справедливо да изтръгнеш живота на вашия долен палач.

Като видя, че Монревел се колебае, графинята използва всичко, за да смекчи ужаса му от постъпката, към която го подтикваше, и да накара да почувства, че когато се налага, е по-опасно да не я извърши.

С една дума, ако той не побърза, не само неговия живот се излага постоянно на опасност, но че рискува също да види как отнемат любимата му, защото Сален, като забележи, че тя не му помага, ще направи всичко, за да се хареса на Бургундския херцог. Ще си послужи с всякакви средства, може би първо ще я похити, а това не е трудно, понеже Амели ще се поддаде. Накрая, тя толкова запали младия рицар, че той се съгласи с всичко и се закле в нозете на графинята да забие камата си в гърдите на съперника.

Дотук намеренията на тази жена изглеждаха несъмнено подозрителни, но ужасните последствия ще разкрият добре същността им.

Монревел излезе, но решенията му внезапно се промениха и гласът на природата се пребори в душата му с внушенията за откъсването. Той не пожела да предприема нищо, което се отклоняваше от почтените средства, които му диктуваше честта. На следващия ден изпрати предизвикателство за дуел на мнимия Сален и в същия час получи следния отговор:

Аз не умея да се боря, за това, което ми принадлежи. Зле третираният от своята красавица любовник трябва да желае смъртта. Колкото до мен, аз обичам живота и как да не ми е скъп, когато и моята Амели го цени. Ако имате желание да се биете, рицарю, Шарл има нужда от герои, идете при него. Повярвайте ми, военните упражнения ви подхождат повече отколкото сладостите на любовта. Противниците са различни — едните ще ви донесат слава, а другите могат да ви струват скъпо.

Като прочете тези думи, благородникът потрепери от гняв.

— Подлец! — провикна се той. — Той ме заплашва, а не се осмелява да се защитава. Сега нищо не ме спира. Да помислим за моята сигурност, да спасим любимата... не трябва да се колебая повече нито миг... Но какво говоря... велики Боже, ами ако тя го обича... ако Амели изгаря по този коварен съперник? Нима като му отнема живота ще получи сърцето ѝ? Ще се осмеля ли да ѝ се представя с ръце,

омърсени с кръвта на човека, когото обожава?... Ако направя това, ще ме намрази.

Това си мислеше бедният Монревел... такива вълнения го разкъсваха, когато около два часа след получаването на отговора му, съобщават, че графинята го моли да отиде при нея.

— За да не ме упреквате, рицарю, — каза веднага тя, когато той влезе, — сериозно се осведомявам за всичко, което става. Животът ви отново е в опасност, подготвят се едновременно две престъпления. Един час след залез-слънце вие ще бъдете последван от четирима мъже, които няма да се отделят от вас, преди да ви убият. В същото време Сален ще отвлече дъщеря ми. Ако аз се противопоставя, той ще уведоми херцога за моята съпротива и ще се оправдае като обвини и двама ни. Избягнете първата опасност като тръгнете с шестима мои хора. Те ви очакват на вратата... Когато удари десет часът, оставете там свитата си, влезте сам в голямата зала със сводовете, която води до апартамента на дъщеря ми. Точно в този час Сален ще прекоси залата, за да отиде при Амели. Тя ще го чака и ще тръгнат в полунощ. Ето камата, вземете я, Монревел. Вземете я от моите ръце... тогава ще си отмъстите за първото престъпление и ще избегнете второто... Виждате, несправедливи човече, че аз искам да въоръжа ръката, която трябва да накаже омразния за вас човек, аз ще ви дам на тази, която обичате... Ще ме упреквате ли? Неблагодарник, ето как ти се отплащам за твоето пренебрежение... Хайде, тичай към отмъщението. Амели те очаква в моите обятия...

— Дайте, госпожо — каза Монревел, силно разгневен и вече решен. — Дайте, нищо вече не ми пречи да убия моя съперник. Аз му предложих пътя на честта, той го отхвърли, той е страхливец, той трябва да понесе заслуженото... Дайте, ще ви послушам!

Благородникът излезе... Едва беше напуснал графинята, когато тя побърза да повика дъщеря си.

— Амели — каза ѝ тя, — сега сме сигурни в любовта на рицаря, но трябва да се уверим и в неговите достойнства. Повече изпитания не са нужни. Аз съм съгласна най-сетне с вашето желание. Но за съжаление Бургундският херцог наистина ви е определил Сален... Той ще дойде тук след осем дни, затова не ви остава нищо друго, освен да избягате, ако желаете да принадлежите на Монревел. Трябва да излезе, че ви е откраднал без мое знание, че е постъпил така, изпълнявайки

заръката на моя съпруг, че нищо не е знаел за новото желание на принца. Той ще се ожени тайно за вас в Монревел, а после ще отиде да се извини на херцога. Вашият любим разбра, че това е нужно и го прие. Но аз пожелах да ви предупредя, преди да ви се разкрие... Какво мислите за тези планове, дъще моя? Виждате ли нещо лошо в тях?

— Така да бъде, госпожо — отговори Амели с уважение и признателност. — Ако не знаехте, е друго... но щом благоволявате да се съгласите на това, на мен не ми остава нищо друго, освен да падна в краката ви и да ви засвидетелствам колко съм ви благодарна.

— В такъв случай да не губим нито миг — каза коварната жена, за която сълзите на дъщеря ѝ се превръщаха в ново оскърбление. — Монревел знае всичко, но би било неразумно да ви разпознаят, преди да стигнете в замъка на вашия любим, а още по-неприятно ще бъде да ви срещне Сален, когото очакваме всеки ден. Впрочем, облечете тези дрехи — продължи графинята, подавайки на дъщеря си дрехите, използвани от мнимия Сален, — и идете във вашия апартамент. Когато стражата на кулите предупреди, че е два часът^[1], Монревел ще дойде при вас, конете ще ви чакат и двамата ще потеглите веднага.

— О, уважаема майко — провикна се Амели, хвърляйки се в обятията на графинята. — Да можехте да прочетете дълбоко в сърцето ми чувствата, които събуждате у мен. Да можехте...

— Не, не — каза госпожа дьо Сансер, освобождавайки се от ръцете на дъщеря си. — Не, вашата благодарност е излишна. Щом като вие сте щастлива, щастлива съм и аз. Хайде, преоблечете се!

Наближаваше часът. Амели взе дрехите, които ѝ предложиха. Графинята не пропуска нищо, за да заприлича на младия роднина на Клотилд, когото Монревел смяташе за сеньор Сален. Най-сетне удари фаталният час...

— Тръгвайте — каза графинята — бързайте, дъще моя, вашият любим ви очаква...

А добрата девойка, която се страхуваше, че предстоящото заминаване ще ѝ попречи да види скоро майка си, се хвърли в обятията ѝ и заплака. Доста престорено и за да прикрие жестокостите, които замисляше графинята, нежно целуваше дъщеря си. Тя смеси сълзите си с нейните. Амели се отскубна и се спусна към своя апартамент. Тя отвори слабо осветената гибелна зала, в която Монревел с нож в ръка, очакваше своя съперник, за да го повали. Щом видя, че влиза някой,

той се спусна стремглаво, удари, без да гледа и остави на земята в локва кръв любимата, за която би дал живота си.

— Подлец! — провиква се веднага графинята, явявайки се с факли. — Ето как си отмъщавам за твоето пренебрежение. Виж грешката си и после живеј, ако можеш!

Амели все още дишаше. Стенейки, тя отправи няколко думи към Монревел.

— Мили приятелю — му казва тя, отслабнала от болката и от загубената кръв. — Какво направих, за да заслужа смъртта от твоята ръка?... Това ли са брачните връзки, които ми готвеше моята майка? Аз за нищо не те упреквам. Благодарение на Бога видях всичко в тези последни мигове... Монревел, прости ми, че скрих от теб моята любов. Трябва да знаеш какво ме принуди да го направя. Нека последните ми думи те убедят поне, че никога не си имал по-искрена приятелка от мен... че те обичам повече от моя Бог, повече от живота и че издъхам с обич към теб.

Но Монревел вече нищо не чуваше. Паднал на земята, върху кървящото тяло на Амели, с устни впити в устните на своята любима, той се мъчеше да я съживи, да ѝ вдъхне своята душа, изгорена от любов и отчаяние... той плачеше, гневеше се, обвиняваше и проклинаше презрания автор на престъплението, което бе извършил... Накрая се изправи, обзет от ярост, и каза на графинята:

— Какво очакваше от тази недостойна постъпка, коварна жено? Нима разчиташе на смъртта, за да се сбъднат ужасните ти желания? Нима си предполагала, че Монревел е достатъчно слаб, за да надживее любимата си?... Отдалечи се от мен, отдръпни се, защото не отговарям, че в ужасното състояние, в което се намирам, няма да измия ръцете си в твоята кръв.

— Удряй — каза обърканата графиня, — ето моята гръд. Мислиш ли, че ми е скъп живота, когато завинаги загубих надеждата да те притежавам! Исках да си отмъстя, исках да се отърва от една омразна съперница, не искам повече да живея в отчаяние след това. Но нека твоята ръка да ми отнеме живота, нека умра от твоите удари. Кой те спира?... Страх ли те е? Не те ли оскърбих достатъчно?... Кой може да обуздае твоя гняв? Не те ли нараних? Запали факлата на отмъщението заради безценната кръв, която те накарах да пролееш, и не щади тази, която мразиш, без тя да може да престане да те обожава.

— Чудовище! — провикна се Монревел. — Ти не си достойна да умреш... аз няма да бъда отмъстен... Живей, за да сееш ужас на земята, живей, за да се разкъсваш от угризения. Трябва всичко, което диша, да узнае за твоите пъклени деяния и да те презре. Нека всеки миг, ужасена сама от себе си, да не понасяш дневна светлина. Но знай поне, че твоите злодейства не ще ми отнемат тази, която обожавам. Моята душа ще я последва във Вечността.

При тези думи Монревел се прободде с камата и издъхвайки прегърна своята любима толкова силно, че никой не можа да ги раздели... Двамата бяха положени в един и същи ковчег и погребани в главната църква на Сансер, където и до днес влюбените отиват понякога, за да пролеят сълзи върху техния гроб и да прочетат разнежени стиховете, гравирани върху мрамора, който ги покрива, и които Людвиг XII си беше направил труда да съчини:

*Плачете влюбени, те се обичаха като вас,
без обаче бракът да ги свърже.
С красиви връзки двамата сами се свързаха,
но отмъщението завинаги ги разкъса.*

Само графинята надживя своите престъпления, за да ги оплаква цял живот. Тя се отдаде на най-възвишено благочестие и почина десет години по-късно като монахиня в Оксер, напускайки хората, поучили се и силно развълнувани от нейните искрени угризения.

[1] Такъв бил обичаят по това време. Стражата от наблюдателницата свирела с тръба на всеки час. ↑

ФЛОРВИЛ И КУРВАЛ, ИЛИ ФАТАЛИЗМЪТ

Г-н дьо Курвал неотдавна бе навършил петдесет и пет години. Свеж и в добро здраве, той можеше да се надява на още двадесет години живот. Понеже беше преживял доста неприятности с първата си жена, която го напуснала, за да се отдаде на блудство и като имал недвусмислени сведения, за да предполага, че е вече в гроба, той намисли да се свърже повторно с някое скромно създание, което с благия си нрав и отлично поведение ще му помогне да забрави преживените скърби.

Г-н дьо Курвал не беше случил с деца. Дъщеря си загуби много рано, а синът му го напусна още на петнадесет години, за да се отдаде, и той като жена му, на разврат. Г-н дьо Курвал бе решил по никакъв начин да не се обвързва с това чудовище и смяташе да го лиши от наследство и да завещае цялото си имущество на децата, които очакваше да му роди бъдещата съпруга. Той притежаваше петнадесет хиляди франка рента, вложени някога в сделки, плод на неговия труд, и ги харчеше като почтен човек с неколцина приятели, които го обичаха и уважаваха. Виждаха го ту в Париж, където имаше хубав апартамент на улица „Сен-Мар“, и още по-често — в неговото малко очарователно имение, близо до Немур, където дьо Курвал прекарваше две трети от годината.

Този достоен мъж сподели своето намерение с приятелите си и, след като го одобриха, ги помоли настойчиво да се осведомят между познатите си за някоя подходяща жена, вдовица или мома на около тридесет — тридесет и пет години.

Още на втория ден един от старите му приятели дойде да му каже, че сякаш е намерил каквото търси. Госпожицата, която ви предлагам — му каза той, — има два недостатъка. Ще започна с тях, а след това ще ви зарадвам с качествата ѝ. Тя няма нито баща, нито майка, а и никой не знае кои са били и къде ги е загубила. Знае се — продължи посредникът, — че е братовчедка на г-н дьо Сен-Пра, известен човек, който признава, че му е роднина, уважава я и ще ви

каже много ласкави думи за нея, които безспорно заслужава. Тя няма никакво наследство от родителите си, но е получила четири хиляди франка пенсия от въпросния г-н дьо Сен-Пра, в дома на когото е отгледана и където е прекарала цялата си младост. Ето първият ѝ недостатък. А сега да минем на втория — каза приятелят на г-н дьо Курвал. — На шестнадесет години тя се влюбва и ражда дете, което вече не е на този свят, бащата не е виждала оттогава. Това е цялото зло. Накрая една добра дума: г-ца дьо Флорвил е на тридесет и шест години, но изглежда едва на двадесет и осем. Лицето ѝ е много приятно и интересно, чертите ѝ са нежни и деликатни, кожата — снежнобяла, а кестенявите ѝ коси са дълги до земята. Устните ѝ са свежи и изписани като пролетна роза. Тя е доста едра, но така добре сложена и толкова грациозна, че високият ѝ ръст, който в друг случай би ѝ придавал по-груб вид, не прави лошо впечатление. Ръцете, врата, краката — всичко е съразмерно и хубостта ѝ е от тези, дето дълго не остаряват. Колкото до поведението ѝ може би нейната изключителна праволинейност няма да ви хареса. Не обича светските отношения и живее доста уединено. Много е набожна и усърдна в задълженията си в манастира, където живее и когато просвещава околните с религиозните си качества, тя очарова всички със своя чар, ум и приятен характер... с една дума — земен ангел, който Бог пази, за да ощастливи старините ви.

Очарован от срещата, г-н дьо Курвал веднага помоли своя приятел да му покаже въпросната особа.

— Нейният произход не ме тревожи — каза той. — Щом като има благородна кръв, няма значение кой я е предал. Младежкото ѝ приключение на 16 години също не ме притеснява, та тя е изкупила грешката си с дълги години благоразумие. Ще се ожения за нея като за вдовица, но след като ще взема жена на около тридесет — тридесет и пет години, лудост би било да претендирам за първенство, ето защо, вашето предложение ми харесва изцяло, остава само да ви накарам по-скоро да ми я представите.

Приятелят на г-н дьо Курвал побърза да го стори. След три дни той го покани на вечеря в дома си, заедно с госпожицата, за която ставаше дума. Тази очарователна девойка се харесваше още от пръв поглед. Тя имаше очите на самата Минерва и олицетворяваше любовта. Тъй като знаеше за какво става дума, тя беше резервирана и

нейното благоприличие, сдържаност и благородство, съчетани с привлекателната ѝ външност, благия ѝ характер и острия ѝ ум, така завъртяха главата на бедния г-н дьо Курвал, че той помоли своя приятел да ускори нещата.

Видяха се още два-три пъти в къщата на г-н дьо Курвал, у г-н дьо Сен-Пра и накрая г-ца дьо Флорвил, настоятелно притисната от г-н дьо Курвал, му каза, че нищо не я ласкае така, както честта, която той ѝ оказва, но че нейната деликатност не ѝ позволява да приеме нещо преди тя сама да му разкаже своя живот.

— Не са ви казали всичко, господине, — каза тази очарователна девойка — и аз не мога да се съглася да стана ваша съпруга, преди да научите цялата истина. Много ценя вашето уважение и не искам да го загубя, а сигурно не ще го заслужавам, ако разчитам на вашето заслепение и се съглася да ви стана жена, без да прецените дали съм достойна да бъда.

Г-н дьо Курвал я увери, че знае всичко, че тя не бива да се притеснява за нищо и, че ако действително го е харесала, няма защо повече да се терзае. Но г-ца дьо Флорвил настоя. Тя заяви твърдо, че не ще се съгласи с нищо преди г-н дьо Курвал да разбере всичко, което я засяга. Налагаше се да минат през това изпитание. Накрая се разбраха г-ца дьо Флорвил да пристигне в имението на г-н дьо Курвал в Немур, където се подготвяше мечтаната от него сватба, и на другия ден, след като изслуша историята на г-ца дьо Флорвил, тя да стане негова жена...

— Но, господине, — каза любезната девойка — всички тези приготовления могат да се окажат излишни... защо да ги правите?... Ами ако ви убедя, че не съм родена, за да ви принадлежа?

— Това никога не ще стане, госпожице, — отговори достойният Курвал. — Обзалагам се, че е невъзможно. И тъй, моля ви да вървим и не се противопоставяйте на моите намерения.

Г-н дьо Курвал нищо повече не можеше да направи и те заминаха за неговото имение. Бяха сами — така беше поискала г-ца дьо Флорвил. Нещата, които имаше да каже, бяха предназначени само за човека, който желаше да се свърже с нея, ето защо, никой друг не беше допуснат. На следващия ден тази красива и вълнуваща особа помоли г-н дьо Курвал да я изслуша и му разказа събитията в живота си със следните думи:

— Намеренията, които имате по отношение на мен, господине, са толкова сериозни, че не бива да бъдете мамен. Вие видяхте г-н дьо Сен-Пра, за чиято роднина ви бях представена, самият той благоволи да го потвърди, и все пак, това не е вярно. Не знам нищо за раждането си, никога не съм имала удоволствието да науча на кого го дължа. Намерили са ме няколко дни след раждането ми в зелена тафтена рокличка пред дома на г-н дьо Сен-Пра, заедно с анонимно писмо, закачено на завесата на люлката ми, в което пишело само:

Вече десет години откакто сте женен, а нямате деца. Желаете ги всеки ден. Осиновете това момиченце, нейната кръв е чиста, плод е на добър брак, а не на безпътство, раждането му е почтено. Ако то не ви харесва, занесете го в дома за намерени деца. Не правете разследване, напразно би било. Не можете да научите нищо повече.

Почтените хора, на които ме подхвърлили, ме приютили незабавно. Отгледаха ме и ме обградиха с топли грижи, така че аз дължа всичко на тях. Тъй като нищо не показвало името ми, г-жа Сен-Пра решила да ме нарече Флорвил.

Малко след като навърших петнадесет години ме сполетя нещастие — умря моята покровителка. Болката от тази тежка загуба беше неопишуема. Бях й станала толкова скъпа, че преди да издъхне тя помоли своя съпруг да ми осигури четири хиляди франка пенсия и никога да не ме изоставя. Двете неща бяха изпълнени точно и г-н дьо Сен-Пра прибави към тези добрини още една — призна ме за братовчедка на жена му и изготви с тази титла договора, който видяхте. Аз обаче, не можех да остана повече в неговия дом. Г-н дьо Сен-Пра ми даде да го почувствам.

— Аз съм вдовец и все още млад — ми каза този благодетелен мъж. — Ако живеем под един и същ покрив, ще предизвикаме незаслужени съмнения. Вашето щастие и име са ми скъпи и не искам да ги компрометирам. Трябва да се разделим, Флорвил. Но аз няма да ви изоставя докато съм жив, нито пък искам да напуснете семейството

ми. Имам сестра, вдовица, в Нанси, ще ви изпратя при нея. Уверявам ви, че тя ще се държи с вас не по-зле от мен, а там, нека да се каже, ще знае какво става и ще се грижа за вашето образование и задомяване.

Приех известието със сълзи на очи. Тази нова мъка още повече засили горчивината от смъртта на моята благодетелка, но убедена в добрите намерения на г-н дьо Сен-Пра, аз реших да последвам съветите му и заминах за Лотарингия, водена от една дама от този край, на която бях препоръчана, и която ме предаде в ръцете на г-жа дьо Веркен — сестрата на г-н дьо Сен-Пра, при която трябваше да живея.

Домът на г-жа дьо Веркен беше много по-различен от този на г-н Дьо Сен-Пра — в единия царяха благоприличие, религиозност и добродетелност, а в другия — фриволност, увлечения по удоволствия и независимост.

Още първите дни г-жа дьо Веркен ме предупреди, че моя благочестив вид не ѝ харесва, че не разбира как мога да идвам от Париж и да съм толкова непохватна... толкова смешно скромна и че ако искам да се разбирам с нея, трябвало да възприема друг тон. Това ме разтревожи. Не се старая да ви изглеждам по-благодетелна отколкото съм, господине, но всичко, което се отклонява от добрите нрави и религията, никога не ми е харесвало. Аз винаги съм била противница на всичко, което шокира добродетелта, а наклонената плоскост, по която бях тласната въпреки желанието ми, ми причини толкова угризения, че, откровено казано, г-жа дьо Веркен не ми направи добра услуга като ме въведе в обществото. Аз не съм създадена да живея в него, прекалено съм дива и необщителна. Една мрачна обител повече подхожда на душата и мисловната ми нагласа.

Тези не добре оформени, а и недостатъчно зрели разсъждения за възрастта, на която бях, не ме предпазиха нито от лошите съвети на г-жа дьо Веркен, нито от злините, в които съблазните щяха да ме потопят. Хората, които срещях постоянно, които ме заобикаляха, примерът, разговорите, всичко ме увлече. Уверявах ме, че съм красива и за мое нещастие, аз се осмелих да повярвам.

По това време нормандският полк беше на гарнизон в Нанси. Офицерите се срещаша в дома на г-жа дьо Веркен. Идваха също всички млади жени. Там се завързваха, късаха и пак се завързваха любовните интриги на града.

Вероятно г-н дьо Сен-Пра не знаеше за тази страна от поведението на сестра си. Нима, ако я познаваше добре, щеше да се съгласи да ме изпрати при нея. Тази мисъл ме възпря и ми попречи да му се оплача. А и всичко ли трябва да се казва? Може да не съм мислила много за това. Нечистият въздух, който дишах, започваше да омърсява сърцето ми и, като Телемах на остров Калипсо, вече не чувах съветите на Ментор.

Един ден безразсъдната Веркен, която отдавна се мъчеше да ме съблазни, ме попита дали съм сигурна, че съм дошла невинна в Лотарингия и дали не тъгувам по някой любим в Париж?

— Уви, госпожо — й отговорих аз, — на мен дори никога не ми е идвала мисълта за грешките, в които ме подозирате, а и г-н брат ви може да ви каже какво поведение съм имала.

— Грешки, — прекъсна ме г-жа дьо Веркен — ако имате грешки, то е, че сте все още много зелена на вашата възраст, но вие ще се поправите надявам се.

— О, госпожо, такива думи ли трябва да чуя от толкова уважавана личност като вас?

— Уважавана?... Не говорете така, скъпа моя, че от всички чувства уважението е нещото, което изобщо не ме интересува. Аз искам да вдъхвам любов... а колкото до уважението, то все още не е за моята възраст. Прави като мен, скъпа моя, и ти ще бъдеш щастлива... Впрочем, забеляза ли Сенвал? — продължи тази сирена, като ми заговори за един млад седемнадесетгодишен офицер, който идваше много често в дома й.

— Той е като останалите, госпожо, — отговорих аз. — Мога да ви уверя, че всички са ми еднакво безразлични.

— Но не бива така, скъпа приятелко, искам занапред да си споделяме нашите завоевания... ти трябва да имаш Сенвал, той е мое творение, аз имах грижата да го оформя, той те обича, трябва да го имаш...

— О, госпожо, оставете ме, моля ви, аз наистина не се интересувам от никого.

— Трябва, така се споразумяхме с неговия полковник, моя сегашен любовник.

— Умолявам ви да ме оставите на мира в това отношение, нищо не ме влече към удоволствията, които вие обичате.

— О, това ще се промени! И ти ще ги обикнеш един ден като мен. Лесно е да не обичаме онова, което още не познаваме. Но непременно трябва да опознаем създаденото да бъде обожавано. С една дума, планът е начертан. Сенвал ще ви признае, госпожице, своето увлечение тази вечер, а вие не го карайте да страда, или ще ви се разсърдя съвсем сериозно.

В пет часа всички се събраха. Тъй като беше много горещо, игрите се организираха сред храстите и всичко беше така добре замислено, че само г-н дьо Сенвал и аз не играехме и трябваше да разговаряме.

Безполезно е да прикривам от вас, господине, че още щом този млад човек, любезен и доста духовит, ми призна своите пламенни чувства, се почувствувах неукротимо привлечена и когато по-късно поисках да си обясня това увлечение, виждах нещо неземно; това вълнение не беше обикновено и не можех да си обясня същността му. От друга страна, мигът, в който сърцето ми го пожела, някаква непобедима сила го дърпаше назад и в тази буря... в тези приливи и отливи на неразгадаеми мисли, аз не можах да разбера дали постъпвам добре като обиквам Сенвал, или трябваше да избягам от него завинаги.

Имаше достатъчно време, за да ми признае любовта си... уви! Дори прекалено много време. Той видя, че съм чувствителна, възползва се от моето смущение, поиска да му призная чувствата си... Бях много слаба и му казах, че ми харесва и три дни по-късно, макар и с угризения, отстъпих и той се възползва от своята победа.

Странна е нечистата радост, когато порокът надделява над добродетелта. Нищо не може да се сравни с въодушевлението на г-жа дьо Веркен, когато разбра, че съм паднала в клопката, която ми беше приготвила. Тя ми се подиграваше, забавляваше се и накрая ме увери, че направеното от мен е най-простото и най-разумното нещо на света и че без да се страхувам мога да приемам любимия си всяка вечер в нейния дом... че тя няма да има нищо против, че от своя страна е много заета, за да обръща внимание на такива дреболии, но това не означава, че цени по-малко моята добродетелност, защото аз сигурно ще ходя само с него, докато тя се справи с трима и е далеч от моето въздържание и скромност. Когато си позволих волността да й кажа, че тази безнравственост е ужасна, че в нея няма нито деликатност, нито

чувства, че тя превръща жените в най-долни животни, г-жа дьо Веркен избухна в смях.

— Ти си като героиня от миналото — ми каза тя. — Аз ти се възхищавам и съвсем не те коря. Много добре знам, че на твоята възраст удоволствието се жертва в името на деликатността и чувствата. Но на моята не е така, за мен те са само призраци. Предпочитам истинската наслада пред глупостите, които те въодушевяват. А защо ли да сме верни на хора, които никога не са били такива към нас? Така или иначе сме по-слаби, но защо да бъдем и по-глупави? Неразумна е жената, която влага деликатност в такива неща... Повярвай ми, скъпа моя, радвай се на живота докато възрастта и прелестите ти го позволяват и остави настрана химеричното постоянство, скръбната и строга добродетел, която не носи добро и никога не се налага на другите.

Тръпки ме побиха от тези думи, но разбрах добре, че не можех повече да им се противопоставям. Престъпните грижи на тази неморална жена ми ставаха необходими и аз трябваше да се съобразявам. Порокът неумолимо ни хваща в примката на тези, които иначе бихме презирали. И тъй, г-жа дьо Веркен продължаваше да се грижи за мен, а всяка нощ Сенвал ми даваше нови доказателства за своята любов... така изминаха шест месеца в опиянение, без да се замисля.

Но лошите последици скоро ми отвориха очите. Забременях и си мислех, че ще умра от отчаяние, защото това забавляваше г-жа дьо Веркен.

— Все пак, — ми каза тя — трябва да се спаси благоприличието и тъй като не е благопристойно да родиш в моя дом, ние с полковника на Сенвал взехме мерки. Полковникът ще даде отпуск на младежа, ти ще заминеш няколко дни по-рано за Мец, а той ще те последва и там ще дариш живот на забранения плод на твоята любов, после ще се върнете отново тук един след друг, както заминахте.

Трябваше да се подчиня, господине. Когато сгрешим, сме принудени да се подчиняваме на всеки и участта ни зависи от случая. Всеки има права над нас и ставаме роби на кого ли не, след като сме се отдали на страстта.

Всичко се уреди, както беше казала г-жа Веркен. На третия ден се срещнахме със Сенвал в Мец при една акушерка, чийто адрес бях

взела от Нанси. Родих момче. Сенвал, който продължаваше да проявява най-нежни и най-деликатни чувства, изглежда ме обикна още повече, след като, по неговите думи, бях продължила рода му. Той положи всички грижи, които бяха във възможностите му, умоляваше ме да му дам сина ни, закле ми се, че през целия си живот ще полага топли грижи за него и реши да се върне в Нанси едва след като беше изпълнил задълженията си към мен.

Едва когато заминаваше се осмелих да му подкажа колко злочеста бях от грешката, която ме беше накарал да сторя и му предложих да я поправим, като се свържем пред олтара. Сенвал не очакваше това предложение и се смути...

— Уви! — ми каза той. — Нима разполагам със себе си? Все още съм зависим и трябва да поискам позволение от моя баща. Какво ще стане с нашия брак, ако не спазим тази формалност? А освен това, аз едва ли съм подходяща партия за вас, племенницата на г-жа дьо Веркен (за каквато ме мислеха в Нанси). Вие можете да претендирате за много повече. Флорвил, нека забравим нашите грешки и вярвайте в моята дискретност.

Тези думи, които не бях в състояние да разбера, ме накараха да почувствам жестоко тежката си грешка, гордостта ми попречи да отговоря, но от това болката ми стана още по-горчива. Аз се надявах да спася честта си като се омъжа един ден за моя любим. Колко съм била наивна! Въпреки порочността на г-жа дьо Веркен, която несъмнено трябваше да ми обясни как стоят нещата, аз не вярвах, че някой може да се забавлява като съблазнява и изоставя една нещастна девойка, не можех да допусна, че мъжете, които уж толкова тачат честта и са готови да се дуелират за една обида, можеха да се отнесат така към женската слабост. Чувствах се жертва и измамена от този, за когото бях готова да дам хиляди пъти живота си. Това разочарование за малко не ме погуби. Сенвал не ме напусна, той продължи все така да се грижи за мен, но не заговори повече за моето предложение, а аз бях прекалено горда, за да поставя въпроса за втори път. Накрая, щом като се възстанових, той изчезна.

Реших повече да не се завръщам в Нанси. Чувствах, че виждам любимия си за последен път и старите ми рани се отвориха. Въпреки всичко издържах и последния удар... Ах, колко беше жесток! Той

замина, той се изтръгна от прегръдките ми, облени в сълзи, без да видя, че пролива дори една!

Такъв е резултатът от любовните клетви, в които лудо вярваме! Колкото сме по-чувствителни, толкова повече нашите прелъстителни ни изоставят... коварните! Те се отдалечават от нас, каквото и да правим, за да ги задържим.

Сенвал беше взел детето и го беше настанил в някакво село, което не можах да открия... той искаше да ме лиши от сладостта да обичам и отгледам сама нежния плод на нашата връзка. Може да се каже, че той желаше да забравя всичко, което можеше все още да ни свързва един друг, и аз го направих или по-скоро повярвах, че съм го направила.

Реших да напусна Мец веднага и тъй като не можех да се върна в Нанси, а не исках все пак да се скарам с г-жа дьо Веркен, защото въпреки своите грешки тя беше роднина на моя благодетел и трябваше да се държи добре с нея. Написах ѝ почтено писмо, в което като претекст изтъквах, че срамът от стореното ми пречи да се върна и я молах за разрешение да отида в Париж при нейния брат. Тя веднага ми отговори, че мога да правя всичко, което поискам, че ще си остане моя приятелка завинаги и добавяше, че Сенвал още не се е завърнал, че не знаели къде се намира и че за нищо на света не бива да се огорчавам от тези дреболии.

След като получих писмото, аз се завърнах в Париж и се хвърлих в краката на г-н дьо Сен-Пра. По мълчанието и сълзите ми той скоро отгатна моето нещастие. Но аз обвинявах само себе си и не му казах за порочния живот на сестра му. Като всички добри хора, г-н дьо Сен-Пра не можеше да си представи колко е покварена сестра му и я мислеше за най-почтената жена. Аз не разруших илюзиите му и понеже г-жа дьо Веркен разбра това, тя остана моя приятелка.

Г-н дьо Сен-Пра ме съжаляваше... той ме накара да почувствам истински грешката си и накрая ми прости.

— О, дете мое, — ми каза този съкрушен човек, на когото беше така чужд срамът и грехът... — О, скъпо мое момиче, ето колко е тежко без добродетелта... тя е толкова необходима, така тясно свързана с живота ни, че няма по-голямо нещастие от това да я изоставим. Помниш ли, колко беше невинна, когато напусна дома ми и виждаш ли колко ужасно объркана се връщаш. Нима малкото

удоволствие, което си вкусила в твоето падение, изкупва страданията, които раздират душата ти? Следователно, щастието е само в добродетелността, мое дете, а лъжите, с които се оправдават грешниците, не носят радост. Ах, Флорвил, бъди сигурна, че онези, които отричат това щастие или се борят против него, или го правят само от ревност, а не от чудовищното желание да направят и другите също толкова виновни и злочести. Те се заслепяват и искат да заслепят целия свят; те се лъжат и биха искали целият свят да се заблуждава. Но ако можеше да се прочете дълбоко в душата им, там ще се видят само скърби и разкаяние. Всички тези апостоли на престъплението са лоши или отчаяни. Между тях няма да се намери нито един искрен човек, който да признае, че отровните му думи или опасни писания са водени само от страсти. И кой би могъл да каже хладнокръвно, че основите на морала могат да се разклатят без риск? Кой ще се осмели да каже, че човек не е сътворен, за да прави добро, да желае добро? И как този, който върши само зло, може да очаква да бъде щастлив сред едно общество, устремено към доброто и неговото множение? Дали този апологет на престъплението няма да потръпва непрекъснато, когато изкорени от всички сърца единственото нещо, от което трябва да очаква своето покръстване? Как ще се противопостави слугите да го разорят, ако са престанали да бъдат добродетелни? Как мъжът ще попречи на жена си да го безчести, ако той я е убедил, че добродетелта е безполезна? Как ще спре ръката на децата си, ако се е осмелил да стъпче кълновете на доброто в сърцата им? Как свободата и неговите увлечения ще бъдат уважавани, ако е казал, че всичко е безнаказано, а добродетелта е само химера? Каквото и да е положението на този нещастник, независимо дали е съпруг или баща, богат или беден, господар или роб, от всички страни ще го дебнат опасности, от всички страни ще се забиват мечове в гърдите му; ако се е осмелил да унищожи в човека чувството за дълг, което надделява над порока, то несъмнено рано или късно нещастникът ще загине като жертва на своите ужасни мисли.

Нека за миг да оставим религията, ако искаме да видим само човека. Кой е глупакът, който ще повярва, че като нарушава всички закони на обществото и го оскърби, то ще го остави на мира? Не е ли от полза за човека и за законите, които създава за своята сигурност, винаги да се стреми да разрушава, това, което пречи, което вреди.

Доверието и богатствата ще донесат може би благоденствие на злосторника, но колко кратко ще бъде то. Той много скоро ще бъде разпознат, разобличен, намразен и презрян от хората и тогава ще има ли кой да възхвалява неговото поведение и да го утешава? Всеки ще се отдръпне. След като няма какво повече да им предложи, всички ще го отхвърлят като бreme. Злата участ ще го дебне отвсякъде, ще изтлее в позор и нещастие и тъй като само в сърцето си ще търси спасение, скоро ще издъхне от отчаяние. Какво е следователно, това абсурдно мислене на нашите противници? Те напразно се борят срещу добродетелта, като казват, че всичко, което не е вездесъщо, е химера, че добродетелите са само стремления, които никога няма да видим в действителност. Е, какво пък. Няма добродетели изобщо, защото всеки народ си е изградил свои. Защото различните климати, различният темперамент се нуждаят от различни спирачки, защото, с една дума — добродетелта е многообразна, но значи ли това, че на земята няма добродетел? Все едно да се съмняваме в реалността на една река, само защото тя се разделя на хиляди различни ръкави. Ех! Какво по-добро доказателство за нейното съществуване от човешката нужда да я приспособява към различните си нрави и да я превръща в основа на всичко. Намерете си поне един народ без добродетели, поне един, чиято благотворителност и хуманност не са основни връзки... ще отида по-далеч: намерете ми една банда злодеи, която да не е обединена от няколко добродетелни принципи. Но щом тя е полезна навсякъде, щом не съществува нация, държава, общество, индивид, които не могат без нея, с една дума — щом човекът не може да живее нито щастлив, нито в сигурност без нея, то ще греша ли, мило дете, ако те закълна да не се отклоняваш никога от нея? Виж, Флорвил, продължи моят благодетел, притискайки ме в прегръдките си, виж докъде те докараха твоите първи заблуди. И ако грехът все още те зове, ако съблазънта и слабостта ти готвят нови клопки, помисли за мъката при първото ти отклонение, помисли за човека, който те обича като своя собствена дъщеря... и на когото твоите грешки причиняват големи страдания, и ще намериш сили да останеш вярна на добродетелта.

Пак по същите съображения г-н дьо Сен-Пра не ми предложи да остана в дома му, а да отида да живея у негова роднина — жена, известна с високата си благочестивост, така, както г-жа дьо Веркен с

безпътството си. Много се зарадвах. Г-жа дьо Леренс ме прие на драго сърце и аз бях настанена в дома ѝ още през същата седмица на връщането ми в Париж.

О, господине, каква разлика между тази уважавана жена и онази, която напуснах! При едната върлуваха пороците и развратът, а сърцето на другата беше пристан на всички добродетели. Първата ме беше изплашила със своята безпътност, а втората ме успокои с поучителни принципи. Г-жа дьо Веркен ми донесе огорчение и угризения, а при г-жа дьо Леренс намирах нежност и утеха... Ах, господине, позволете ми да ви опиша тази възхитителна жена, която винаги ще обичам. Такава е моята почит към нейните добродетели, че не мога да не го сторя.

Г-жа дьо Леренс, на около 40 години, беше още доста свежа, с непорочен и скромнен вид, който разхубавяваше нейното лице много повече от божествените пропорции, които ѝ беше дарила природата. Благородна и величествена, тя изглеждаше високомерна на пръв поглед, но онова, което вземаха за горделивост, изчезваше щом заговореше. Душата ѝ е толкова красива и чиста, толкова приветлива и откровена, че човек неусетно се преизпълваше с уважение след първите нежни чувства към нея. Нищо прекалено и суеверно нямаше в религията на г-жа дьо Леренс, вярата ѝ почиваше на извънредна чувствителност. Мисълта за бога и преклонението пред това върховно същество бяха най-силните радости на тази любяща душа. Тя признаваше, че ще бъде най-нещастна, ако коварни сили убият уважението и любовта ѝ към него. Тя държеше повече на възвишената нравственост, отколкото на службите и церемониите, свързани с тази религия, и се ръководеше от нея във всички свои действия. Клевета никога не беше омърсявала устните ѝ тя не си разрешаваше дори шега, която би наскърбила ближния. Тя преливаше от нежност и състрадание към себеподобните, намираще, че хората са вълнуващи, независимо от техните недостатъци, които грижливо прикриваше, или нежно порицаваше. Когато хората бяха нещастни, за нея нямаше по-голяма радост от възможността да ги утеши. Тя не чакаше клетниците да я молят за помощ, а сама ги търсеше... тя ги разпознаваше и се виждаше как радостта разцъфтява на лицето ѝ, когато е успокоила вдовица, или се е погрижила за сирак, когато е помогнала на бедно семейство, или ръцете ѝ са счупили оковите на нещастieto. В нея нямаше нищо

сурово, нищо строго. Щом им се предложеха целомъдрени удоволствия, тя им се отдаваше с наслада. Понякога дори си ги въобразяваше от страх да не се отегчат около нея. Мъдра... просветена с моралиста... задълбочена с теолога, тя вдъхновяваше романиста и се усмихваше на поета, изненадваше законодателя, или политика и насочваше взора на детето. Бе надарена с всестранен ум, но най-много блестеше с грижата, вниманието, с милото отклонение към другите. Живееше уединено, по свой вкус, просвещаваше приятелите си. С една дума, г-жа дьо Леренс беше пример за единия и другия пол и носеше на всички спокойствие и радост, даряваше ги с небесната наслада, отредена на почтения човек от бога, чието подобие беше тя.

Господине, няма да ви отегчавам с подробностите от живота ми през седемнадесетте години, в които имах щастието да живея с тази възхитителна жена. Прекарвахме дните в сказки по нравственост и милост, и благотворителни дела.

— Религията отблъсква хората, скъпа моя Флорвил, — ми казваше г-жа дьо Леренс, — само защото непохватни водачи им показват единствено веригите, но не и насладите. Та има ли човек, който, отваряйки очи към всемира, да не разбере, че толкова чудеса могат да бъдат сътворени само от всемогъщ бог. Веднъж почувствуваха тази истина... а нима е нужно друго, за да повярва сърцето? Нима човек може да бъде толкова див и жесток, че да не отдаде почит на добрия бог, който го е създал? Но многото вероизповедания объркват, човек си мисли, че са лъжливи, защото са различни. Какъв софизъм. А това, че народите единодушно признават и служат на бога, не е ли мълчаливо признание, защото не само природните прелести, но и сърцата на хората кривят неопровержимо доказателство за съществуването на бога? Човек не може да живее, без да приеме един бог, той се пита и намира доказателства в самия себе си, той отваря очите и навсякъде вижда следи от този бог и все пак дръзва да се съмнява! Не, Флорвил, не, няма добронамерени атеисти. Гордостта, упоритостта, страстите — ето унищожителните оръжия на този бог, който се съживява непрекъснато в сърцето на човека или в неговия разум. И когато ударът на сърцето и светлината на разума ме приобщават към него, аз не го почитам, не уважавам добротата, с която прощава моята слабост, не се унищожавам, пред неговото величие, не искам милост и понасям неволите на живота, за да ми позволи един

ден да участвам в неговата слава! Аз нямам амбицията да прекарам вечността в неговото лоно, или ще рискувам да бъда в ужас и мъчения, защото съм отхвърлила безспорните доказателства, които той, великият, е пожелал да ми даде за сигурността на моето съществуване! Дете мое, нима можем да се колебаем при тази ужасна алтернатива! О, вие, които се отказвате упорито от огнените божествени лъжи, които ви пронизват право в сърцето, бъдете поне за миг справедливи и само от милост към самите вас, предайте се пред този непобедим аргумент на Паскал: „Ако няма Бог, какво значение има дали му вярвате, какво зло ви причинява приобщаването към него? Ако ли пък има, на какви опасности се излагате като му отказвате вашата вяра?“ Вие, неверници, казвате, че не знаете каква почит да отдадете на този бог, пречи ви многообразието на религиите. Добре тогава, разгледайте всичките, а после елате да кажете добронамерено коя ви се струва по-велика и свята. Християни, отречете, ако можете, че тази, в която сте имали щастието да се родите, не ви прилича на религията на другите, чиито характеристики не са най-святите и най-свещените. Търсете другаде толкова големи загадки, чисти догми, утешаващ морал! Намерете в друга религия неизразимата саможертва на един бог в полза на неговото творение! Вижте в нея по-добри обещания, по-примамливо бъдеще, един по-велик и възвишен бог! Не, не можеш, философе на деня. Не можеш да го направиш, ти си роб на удоволствията и вярата ти се променя от физическото състояние на твоите нерви, нечестив си в огъня на страстите, лековерен щом затихнат те, ти не можеш да го направиш, казвам ти го. Чувството признава непрестанно този бог, с който въздуха ти се бори, той съществува винаги до теб, дори и когато грешиш. Счупи оковите, които те свързват с престъплението и никога този свещен и величествен бог не ще те отдели от храма, издигнат от самия него в твоето сърце. По-скоро в сърцето, отколкото в разума трябва, моя скъпа Флорвил, да почувствуващ нуждата от този бог, който ни показва и доказва всичко. В сърцето си трябва да усетиш потребността от почитта, която му отдаваме; то, само то ще те убеди скоро, скъпа приятелко, че най-благородната и най-пречистената от всички е религията, в която сме родени. Нека изповядваме точно и с радост този сладостен и утешаващ култ, нека той да изпълва най-хубавите ни моменти на земята и неусетно водени, боготворейки го до последния миг от пътя на любовта и радостта, ще положим в лоното на

вечността душата, излъчена от него, създадена, за да го познае, и на която е трябвало да се радваме само, за да вярваме и да го боготворим.

Така ми говореше г-жа дьо Леренс, духът ми укрепваше с нейните съвети и душата ми беше спокойна под нейното свято крило. Но както вече ви казах, аз премълчавам всички подробности от живота ми в този дом, за да споделя същественото. Трябва да ви разкрия и моите грешки, великодушен и чувствителен господине, а когато небето пожелае да ми позволите да живея в мир по пътя на добродетелта, аз само ще му благодаря и ще замълча.

Не бях престанала да пиша на г-жа дьо Веркен. Получавах два пъти месечно известия от нея, въпреки че сигурно трябваше да преустановя това общуване, та нали промяната в моя живот и в моите принципи ме принуждаваха до известна степен да ги прекъсна. Трябва да кажа, че едно съкровено чувство, упорито ме водеше към местата, където имах скъпи спомени, надявах се да науча може би някой ден нещо за сина ми, с една дума — поддържах връзка с г-жа дьо Веркен. Опитвах се да я променя, хвалех ѝ сладостите на живота, който водех, но тя ги считаше за химери, не преставаше да се смее на моите решения, да ги оборва и винаги твърда в своите разсъждения ме уверяваше, че нищо в света не е в състояние да ги разколебае. Говореше ми за съмишлениците, които се забавляваше да печели, тя поставяше тяхното послушание много по-високо от моето. Техните многократни падения бяха малки победи, които покварената жена печелеше винаги с радост, а удоволствието да въвлича млади сърца в злото я утешаваше, че не може да направи всичко, което ѝ диктуваше въображението. Често молех г-жа дьо Леренс да ми заеме нейното красноречиво перо, за да оборя моя противник; тя се съгласяваше с удоволствие. Г-жа дьо Веркен ни отговаряше и нейните, понякога доста силни фалшиви аргументи, ни принуждаваха да прибегваме до други доводи, силни и характерни за чувствителната душа, които г-жа дьо Леренс, както твърдеше с основание, съдържаха всичко, което трябваше да унищожи порока и недоверието. От време на време молех г-жа дьо Веркен за известия за онзи, когото още обичах, но тя или не можеше, или така и не пожела да ми съобщи нищо.

Време е, господине, да дойдем до второто падение в моя живот, до кървавия удар, който сломява сърцето ми всеки път, когато се сетя за него. Когато ви разкажа ужасното престъпление, за което съм

виновна, несъмнено ще се откажете от ласкавите намерения по отношение на мен.

Благочестивият дом на г-жа дьо Леренс все пак се отваряше за няколко приятели. Веднъж г-жа дьо Дюлфор, жена на известна възраст, близка на принцеса Пиемонтска, която идваше да ни вижда доста често, помоли г-жа дьо Леренс за разрешение да ѝ представи един младеж, който ѝ бил специално препоръчан и би могъл да се въведе в дом, където многобройните примери за добродетелност ще усъвършенствуват душата му. Моята покровителка се извини, че тя никога не приема млади мъже, а после, убедена от настойчивите молби на своята приятелка, се съгласи да види рицаря дьо Сент-Анж и той дойде.

Предчувствие ли беше... или както прецените, господине, но когато видях този мъж, цялата се разтреперих и не можех да си обясня защо... едва не припаднах... Не търсех да разбера причината, а отдадох го на някакво неразположение и по-късно Сент-Анж престана да ме впечатлява. Този младеж ме беше развълнувал така от първия път, но подобно нещо се беше случило и с него... научих го след това. Сент-Анж беше изпълнен с толкова голямо уважение към дома, където бе приет, че не се осмеляваше да изгърве и най-малкия признак за огъня, който го изгаряше. Изтекоха три месеца преди да се осмели да ми каже нещо. Но очите му говореха толкова живо, че беше невъзможно да се заблуждавам. Бях твърдо решена никога повече да не повтарям грешката, която ми бе причинила голямо зло, бях укрепнала благодарение на здравите принципи и бях готова да предупредя г-жа дьо Леренс за чувствата, които забелязвах в този младеж, но се безпокоях да не го уплаша и реших да мълча. Това решение несъмнено бе пагубно, защото то стана причина за ужасното нещастие, което скоро ще ви разкажа.

Обикновено всяка година прекарвахме шест месеца в едно доста хубаво имение, което г-жа дьо Леренс притежаваше на две левги от Париж. Г-н дьо Сен-Пра идваше там да ни посещава доста често. За зла участ подагратата го възпря тази година и той не можа да дойде. Наистина беше жалко, господине, защото, имайки естествено по-голямо доверие в него, отколкото в неговата роднина, аз щях да му призная неща, които не можах никога да се реша да кажа на други, а

тези признания несъмнено щяха да предотвратят злото, което ме сполетя.

Сент-Анж поиска разрешение от г-жа дьо Леренс да дойде с нас и тъй като г-жа дьо Дюлфор също я помоли, тя се съгласи.

В нашия кръг искахме да узнаем кой е този младеж. Не знаехме нищо конкретно и значимо за живота му. Г-жа дьо Дюлфор ни го беше представила за син на благородник от нейната родна провинция. Той понякога забравяше думите на г-жа дьо Дюлфор, казваше, че е пиемонтец, а това беше малко вероятно, като се имаше предвид начина, по който говореше италиански. Не служеше, а беше на възраст да върши нещо, а не личеше още какво е решил да прави. Лицето му беше толкова хубаво, че си струваше някой да го нарисува, държеше се пристойно, говореше благоприлично и целият му вид издаваше отлично възпитание, но наред с това ни плашеше понякога напористият му буен характер.

Откакто г-н дьо Сент-Анж дойде в имението чувствата му непрекъснато нарастваха поради юздата, с която ги възпираше; вече не можеше да ги крие, а аз потръпвах и въпреки това успях да се овладеея и му показвах само състрадание.

— Наистина, господине, — му казах аз — вие не знаете цената си... защо губите времето си с жена два пъти по-възрастна от вас? Но дори и да имам лудостта да ви изслушам, какви претенции бихте могли да имате към мен?

— Желая да се свържа с вас завинаги, госпожице. Вие не ме уважавате, ако си мислите друго!

— Господине, как си представяте сензационната новина за тридесет и четири годишна мома, която се омъжва за седемнадесетгодишно дете?

— Ах, колко сте жестока! Нима вие щяхте да забележите тази дребна разлика, ако дълбоко в сърцето си носехте една хилядна част от огъня, който ме изгаря?

— Наистина, аз съм много спокойна, господине... такава съм от години, а и ще си остана такава, надявам се, толкова дълго, колкото Бог реши да ме остави да линия на земята.

— Вие не ми давате никаква надежда някога да ви умилостивя.

— Нещо повече, забранявам ви да ми говорите повече за безразсъдните ви желания.

— Ах, красива Флорвил, значи вие искате да ме направите нещастен.

— Желая ви мир и щастие.

— Не мога да се радвам на живота без вас.

— Да... докато не унищожите тези чувства, които никога не е трябвало да се раждат у вас. Опитайте се да ги надделеете, постарайте се да се овладеете и спокойствието ви ще се възвърне.

— Не мога.

— Но вие не го искате, трябва да се разделим, за да успеете. Не ме виждайте две години и вълнението ви ще изстине, ще ме забравите и ще бъдете щастлив.

— Никога, никога! Ще бъда щастлив само във вашите нозе...

Тогава дойдоха другите от компанията и първият ни разговор свърши дотук.

Три дни след това Сент-Анж намери начин да ме види отново сама и пожела да продължи прекъснатия разговор. Този път така строго му казах да мълчи, че от очите му потекоха силно сълзи. Той изведнъж си тръгна, каза ми, че го хвърлям в отчаяние и че скоро ще се прости с живота, ако продължавам да се държа така с него... После се върна и извика яростно:

— Госпожице, вие не познавате душата, която така обиждате... не, вие не я познавате... знайте, че съм способен да стигна до крайност... дори до такава, каквато далеч не можете да си представите... да, по-скоро ще прибягна до нея, отколкото да се откажа от щастieto да ви принадлежа.

И той се оттегли в ужасно страдание.

Тогава повече от всякога се изкуших да кажа на г-жа дьо Леренс, но пак повтарям, страхът да не навредя на този младеж ме възпря и замълчах. Сент-Анж ме избягва осем дни, едва разговаряше с мен, държеше се далеч от мен на масата... в салона... на разходка, като несъмнено правеше всичко това, за да види дали промяната ми прави някакво впечатление, дали споделям чувствата му. Средството беше сигурно, но аз бях толкова далеч от него, та едва ли дадох вид, че се досещам за неговите маневри.

Накрая той ме заговори в дъното на градината...

— Госпожице, — ми каза той с най-властен тон — най-сетне успях да се успокоя. Вашите съвети оказаха въздействието, което

очаквахте... виждате как отново станах спокоен... опитах се да ви намеря сама само, за да се сбогуваме... да, аз ще избягам от вас завинаги, госпожице... ще избягам от вас... вие няма да видите повече този, когото ненавиждате... ох! Не, вие никога повече няма да го видите.

— Много се радвам, господине, приятно ми е да видя, че вече сте разумен, но май все още не сте се променили докрай. — Прибавих усмихната аз.

— А какъв трябва да бъда, госпожице, за да ви убедя в моето безразличие?

— Съвсем различен от това, което сте.

— Но поне когато замина... когато няма вече да ви е неприятно да ме виждате, може би ще повярвате, че най-после съм станал разумен, за което полагате толкова усилия.

— Действително няма друга постъпка, която да ме увери в това, и аз непрекъснато ще ви я препоръчвам.

— Ах! Значи аз съм тежко бреме за вас.

— Вие, господине, сте един много любезен човек, който трябва да полети към завоевания с друга цена и да остави на мира една жена, която не може да ви разбере.

— Но въпреки всичко ще ме изслушате. — Каза той ядно. — Да, жестоко момиче, ще ме изслушате, каквото и да казвате. Такива чувства изгарят душата ми, че няма нищо на света, което не бих направил... за да ви заслужа или да бъдете моя... Не вярвайте! Аз само се престорих, че заминавам. Престорих се само, за да ви изпитам... аз, вие настоявате... да замина отгук е все едно да оследея. Можете да ме намразите, коварно момиче, такава е моята зла участ, но не се надявайте, че някога ще победите в мен любовта, от която изгарям по вас...

В състоянието, в което се намираше, Сент-Анж вложи в думите си някаква фаталност, която така и не разбрах; той успя да ме развълнува толкова силно, че се обърнах, за да скрия сълзите си и си тръгнах, а той остана в горичката. Не ме последва. Чух, че се хвърли на земята и се разхлипа. Не зная дали да ви призная, господине, но макар и дълбоко уверена, че не изпитвах никакво друго чувство към този младеж, освен състрадание, самата аз също избухнах в ридания.

„Уви, си казвах аз, отдавайки се на болката... такива бяха думите на Сенвал... той изразяваше по същия начин огнените си чувства... и също в градината... в градина като тази... нима не ми казваше той, че винаги ще ме обича... а не ме ли измами жестоко!... О, небеса! Той беше на същата възраст... Ах! Сенвал... Сенвал, ти пак ли се опитваш да ми отнемеш покоя? Не се ли появяваш ти отново в неговия прелъстителен образ, за да ме бутнеш отново в пропастта?... Махни се, подлецо... махай се... сега мразя дори спомена за теб!“

Изтрих сълзите си и се затворих в стаята си до часа за вечеря. Тогава слязох... но Сент-Анж не се появи, беше казал, че е болен и на другия ден ловко беше изписал на лицето си само спокойствие... аз се поддадох. Действително помислих, че е положил усилия, за да победи страстта. Коварният младеж успя да ме заблуди!... Уви! Какво говоря, господине, не бива да го хуля... сега той има право само на моите сълзи, а не на моите угризения.

Сент-Анж изглеждаше толкова спокоен, само защото си беше направил план за действие. Така изминаха два дни, а вечерта на третия той обяви публично своето заминаване. Уговори се с г-жа дьо Дюлфор, неговата покровителка, за общите им работи в Париж.

Легнахме си... Извинете ме, господине, за смущението, в което ме хвърля разказа за тази страшна катастрофа. Тя не изниква никога във въображението ми, без да потръпна от ужас.

Тъй като беше много горещо, аз си легнах почти гола. Камериерката излезе и току-що бях загасила свещта... Една чанта за ръкоделие за нещастие беше отворена на леглото ми, защото току-що бях рязала някакъв плат, който ми трябваше за другия ден. Очите ми се затваряха, когато дочух шум... бързо се надигнах и седнах... и усетих, че ме хваща някаква ръка...

— Няма да ми избягаш повече, Флорвил, — казва Сент-Анж... това беше той. — Прости ми за буйната страст, но не се опитвай да се изплъзнеш... ще бъдеш моя.

— Подъл съблазнител! — провикнах се аз — отивай си веднага, или ще изпиташ последствията на моя гняв...

— Страхувам се само, че няма да мога да те притежавам, жестоко момиче, — поде отново пламенният младеж, като се хвърли върху мен така ловко и бясно, че станах негова жертва, преди да успея да му попреча...

Разгневена от тази прекомерна дързост, решена на всичко, но да не страдам от последиците, аз се хвърлих, освобождавайки се от него, към ножиците, които бяха в краката ми. Овладеявайки все пак гнева си и се помъчих да засегна ръката му по-скоро, за да го изплаша, отколкото да го накажа както заслужава. Но при това движение той удвои усилията си.

— Махай се, предател! — провикнах се аз като мислех, че съм го ударила в ръката, — махай се веднага и се срамувай за престъплението, което извърши...

Ох, господине, фатална ръка беше насочила моите удари... нещастният младеж нададе вик и падна върху плочките... Запалих мигновено свещта, приближих се... справедливи боже! Аз го бях улучила в сърцето... той издъхваше!... Хвърлих се към кървящия труп... притиснах го безумно до развълнуваната си гръд... устата ми търсеше неговата, искаше да спаси душата му, която отлиташе. Миех раната му със сълзи...

— О, ти, чието единствено престъпление беше голямата ти обич към мен, — казах аз, объркана от отчаяние, — заслужаваше ли всъщност по-добро наказание? Трябваше ли да загубиш живота си от ръката на тази, за която щеше да пожертваш своя? О, клети младежо, ти приличаш на човека, когото обожавах, ако трябва да те обичам, за да те върна към живота, разбери този ужасен момент, когато за жалост вече не можеш да ме чуеш... чуй, ако душата ти все още трепти, че бих желала да я върна към живота с цената на последните си дни... знам, че никога не си ми бил безразличен... че никога не съм те виждала без смут, и че чувствата, които изпитвах към теб, бяха може би повъзвишени от тези на слабата любов, която бликаше в сърцето ти.

При тези думи аз паднах в несвяст върху тялото на бедния младеж; камериерката ми влязла, защото чула шума, погрижила се за мен, а след това се опита да ми помогне да върнем Сент-Анж към живота... Уви! Всичко бе напразно. Излязохте от фаталния апартамент, затворихме грижливо вратата, взехме ключа и заминахме веднага за Париж при г-н дьо Сен-Пра... Помолих да го събудят, предадох му ключовете от злокобната стая, разказах му ужасното си приключение, той ме съжали, успокои и въпреки болестта, замина веднага при г-жа Леренс. Тъй като имението беше много близо до Париж, всичко това стана в една и съща нощ. Моят покровител пристигна при своята

роднина в момента, когато тя ставаше от сън и още нищо не беше узнала. Никога приятели или роднини не са се държали по-добре, отколкото при тези обстоятелства. Те не последваха примера на глупавите или жестоки хора, които се държат отблъскващо в подобни кризи като раздрънкват всичко, способно да опозори или озлочи и тях, и тези, които ги заобикалят. Слугите смътно се досетиха какво беше станало.

— Е, добре, господине, — каза тук г-ца дьо Флорвил, прекъсвайки разказа си, заради сълзите, които я давеха, — ще се ожените ли сега за девойка, способна на такова убийство? Ще търпите ли в обятията си същество, което е заслужило строгостта на закона, нещастница, чието престъпление непрекъснато я измъчва, която не е имала една-едничка спокойна нощ от този жесток миг. Не, господине, няма нощ, когато моята нещастна жертва да не ми се е явявала обляна в кръв, която изтръгнах от сърцето ѝ.

— Успокойте се, госпожице, успокойте се, моля ви — каза г-н дьо Курвал, смесвайки сълзите си със сълзите на развълнуваната жена. — Природата ви е дала чувствителната душа и аз разбирам вашите угризения, но няма и следа от престъпление в това фатално приключение, несъмнено става дума само за нещастен случай. Няма нищо предумишлено, нищо жестоко, вие само сте искала да избегнете страшно посегателство... с една дума, убийство, извършено случайно, при самозащита... Успокойте се, госпожице, настоявам да се успокоите. И най-строгийт съд само ще избърше сълзите ви. О, колко сте се заблуждавала, като сте се страхувала, че подобно събитие може да заличи моите чувства към вас, дължащи се на вашите качества. Не, не, красива Флорвил, този случай съвсем не ви позори, той засилва в моите очи блясъка на вашите добродетели, той ви прави само по-достойна да се опрете на едно утешително рамо, което ще ви помогне да забравите вашите мъки.

— Думите, които имахте добрината да ми кажете, — поде отново г-ца Флорвил — г-н дьо Сен-Пра също ми ги казва. Но изключителната доброта и на двамата ви не заглушава укорите на моята съвест. Никога нищо няма да успокои угризенията ми. Все едно, да продължим, господине. Вие сигурно се тревожите за развързката на събитията.

Естествено, г-жа дьо Дюлфор беше отчаяна. Този сам по себе си много вълнуващ младеж ѝ бе лично препоръчан и тя не можеше да не

оплаква загубата му. Но тя разбра, че ако пусне слух, ще ме погуби, но няма да върне живота на своето протеже и тя не каза нищо. Въпреки своите строги принципи и нрави, г-жа дьо Леренс се държа още по-добре, ако може да се каже така, защото благородието и човечността вървят заедно с истинското състрадание. Тя първо каза в дома, че съм направила глупостта да се върна в Париж през нощта, за да пътувам по хлад и че е била осведомена за моята приумица. Впрочем, направила съм много добре, тъй като тя възнамерявала да отиде на вечеря в Париж. Под този претекст тя се сбогува с всичките си гости. Останала сама с г-н дьо Сен-Пра и своята приятелка, тя изпрати да повикат кюрето. Пасторът на дьо Леренс изглежда беше също толкова мъдър и просветен човек като нея. Той попълни както се полага свидетелство за дьо Дюлфор и сам погребва, тайно с двама от неговите хора, нещастната жертва на моя гняв.

След полагането на тези грижи всички се събраха отново, двете страни се заклеха да пазят тайна и г-н дьо Сен-Пра дойде да ме успокои като ми разказа всичко, което бе направено, за да потъне моята грешка в най-дълбока забрава. Стори ми се, че желае да се върна към ежедневието си в дома на г-жа дьо Леренс... тя беше готова да ме приеме... аз не можах да го сторя. Тогава той ме посъветва да се поразсея. Г-жа дьо Веркен, с която не бях престанала да общувам, както ви казах, господине, все настояваше да отида пак да прекарам няколко месеца при нея. Споменах това на брат й, той одобри и след осем дни заминах за Лотарингия. Но споменът за моето престъпление ме преследваше навсякъде и нищо не успяваше да ме успокои.

Събуждах се посред нощ, мислейки, че чувам още стонове и виковете на нещастния Сент-Анж, виждах го окървавен в нозете ми да ме упреква за моята грубост, да ме уверява, че споменът за ужасното деяние ще ме преследва до последния дъх и че не познавам сърцето, което съм разбила.

Между другото, една нощ Сенвал, злочестият любим, когото не бях забравила, защото единствено той ме привличаше в Нанси... Сенвал ми сочеше едновременно два трупа — на Сент-Анж и на една непозната за мен жена^[1], обливаше и двата със сълзи и ми показваше недалеч от тях трънен ковчег, който изглежда се отваряше за мен. Събудих се ужасно развълнувана, хиляди неясни чувства бликнаха в душата ми и сякаш таен глас ми казваше: „Да, докато дишаш, тази

нещастна жертва ще изтръгва от теб кървави сълзи и всеки ден те ще стават все по-мъчителни. А острието на угризенията ще се изостря, вместо да се притъпява.“

Ето в какво състояние пристигнах в Нанси, господине, а ме очакваха нови мъки. Когато веднъж ръката на съдбата ни повали, тя удвоява ударите си и ни смазва.

Отседнах при г-жа дьо Веркен, тъй както тя ме беше помолила в последното си писмо и казваше, че за нея е удоволствие да ме види отново. Но при какви обстоятелства, справедливи боже! Щяхме ли да изпитаме радост! Когато пристигнах, тя беше на смъртно легло, кой би казал това, велики боже! Нали ми беше писала само преди петнадесет дни... говореше ми за своите сегашни удоволствия и ми съобщаваше идните. Така става с плановете на смъртните в момента, когато ги съставят, посред техните забавления, неумолимата смърт прерязва нишката на дните и тъй като си живеят, без да се замислят за фаталния миг, сякаш ще ги има вечно, те изчезват в неясния облак на безсмъртието, без да знаят каква съдба ги очаква там.

Позволете, господине да прекъсна за момент разказа за моите приключения, за да ви разкажа за тази загуба, и ви опиша ужасния стоицизъм, който прояви тази жена до последния си дъх. След една луда за нейната възраст сбирка г-жа дьо Веркен, която не беше вече млада (на около 52 години), се хвърлила във водата, за да се разхлади, станало ѝ зле, пренесли я в дома ѝ в ужасно състояние. На другия ден започнала пневмония и на шестия ден ѝ съобщили, че ѝ остава да живее двадесет и четири часа. Тази новина никак не я уплашила. Тя знаеше, че ще дойда и поръчала да ме посрещнат. Аз пристигнах, а според предвижданията на лекаря, тя трябваше да издъхне същата вечер. Беше настанена в стая, мебелирана с много вкус и елегантност. Лежеше там, небрежно нагласена, на разкошно ложе, чийто завеси от плътен лилав плат бяха приятно повдигнати с гирлянди от естествени цветя. Снопове карамфили, жасмин, туберози и рози красяха всички кътчета на апартамента. Тя им късаше листата в една кошница и ги ръсеше из стаята и по леглото си. Протегна ръце към мен щом ме видя.

— Приближи се, Флорвил, — ми каза тя — целуни ме върху постланото ми с цветя ложе... колко голяма и красива си станала... Ох, повярвай, дете мое, ти постигна добродетелта... казали са ти за състоянието ми... казали са ти го, Флорвил... Знаем какво ме очаква...

след броени часове няма да ме има вече. Не мислех, че ще те видя отново за толкова малко... — и като забеляза очите ми да се изпълват със сълзи каза: — Хайде стига, лудетино, не се прави на дете... значи ме мислиш за много нещастна? Не се ли нарадвах достатъчно като жена на света? Аз пропуснах само годините, в които трябваше да се откажа от удоволствията, а какво щях да правя без тях? Всъщност, не се оплаквам, че няма да поживея като стара. След известно време никой мъж няма да ме пожелае, а аз винаги съм искала да живея толкова, че да не предизвиквам отвращение. Смъртта е страшна, дете мое, само за тези, които вярват и са винаги между ада и рая, не знаят какво ще се разкрие пред тях и този страх ги отчайва. Колкото до мен, не очаквам нищо, сигурна съм, че няма да бъда по-нещастна след смъртта, отколкото бях приживе и ще заспя спокойно в обятията на природата, без съжаление, без болка, без угризения и без тревоги. Поисках да ме положат под моята жасминова люлка. Вече подготвят мястото ми, ще съм там, Флорвил, и атомите, излетели от унищоженото ми тяло, ще послужат за храна... за покълване на цветето, което най-много обичах. Виж, — продължи тя, докосвайки бузите ми с китка от това растение, — следващата година като помиришеш тези цветя, ще вдъхнеш с тях душата на твоята стара приятелка. Отправяйки се към фибрите на твоя мозък, те ще те дарят с красиви мисли, ще те накарат да мислиш още за мен.

Сълзите ми рукохна отново... аз стиснах ръцете на клетата жена и поисках да заменя тези ужасяващи материалистически мисли с някои по-малко нечестиви идеи. Но едва проявих това си желание и г-жа дьо Веркен ме отблъсна с ужас.

— О, Флорвил, — провикна се тя — моля те не трови последните ми мигове с твоите грешки и ме остави да умра спокойно. Мразила съм ги цял живот и няма да ги приема при смъртта си...

Замълчах. Какво можеше да направи моето постно красноречие пред подобна твърдост, щях да отчая г-жа дьо Веркен, без да я променя, човечността се противопоставяше. Тя звънна и веднага чух нежна мелодична музика, чийто звуци изглежда идваха от съседен кабинет.

— Ето, — каза тази епикурейка — как искам да умра. Флорвил, не е ли по-добре така, отколкото заобиколена от свещеници, които ще изпълнят последните ми мигове със смут, тревога и отчаяние... Не, аз

искам да науча твоите набожници, че без да приличам на тях мога да умра спокойно. Аз искам да ги убедя, че за да умреш в мир не е нужна религия, а само смелост и разум.

Часът напредваше. Влезе нотариусът, когото беше повикала. Музиката спря, тя продиктува няколко желания. Без деца, вдовица от дълги години и следователно, владетелка на много неща, тя направи завещания на своите приятели и на прислугата. После извади малко ковчеже от писалището близо до леглото ѝ.

— Ето какво ми остава сега — каза тя, — малко налични пари и няколко бижута. Да се забавляваме през остатъка на вечерта. Вие сте шестима в стаята, аз ще направя шест купчинки от тях. Това ще е лотария, вие ще теглите помежду си и ще вземете, каквото ви се падне.

Не можех да повярвам на хладнокръвието на тази жена. Струваше ми се невероятно да има толкова неща, за които да се упреква и да стигне до последния си миг с такова спокойствие — злокобно следствие на неверието. Ако ужасният край на някои злосторници извиква тръпки, колко ли трябва да ужасява едно толкова съзнателно поддържано закоравяване.

Все пак, желанието ѝ бе изпълнено. Тя поръча да сервират чудесна лека закуска, яде различни ястия, пи испанско вино и ликьори, тъй като лекарят ѝ беше казал, че при нейното състояние всичко е позволено.

Лотарията се тегли и на всеки от нас се паднаха по около сто луидора в злато или в бижута. Едва завърши тази игра и я хвана силна криза.

— Е, добре! Сега ли ще стане? — попита тя лекаря, все така спокойна.

— Страхувам се, че да, госпожо.

— Ела тогава, Флорвил, — ми каза тя, като ми протегна ръце, — ела да получиш моето последно сбогом, искам да издъхна върху гърдите на добродетелта...

Тя ме притисна силно към себе си и красивите ѝ очи се затвориха завинаги. Чувствах се чужда в тази къща и тъй като нямаше вече нищо, което да ме задържи в нея, аз веднага излязох... сами разбирате в какво състояние... и как гледката ме навеждаше на още по-черни мисли.

Голяма разлика имаше между начина на мислене на г-жа дьо Веркен и моя, за да мога да я обичам от все сърце. Впрочем, не беше

ли причината за моето опозоряване и за всички следващи злини? Все пак, тази жена, сестра на единствения човек, който действително се беше погрижил за мен, беше имала винаги отлично отношение към мен и ме отрупа с внимание дори когато издъхваше. Ето защо, сълзите ми бяха искрени и станаха още по-горчиви като помислих, че макар и с отлични качества, това клето създание се беше погубило неволно и че вече отхвърлено от лоното на вечното, страдаше може би жестоко при мъките, които бе заслужила с безпътния си живот. Върховната доброта на бога все пак ме осени, за да успокои тези отчайващи мисли. Аз коленичих, осмелих се да направя молитва към всевишния да прояви милост към тази клетница. Аз, която имах такава нужда от милостта на небето, се осмелявах да моля за други и за да го умилостивя, прибавих десет луидора от моите пари към спечеленото от лотарията при г-жа дьо Веркен и веднага раздадох всичко на бедните от нейната енория.

После желанията на тази нещастница бяха изпълнени съвсем точно. Беше постигнала много сериозни споразумения, които не можеха да не се спазят. Положиха я в нейната жасминова гора, върху която беше гравирана една само дума: VIXIT.

Така умря сестрата на моя най-скъп приятел. Умна и начетена, грациозна и надарена, с друго поведение, г-жа дьо Веркен можеше да заслужи уважението и обичта на всеки, който се запознаеше с нея, а получи само презрение. Нейната поквара се засилваше с годините. Няма по-опасен от безпринципния човек във възрастта, когато престава да се изчервява. Развратът разваля сърцето. Човек рафинира своите първи недостатъци и неусетно стига до злодеяния, като си въобразява, че все още прави само грешки. Но невероятното заслепление на нейния брат не престана да ми прави впечатление. Такъв е отличителният белег на чистотата и добротата. Почтените хора никога не подозират злото, на което сами са неспособни и затова лесно стават жертва на първия мошеник, който ги спечели, но защо толкова леко и безславно ги лъжат? Нахалният мошеник, който ги опетнява, действа само, за да падне нравствено и дори без да е доказал, че има дарби за порока, той дава само повече блясък на добродетелта.

Със смъртта на г-жа дьо Веркен загубих всяка надежда да науча нещо за моя любим и за моя син, защото, както разбирате, не се осмелих да я заговоря за тях в ужасното състояние, в което я видях.

Смазана от тази гибел и много уморена от пътуването, в тежко душевно състояние, реших да си почина известно време в Нанси, в една странноприемница, без да виждам, когото и да било, тъй като г-н дьо Сен-Пра беше изразил желание да скрия името си. Оттам писах на скъпия покровител, решена да замина едва след отговора му.

Една нещастна девойка, която не ви е никаква, господине, му казвах аз, която има право само на вашето съчувствие, смущава вечно живота ви. Вместо да ви говори само за болката от загубата, която неотдавна ви сполетя, тя се осмелява да ви говори за себе си, да ви иска нареждания и да ги очаква и т.н.

Но казахме, че нещастиято ще ме преследва навсякъде и че аз ще бъда вечно свидетел или жертва на злокобни събития.

Една вечер се връщах много късно от разходка с моята камериерка — придружаваше ме само тази девойка и един лакей, когото наех при пристигането си в Нанси. Всички си бяха легнали вече. Когато влязох в стаята си, една около петдесетгодишна жена, едра и запазена, която познавах на външен вид откакто живеях в една и съща къща с нея, излезе внезапно от съседната стая на моята и се хвърли, въоръжена с кама в отсрещната. Естествената ми реакция беше да видя... аз хукнах... моите хора ме последваха. За миг, без да имаме време нито да извикаме, нито да помогнем... видяхме същата клетница да се спуска към друга жена, да забива двадесет пъти оръжието си в сърцето ѝ и да се прибира в стаята си, без да ни забележи. Отначало мислехме, че жената е полудяла. Не можехме да разберем безпричинното престъпление. Моята камериерка и слугата поискаха да вдигнат шум. Някакъв тайнствен и властен порив ме принуди да ги накарам да мълчат, да ги хвана за ръце и да ги заведа в моя апартамент, където веднага се затворихме.

Скоро се чу страшен тропот. Намушканата жена се беше спуснала по стълбата, надавайки ужасни резове. Преди да умре успяла да назове името на убийцата си. И тъй като научиха, че ние последни сме се върнали в странноприемницата, арестуваха ни едновременно с виновната. Впрочем, признанията на умиращата не хвърлиха никакви

подозрения върху нас, задоволиха се да ни забранят да напускаме странноприемницата до приключване на процеса. Престъпницата, отведена в затвора, не призна нищо и се защитаваше твърдо. Нямаше други свидетели, освен мен и моите хора. Наложих се да се явим... да говорим, да прикрием грижливо смущението, което ме разяждаше тайно, мен... която заслужавах смъртта също като тази, която моите принудителни признания щяха да отведат до наказанието, защото при подобни обстоятелства аз бях виновна за подобно престъпление. Не знам какво не бих дала, за да избегна ужасните показания. Струваше ми се, като ги диктувах, че изтръгнах толкова капки кръв от моето сърце, колкото думи изричах. Все пак, наложи се да кажа всичко: признахме каквото видяхме. Впрочем, каквито и убеждения да имахме за престъплението на тази жена, която е убила своята съперница, колкото и уверени да бяхме в това престъпление, ние после научихме със сигурност, че без нас не можели да я осъдят, защото в авантюрата беше компрометиран мъж, той се измъкнал и също можело да бъде заподозрян. Но нашите признания и най-вече признанията на наетия лакей, който се оказа човек на странноприемницата... човек, свързан с къщата, където беше станало престъплението... неговите ужасни показания, които не можехме да отречем, без да се компрометираме, подпечатаха смъртта на тази нещастница.

При моята последна очна ставка, като ме разглеждаше силно стъписана, жената ме попита на колко години съм.

— На тридесет и четири — казах ѝ аз.

— На тридесет и четири години?... От тази провинция ли сте?

— Не, госпожо.

— Вие се казвате Флорвил?

— Да, — отговорих аз — така ме наричат.

— Аз не ви познавам, — поде тя — но вие сте почтена, уважавана, поне така казват в този град. За съжаление това е достатъчно за мен...

После продължи смутено:

— Госпожице, вие ми се явихте на сън посред ужасите, в които се намирам. Там вие бяхте с моя син... защото аз съм майка и нещастница, както виждате... вие имахте същото лице... същият ръст... същата рокля... и ешафодът беше пред очите ми...

— Сън — провикнах се аз... — сън ли, госпожо?

И веднага си припомних моя, чертите на тази жена ме поразиха, познах я. Това беше жената, която ми се яви със Сенвал, до трънения ковчег... Очите ми се напълниха със сълзи. Колкото повече разглеждах жената, толкова повече се изкушавах да се откажа... можех да поискам смъртта вместо нея... да избягам, но не можех да се измъкна... Когато видяха в какво ужасно състояние ме довежда тя, тъй като бяха убедени в моята невинност, задоволиха се да ни разделят. Върнах се в стаята си смазана, връхлетяна от хиляди различни чувства, чиято причина не можех да разгадая, а на другия ден клетницата беше отведена на смърт.

Същия ден получих отговора на г-н дьо Сен-Пра. Той ме караше да се върна. Нанси не можеше да ми бъде много приятен след погребалните сцени, на които присъствувах. Напуснах го веднага и се отправих към столицата, преследвана от новия призрак на жената, която сякаш непрекъснато ми викаше: нещастнице, ти ме изпращаш на смърт, а не знаеш кого завлича там ръката ти!

Смутена от толкова зло, изтерзана от толкова мъки, аз помолих г-н дьо Сен-Пра да ми потърси някакво убежище, където да мога да изживея дните си в дълбока самота и най-строги задължения към моята религия. Той ми предложи това, в което ме намерихте, господине. Настаних се там още същата седмица, като излизах само два пъти месечно да виждам моя скъп покровител и да прекарам няколко мига у г-жа дьо Леренс. Но небето, което всеки ден ми нанася силни удари, не ме остави да се радвам дълго на тази мила приятелка. Имах нещастieto да я загубя миналата година. Тя нежно пожела само да се сбогувам с нея в тези ужасни мигове и аз я държах в ръцете си, когато предаде богу дух.

Но кой би помислил, господине? Нейната смърт далеч не беше толкова спокойна, колкото смъртта на г-жа дьо Веркен, която никога не беше се надявала на нещо и за миг не се уплаши, че ще загуби всичко. Г-жа дьо Леренс се разтрепери като видя да изчезва сигурният обект на нейните надежди. Не бях забелязвала никакви угризения в жената, върху която те връхлетяха... тази, която никога не се, беше поставяла в положение да ги има — ги имаше. На умирање г-жа дьо Веркен съжаляваше само, че не е правила достатъчно зло. Г-жа дьо Леренс издъхваше, разкайна за доброто, което не беше сторила. Едната се покриваше с цветя, като оплакваше само загубата на своите

удоволствия, другата пожела да умре на кръст от пепел, отчаяна от спомена за часовете, които не беше посветила на добродетелта.

Тези противоположности ме потресоха. Душата ми малко се отпусна. Защо, впрочем, си казвах аз, спокойствието в такива мигове не е признак на мъдростта, а на безпътството? Но в същия миг, подкрепена от силен небесен глас, който сякаш гърмеше дълбоко в душата ми, аз се провикнах, та нима трябва да изследвам волята на вечното? Това, което виждам, ми осигурява още една заслуга. Страховете на г-жа дьо Леренс са грижите на добродетелта; жестоката апатия на г-жа Дьо Веркен е последното безумие на престъплението. Ах, ако имам възможност да направя избор в последния си час, нека бог ми окаже милостта да ме изплаши като едната, а не да ме зашемети като другата.

Това е последното ми приключение, господине. От две години живея в Асомпсион, където ме настани моят благодетел. Ах, господине, от две години живея там, без миг покой, без една-едничка нощ, в която образът на клетите Сент-Анж и на бедната жена, за чието осъждане помогнах в Нанси, да не се явяват пред очите ми. Ето миналото ми, ето тайните неща, които исках да ви разкрия. Не бях ли длъжна да ви ги кажа, преди да се поддадете на чувствата, които ви заблуждават? Вижте сега дали съм достойна за вас?... Дали душата, съкрушена от болка, може да донесе радост в живота ви? Ах, моля ви, господине, не си правете повече илюзии. Оставете ме да си живея в строго уединение, което единствено ми приляга.

Вие ще ме изтръгнете оттам само, за да имате постоянно пред вас ужасната гледка на угризенията, на страданието, на нещастieto.

Г-ца дьо Флорвил не беше завършила своята история и я обзе силно вълнение. Тя беше природно жива, чувствителна и деликатна, и нямаше как самият разказ за нейните нещастия да не я развълнува дълбоко.

Г-н дьо Курвал, който и при последните, и при първите събития в тази история не виждаше нищо, което да разстрои неговите планове, вложи цялото си умение да успокои любимата си.

— Госпожице, — й казваше той — пак ви повтарям: има фатални и особени неща в това, което току-що ми разказахте. Но аз не виждам нито едно, което може да разтревожи вашата съвест, нито да опетни

вашето име... любовното приключение на 16 години... да, но има много извинения... възрастта ви, съблазните на г-жа Веркен... един може би много любезен младеж... когото никога вече не сте видяла, нали госпожице? — продължи г-н дьо Курвал с леко безпокойство... — и когото сигурно не ще видите повече.

— О, разбира се, че никога — отговори Флорвил, като разбра защо се безпокои г-н дьо Курвал.

— Е, добре, госпожице, да приключим — поде той. — Да свършим, моля ви и ми позволете да ви убедя възможно най-скоро, че в разказа ви няма нищо, способно да заличи в сърцето на един почтен мъж, нито изключителното уважение на многото ви добродетели, нито почитта, която изискват толкова прелести.

Г-ца дьо Флорвил поиска разрешение да се върне в Париж да се посъветва със своя покровител за последен път, обещавайки, че никаква пречка сигурно няма да възникне повече от нейна страна. Г-н дьо Курвал не можа да откаже това заслужено право. Тя замина и се върна след осем дни със Сен-Пра. Г-н дьо Курвал обсипа последния с почести. Той му засвидетелствува по най-осезаем начин колко е поласкан да се свърже с тази, която той благоволяваше да покровителствува и го помоли да дари с титлата на родственик тази любезна личност. Сен-Пра отговори на почестите на г-н дьо Курвал както се полагаше и продължи да обрисова характера на г-ца дьо Флорвил с най-добри думи.

Накрая дойде дългоочакваният за Курвал ден. Церемонията се проведе, а при четенето на договора, той много се изненада, когато разбра, че г-н дьо Сен-Пра, без да предупреди никого, беше добавил в полза на този брак четири хиляди франка рента плюс пенсия в същия размер, която даваше вече на г-ца дьо Флорвил и едно завещание за сто хиляди франка след смъртта му.

Тази вълнуваща девойка проля много сълзи, виждайки новите добрини на своя покровител и се оказа дълбоко поласкана, че може да поднесе на този, който пожела да заживее с нея, богатство без малко равно на неговото.

Приветливостта, чистата радост, взаимните уверения в уважение и привързаност бяха в основата на този брак... на този фатален брак, чиито пламъци фуриите загасваха тихо.

Г-н дьо Сен-Пра прекара осем дни в Курвал, заедно с приятелите на нашия младоженец, но двамата съпрузи не ги последваха в Париж, а решиха да останат до настъпването на зимата на село, за да сложат ред в делата си, който ще им позволи след това да имат добър дом в Париж. Г-н дьо Сен-Пра трябваше да намери хубаво жилище близо до неговото, за да се виждат по-често и с ласкавата надежда за всички тези приятни уговорки, г-н и г-жа дьо Курвал прекараха близо три месеца заедно. Беше сигурно дори, че тя е бременна, за което побързаха да съобщят на любезния Сен-Пра, когато едно непредвидено събитие смаза жестоко радостта на щастливите съпрузи и превърна в зловещи кипариси нежните рози на брака.

Тук перото ми секва... аз трябваше да поискам милост от читателите, да ги помоля да не отиват далеч... да, да спрат веднага, ако не искат да потръпнат от ужас... Тъжна е понякога човешката орис на земята... жестоки са приумиците на причудливата съдба... Защо трябва нещастната Флорвил, която е най-добродетелното, любезно и чувствително същество, по силата на непонятни фатални събития да се окаже най-отвратителното чудовище, което е могла да създаде природата?

Тази нежна и любезна съпруга четеше една вечер близо до съпруга си английски криминален роман, който беше много нашумял.

— Несъмнено, това създание е почти толкова нещастно, колкото мен — каза тя, като хвърли книгата.

— Толкова нещастно колкото теб ли? — Каза г-н дьо Курвал, притискайки своята съпруга в обятията си. — О, Флорвил, мислех си, че съм те накарал да забравиш твоите нещастия... виждам добре, че съм се лъгал... но трябваше ли да ми го кажеш толкова грубо?

А г-жа дьо Курвал сякаш бе станала безчувствена, тя не отвърна на ласките на съпруга си, с неволно движение го отблъсна с ужас и се хвърли далеч от него на дивана, където потъна в сълзи. Напразно почтеният съпруг падна в нозете ѝ и напразно умоляваше любимата си да се успокои, или поне да му каже причината за този изблик на отчаяние. Г-жа дьо Курвал продължи да го отблъсква, да извъръща глава, когато той понечи да избърше сълзите ѝ... Курвал вече не се съмняваше, че зловещ спомен от предишното увлечение на Флорвил е пламнал отново, не можа да се въздържа и ѝ отпрати няколко укора. Г-жа дьо Курвал ги изслуша мълчаливо, после стана и най-сетне каза:

— Не, господине, не... вие се лъжете като тълкувате така пристъпа на мъка, на който бях жертва. Не старите спомени ме тревожат, а предчувствията ме ужасяват... Аз съм щастлива с вас, господине... да, много щастлива... а аз не съм родена за радост. Невъзможно е да бъда щастлива дълго време, под такава фатална звезда съм родена. Зората на моето щастие винаги се оказва светкавица, предшествуваща гръмотевицата... и това ме кара да треперя, страхувам се, че не е отредено да живеем заедно. Днес съм ваша съпруга, а утре може би вече няма да съм... Един таен глас крещи в дълбочината на сърцето ми, че цялото това щастие за мен е само сянка, която ще се разсее като цвете, което се ражда и увяхва за един ден. Не ме обвинявайте нито в каприз, нито в охладняване, господине, аз само съм много чувствителна и имам нещастията да виждам мрачната страна на нещата.

А застанал в нозете на своята съпруга, г-н дьо Курвал се опитваше безуспешно да я успокои с милувки, с думи, когато изведнъж... беше около седем часа вечерта през октомври... един прислужник дойде да събщи, че някакъв непознат настоява да говори с г-н дьо Курвал... Флорвил потръпна... неволни сълзи потекоха по лицето ѝ, тя залитна, поиска да каже нещо, но гласът ѝ замря на устните.

Г-н дьо Курвал беше по-загрижен за състоянието на жена си, отколкото от казаното и му отговори троснато, да почака и се притича на помощ на жена си, но г-жа дьо Курвал се страхуваше да не се поддаде на тайния си тласък... и за да скрие чувствата си пред чужденеца, за когото съобщиха, се изправи насила и каза:

— Няма нищо, господине, няма нищо, нека влезе!

Лакеят излезе, завърна се след миг, последван от тридесет и седем, тридесет и осем годишен мъж, по чието, при това приятно лице, личаха следи от дълга мъка.

— О, татко! — се провикна непознатият, като се хвърли в краката на г-н дьо Курвал. — Ще познаете ли нещастния си син, който ви напусна преди двадесет и две години, жестоко наказан за тежките грижи, към които бе подтикнат от тъмни сили, и които непрестанно оттогава го измъчват.

— Как, вие да сте моят син... велики Боже!... Какво събитие, неблагоприятно, те е накарало да си спомниш за моето съществуване?

— Сърцето ми... това виновно сърце, което никога не спря да ви обича... изслушайте ме, татко... изслушайте ме, имам по-големи нещастия от моите да ви разкрия, благоволете да седнете и да ме изслушате и вие, госпожо. — Продължи младият Курвал, обръщайки се към съпругата на своя баща. — Простете ми заедно още първия път в моя живот, когато ви отдавам почит, съм принуден да разкрия пред вас ужасните нещастия на семейството, които не мога повече да скриям от баща си.

— Говорете, господине, говорете. — Каза г-жа дьо Курвал, запъвайки се и хвърляйки смутени погледи върху младия мъж. — Езикът на нещастieto не ми е чужд, познавам го от детството си.

А нашият пътник, вглеждайки се тогава в г-жа дьо Курвал, ѝ отговори с неволно смущение:

— Вие, клетнице... госпожо... о, справедливи небеса, можете ли да бъдете толкова нещастна, колкото нас!

Седнаха... състоянието на г-жа дьо Курвал трудно би могло да се опише... тя хвърляше поглед върху кавалера... забиваше очи в пода... въздишаше развълнувано... г-н дьо Курвал плачеше, а неговият син се опитваше да го успокои, като го молеше да го изслуша. Накрая разговорът потръгна.

— Имам толкова неща да ви казвам, господине — каза младият Курвал, — че вие ще ми позволите да пропусна подробностите, за да ви изложа само фактите. Искам вашата дума, както и думата на госпожата, да не ме прекъсвате, преди да съм свършил. Напуснах ви на петнадесет години, господине, моето първо желание беше да последвам майка си, която сляпо предпочиташ пред вас. Тя се беше разделила с вас преди много години. Отидох при нея в Лион, където нейната поквара ме ужаси до такава степен, че за да запазя остатъка от чувствата, които ѝ дължах, аз се видях принуден да избягам. Заминах за Страсбург, където се намираше Нормандският полк... — Г-жа дьо Курвал се развълнува, но се въздържа. — Станах симпатичен на полковника, продължи младият Курвал, опознахме се, той ми даде чин младши лейтенант и година по-късно пристигнах с частта в гарнизона в Нанси. Там се влюбих в роднината на г-жа дьо Веркен... прелъстих младата особа, тя ми роди син и аз жестоко изоставих майката.

При тези думи г-жа дьо Курвал потръпна, глух стон се изтръгна от гърдите ѝ, но тя остана твърда.

— Това злощастно приключение стана причина за всички беди... Настаних детето на клетата госпожа при една жена близо до Мец, която ми обеща да се грижи за него и се върнах малко по-късно в моята част. Порицаха ме, тъй като госпожицата не се върна повече в Нанси, обвиниха ме, че съм я погубил, а тя била много любезна и затова от нея се заинтересува целият град. Намериха човек, който да отмъсти за нея. Аз се бих на дуел, убих моя противник и заминах за Тюрен със сина ми, който взех от Мец. Служих дванадесет години на края на Сардиния. Нямаат чет нещастията, които ме сполетяха там. Когато човек напусне Франция, той винаги съжالياва за нея. Все пак синът ми растеше и даваше големи надежди. В Тюрен се запознах с една францужойка, която придружаваше наша принцеса, омъжена в този двор, и тази уважавана личност прояви интерес към моите нещастия. Осмелих се да ѝ предложа да отведе сина ми във Франция, за да усъвършенствува там своето образование, като му обещах да сложа добър ред в моите работи и да го измъкна от нейните ръце след шест години. Тя се съгласи, отведе в Париж клетото ми дете, не пожали нищо, за да го възпита добре и ми съобщаваше редовно всичко. Появих се след една година — по-рано, отколкото бях обещал. Пристигнах при дамата, изпълнен със сладкото утешение да стисна в обятията си залога за предаденото чувство... което още изгаряше сърцето ми... — Вашият син го няма вече — ми каза тази достойна приятелка, проливайки сълзи. — Той стана жертва на същата страст, която причини нещастieto на неговия баща. Ние го отведохме на село, той се влюби в една очарователна девойка, чието име се заклев да не казвам. Увлечен от силата на своята любов, той пожела да открадне насила това, което му се отказваше от добродетелност... един-единствен удар, предназначен да го изплаши, проникна до сърцето му и той падна мъртъв.

Тук г-жа дьо Курвал изпадна в някакво умопомрачение, което заплашваше всеки момент да я лиши от живот. Очите ѝ бяха втренчени, кръвта ѝ спря. Г-н дьо Курвал, който схващаше прекалено добре злокобната връзка между нещастните случаи, прекъсна сина си и се спусна към жена си... тя се съвзе и с геройска смелост каза:

— Нека оставим сина ви да продължи, господине, може би не съм стигнала до края на моите нещастия.

Все пак младият Курвал не разбираше нищо от мъката на тази дама за неща, които очевидно не я засягаха косвено, но забеляза нещо странно в лицето на съпругата на баща си и развълнувано не откъсваше очи от нея. Г-н дьо Курвал хвана за ръка сина си и, отвлечайки вниманието му от Флорвил, му заповяда да продължи, като се спира само на основното и пропуска подробностите, защото тези разкази съдържат загадъчни особености.

— Скърбях за смъртта на моя син — продължи пътникът, — като нямаше какво да ме задържи във Франция... освен единствено вие, татко мой... но не се осмелявах да се доближа до вас, избягвах вашия гняв... Тогава реших да замина за Германия... Нещастни създателю на моя живот, ето какво е най-жестокото, което ми остава да ви кажа, — каза младият Курвал, обливайки със сълзи ръцете на своя баща, — въоръжете се със смелост, моля ви. Пристигайки в Нанси, аз научих, че, веднага след като ви беше накарала да повярвате, че е умряла, г-жа Дебар, това е името, което беше взела моята майка в своя безпътен живот, току-що е била хвърлена в затвора заради убийство с нож на своята съперница и че ще бъде екзекутирана може би на другия ден.

— О, господине, — се провикна тук нещастната Флорвил, като се хвърли на гърдите на своя съпруг със сълзи и раздирателни викове, — о, господине, виждате ли целия низ от нещастия?

— Да, госпожо, всичко виждам — каза г-н дьо Курвал, — всичко виждам, госпожо, но ви умолявам да позволите на сина ми да довърши.

Флорвил се въздържа, но дишаше трудно, всяко нейно чувство се изписваше със сгърчване на лицето.

— Продължавайте, сине, продължавайте — каза нещастният баща. — След миг всичко ще ви обясня.

— И тъй, господине, — продължи младият Курвал — проверих дали няма недоразумение с имената. Оказа се за съжаление вярно, че тази престъпница е моята майка. Поисках да я видя, позволиха ми, паднах в прегръдките и... „Умирам виновна, ми каза тя, фаталност е събитието, което ме доведе до смъртта. Друг трябваше да бъде заподозрян и щеше да бъде, защото всички доказателства бяха против него. Една жена и нейните прислужници, които случаят беше довел в странноприемницата, видяха моето престъпление, а тревогата, в която се намирах, не ми позволи да ги забележа. Техните показания са

единствената причина за моята смърт. Няма значение, да не губим в безполезни оплаквания малкото мигове, в които мога да поговоря с вас. Имам тайни да ви кажа. Чуйте ме, сине мой. Щом се склопят очите ми, вие ще отидете да намерите моя съпруг и ще му кажете, че между всичките ми престъпления има едно, за което той никога не е знаел, и което най-сетне трябва да призная... Вие имате сестра, Курвал... тя се роди една година след вас... аз ви обожавах, страхувах се, че тази дъщеря ще ви навреди и че за да я омъжат, един ден ще вземат от имуществото, което трябваше да ви принадлежи. За да го запазя само за вас, реших да се освободя от тази дъщеря и да направя всичко възможно моят съпруг да не познае плода на нашите връзки. По-късно порокът ме хвърли в други грешки, в нови още по-ужасни престъпления. Реших безжалостно да убия това момиче. Щях да сторя това безчестие заедно с кърмачката, която възнаграждавах щедро, когато тя ми каза, че познава един човек, женен от години, който мечтаел ден и нощ за деца, а не можел да ги има, че тя ще ме освободи от моето, без престъпление и по начин, който може би ще я направи щастлива. Приех много бързо. Моята дъщеря беше занесена същата нощ пред вратата на този човек с писмо в люлката. Идете в Париж, когато умра, помолете баща ви да ми прости, да не проклина паметта ми и да вземе това дете при себе си.“ При тези думи майка ми ме целуна... опита се да успокои ужасното вълнение, в което ме беше хвърлило всичко, което научих от нея... о, татко, тя беше екзекутирана на другия ден. Налегна ме ужасна болест, която ме люшкаташе две години между живота и смъртта, без да имам нито сили, нито смелост да ви пиша. И ето, след като се възстанових, веднага идвам да се хвърля в нозете ви и да ви помоля да простите на нещастната си съпруга, да ви кажа името на човека, при който ще научите новини за сестра ми, при г-н дьо Сен-Пра.

Г-н дьо Курвал се стъписа, сетивата му се вледениха, не можеше да реагира... състоянието му ставаше страшно.

А Флорвил, раздирана от мъка от четвърт час, стана със спокойствието на човек, избрал своя дял и каза на Курвал.

— И тъй, господине, мислите ли сега, че на този свят може да съществува по-страшна престъпница от клетата Флорвил?... Познайте ме, Сенвал, познайте в мен едновременно своята сестра, тази, която ти прелъсти в Нанси, убийцата на твоя син, съпругата на твоя баща и

безчестното създание, което отведе майка ти на ешафода... Да, господа, ето моите престъпления. Когато и да погледна ме обхваща ужас. Ту виждам любовник в брат си, ту в съпруга си — този, който ми е дал живот, а ако вашите погледи се обърнат към мен, аз забелязвам само адското чудовище, което заби кама в гърдите на сина си и причини смъртта на майка си. Мислите ли, че на небето може да има достатъчно мъчения за мен, допускате ли, че мога да търпя още миг дори бичовете, които изтезават сърцето ми?... Не, остава ми да извърша още едно престъпление, то ще отмъсти за всички.

И на мига нещастницата се спусна към пистолета на Сенвал, изтръгна го властно и си пръсна черепа, преди да успеят да отгатнат намерението ѝ. Тя издъхна, без да пророни дума.

Г-н дьо Курвал припадна, потресеният му син извика за помощ с все сила. Сенките на смъртта се простираха вече върху челото на Флорвил, изкривените ѝ черти изразяваха само ужасна смесица от насилствената смърт и гърчовете на отчаянието. Тя плуваше в своята кръв.

Пренесоха г-н дьо Курвал на леглото му. Там той полежа два месеца на ръба на смъртта. Синът му, в много тежко състояние, все пак имаше сили с нежност и помощ да върне баща си към живота. Но след безмилостните удари на съдбата и двамата решиха да се уединят. Скриха се завинаги от очите на техните приятели и в лоното на милосърдието и добродетелта и двамата завършиха спокойно своя тъжен и мъчителен живот, който им беше даден само, за да убеди тях и тези, които ще прочетат тази плачевна история, че само в гроба човек може да намери покой, който му отнемат злобните себеподобни, обърканата страст и преди всичко — фаталните събития.

[1] Нека не се забравя израза „една непозната за мен жена“, за да не стане грешка. Флорвил ще претърпи още няколко загуби, преди да се вдигне воалът и ѝ покаже жената, която виждаше в съня си. — Б.а. ↑

ЙОЖЕНИ ДЪО ФРАНВАЛ

ТРАГИЧЕСКА НОВЕЛА

Поуката за човека и изправянето на нравите му е единствената задача, която си поставяме в тази новела. Надявам се, че като я прочетете, ще вникнете в голямата опасност, която тегне над хората, които си позволяват всичко, за да задоволят своите желания! Дано се уверите, че доброто възпитание, богатствата, дарбите, даровете на природата отклоняват човека от правия път, когато задръжките, доброто поведение, мъдростта, скромността не ги съпътствуват. Ето истините, които искаме да ви покажем. Простете ни чудовищните подробности, с които сме принудени да разкажем ужасното престъпление. Но можем ли да възбудим възмущението ви, ако нямаме смелостта да разкрием злините такива, каквито са.

Рядко е всичко да се съчетава в човека, за да бъде той честит. Ако е надарен от природата, то не ще да е богат. Ако пък е богат, то природата ще го е ощетила. Изглежда божията ръка е пожелала да ни покаже във всеки човек, както и в най-възвишеното сътворено от нея, че равновесието е първият закон на всемира и то слага ред едновременно във всичко, което се случва, във всичко живо.

Франвал живееше в Париж, където беше роден. Притежаваше около четиристотин хиляди ливри рента и имаше чудесен ръст, лице и беше много надарен, но за съжаление, под тази съблазнителна външност се криеха много пороци, които, превърнати в ежедневие, водят бързо до престъпления. Безпорядъчното въображение, което не може да се опише, беше първият недостатък на Франвал. Човек никога не може да се избави от него, защото то се подхранва още повече при отслабване на силите. Колкото по-малко може човек, с толкова повече неща се захваща, колкото по-малко действа, толкова повече измисля. Всяка възраст носи нови идеи, а zasiщането, вместо да укроти, прави човека още по-фин в гибелните му намерения. Както вече казахме, Франвал притежаваше всички прелести и дарби на младостта. Но той

презираше нравствените и религиозни задължения, и учителите бяха безсилни да му втълпят някое от тях.

В този век, когато най-опасните книги са в ръцете на децата, както в ръцете на техните родители и гувернантки, дързостта минава за философия, неверието — за сила, свободомислието — за въображение, хората се смееха на свободомислието на Франвал, миг по-късно го ругаеха, а после го хвалеха. Бащата на Франвал, голям привърженик на модните софизми, пръв насърчаваше и насочваше своя син към тези въпроси, сам му даваше книги, които можеха да го покварят по-бързо. Кой учител би успял след всичко това да му втълпи принципи, различни от тези на дома, в който беше задължен да се харесва.

Както и да е — Франвал загуби твърде млад родителите си. Когато стана на деветнадесет години, един стар чичо, който почина малко след това, му завеща всички имоти, които трябваше да му принадлежат един ден, при условие, че се ожени.

С това богатство г-н дьо Франвал лесно щеше да си намери жена. Имаше много кандидатки, но той помоли чичо си само за едно — да му намери младо момиче, което да няма много роднини. За да удовлетвори желанието на своя племенник, старият човек се насочи към някоя си г-ца дьо Фарней, дъщеря на банкиер, която имаше само майка, и, макар и младичка, на петнадесет години, притежаваше шестдесет хиляди ливри рента и най-прелестното лице в Париж — лице на мадона, на което бяха изписани едновременно чистота и благодат, под фините черти на любовта и грацията... Тя имаше хубави дълги руси коси, сини очи, в които се четеше нежност и скромност, тънко и гъвкаво кръстче, гладка и свежа кожа, с безброй дарби и живо въображение, но беше и малко тъжна и меланхолична, и обичаше книгите и самотата. Изглежда природата дарява тези качества само на лица, които е отредила да бъдат нещастни, за да смекчи горчивината на болката и да я преживяват с мрачно и трогателно сладострастие, като предпочетат сълзите пред вятърничавата радост на щастието, която е толкова лека и повърхностна.

По време на задомяването на дъщеря си г-жа дьо Фарней, на тридесет и две години, също беше умна, очарователна, но може би прекалено резервирана и строга. Тя желаше щастието на своето единствено дете и кого ли не бе попитала в Париж за този брак.

Понеже нямаше други близки, които да я посъветват, освен няколко безсърдечни приятели, на които им беше все едно, и я убеждаваха, че младежът, когото предлагаха на дъщеря ѝ, е несъмнено най-доброто, което можела да намери в Париж, и щяло да бъде непростимо да пропусне подобен шанс. Така и стана. И тъй като младите имаха достатъчно средства да си създадат собствен дом, още в първите дни те се настаниха в отделна къща.

В сърцето на младия Франвал нямаше нито един от пороците, свързани с лекомислието, разпиляността и глупостта, които пречат на мъжа да се оформи, преди да навърши тридесет години. Той разчиташе на себе си, обичаше реда, знаеше много добре как се поддържа дом и имаше всички необходими качества за щастлив семеен живот. Пороците му бяха от друг род — става дума за грешки на зрялата възраст, отколкото непостоянството на младостта... за преструвката, за интригата... за злобата, за коварството, за егоизма, за политиката на хитростта... които прикриваше умело, елегантно и красноречиво... с безкрайната си духовитост и съблазнителна външност. Такъв бе човекът, за когото ще говорим.

Г-ца дьо Фарней, която според обичая, се беше запознала само месец преди да се свърже със съпруга си, бе заблудена от фалшивия блясък и се подлъга по него. Тя от сутрин до вечер с радост го съзерцаваше, обожаваше го и работите дори бяха дошли дотам, че може би щеше да стане страшно за младата особа, ако нещо попречеше за гладкото развитие на този брак, който беше най-голямото щастие в живота ѝ, както сама казваше.

Що се отнася до Франвал, той беше философ по отношение на жените, както и на всичко останало в живота, и гледаше студено и невъзмутимо на очарователната дама.

„Жената, която ни принадлежи — казваше той, — е същество, което съдбата поставя под наша власт. Тя трябва да е кротка и покорна... много разумна, не че аз държа много на предразсъдъците за опозоряването, което може да ни лепне една съпруга, когато подражава на нашата разюзданост, но човек не обича друг да посяга на неговото. Всичко останало е неизменно и не ни прави по-щастливи.“

С такива чувства у съпруга беше лесно да се предскаже, че щастие и рози не очакват нещастното момиче, което се е свързало с него. Почтена, чувствителна, добре възпитана и пламнала от любов по

единствения мъж, който я вълнуваше на този свят, през първите години г-жа дьо Франвал си носеше оковите, без да подозира робството. Тя лесно можеше да види, че събира само трохите в овършаното поле на брака, но се радваше и на това, което ѝ оставяха. Тя беше възможно най-изискана и внимателна в кратките моменти, отделени за нейната нежност, и тогава Франвал можеше да намери всичко, което тя смяташе, че е необходимо за щастието на скъпия ѝ съпруг.

Най-доброто доказателство, че Франвал изпълняваше понякога своите задължения, беше, че още след първата година на техния брак жена му, тогава на шестнадесет години и половина, роди дъщеря, по-красива и от самата нея, която бащата нарече Йожени... Йожени, едновременно чудо на природата и олицетворение на нейните тъмни сили.

Още щом детето дойде на бял свят г-н дьо Франвал си намисли ужасни неща и веднага я отдели от майката. До седемгодишна възраст Йожени беше поверена на жени, в които Франвал беше сигурен, които се грижеха само да я направят добра и да я научат да чете, но съзнателно не изградиха у нея религиозни и нравствени устои, необходими на девойка на нейната възраст.

Скандализирани от това поведение, г-жа дьо Фарней и нейната дъщеря отправиха упреци към г-н дьо Франвал, който отговори хладнокръвно, че желае да направи дъщеря си щастлива, а не да ѝ втълпява химери, които само плашат мъжете, без да им бъдат полезни; че момичето трябва само да умее да се харесва и може спокойно да не знае глупостите, които са плод единствено на човешкото въображение, ще внасят смут в живота ѝ и нито ще повдигнат духа ѝ, нито ще я направят по-грациозна. Тези думи никак не се харесаха на г-жа дьо Фарней, която почиташе възвишеното и бе далеч от земните удоволствия. Набожността е слабост, присъща на напредналата възраст, или на влошеното здраве. Увлечени в морето на страстите, ние не се тревожим за бъдещето, което ни се струва много далечно, но когато силата ни отслабне... когато се приближаваме към края... и всичко ни напуска, се устремяваме към бога, за когото сме чували в детството си и ако според философията тази илюзия е също така фантастична като първата, то поне не е толкова опасна.

Тъщата на Франвал нямаше роднини... не беше твърда и самоуверена, а и както вече казахме, имаше само няколко случайни

приятели... готови да се измъкнат при първото затруднение... Налагаше ѝ се да се бори против един любезен, млад, добре поставен зет и тя реши доста разумно, че е по-лесно да се запазят добрите отношения, отколкото строго да се опълчи на един мъж, който в случай, че се осмелят да се мерят с него, ще разори майката и ще държи дъщерята под ключ. След като се осмели да направи няколко забележки и видя, че това не води до никъде, тя млъкна.

Франвал беше сигурен в своето превъзходство, забелязваше, че се страхуват от него. Скоро съвсем престана да се стеснява от каквото и да било и като се задоволяваше с леки преструвки, само заради общественото мнение, тръгна право към своята ужасна цел.

Щом Йожени навърши седем години Франвал я заведе при жена си. Нежната майка не беше виждала своето дете, откакто го беше родила и не можеше да ѝ се нарадва — галеше я, притискаше я до гърдите си, обсипваше я с целувки и я обливаше със сълзи. Когато пожела да види нейните умения, установи, че Йожени можеше само да чете гладко, че се радваше на добро здраве и беше красива като ангел. Ново отчаяние обзе г-жа дьо Франвал, когато видя, че дъщеря ѝ нямаше понятие от вероучение.

— Господине, — каза тя на съпруга си — защо не я възпитавате за света, в който живее? Нима благоволявате да мислите, че тя не ще живее в него само миг като нас, за да се потопи след това във вечността? Защо искате да я лишите от блаженството в нозете на Всевишния, който ѝ е вдъхнал живота?

— Ако Йожени не знае нищо, госпожо — отговори Франвал, — ако не бъде посветена в максимите, тя няма да бъде нещастна. Защото, ако те са верни, Всевишният справедливо ще я накаже за нейното невежество, но ако са неверни, защо да ѝ говорим за тях? По отношение на другите грижи за нейното възпитание, доверете ми се, моля ви. Още от днес аз ставам неин учител и ви уверявам, че след няколко години вашата дъщеря ще надмине всички деца на нейната възраст.

Г-жа дьо Франвал се опита да настоява, като говореше ту със сърцето си, ту с разума си, дори пророни няколко сълзи, но Франвал, който съвсем не се трогна, като че ли не ги забеляза. Той накара да вземат Йожени и каза на майка ѝ, че ако се противопостави по някакъв начин на възпитанието, което той възнамерява да даде на своята

дъщеря, или ако понечи да я насочи по друг път, тя не ще изпита радостта да я вижда, защото той ще изпрати Йожени в един от неговите замъци, откъдето повече не ще излезе. Г-жа дьо Франвал бе свикнала да се подчинява и млъкна. Тя помоли съпруга си да не я разделя от скъпата ѝ дъщеря и хлипайки обеща с нищо да не смуцава възпитанието, което той ѝ готвеше.

От този момент г-ца дьо Франвал беше настанена в много хубав апартамент до този на баща ѝ, заедно с една интелигентна гувернантка, една помощник-гувернантка, една камериерка и две момиченца на нейната възраст, които трябваше само да я забавляват. Наеха учители по писане, рисуване, поезия, естествена история, декламация, география, астрономия, гръцки, английски, немски, италиански, фехтовка, танци, езда и музика. Йожени ставаше в седем часа, независимо от сезона. Тичаше през градината и отиваше да изяде едно голямо парче ръжен хляб, което беше цялата ѝ закуска. Връщаше се в осем часа, прекарваше няколко минути в апартамента на баща си, който лудуваше с нея и я учеше на дребни светски игри. До девет часа тя подготвяше домашните си. Тогава идваше първият учител. Тя приемаше петима до два часа след обяд. Хранеше се с двете си приятелки и гувернантката, но ѝ сервираха отделно. Обядът се състоеше от зеленчуци, риба, сладкиши и плодове, никога не включваше месо, нито супа, вино, алкохолни напитки или кафе. От три до четири часа Йожени отиваше в градината да играе с малките си дружки на топка, кегли, на хвърчило, или да потичат. Чувстваха се на воля през всички сезони. Нищо не ги притесняваше. Никога не ги стягаха със смешните банели, опасни за стомаха и за гърдите, които пречеха на дишането и неизбежно увреждаха дробовете. От четири до шест часа г-ца дьо Франвал приемаше други учители. И тъй като не всички можеха да дойдат в един и същи ден, останалите идваха на следващия ден. Три пъти седмично Йожени ходеше на театър с баща си в малките ложи с решетки, които той наемаше целогодишно. В девет часа тя се връщаше и вечеряше. Тогава ѝ сервираха само зеленчуци и плодове. От десет до единадесет часа, четири пъти седмично, играеше с гувернантките, четеше романи, а после си лягаше. През трите останали дни, когато Франвал вечеряше у дома, тя прекарваше в апартамента на баща си и това време беше използвано за така наречените негови лекции. С тях той втълпяваше на дъщеря си

своите максими за морала и религията. От една страна той ѝ казваше това, което мислеха някои хора по тези въпроси, а от друга ѝ обясняваше кое е приемливо.

Като имаме предвид, че беше много умна, че имаше широки познания и остра мисъл, и че вече ѝ беше дошло времето за младежки увлечения, лесно можем да си представим колко бързо напредваше Йожени. Но тъй като недостойният Франвал далеч не целеше само духовното ѝ развитие, то неговите лекции рядко завършваха, без да запалят сърцето ѝ. Този ужасен човек беше намерил най-добрия начин да се хареса на дъщеря си. Той толкова изкусно я покоряваше, така допринасяше за нейното образование и развличане, така пламенно предусещаше всичко, което можеше да ѝ бъде приятно, че и в най-блестящите среди Йожени не виждаше никой по-привлекателен от баща ѝ. Още преди той да ѝ се обясни, невинното слабо създание беше събрало за него в младото си сърце всички чувства на приятелство, признателност и нежност, които трябва винаги да водят до пламенна любов. За нея нямаше друг, освен Франвал. Тя виждаше само него и се бунтуваше при мисълта за всичко, което би могло да ги раздели. Тя бе готова да му даде всичко — и честта, и хубостта си, макар че тези жертви бяха нищожни за човека, когото обожаваше. Тя бе готова да пролее кръвта си и да му подари живота си, ако той го пожелае.

Но не по същия начин биеше сърцето на г-ца дьо Франвал за нейната уважавана и нещастна майка. Бащата умело беше убедил дъщеря си, че като негова съпруга, г-жа дьо Франвал била много придирчива и не му давала възможност да прави за своята скъпа Йожени всичко, което му диктуваше сърцето. Така постепенно на мястото на полагаемото се уважение и нежност към майка ѝ, в душата на младата особа се загнездиха омразата и ревността, които бащата ловко подхранваше.

— Приятелю, братко — казваше понякога Йожени на Франвал, който не желаше дъщеря му да го нарича по друг начин — тази жена, която наричаш твоя, това същество, което според теб ме е родило, е много възискателно, щом като иска да си винаги при нея. Та тя ме лишава от щастието да прекарам живота си с теб... Аз никога не ще обичам тази, която ми отнема сърцето ти.

— Скъпа приятелко, — отговаряше Франвал, — никой в този свят не ще има по-голяма власт над мен от теб. На връзките между

тази жена и твоя най-добър приятел, крило са плод на традицията и обществените условности, аз гледам философски и те не могат да наранят нашите отношения... ти винаги ще бъдеш предпочитана, Йожени. Ти ще си ангелът и светлината на моите дни, светъл лъч в душата и живота ми.

— О, колко сладки са тези слова! — отговори Йожени. — Повтаряй ги често, приятелю... Да знаеш колко ме ласкае твоята нежност! — Тя хвана ръката на Франвал, притисна я до сърцето си и додаде: — Виж, виж, чувам ги със сърцето си.

— Нека твоите нежни милувки ме успокоят — отговори Франвал, притискайки я в обятията си...

Така поквареният баща прелъстяваше клетото момиче без никакви угризения.

Междувременно Йожени навърши четиринадесет години, а тъкмо на тази възраст Франвал искаше да консумира своето престъпление. Потресаващо!... Но той го извърши.

В самия ден, когато тя стигна до тази възраст, или по-скоро в деня, когато я навърши, двамата бяха на село сами — без роднини и без досадници. Графът премени своята дъщеря като онези девици, които някога били посвещавани в храма на Венера. В единадесет часа я въведе в разкошен салон, където газени пердета смекчаваха светлината, а мебелите бяха обкичени с цветя. Трон от рози се издигаше по средата. Франвал отведе дъщеря си до него.

— Йожени, — и каза той, като я постави да седне, — бъди днес кралица на моето сърце и ми позволи да те обожавам на колене.

— Ти да ме обожаваш, братко мой... та нали дължа всичко на теб, ти ме създаде, ти ме образова... Ах, остави ме по-скоро аз да падна в нозете ти. Там е моето място и дъхът ми се слива с твоя.

— О, моя нежна Йожени, — каза графът, настанявайки се до нея на отрупаните с цветя столове, които трябваше да послужат за неговия триумф. Ако наистина вярваш, че ми дължиш нещо и чувствата ти са искрени, има начин да ме убедиш.

— Но как, братко мой? Каж ми го бързо, нямам търпение.

— Йожени, пожертвай за мен всички прелести, с които природата щедро те е надарила.

— Но защо питаш? Не си ли господар на всичко? Това, което си създал, не ти ли принадлежи, може ли друг да се радва на твоето

творение?

— А не мислиш ли за човешките предразсъдъци...

— Ти никога не си ги крил от мен.

— Но аз не искам да ги престъпя без твоето разрешение.

— Не ги ли презираш като мен?

— Така да бъде, но аз не желая да те насилвам, нито да те съблазнявам. Разчитам само на любовта ти за благодеянията, за които моля. Ти познаваш света, показах ти всичките му прелести. Недостойна хитрост за мен би било да крия мъжете от погледа ти, да не ти позволявам да виждаш друг, освен мен. Има ли на земята друг, когото предпочиташ? Кажеш бързо кой е той, аз ще го намеря накрай света и веднага ще го доведа в обятията ти. С една дума, аз ти желая щастие, ангел мой, твоето щастие ми е по-скъпо от моето. Сладостните удоволствия без любов не струват нищо. Сама трябва да решиш. Дойде моментът да се отдадеш, но ти ще избереш жреца, който ще извърши жертвоприношението. Отказвам се от тази сладостна чест, ако не я получа от сърце. Винаги ще се стремя да бъда достоен за теб, но ако предпочиташ друг, ще доведа любимия ти и ако не съм съумял да пленя сърцето ти, то поне ще заслужи твоята нежност, ще бъде приятелят на Йожени, неуспял да стане неин любовник.

— Ти си всичко за мен, братко, ти си всичко за мен — каза Йожени, изгаряща от любов и желание. — На кого искаш да се принесе в жертва, ако не на единствения, когото обожавам? Кой на този свят може да бъде по-достоен от теб за нищожните прелести, които желаяш... и които вече горещите ти ръце опипват пламенно! Не виждаш ли огъня, който ме обзема, не виждаш ли, че и аз като теб, нямам търпение да позная удоволствието, за което говориш? Ах, вземи ме, братко мой, най-добър приятелю, направи от твоята Йожени своя жертва, принесена от твоите ръце, тя винаги ще е тържествуваща.

Познаваме пламенния Франвал. Изящните му маниери трябваше да му послужат само, за да прелъсти по-фино и да злоупотреби с доверчивостта на своята дъщеря. След като успя да отстрани всички препятствия благодарение на възпитанието, което бе дал на това отворено и любознателно момиче, както и на умението, с което я пленяваше до последния миг, той постигна своята коварна победа и

безнаказано прелъсти девойката, която природата му е поверила да брани.

Изминаха няколко дни във взаимно опиянение. Йожени, вече на възраст да опознае любовното удоволствие, бе насърчавана от него и му се отдаваше вдъхновено. Франвал разкри всички загадки и тъй като се държеше все по-нежно и внимателно, все по-здроаво задържаше завоюваното. Тя желаше да го приема в хиляди храмове едновременно, тя обвиняваше своя приятел в бедно въображение. Струваше й се, че крие нещо от нея. Оплакваше се от възрастта си и от наивността, която може би не я правеха достатъчно съблазнителна. Ако тя желаше да учи все повече и повече, то беше само, за да се сдобие с нови средства да подсилва пламъка на своя любовник.

Завърнаха се в Париж, но престъпните удоволствия така бяха опиянили този извратен човек и бяха толкова ласкателни за тялото и душата му, че нямаше място за постоянството, което обикновено слагаше край на любовните му връзки. Той безумно се влюби и обладан от тази опасна страст, жестоко изостави жена си... Каква жертва, уви! Г-жа дьо Франвал, тогава на тридесет и една години, беше в разцвета на силите си. Следите от тъгата и мъката, които я терзаеха, я правеха още по-красива. Обляна в сълзи, с небрежно разпилени коси по снежнобялата си шия, с устни, впити в портрета на неверния си съпруг и тиран, тя приличаше на красивите мадони, които Микеланджело е рисувал в лоното на страданието. Обаче тя все още не знаеше това, което щеше повече да вгорчи мъката й. Начинът, по който просвещаваха Йожени, основните неща, които не й казваха, или за които се говореше така, че да ги намрази, увереността, че задълженията, които Франвал пренебрегваше, никога нямаше да станат достъпни за дъщеря й, кратките мигове време, в които й позволяваха да вижда момичето, страхът, че особеното възпитание щеше да доведе рано или късно до престъпления, отклоненията на Франвал, неговата ежедневна грубост към нея... докато тя непрекъснато се стремеше да предугажда желанията му и не познаваше други удоволствия, освен да събуди неговия интерес или да му хареса... — това бяха дотогава единствените причини за нейното огорчение. Какви ли болезнени стрели щяха да проникнат в тази нежна и чувствителна душа, когато научи всичко!

Все пак, образованието на Йожени продължаваше. Тя сама беше пожелала да има учители до шестнадесетгодишна възраст и нейните широки дарби и познания, както и все по-грациозната ѝ фигура обвързваха по-силно Франвал. Лесно можеше да се види, че той никога не е обичал нищо, колкото Йожени.

Привидно малко неща се промениха в живота на г-ца д-во Франвал — само *лекциите*, както и по-честото оставане насаме с баща ѝ, което продължаваше до късно посред нощ. Единствената гувернантка на Йожени беше в течение на нещата, но ѝ имаха пълно доверие и не се страхуваха от нейната недискретност. Освен това Йожени започна да се храни с родителите си. Това обстоятелство в къща като тази на Франвал скоро даде възможност на Йожени да се запознае с обществото и да бъде по-желана за съпруга. Поискаха я много хора. Франвал беше сигурен в любовта на дъщеря си и не се страхуваше от тези предложения, така че изобщо не се бе сетил, че тайната може да бъде разкрита.

В един разговор с дъщеря си — благоволение страстно жадувано от г-жа д-во Франвал, което получаваше толкова рядко, нежната майка каза на Йожени, че г-н д-во Колене я иска за жена.

— Вие познавате този мъж, дъще моя — каза г-жа д-во Франвал. — Той ви обича и е млад, любезен. Един ден ще бъде богат, той чака само вашето съгласие... Само да се съгласите, дъще моя... какъв отговор да дам?

Изненадана, Йожени се изчерви и отговори, че все още няма желание за брак, но майка ѝ би могла да се допита до баща ѝ, а тя ще се подчини на волята му.

Г-жа д-во Франвал, не виждайки нищо странно в този отговор, изчака няколко дни, най-сетне намери случай да поговори с мъжа си и му предаде намеренията на семейството на младия Колене, думите, които самият той бе казал и отговора на дъщеря си.

Естествено, Франвал знаеше всичко, но се престори не без известно усилие:

— Госпожо, — каза той сухо на своята съпруга — моля ви настойчиво да не се занимавате изобщо с Йожени. Видяхте колко грижи положих, за да я отдалеча от вас. Трябваше да разберете колко държа да не взимате отношение по това, което я засяга. За сетен път ви

заповядвам да не се месите... лаская се при мисълта, че сме се разбрали по този въпрос.

— Но какво да отговаря, господине, след като се обръщат към мен?

— Ще кажете, че съм поласкан от честта, която ми оказват, но моята дъщеря има дефекти по рождение, които не ѝ позволяват да встъпи в брак.

— Но това не е вярно, господине! Защо искате да го казвам и защо лишавате единствената си дъщеря от щастието, което може да намери в брака?

— Бракът направи ли ви щастлива, госпожо?

— Вероятно не всички жени са направили моята грешка, някои може би са успели да задържат съпруга си близо до себе си — продължи тя с въздишка, — а може би и не всички съпрузи приличат на вас.

— Всички жени са фалшиви, ревниви, властни, кокетни или набожни... Всички мъже са коварни, непостоянни, жестоки или деспоти. Такива са в целия свят, госпожо. Не се надявайте на чудо.

— Все пак всички се женят.

— Да, глупаците или безделниците. Човек се жени — казал един философ — само когато не знае какво прави, или когато вече не знае какво ще да направи.

— Значи да оставим света да загине?

— А защо не? Защо да не се изкорени отровното цвете?

— Вие сте прекалено строг към Йожени и тя едва ли ще ви е признателна за това...

— Мислите ли, че този брак ще ѝ хареса?

— Тя каза, че вашите заповеди са закон за нея.

— Е, добре, госпожо, аз пък заповядвам да се откажете от този брак.

И г-жа дьо Франвал не пропусна да предаде на майка си целия разговор, който проведе със съпруга си, а г-жа дьо Фарней, по-фина и привикнала с последиците на увлеченията, отколкото нейната дъщеря, веднага заподозря, че тук има нещо противоестествено.

Йожени рядко виждаше баба си, най-много за час по някакъв повод и то винаги в присъствието на Франвал. Но г-жа дьо Фарней искаше да си изясни нещата и един ден помоли зет си да изпрати

внучката ѝ и да я остави при нея целия следобед, за да я разсее от пристъпа на мигрена. Франвал отговори кисело, че Йожени няма от какво да се страхува, освен от истеричните припадъци, че ще я заведе, но че не можела да остане дълго, защото трябва да се яви на курса по физкултура, който следваше упорито.

Пристигнаха при г-жа дьо Фарней, която не скри от зет си колко я изненадва отказа от предложения брак.

— Мисля, че без страх можете да позволите на вашата дъщеря само да ме увери в дефекта, който не ѝ позволява да се омъжи.

— Няма значение дали има дефект, госпожо — каза Франвал малко изненадан от искането на неговата тъща, — факт е, че ще ми бъде много мъчно да омъжа моята дъщеря, а и още съм много млад за подобни жертви. Когато стане на двадесет и пет години, да постъпва както ѝ харесва, но да не разчита на мен дотогава.

— И вие ли така мислите, Йожени? — попита г-жа дьо Фарней.

— Не съвсем, госпожо, — каза г-ца дьо Франвал много твърдо. — Господинът ми позволява да се омъжа на двадесет и пет години, а аз заявявам пред вас и пред него, че в живота си няма да се възползвам от това позволение... което ще почерни дните ми.

— На вашите години не се мисли така, госпожице — каза г-жа дьо Фарней. — Във всичко това има нещо странно, което ще се наложи да разкрия.

— Права сте, госпожо, — каза Франвал, отвеждайки дъщеря си. — Вие ще направите дори много добре да използвате своя свещеник, за да стигнете до ключа на загадката, а когато впрегнете умело всичките си сили и най-сетне разберете, надявам се, че ще ми кажете дали съм прав, или греша като се противопоставям на брака на Йожени.

Сарказмът, който влагаше Франвал по отношение на църковните съветници на своята тъща беше насочен към една уважавана личност, която е време да представим, защото в следващите събития ще го видим как действа.

Ставаше въпрос за духовния наставник на г-жа дьо Фарней и нейната дъщеря — един от най-добродетелните мъже, които са се раждали във Франция. Г-н дьо Клервил беше честен, благочестив, преизпълнен с чистота и мъдрост, далеч от всички пороци на неговия сан, с една дума — притежаваше качества, с които радваше хората и

им помагаше. Той беше сигурна опора на бедните, искрен приятел на заможните, утешител на нещастните, достоен, изключително мил и чувствителен човек.

След като го попита, разумният Клервил отговори, че преди да изкаже мнение, трябва да разбере защо г-н дьо Франвал се противопоставя на брака на дъщеря си. Въпреки че г-жа дьо Фарней подхвърли няколко думи, които го насочиха към евентуално любовно приключение, благоразумният духовен наставник отхвърли това предположение като го намираше много обидно за г-жа дьо Франвал и нейния съпруг и се оттегли, преизпълнен с възмущение.

„Предположението ви по оскърбителност е равно на престъпление, госпожо, казваше понякога почитеният човек. Неправдоподобно е да се предполага, че един разумен човек ще прекрачи доброволно всички бариери на целомъдрието и спирачки на добродетелта, затова с крайно отвращение мисля за подобни прегрешения. Не бива често да се усъмнявате в порока. Обикновено го правим от самолюбие, почти винаги сляпо сравняваме нещата в душата си и набързо допускаме злото, за да се почувствуваме по-добри от другите. Но нека поразмислим не е ли по-добре, госпожо, едно тайно прегрешение никога да не се разкрива, отколкото прибързано да редим измислици и с лека ръка да произнесем присъди над хора, които нямат никакви простъпки, освен тези, които им е предписала нашата гордост? Нима не е така? Нима не е по-важно да се попречи на разрастването на престъплението, отколкото то да се накаже? Когато грехът е в сянка, той замира. А като го разгласим, скандалът е сигурен и се разпалват страстите, които водят до подобни престъпления. Престъпникът смело е прегрешил, а след това лелее надеждата, че следващия път ще има по-голям късмет. Така не се дава урок, а съвет, който го подтиква към нови изблици, на които може би никога не би се осмелил, ако не беше шумно разкрит... но хората мислят, че това е справедливо... а то е само криво разбрана строгост, или проява на собственото им тщеславие.“

При този пръв разговор не се взе друго решение, освен да се проверят точно причините за отлагането на брака на Йожени от Франвал и тези, които караха дъщерята да се съгласи. Решиха да не предприемат нищо преди мотивите да бъдат разкрити.

— И тъй, Йожени — каза Франвал вечерта на своята дъщеря, — както виждате, искат да ни разделят, ще успеят ли, мое дете?... Ще успеят ли да разкъсат най-сладката връзка на моя живот?

— Никога... никога, не се страхувай, мили приятелю! Тази връзка ми е толкова скъпа, колкото и на теб. Ти никога не си ме лъгал, ти от самото начало ми каза, че тя не може да бъде приета от хората. Но аз не се побоях да тръгна срещу нравите и обичаите, които навред са толкова различни. В тях няма нищо свято! Аз сама пожелах нашата връзка, аз я създадох без угризения. Не се страхувай, няма да я прекъсна.

— Уви! Кой знае?... Колене е по-млад от мен... Той има всичко, необходимо, за да те очарова. Може би си все още заслепена от безумието... Възрастта и факлата на разума ти скоро ще ме свалят от пиедестала, ще съжалиш за стореното, ще ми го кажеш и аз няма да си простя!

— Не! — поде твърдо Йожени. — Аз обичам само теб. И ще съм най-нещастната жена, ако трябва да се омъжа... Аз, — продължи тя топло — няма да се свържа с чужд човек, който няма да има като теб всички основания да ме обича, за да служи на чувствата и желанията му. После той ще ме изостави и презре и какво ще правя сетне? Ще стана лицемерно добродетелна, набожна или развратна? А не, не. Предпочитам да бъда твоя любовница, приятелю. Да, аз сто пъти предпочитам така, отколкото да бъда принудена да играя в обществото някоя от тези позорни роли... Но защо е този разговор? — продължи Йожени с горчивина... — Знаеш ли, приятелю? Защо? Заради жена ти ли?... Само тя... Нейната неумолима ревност... Не се съмнявай, това е единствената причина за нещастията, което тегне над нас... Не я коря. Всичко е толкова просто... всичко е ясно... тя прави това, за да те запази за себе си. Какво ли не бих направила на нейно място, ако някоя се опиташе да ми отнеме твоето сърце!

Франвал беше необичайно развълнуван и непрекъснато целуваше дъщеря си, а тя се почувствува още по-силна от тези престъпни целувки и с най-жестока мисъл и непростимо безразсъдство каза между другото на баща си, че единственият начин да се спасят, е да намерят любовник на майка ѝ. Тази идея развесели Франвал, но той беше много по-лош от дъщеря си и за да засили неусетно омразата към своята жена в младото ѝ сърце, той отговори, че това отмъщение му

изглежда много леко, но има други начини да се направи нещастна една жена, когато тя дразни мъжа си.

Така изминаха няколко седмици, през които Франвал и неговата дъщеря решиха най-сетне да изпълнят първия план, замислен за отчаяние на добродетелната съпруга от това чудовище, което основателно си мислеше, че преди да пристъпи към по-недостойни действия, трябваше поне да опита с любовника — така щеше да има основания и за другите си намерения, а и ако успееше, г-жа дьо Франвал неминуемо нямаше да се занимава толкова с прегрешенията на другите, защото самата тя ще е извършила такива. За да се справи с тази задача, Франвал прехвърли на ум всички млади мъже, които познаваше и като помисли добре, се спря на Валмон, който единствен изглежда можеше да му послужи.

Валмон беше тридесетгодишен, с очарователно лице, умен, с богато въображение, безпринципен, т.е. подходящ да изпълни ролята, която щяха да му предложат. Франвал го покани един ден на вечеря и като го отведе настрана при ставането от масата, му каза:

— Приятелю, винаги съм те смятал достоен за мен. Настъпи моментът, да ми докажеш, че не съм се лъгал. Искам доказателство за твоите чувства... но едно много особено доказателство.

— За какво става дума? Кажи, скъпи мой, и не се съмнявай, че ще направя всичко, за да ти бъда полезен!

— Как намираш жена ми?

— Прелестна и, ако ти не беше неин съпруг, отдавна щях да ѝ бъда любовник.

— Темата е деликатна, Валмон, но казаното от теб не ме засяга.

— Как така?

— Ще ти се стори странно... но тъкмо защото ме обичаш... и защото съм съпруг на г-жа дьо Франвал, искам от теб да станеш неин любовник.

— Да не си полудял?

— Не, аз съм фантазьор... но капризен, а ти отдавна ме познаваш като такъв... аз искам да предизвикаш падението на добродетелта и да я хванеш в клопка.

— Каква екстравагантност!

— Нито дума, това е шедьовър на разума.

— Какво? Ти искаш да ти сложа?...

— Да, искам, настоявам за това и ще престана да те смятам за приятел, ако не ми направиш тази услуга... ще ти осигуря възможности... ще имаш много случаи... ще се възползваш от тях и като се уверя, че се е случило, ако трябва ще се хвърля в нозете ти, за да ти благодаря за любезността.

— Франвал, не ме заблуждавай. Тук има нещо много странно... Не ще предприема нищо, без да знам всичко.

— Да... но ти май си добросъвестен и нямаш достатъчно сили, за да приемеш всичко това... Нали знаеш, предразсъдъците... кавалерството... да се обзаложим ли?... Когато ти кажа, ще се разтрепериш като дете и няма да направиш нищо.

— Аз да треперя?... Действително съм объркан от мнението ти за мен, но знай, скъпи приятелю, че няма грях... няма прегрешение, от което за миг сърцето ми да потръпне.

— Валмон, заглеждал ли си се някога в Йожени?

— В твоята дъщеря?

— Или в моята любовница, ако това ти звучи по-добре.

— Ах, злодей такъв, сега те разбирам.

— Ето, че за пръв път се проявяваш като проникателен човек.

— Какво? Даваш ли честна дума, че обичаш дъщеря си?

— Да, приятелю, като Лот! Аз винаги дълбоко съм уважавал свещените книги, винаги съм бил убеден, че Бог ще е с мен, ако следвам неговите герои!... Ах, приятелю мой, лудостта на Пигмалион не ме изненадва вече... Нима грехът не е навсякъде в този свят? Не трябваше ли да се започне оттам, за да се насели света? А това, което тогава не е било зло, може ли да стане? Що за странност! Една хубава особа не би трябвало да ме изкушава само, защото съм сгрешил като съм я създал на този свят. Нима това, което трябва да ме свързва тясно с нея, ще стане основание да се отдалечим един от друг? Именно защото тя прилича на мен, защото в нея тече от моята кръв, т.е. защото има всичко, за да я обичам пламенно, затова ще трябва да я гледам с гладни очи, така ли?... Ах, какви софизми... какъв абсурд! Да оставим на глупаците тези смешни задръжки, те не са създадени за души като нашите. Царството на красотата и свещената сила на любовта не признават дребните човешки условности. Те ги помитат както слънчевите лъчи прочистват земната гръд от мъглата, която я обгръща нощем. Да оставим тези жестоки предразсъдъци, които винаги са били

врагове на щастието. Ако понякога са успявали да съблазнят разума, то все е било за сметка на най-прекрасни удоволствия... нека ги презрем завинаги.

— Ти ме убеди — отговори Валмон. — Не ми е трудно да повярвам, че твоята Йожени е прелестна любовница, тя е и много по-красива от майка си. И ако тя не притежава слабостта на жена ти, от която лъха такова сладострастие, то има онази пикантност, която ни укротява и с една дума, покорява всеки, който дръзне да се съпротивлява. Ако едната има вид, че отстъпва, то другата изисква. Това, което едната позволява, другата го предлага... но сигурно има още много други прелести.

— Но аз не давам Йожени, а майка ѝ.

— А какво те кара да правиш това?

— Жена ми е ревнива, пречи ми, непрекъснато се вглежда в мен. Тя иска да омъжи Йожени. Трябва да я накарам да прегреши, за да прикрия моите грехове. Ето защо, ти трябва да я обладаеш... забавлявай се с нея известно време... после ще ѝ изневериш... един ден ще ви изненадам заедно... и ще я накажа, или по този начин ще си осигуря спокойствието, защото и двамата ще сме грешни... но внимавай да не се влюбиш, Валмон, бъди хладнокръвен, оплети я, но не се оставяй да те оплете. Ако в това се намесят чувства, отивам по дяволите.

— Не се страхувай от нищо, досега не се е намерила жена, която да стопли сърцето ми.

Така двамата злодеи се споразумяха и решиха само след няколко дни Валмон да се заеме с г-жа дьо Франвал, като направи всичко, за да успее... дори разкривайки признанието за любовта на Франвал, като най-мощно средство, способно да накара тази почтена жена да си отмъсти.

Йожени, която бе посветена в плана, го намери за много забавен. Безсрамното създание се осмели да каже, че ако Валмон успее в името на нейното щастие, тя ще трябва да се увери със собствените си очи в падението на своята майка, да види, че тази радетелка на добродетелта отстъпва пред удоволствието, което е отричала така упорито.

Най-сетне настъпи денят, когато най-разумната и нещастна жена щеше да получи не само най-тежкия възможен за нея удар, но и когато щеше да бъде жестоко оскърбена от своя ужасен съпруг. Той не само я

беше изоставил... но и я предостави лично на онзи, чрез когото се съгласи да бъде опозорен... Каква лудост и каква безпринципност! Защо ли природата дава живот на толкова развратни души!... С няколко предварителни разговора бяха подготвили сцената. Впрочем Валмон беше доста близък на Франвал, за да може неговата жена да остане сама с него, а и това не се случваше за първи път. Тримата бяха в салона и изведнъж Франвал стана.

— Излизам — каза той. — Важно задължение налага... да ви оставя с Валмон, госпожо, но то е все едно да ви оставя при вашата гувернантка — добави той, смеейки се. — Валмон е толкова разумен... но ако се забрави, вие ще ми кажете, защото не го обичам чак толкова, че да му отстъпя своите права.

И безочливият човек се измъкна.

След няколко обикновени думи по повод шегата на Франвал Валмон каза, че намира своя приятел променен през последните шест месеца.

— Не посмях да го питам за причината — продължи той — но има вид на човек, който страда.

— Едно е сигурно — отговори г-жа дьо Франвал, — че той кара другите ужасно да страдат.

— О, господи, какво говорите? Нима моят приятел е прегрешил пред вас?

— Дано не сме стигнали още дотам!

— Благоволете да ми кажете, вие знаете колко съм сериозен и привързан към вас.

— Голяма бъркотия... покварени нрави прегрешения и то какви ли не... Можете ли да повярвате? Предлагат на дъщеря ни най-изгодния брак... а той отказва.

И тук ловкият Валмон отклонява поглед с вид на човек, който е развълнуван... който стене и не смее да каже нищо.

— Какво има, господине — поде г-жа дьо Франвал, — нима това, което ви казвам, не ви учудва? Вашето мълчание е доста странно.

— Ах, госпожо, не е ли по-добре да не говоря, да замълча, за да не отчая тази, която обичам?

— Каква е тази загадка, обяснете ми, моля ви.

— Как искате да не се страхувам да ви отворя очите — каза Валмон, грабвайки пламенно ръката на хубавата жена.

— Ох, господине, — подзе г-жа дьо Франвал много развълнувано — или не казвайте нито дума повече, или обяснете, настоявам... Положението, в което ме поставяте, е ужасно.

— Може би не толкова, колкото моето и то се дължи на вас — каза Валмон, като хвърляше към тази, която искаше да съблазни, пламенни любовни погледи.

— Но какво означава всичко това, господине? Вие започвате да ме тревожите, карате ме да искам обяснение, осмелявате се след това да ми кажете неща, които не трябва да чувам, нито пък мога да понеса. Вие ми отнемате възможността да чуя от вас това, което ме обезпокои така ужасно. Говорете господине, говорете, или ще ме доведете до отчаяние.

— Щом като настоявате, ще съм по-ясен, госпожо, и колкото и да ми струва да разкъсам сърцето ви... научете защо вашият съпруг отказва на г-н дьо Колене. Причината е ужасна... Йожени...

— И тъй?

— Е, добре, госпожо, Франвал я обожава. Днес той е по-скоро неин любовник, отколкото баща. Той би предпочел да сложи край на живота си, отколкото да отстъпи Йожени.

Г-жа дьо Франвал не беше очаквала такава фатална новина и падна в несвяст. Валмон се спусна да ѝ помогне и когато успя, каза:

— Виждате ли, госпожо, колко струва признанието, което поискахте... Бих искал за всичко на света...

— Оставете ме, господине, оставете ме — каза г-жа дьо Франвал в състояние, което трудно може да се опише, след това толкова силно сътресение, — аз имам нужда да остана малко сама.

— Искате да ви напусна в това състояние ли? Ах, вашите страдания са и мои и аз ви моля за разрешение да ги споделя. Аз отворих раната ви, позволете ми да я излекувам.

— Франвал влюбен в дъщеря си, справедливи небеса! Това създание, което съм носила под сърцето си, то го разкъсва с такава жестокост!... Какво потресаващо престъпление... Ах, господине, възможно ли е това?... Сигурен ли сте?

— Ако се съмнявах, госпожо, щях да мълча, щях сто пъти да предпочета нищо да не ви казвам, вместо да ви тревожа напразно. От вашия съпруг знам със сигурност за този позор, той ми се довери. Както и да е, малко спокойствие, моля ви, нека видим сега по-скоро как

да прекъснем тази интрига, отколкото да я изясняваме. Впрочем, вие сама можете...

— Ах, побързайте да ми кажете как... това престъпление ме ужасява.

— Съпруг с характера на Франвал, госпожо, съвсем не се оправя с добродетел. Вашият съпруг не вярва в мъдростта на жените. Дали от гордост, или от темперамента си, според него това, което те правят уж, за да се запазят за нас, е много повече за тях самите, отколкото за да ни се харесат или да ни обвържат... Извинете, госпожо, но няма да скрия от вас, че и аз мисля като него по този въпрос. Никога не съм виждал жена, която с добродетелта си да успее да се пребори с пороците на мъжа си. Поведение като това на Франвал ще го засегне много повече и скоро ще го върне при вас. Ще се събуди ревността, а знаете ли колко сърца са си възвърнали любовта чрез това безпогрешно средство. Вашият съпруг ще види тогава, че добродетелта, с която е свикнал, и която има неблагоприятното да пренебрегва, се дължи по-скоро на разума, отколкото на спокойното тяло и ще се научи действително да я уважава във вас в момента, когато повярва, че сте способна да му измените... той си въобразява... той се осмелява да казва, че ако никога не сте имали любовници, то е защото никога не са ви пожелали. Докажете му, че само от вас зависи... да отмъстите за неговите грешки и пренебрежение. Може би вие ще прегрешите, ще нарушите вашите строги принципи, но колко злини ще предотвратите и какъв съпруг ще промените! И за една лека обида на богинята, която почитате, кой жертвоприносител не би ви завел в своя храм? Ах, госпожо, аз само се обръщам към вашия разум. Чрез поведението, което се осмелявам да ви предпиша, ще си върнете Франвал, ще го плените завинаги. Иначе той ще избяга от вас. Той ще си отиде и няма да се върне вече. Да, госпожо, осмелявам се да го твърдя, ако обичате съпруга си, не се колебайте!

Г-жа дьо Франвал твърде изненадана от тези съвети, не отговори нищо известно време, а после заговори, като си спомняше погледите на Валмон и първите му думи.

— Господине, ако приема вашите съвети, към кого според вас трябва да се насоча, за да обезпокоя съпруга си?

— Ах, — провикна се Валмон, като не подозираше капана, който му бяха заложили, — скъпа и божествена приятелко... към човека,

който най-много ви обича на този свят, който ви обожава откакто ви познава и се заклева в нозете ви да умре подвластен вам...

— Вън, господине, вън! — каза тогава властно г-жа дьо Франвал. — И никога повече не се появявайте пред очите ми. Вашата измама е разкрита. Вие приписвате на моя съпруг прегрешения... на които той е неспособен, само за да ме прелъстите най-коварно. Разберете, че дори да беше виновен, начинът, който ми предлагате, отвращава дълбоко сърцето ми, за да го използвам дори за миг. Безпътството на съпруга никога не оправдава греховете на жената. Напротив, то трябва да я направи по-разумна, за да може Справедливият и Вечният да я намери в печалните градове, готови да понесат последиците на гнева му и да отстранят, ако е възможно пламъците, готови да ги погълнат.

При тези думи г-жа дьо Франвал излезе и повика хората на Валмон, за да го принуди да си тръгне... силно засрамен от първия си провал.

Макар че умната жена успя да разкрие хитростите на приятеля на Франвал, неговите думи съвпадаха напълно с нейните страхове и с подозренията на майка ѝ и тя се реши да направи всичко възможно, за да се убеди в жестоката истина. Тя отиде при г-ца дьо Франвал, разказа ѝ какво се беше случило и се върна, решена да предприеме стъпките, които ще ви опишем.

Много отдавна хората с право са казали, че нямаме по-големи врагове от нашите слуги. Те винаги са ревниви и завистливи, опитват се да разхлабят веригите си, подпомагайки нашите грешки, които, поставяйки ни в зависимост от тях, позволяват на тяхното тщеславие поне за известно време да вземе връх над тях — нещо, което съдбата им е отнела.

Г-жа дьо Франвал подкупи една от прислужниците на Йожени с пенсия и лек и приятен живот, като дори успя да я убеди, че делото е благородно. Прислужницата склони и обеща още на следващата нощ да покаже на г-жа дьо Франвал какво става, така че да не се съмнява в своето злощастие.

Мигът настъпи. Клетата майка седеше в един кабинет до покоите, където всяка нощ нейният коварен съпруг оскърбяваше техния брак и прегрешаваше пред Бога. Йожени беше с баща си. Запалените свещи на масичката в ъгъла осветяваха престъплението... олтарът бе подготвен, жертвата застана в него, жертвоприносителят се

доближи. На г-жа дьо Франвал ѝ оставаше само разочарованието, наранената любов и смелостта. Тя счупи вратите, които я задържаха, нахлу в стаята, падна, обляна в сълзи в нозете на блудния си мъж и каза:

— Вие опропастихте живота ми — провикна се тя към Франвал, — няма съм заслужила подобно отношение... независимо от горчивите обиди, аз все още ви обичам, вижте сълзите ми... и не ме отхвърляйте. Моля ви за милост към тази нещастница, която се е поддала на своята слабост и вашите съблазни и търси щастие в лоното на позора и престъплението... Йожени, Йожени, няма ще прободеш гърдите, където си зачената? Та ти не знаеш в какво страшно престъпление участвуващ... Ела... ела... да те прегърна. Виж клетата ти майка плаче в нозете ти и те моли да не я безчестиш и да не вървиш срещу природата... Но ако и двамата ми откажете — продължи отчаяната жена, издигайки кама към гърдите си, — ето по какъв начин ще се спася от унижението. Кръвта ми ще ви опръска и само през трупа ми ще продължите вашите престъпления.

Не е трудно да разберем, че загубялата душа на злодея Франвал лесно устоя на тази гледка, но не е за вярване, че сърцето на Йожени дори не трепна нито за миг.

— Госпожо — каза невъзмутимо поквареното момиче, — вие сте разумен човек и аз не мога да разбера как можете да вдигате такъв смешен скандал на вашия съпруг. Нима той не е господар на своите действия? И когато одобрява моите, вие имате ли някакво право да ги порицавате? Ами вашите отношения с г-н Валмон? Ние пречим ли на вашите удоволствия? Тогава благоволете да уважавате нашите. В противен случай не се учудвайте, че аз първа ще накарам вашия съпруг да вземе решението, което ще ви принуди да се съобразявате...

В този момент г-жа дьо Франвал загуби търпение и избухна гневно срещу недостойното същество, което се е самозабравило до такава степен, че да ѝ говори така и се нахвърли върху него... Но омразният и жесток Франвал хвана жена си за косите, завлече я далеч от дъщеря си и от стаята, блъсна я надолу по стълбите и тя падна в несвяст, разкъравена на прага на стаята на една от нейните прислужници, която се събуди от ужасния шум и спаси своята господарка от гнева на тиранина, който вече бе долу, за да довърши нещастната си жертва... Прислужницата я затвори в стаята си и се

погрижи за нея докато чудовищният и разгневен Франвал се върна при отвратителната си любовница да прекара спокойно нощта, сякаш нищо не се е случило, сякаш със зверското си и унизително поведение не е паднал по-ниско от най-дивото животно. Всичко бе толкова ужасно, че дори се изчервяваме като го разказваме.

Нещастната Франвал вече не си правеше никакви илюзии. Повече не можеше да продължава така. Беше ясно, сърцето на нейния съпруг, т.е. на най-скъпия ѝ човек, вече не ѝ принадлежи... а кой ѝ го беше отнел? Именно тази, която ѝ дължеше най-малко уважение... и която така нахално се бе отнесла с нея. Тя се беше усъмнила, че ухажването на Валмон всъщност е отвратителен капан, който да я накара да прегреша. В случай, че не успееше, прегрешението щеше да ѝ се припише, за да се оправдае сто пъти по-ужасното престъпление по отношение на нея.

Така щеше да стане. Като научи за провала на Валмон, Франвал го ангажира да замени истината с измама и недискретност... да заяви високо, че е любовник на г-жа дьо Франвал. Замислиха да напишат отвратителни фалшиви писма, които недвусмислено да потвърдят любовните отношения на госпожата с Валмон, на който злощастната съпруга не се беше поддала.

Изпаднала в отчаяние и наранена на много места по тялото г-жа дьо Франвал тежко се разболя. Жестокият ѝ съпруг отказваше да я види и нищичко не искаше да знае за състоянието ѝ. Той замина с Йожени за село, под предлог, че в дома имало треска и той не искал да излага на опасност дъщеря си.

Валмон неведнъж похлопа на вратата на болната г-жа дьо Франвал, но тя не го прие нито веднъж. Тя се беше затворила с нежната си майка и г-н Клервил и не се срещаше с никого. В обкръжението на най-близките ѝ хора, които с топли грижи я успокоиха и я върнаха към живота, след четиридесет дни тя вече беше в състояние да приема посетители. Тогава Франвал върна дъщеря си в Париж и заедно с Валмон се въоръжиха със средства, за да парират удара, който г-жа дьо Франвал и нейните приятели изглежда им готвеха.

Още щом реши, че тя е в състояние да го приеме, нашият злодей се появи при жена си.

— Госпожо — й каза той хладно — не бива да се съмнявате в решението, което взех по отношение на вас. Не мога да крия от вас, че задържах Йожени само заради състоянието ви. Тя беше твърдо решена да подаде сериозна жалба срещу вас за начина, по който се отнесохте към нея. Независимо от уважението, което една дъщеря дължи на своята майка, тя все пак не можеше да пренебрегне факта, че се намесихте по възможно най-лошия начин и се нахвърлихте върху нея с кама. Вие действувахте много прибързано, госпожо, и ако се насочи вниманието на правителството върху вашето поведение, то със сигурност ще пострадат и свободата, и честта ви.

— Не очаквах подобно обвинение, господине — отговори г-жа дьо Франвал. — А когато прелъстената от вас моя дъщеря извършва кръвосмешение, прелюбодеяние, блудства и проявява срамна неблагодарност към тази, която й е дала живот... да, признавам, аз не си представях, че след всичко това ще има жалби срещу мен. Трябва да вложите цялото си изкуство и злоба, господине, за да оневините престъплението и обвините невинността в такава дързост.

— Аз знам, госпожо, че претекстът за сцената, която направихте, са омразните ви подозрения към мен. Но химерите не оправдават престъпленията. Това, което си въобразявахте, е невярно, а това, което извършихте, за съжаление, е реално. Вие се изненадвате от укорите на моята дъщеря заради любовната ви връзка с Валмон, но, госпожо, тя е последната в Париж, която отваря дума за тази връзка. Кой ли не знае за нея, за съжаление... доказателства не липсват, а тези, които ги споменават може би са неделикатни, но не и клеветници.

— Аз, господине — каза с възмущение достойната съпруга... — аз, да съм имала нещо с Валмон?... Господи! Вие ли казахте това! — продължи тя през сълзи. — Неблагодарник, ето така се отплащате за моята нежност... ето наградата за голямата ми обич. Не ти ли стига, че ме оскърби така жестоко, че прелъсти собствената ми дъщеря, а на всичкото отгоре оправдаваш твоите престъпления, като ми приписваш други, които за мен са по-ужасни от смъртта... Казвате, че имате доказателства за тази връзка, господине, кажете ги, покажете ми ги, искам те да станат известни на всички, а ако откажете, ще ви принудя да ги покажете на цялата земя.

— Не, госпожо, няма да ги покажа на всички. Не е прието един мъж да разгласява неща от този род. Те го нараняват и той ги крие вдън

земя. Но ако настоявате, госпожо, на вас не ще откажа... Седнете, това трябва да се види спокойно. Възбудата и гневът в нищо няма да ме убедят. Впрочем, съвземете се, моля ви, и хайде да обсъдим това хладнокръвно.

Г-жа дьо Франвал беше сигурна в своята невинност и не знаеше какво да мисли за всичко това, но изненадата, примесена с уплаха я държеше в стресово състояние.

— Ето, първо, госпожо — каза Франвал, като изпразваше едната преграда на портфейла си, — цялата ваша кореспонденция с Валмон от около шест месеца насам. Не обвинявайте този млад мъж в неблагоприятие или в недискретност. Той несъмнено е почтен и не би ви предал по този начин. Но един от неговите хора, който е по-ловък и внимателен от него, намери как да ми достави тези ценни доказателства за вашата извънредна порядъчност и прочута добродетелност. Вижте — продължи той, — между всички тези най-обикновени писма на една влюбена жена... в един много мил мъж... ще изберем едно, което ми се стори по-интересно и по-важно от другите... Ето го, госпожо:

Тази вечер моят отегчителен съпруг вечеря в малката си къща в предградието заедно с ужасното създание... което сама не зная как е могло да излезе от моята утроба. Елате, скъпи мой, да ме утешите от всички мъки, които ми причиняват тези две чудовища... Какво казах? Не ми ли правят сега те най-голямата услуги и тяхната любовна връзка няма ли да попречи на моя съпруг да забележи нашата? Нека Впрочем, се сближава с нея колкото иска, стига да не реши да ме отдалечи от единствения мъж, когото наистина съм обожавала в живота си.

— Е, госпожо, какво ще кажете?

— Възхищавам ви се господине — отговори г-жа дьо Франвал.
— Всеки ден ви гледам с все по-голямо уважение, което несъмнено заслужавате. Знаех, че имате големи качества, но не съм подозирала, че сте такъв изкусен фалшификатор и клеветник.

— Нима ще отречете?

— Ни най-малко! Аз само искам да се убедя. Ще назначим съдии... експерти и ако сте съгласни, ще поискаме най-строго наказание за този от нас, който е виновен.

— Ето това се казва наглост, хайде, предпочитам това пред страданието... Да продължим, госпожо — каза Франвал, като изтърсваше другата част на портфейла, — не е толкова странно, че имате любовник с хубаво лице и отегчителен съпруг, но че на вашата възраст го издържате за моя сметка, извинявайте, но това не мога да приема... Все пак ето сметки за сто хиляди екю, платени от вас или подписани от вашата ръка в полза на Валмон. Благоволете да ги прегледате, моля ви — прибави чудовището, като ги подаде, без да й позволи да ги докосне...

На бижутера Заид, Уреждане на настоящата сметка на сума двадесет и две хиляди ливри за сметка на г-н дьо Валмон по споразумение с него.

Фарней дьо Франвал

— „На Жаме, търговец на коне, шест хиляди франка...“ — именно този червено-кафяв впряг, който днес носи радост на Валмон и буди възхищението на цял Париж... Да, госпожо, ето за триста хиляди двеста осемдесет и три франка, от които вие дължите още една трета, а останалото вече сте изплатили... Е, какво ще кажете?

— Колкото до тази фалшификация, господине, тя е прекалено недодялана, за да може да ми причини и най-малко безпокойство. Нужно е само едно, за да объркам техните автори против мен... нека хората, на които, както казвате, аз съм подписала тези сметки, да се явят и да положат клетва, че съм имала работа с тях.

— Разбира се, госпожо, не се съмнявайте. Щяха ли да ме предупредят самите те за вашето поведение, ако не са решени да поддържат това, което са заявили? Единият от тях трябвало дори без мен да ви накара да подпишете днес...

При тези думи горчиви сълзи бликнаха от красивите очи на злостастната жена. Силите ѝ я напуснаха. Тя падна, съсипана от отчаяние и уплаха, блъсна главата си в мрамора и нарани лицето си.

— Господине — провикна се тя, като се хвърли в нозете на своя съпруг, — моля ви, освободете се от мен с не толкова бавни и ужасни средства. Щом животът ми пречи на вашите престъпления, унищожете го с един замах... не ме водете тъй бавно към гроба... Виновна ли съм, че ви обичах... че се разбунтувах срещу тази, която ми отне така жестоко вашето сърце?... Е, добре, накажи ме за това, варварино, да, вземи — каза тя, като се спусна към сабята на съпруга си, — вземи я ти казвам и понижи гърдите ми без жалост. Дано поне да умра достойна за твоето уважение, дано склопя очи, спокойна, че си разбрал, че аз не съм способна на безчестията, в които ме обвиняваш, само за да прикриеш твоите...

Тя стоеше на колене, паднала в нозете на Франвал с кървящи ръце, наранени от голата сабя, която се опитваше да вземе, за да разкъса гърдите си. Красивата ѝ гръд беше оголена, косите ѝ бяха разпилени и мокри от сълзите, които тя проливаше като порой. Болката ѝ бе толкова вълнуваща и силна, че я правеше нечувано трогателна благородна.

— Не, госпожо — каза Франвал, като възпираше порива, — не желая вашата смърт, а вашето наказание. Разбирам разкаянието и сълзите ви никак не ме изненадват; вие сте бясна, че са ви разкрили. Вашето поведение ми харесва и ми подсказва, че нещата могат да се уредят... и аз ще се погрижа за това.

— Стига, Франвал — провикна се клетницата. — Не разгласявай сам своето безчестие, не казвай на хората, че престъпваш клетвите си, фалшифицираш, клеветиш и се любиш със собствената си дъщеря... Ти искаш да се освободиш от мен и аз ще избягам от теб, ще потърся някакво убежище, където да залича дори спомена за теб... ти ще си свободен и ще си останеш ненаказан... да, ако успея, ще те забравя... о, колко си жесток, но ако твоят образ продължава да разкъсва душата ми и да ме преследва в дълбоката тъма... аз не ще го унищожа, коварни престъпнико, не ще ми стигнат сили, но ще се накажа за моето заслепение и ще погребя в ужаса на гроба престъпния храм, където ти беше толкова обичан...

При тези думи — последен порив на една душа, смазана от неотдавнашна болест, нещастницата падна в несвяст. Хладните сенки на смъртта се простряха върху красивото ѝ лице, повехнало от остриетата на отчаянието. Остана само една бездиханна маса, която

въпреки това излъчваше грация, скромност, целомъдрие... всички прелести на добродетелта. Чудовището излезе и двамата с виновната му дъщеря отпразнуваха тържеството на порока и злодейството над невинността и нещастieto.

Последните събития много се харесаха на ненавистната дъщеря на Франвал, която съжаляваше, че не е присъствувала, че нещата не са отишли още по-далеч. Така ѝ се искаше да надвие строгостта на майка си и да ги свари с Валмон в неудобно положение. Ех, ако всичко това беше станало, нищо нямаше да оправдае тяхната жертва? И все пак, не можеха ли да я обезоръжат докрай? Такава беше Йожени.

Тъй като нещастната съпруга на Франвал можеше да поплаче само на майчиното рамо, тя сподели с г-жа дьо Фарней последните си тревоги. Тогава майка ѝ помисли, че възрастта, положението и личният авторитет на г-н дьо Клервил могат да помогнат. О, колко е доверчив човек, когато е нещастен! Тя разказа най-подробно на почитаемия духовник всички неблагоприятни постъпки на Франвал и го убеди в страшните неща, които му се струваха невероятни. След това настоя в разговора си със злодея, той да разчита прели всичко на убедителното красноречие, да се докосне по-скоро до сърцето му, отколкото до разума. Препоръча му първо да поговори с коварния Франвал, а после да се срещне с Йожени, да направи всичко, за да отвори очите на клетата девойка, която е надвиснала над страшна пропаст, и да я върне, ако е възможно, при нейната майка и добродетелта.

Предупреден, че Клервил ще поиска да види дъщеря му и самия него, Франвал успя да се споразумее с нея и когато всичко бе уговорено, съобщиха на г-жа дьо Фарней, че са готови да го изслушат. Доверчивата Фарней много се надяваше на красноречието на духовния наставник. Така е с нещастните хора — те жадно се хващат за неосъществените си мечти и влагат ум и сърце, за да превърнат илюзиите си в действителност.

И така Клервил пристигна. Часът бе девет сутринта. Франвал го прие в апартамента, където обикновено прекарваше нощите с дъщеря си. Той го бе украсил с въображение и финес, като бе оставил някои следи от безпорядък, които да наваяват престъпните му удоволствия... Йожени беше наблизко и щеше да чуе всичко, за да се подготви по-добре за срещата, която ѝ предстоеше.

— Господине, идвам при вас и най-почтено моля да ме извините за безпокойството — каза Клервил. — Представителите на нашето съсловие обикновено притесняват хората, които, като вас, прекарват живота си в земните сладострастия и аз се укорявам, че се съгласих да изпълня желанието на г-жа дьо Фарней, като помолих за разрешение да поговорим малко.

— Седнете, господине, ако говорите с езика на справедливостта и на разума, не се страхувайте, че ще ме отегчите.

— Вие сте обожаван от млада съпруга, преизпълнена с очарование и добродетели, но ви обвиняват за нейното нещастие, господине. Тя е невинна и чиста, може да споделя неволите си само с майка си и продължава да ви боготвори, въпреки вашите прегрешения. Представяте ли си в какво тежко положение е тя.

— Бих желал, господине, да пристъпим към фактите. Струва ми се, че нещо увъртате. Каква е целта на вашата мисия?

— Да ви върна към щастието, ако е възможно.

— В такъв случай, ако сега се чувствам щастлив, вие няма да имате какво да ми кажете?

— Господине, щастието никога не е свързано с престъпление.

— Съгласен съм с това. Но човек, който след дълбок и зрял анализ е стигнал до такава нагласа на ума, че не вижда нищо лошо в това да гледа най-спокойно на всички човешки действия, да ги счита за необходими резултати от една неудържима сила — било добра, било нечестива — която ни внушава последователно това, което хората одобряват или осъждат, но никога нищо, което да я тревожи или смущава... съгласете се, господине, че този човек ще бъде еднакво щастлив, ако се държи като мен, или ако следва вашия път. Щастието е идеал, то е дело на въображението. То е движение, което зависи само от нашето виждане и усещане. Като изключим задоволяването на нуждите няма нещо, което да прави всички хора еднакво щастливи. Всеки миг някой става щастлив благодарение на нещо, което никак не харесва на друг. Следователно, щастието не е едно за всички. За всеки човек то зависи от неговите усещания.

— Знам това, господине, но ако умът ни заблуждава, съвестта никога не ни подвежда и ето книгата, в която природата записва всички наши задължения.

— А нима не правим каквото си искаме с тази изкуствена съвест? Навикът я прекършва и тя е като мек восък, на който придаваме всякаква форма. Ако тази книга беше толкова непоклатима, нямаше ли съзнанието на всички ни да е еднакво. Тогава всички хора на земята щяха да вършат едно и също. А така ли е все пак? Хотентотът трепери ли от това, което ужасява французина? А нима французинът не върши ежедневно неща, които в Япония са наказуеми? Не, господине, няма нищо на този свят, което да заслужава похвала или порицание, нищо достойно за награда или наказание. Това, което тук е несправедливо, малко по-нататък се счита за благочестиво, с една дума — няма меродавни ценности.

— Заблуждавате се, господине, добродетелта съвсем не е химера. Не става въпрос да се знае дали едно нещо е добро тук, или лошо малко по-нататък, за да се определи като престъпление или добродетел и да се уверим, че в него ще намерим щастие в зависимост от направения избор. За да бъде щастлив човек трябва напълно да се подчини на законите на своята страна. Или ще ги спазва, или ще тъне в злощастие — среден път няма. Тези неща сами по себе си не предизвикват злото, което се стоварва върху нас, когато им се отдаваме, а те са забранени. Всъщност накърняването на иманентно добрите или лошите неща поражда социалните условности, в които живеем. Несъмнено няма нищо лошо да се предпочете разходката по булевардите от тази по „Шан-з-Елизе“. Обаче въпреки това, ако се издаде закон, който забранява булевардите за гражданите, този, който го наруши, сигурно ще бъде сполетян от куп нещастия, въпреки че е направил нещо много просто, като го е нарушил. Впрочем, нарушаването на малките забрани скоро довежда до нарушаването на по-големите и от грешка на грешка се стига до постъпки, които се наказват във всички страни на света, които будят страх и ужас във всички съзнателни същества, които живеят по всички кътчета на земното кълбо. Ако няма всеобщо човешко съзнание, то съществува национално, в зависимост от това, което ни е дала природата, от задълженията, които ни е заръчала, и ако ги пренебрегнем, се излагаме на опасност. Например, господине, вашето семейство ви обвинява в кръвосмешение. С каквито и увъртания да искате да оправдаете това престъпление, да смекчите страшната му същност, каквито и да са разсъжденията ви по този въпрос, колкото и силно да са подкрепени с

примери от съседните нации, все пак трябва да се докаже, че това деяние, считано за престъпление при някои народи, не е опасно. Но там, където законът го забранява, то със сигурност може да доведе след себе си ужасни последици и престъпления, повтарям — престъпления, за страх и ужас на хората. Ако се бяхте оженили за вашата дъщеря на брега на Ганг, където тези бракове са разрешени, сигурно вашето прегрешение би било нищожно. Но когато тези бракове са забранени, вашата постъпка е възмутителна в очите на обществото... в очите на жената, която ви обожава, и вашето коварство я води в гроба. Вие извършвате несъмнено нещо страшно — престъпление, насочено против най-свещените природни отношения, против връзката между вашата дъщеря и жената, която ѝ е дала живот, и заслужава най-голяма почит и уважение. Вие принуждавате тази дъщеря да презре синовния си дълг и да ненавижда тази, която я е носила в утробата си. Без да се усетите ковете оръжието, което утре тя може да насочи срещу вас. Вие не я възпитавате в благочестиви принципи, които да ви предпазят. И ако някой ден нейната ръка посегне на вашия живот, вие сам ще сте виновен за това.

— Вашият начин на мислене е толкова различен от този на хората от вашето съсловие — отговори Франвал, — че ме кара преди всичко да бъда откровен с вас, господине. Аз бих могъл да отхвърля обвинението, но искрено ще се разкрия пред вас, като се надявам да повярвате също в прегрешенията на моята жена. Ще ви кажа истината и за нея, и за себе си. Да, господине, обичам моята дъщеря, обичам я страстно, тя е моя любовница, моя жена, моя сестра, моя изповедница, моя приятелка, мой единствен бог на земята, с една дума — тя е всичко, което почита моето сърце. Ще я обичам цял живот и след като не мога да се откажа от нея, ще трябва да се оправдая. Първото задължение на бащата към неговата дъщеря безспорно е, и вие ще се съгласите с това, господине, да я направи щастлива. Ако не успее, той ѝ остава длъжник, а ако успее — не подлежи на никакви упреци. Аз нито съм прелъстил, нито съм насиллил Йожени. Тази забележка е важна, не я забравяйте. Аз нищо не съм скрил от нея, говорил съм ѝ и за розите, и за бодлите на брака. След това ѝ направих предложение, но оставих Йожени свободно да избере като ѝ оставих достатъчно време за размисъл. Но тя не се поколеба и заяви, че може да бъде

щастлива само с мен. Нима сгреших като ѝ дадох това, което сама предпочете, пред всичко останало, за да я направя щастлива?

— Тези мними доводи не ви оправдават, господине. Вие не биваше да позволявате на вашата дъщеря да допусне, че може да бъде щастлива с човек, който я вълчи в престъпление. Колкото и хубав наглед да е един плод, не бихте ли се разкаjali, че сте го предложили на някого, ако сте сигурен, че смъртта е скрита под неговата обвивка? Не, господине, вие сте извършили злодеянието само заради себе си и сте превърнали дъщеря си в съучастница и жертва. Тези действия са непостижими... Какви прегрешения има във вашите очи добродетелната и чувствителна съпруга, чиито гърди разкъсване с удоволствие? Какви прегрешения, несправедливи човече... какво друго, освен, че ви боготвори?

— Ето дотук исках да стигнете, господине, и разчитам на вашето доверие. Имам известно право да се надявам... след като искрено признах това, в което ме обвиняват!

Тогава Франвал показа на Клервил фалшивите писма и разписки, които приписваше на жена си, и го увери, че това са явни доказателства за любовната връзка между г-жа дьо Франвал и Валмон.

Но Клервил знаеше всичко.

— Господине — каза той тогава твърдо на Франвал — нима не бях прав, като ви казах, ме една на пръв поглед незначителна грешка, сама по себе си може, като свикнем да преминаваме границата, да ни отведе до крайни злодеяния и престъпления? Вие сте започнали с една постъпка, в която, според вас, няма нищо лошо, и виждате колко подлости трябва да извършите, за да я оправдаете... Повярвайте ми, господине, най-добре е да хвърлим в огъня тези черни клевети и да ги забравим.

— Но тези доказателства са действителни, господине.

— Фалшиви са.

— Вие само се съмнявате, но това не опровергава фактите.

— Позволете да ви обясня, господине. За да предположа, че са верни, трябва да се опра само на вашите думи, а вие сте заинтересован да поддържате обвинението. За да повярвам, че тези доказателства са фалшиви, разчитам на признанията на вашата съпруга, която също е заинтересована да ми каже дали са действителни. Ето така мисля, господине... Интересът на хората е двигател на всичките им постъпки,

трамплин за всичките им действия. Където е интересът, там пламва факлата на истината. Това правило никога не ме е лъгало. Вече четиридесет години си служа с него. А нима добродетелите на вашата жена не ще обезсилят отвратителната ви клевета в очите на хората? Нима при нейната откровеност, чистота и любовта, от която още изгаря по вас, тя би могла така ужасно да ви измени? Не, господине, не в това се корени причината за вашето престъпление. Вие сте знаели какви ще бъдат последиците и е трябвало по-добре да дърпате конците.

— Това са само хули, господине!

— Извинете... несправедливостта, клеветата, волнодумството възмуцават с все сила моята душа и понякога не мога да овладеея вълнението, което тези ужаси пораждат в мен. Нека изгорим тези хартии, господине, моля ви още веднъж настойчиво... да ги изгорим за вашето щастие и вашия покой.

— Не си представях, господине — каза Франвал, като ставаше, — че при длъжността, която изпълнявате, можете толкова лесно да станете апологет... закрильник на безпътството и прелюбодейството. Жена ми ме оскърбява, тя ме разорява, аз ви го доказвам, а вие сте така заслепен, че предпочитате да обвините мен и да ме обявите за клеветник, вместо нея — за коварна и развратна жена! Е, добре, господине, законът ще си каже думата. Всички съдилища на Франция ще отекнат от моите жалби, аз ще представя доказателства, ще обява пред всички моя позор и тогава ще видим дали ще имате простодушието или по-скоро глупостта да закриляте от мен това безочливо създание.

— В такъв случай ще се оттегля, господине — каза Клервил. — Аз не си представях, че слабостта на ума ви ще осакатят до такава степен сърцето ви и че заслепен от несправедлива мъст, ще защитавате хладнокръвно собственото си престъпление. Ах, господине, това ме убеждава повече от всякога, че когато човек е престъпил най-свещеното си задължение, той скоро си позволява всичко. Ако си промените мнението, благоволете да ме уведомите, господине, и ще намерите винаги, във вашето семейство и в мен, приятели, готови да ви приемат... Мога ли да видя за момент госпожица дъщеря ви?

— Вие сте неин учител, господине, дори ви моля да я посветите най-красноречиво и аргументирано в тези светли истини, които, за

съжаление, за мен са само измислици, плод на вашето заслепение.

Клервил отиде при Йожени. Тя го очакваше в кокетно и елегантно леко домашно облекло. Жестовете и погледът ѝ излъчваха неблагоприличие и безсрамие, които се дължаха на самоотдаването ѝ на престъплението и опорочаваха вродената ѝ прелест, като разпалваха порока и оскърбяваха добродетелта.

Тъй като не подхождаше на такова младо момиче да философства като Франвал, Йожени се отнесе с присмех към думите на Клервил. Тя стана по-съблазнителна, но като разбра, че нейните опити са напразни и че един толкова добродетелен мъж като човека, с който си имаше работа, няма да се хване в нейните клопки, тя ловко разтвори дрехата, която забулваше нейните прелести, застана в този непристоен вид пред Клервил и още преди той да е забелязал какво става, нададе силни викове:

— Подлец такъв, махнете това чудовище. И не казвайте на баща ми престъплението му. О, боже мой! Аз очаквам от него благочестиви съвети... а нечестивецът посяга на моето целомъдрие... Вижте — каза тя на прислугата, притичала при нейните викове, — вижте какво направи с мен този безсрамник. Значи такива били благородните ти носители на божие слово! Та те оскърбяват Бога. Те носят скандал, разврат и съблазън, а ние сме жертви на тяхната фалшива добродетелност и все още най-наивно ги почитаме.

Дълбоко възмутен от тази неразбория, Клервил успя да скрие смущението си и като се оттегли хладнокръвно през тълпата, която го обграждаше, каза спокойно:

— Бог да пази тази нещастница... да я направи по-добра, ако може, и нека никой в нейния дом не посяга повече към чувствата на добродетелта... защото аз не дойдох да нараня, а да съживя сърцето ѝ.

Ето това спечелиха г-жа дьо Фарней и нейната дъщеря от тези разговори, на които възлагаха толкова надежди. Те далеч не познаваха упадъка от престъплението в душите на злодеите. Това, което на другите въздейства, тях вбесява, а уроците по благоразумие възбуждат у тях злите сили.

От този момент нататък всичко се ожесточи и от едната и от другата страна. Франвал и Йожени разбраха, че трябва да убедят г-жа дьо Франвал в приписаните ѝ прегрешения, така че повече да не се съмнява в тях. А г-жа дьо Фарней и дъщеря ѝ решиха съвсем сериозно

да отвлекат Йожени. Поговориха за това с Клервил, но почтеният им приятел отказа да участвува. Той толкова беше пострадал от тази история, че, според него, му оставаше само да се моли за милост за виновните. Той усилено се молеше и се пазеше непрекъснато, от каквото и да е посредничество. Каква възвишеност на чувствата! Защо толкова рядко се среща такова благородство при лицата от неговото съсловие? Защо този изключителен човек беше така оскърбен? Нека започнем с опитите на Франвал.

Валмон отново се появи.

— Ти си глупак — му каза греховният любовник на Йожени. — Ти си недостоен да бъдеш мой ученик и аз ще разглася това в цял Париж, ако на следващата среща не се държиш по-добре с жена ми. Трябва да я притежаваш, приятелю мой, и то истински. Трябва с очите си да видя нейното грехопадение... трябва това омразно същество да няма как да се оправдае и защити.

— Но ако тя се съпротивлява — възрази Валмон.

— Ще я насилиш... Няма да има никой наоколо, аз ще се погрижа за това... Заплаши я, стресни я, какво значение има?... Всичко това ще са само средства, за да успееш.

— Слушай — каза тогава Валмон — съгласен съм, давам ти дума, че жена ти ще отстъпи. Но при едно условие, иначе няма да си мръдна пръста. Ревността не бива да се намесва в нашите споразумения, ти знаеш. Искам да ме оставиш само четвърт час с Йожени... не можеш да си представиш как ще се държа, когато съм изживял радостта да бъда за малко с дъщеря ти...

— Но, Валмон...

— Разбирам страха ти, но ако мислиш, че съм ти приятел, не ти го прощavam. Мечтая само за щастливия миг, в който ще видя Йожени сама и да поговоря с нея само минута.

— Валмон — каза Франвал малко изненадан, — ти искаш прекалено висока цена за твоите услуги. И аз като теб знам смешните страни на ревността, но аз боготворя тази, за която ми говориш, и ще отстъпя по-скоро богатството си, отколкото нея.

— Не става дума за това, бъди спокоен.

Франвал знаеше, че сред многото му познати никой не беше способен да му услужи като Валмон и се противопоставяше горещо на увъртанията му.

— Е, добре, повтарям, че услугите ти са скъпи. Като ми ги правиш по този начин, ставаме квит по отношение на признателността.

— О, признателността е цена само за почтените услуги. Тя никога няма да пламне в твоето сърце за тези, които ще ти направя. Нещо повече — тези услуги ще ни скарат в близките два месеца... Хайде, приятелю, познавам човека... неговите недостатъци... грешки и последиците, до които водят те. Постави това най-лошо от всички животни в ситуация каквато ти харесва и аз няма да пропусна нито един резултат. Или ще ми платиш предварително, или няма да направя нищо.

— Приемам — каза Франвал.

— Е, добре — отговори Валмон. — Всичко зависи сега от твоята воля. Ще действам, когато пожелаеш.

— Необходими са ми няколко дни, за да се подготвя — каза Франвал, — но най-много до четири дни ще съм готов.

Г-н дьо Франвал беше възпитал дъщеря си така, че да е сигурен, че целомъдрието в никакъв случай не би ѝ попречило да се поддаде на плановете, уговорени с неговия приятел, но той ревнуваше. Йожени знаеше това. Тя го обожаваше толкова, колкото той я обичаше, и още щом разбра за какво става дума, призна на Франвал, че безкрайно се страхува да остане насаме с Валмон. Франвал, който мислеше, че достатъчно познава Валмон, за да бъде сигурен, че във всичко това ще има малко храна за духа му, но никаква опасност за сърцето, разпръсна доколкото можа страховете на дъщеря си и всичко бе готово.

В този момент Франвал научи от сигурни, подкупени от него хора в дома на тъща му, че Йожени е изложена на голяма опасност и г-жа дьо Фарней скоро ще даде знак за нейното отвличане. Франвал не се съмняваше, че заговорът е дело на Клервил и като изостави за малко плановете за Валмон, се зае с грижата да се освободи от клетия свещенослужител, за когото така погрешно мислеше, че е в основата на всичко това. Той започна да пръска злато и разточително да раздава този могъщ двигател на всички пороци. Накрая шестима доверени мошеници му обещаха да изпълнят заповедите му.

Една вечер, в момента, когато Клервил, който често вечеряше у г-жа дьо Фарней, се връщаше сам и пеша, го увиха, хванаха и му казаха, че това става по поръка на правителството. Показаха му фалшифицирана заповед, хвърлиха го в пощенска кола и го отведоха

по всички правила в затвора на един отдалечен замък на Франвал, накрая на Ардените. Там нещастникът бе представен на пазача на имението като злодей, който е посегнал на живота на своя господар. Бяха взети сигурни предпазни мерки нещастната жертва, чиято единствена грешка беше прекомерната снизходителност към тези, които го оскърбиха така жестоко, да не може никога да види белия свят.

Г-жа дьо Фарней изпадна в отчаяние. Тя не се съмняваше, че ударът е нанесен от ръката на нейния зет. Грижите за намирането на Клервил забавиха малко отвличането на Йожени. С малко познания и скромен кредит беше трудно да се занимава едновременно с два толкова важни въпроса, но грубата постъпка на Франвал я принуди. Мислеха само за духовния наставник. Но всички усилия да го намерят останаха напразни. Нашият злодей беше взел всички мерки, за да не го открият. Г-жа дьо Франвал не смееше да разпитва много съпруга си. Те не си бяха говорили от последната сцена, но интересът я накара да се обърне към него. Тя набра смелост и попита своя тиранин дали планът му включва още една злина към всички останали по отношение на нея — да лиши майка ѝ от най-добрия ѝ приятел на света. Чудовището отрече, дори предложи да се включи в издирването. Като виждаше, че за да подготви почвата за Валмон трябва да укроти духа на жена си. Той повтори, че ще направи всичко възможно, за да намери Клервил и обсипа с милувки доверчивата си съпруга, като я увери, че каквато и изневяра да е извършвал, дълбоко в сърцето си я обожава. И г-жа дьо Франвал, все така блага и кротка, винаги щастлива, когато се чувствуваше близо до човека, който ѝ беше по-скъп от живота, отговори на всички желания на коварния си съпруг, като ги предугаждаше, удовлетворяваше и споделяше, без да се възползва от момента, както би трябвало, за да си спечели от този варварин поне по-добро отношение, вместо всеки ден да я залива с мъка и тревоги. Но ако се бе опитвала, дали щеше да успее? Франвал, който бе така фалшив в най-малкото нещо, щеше ли да стане по-искрен с дамата, която, според него, бе привлекателна само доколкото му налагаше да преодолее някакви бариери. Несъмнено той щеше да обещае всичко само заради удоволствието да го развали. Може би щеше да пожелае да поискат от него клетви, за да ги наруши, защото злото му носеше наслада.

Франвал, абсолютно спокоен, мислеше само как да разстрои другите. Такъв беше неговият характер — отмъстителен, неспокоен и властен, когато го безпокояха, стремящ се да възвърне спокойствието си на всяка цена, но подбираще несръчно средствата, които щяха отново да го лишат от него.

Щеше ли да го постигне? Той използваше всичките си нравствени и физически способности само за да вреди. Винаги неспокоен, той или предугаждаше хитростите, които караше другите да прилагат към него, или пък ги насърчаваше против тях.

Всичко бе готово за удовлетворяване желанието на Валмон. Неговата среща с Йожени насаме продължи близо час в нейния апартамент.

А там, в украсена стая, Йожени, застанала на пиедестал, представляваше млада дивачка, уморена от лова, подпряла се на ствола на една палма, чиито високи клони скриваха безбройни светлини, разположени така, че отблясъците да осветяват само прелестите на красивата девойка, като ги подчертават много изкусно. Малката театрална сцена, на която се явяваше живата статуя, беше оградена от канал, пълен с вода, широк шест стъпки, който преграждаше достъпа до младата дивачка от всички страни. На брега на този ров бяха поставени фотьойлът на кавалера и един копринен шнур. Той дърпаше шнура и завърташе пиедестала така, че дамата на неговите мечти да се вижда от всички страни, а тя стоеше в такава поза, че отвсякъде беше приятно да се гледа. Графът, скрит зад декора, представляващ храсталак, можеше едновременно да наблюдава любовницата и приятеля си. По последната уговорка срещата трябваше да продължи половин час... Валмон се настани... беше опиянен. „Никога, каза той, толкова прелести не са разкривани пред моя взор.“ Поддавайки се на поривите, които го разпалиха, той дърпаше шнура и във всеки миг съзерцаваше нови прелести. Коя ли да пожертва, коя да предпочете — той не знаеше... всичко бе безкрайно красиво в Йожени! Все пак минутите изтекоха. При подобни обстоятелства те летят бързо. Удари часът, рицарят се предаде и ласкателствата политнаха към нозете на бога, чието светилище бе недостатъчно за него. Спусна се газен воал и той трябваше да се оттегли.

— Сега доволен ли си? — го попита Франвал.

— Тя е прелестно създание — отговори Валмон. — Франвал, съветвам те да не рискуваш подобно нещо с друг мъж и да се благодариш на чувствата ми към теб, които те предпазват от всякаква опасност.

— Разчитам на тях — отговори Франвал доста сериозно — сега действай бързо.

— Ще подготвя утре жена ти... разбираш, че е необходим предварителен разговор... четири дни след това всичко ще бъде както искаш.

Те си дадоха дума и се разделиха.

След тази среща Валмон на всяка цена трябваше да измами г-жа дьо Франвал и да осигури на своя приятел успеха, за който вече много му завиждаше. Йожени му беше направила толкова дълбоко впечатление, че не можеше да се откаже от мисълта за нея. И така, той реши да я получи за жена на всяка цена. Той мислеше сериозно, че щом като любовната интрига между Йожени и нейния баща не го спира, а и богатството му не бе по-малко от това на Колене, той може на същото основание да претендира да се ожени за нея. Въобрази си, че като се представи за съпруг няма да му откажат. Ще действа пламенно, ще сложи край на кръвосмешението и дамата на неговото сърце ще му принадлежи... Надяваше се, че смелостта и ловкостта му ще го доведат до успех. Тези размисли продължиха двадесет и четири часа и изцяло в тяхна власт Валмон отиде при г-жа дьо Франвал. Тя беше предупредена. Спомняме си, че при последния разговор с нейния съпруг тя почти се беше сдобрила с него, или по-скоро беше отстъпила пред настойчивите хитрувания на коварния човек. Сега не можеше да откаже да приеме Валмон. Все пак тя беше оспорила фалшивите разписки, думи и измислици на Франвал. А той, като си даваше вид, че вече не мисли за нищо, я беше успокоил, че най-сигурният начин да го накара да повярва, че това е лъжа, че няма нищо такова, е да приеме неговия приятел, както обикновено. Той уверяваше, че отказът ѝ ще засили подозренията му. „Най-доброто доказателство, което една жена може да даде за своята почтеност, ѝ беше казал той, е да продължи да се среща открито с този, за когото са се говорили приказки, свързани с нея.“ Всичко това беше софистика. Г-жа дьо Франвал го чувствуваше отлично. Желанието ѝ да получи обяснение от Валмон и да не ядосва мъжа си беше заличило от нейния поглед всичко, което трябваше

разумно да ѝ попречи да приеме младия човек. Той пристигна и Франвал побърза да излезе, като ги остави, както и предишния път. Вместо да даде ясни и подробни обяснения, развълнуван от намеренията си, Валмон бързо премина към въпроса.

— Госпожо, аз вече не съм онзи човек, който се провини така много във вашите очи последния път, когато разговаря с вас — побърза да каже той. — Тогава бях съучастник на прегрешенията на вашия съпруг, а днес искам да ги поправам. Имайте ми доверие, госпожо, благоволете да приемете честната дума, която ви давам, че идвам тук не за да ви лъжа, нито за да ви се натрапвам по някакъв начин.

Тогава той потвърди историята с фалшивите разписки и подправените писма, помоли хиляди пъти за извинение, че се е поддал, предупреди г-жа дьо Франвал за новите отвратителни неща, които искаха от него и за да докаже, че е искрен, той призна чувствата си към Йожени, разказа ѝ случилото се, обеща да оправи всичко, да отнеме Йожени от Франвал и да я отведе в Пикардия, в едно от имененията на г-жа дьо Фарней, ако двете дами се съгласят и му позволят за награда да се ожени за тази, която ще измъкне от пропастта.

Думите и признанията на Валмон звучаха така искрено, че г-жа дьо Франвал му повярва. Валмон беше отлична партия за дъщеря ѝ. След лошото поведение на Йожени, можеше ли да очаква толкова от съдбата? Валмон се наемаше с всичко, нямаше друг начин да се пресече ужасното престъпление, което беше хвърлило г-жа дьо Франвал в отчаяние. Тя можеше да се надява, че ще си възвърне чувствата на своя съпруг след скъсването на единствената любовна връзка, която действително стана опасна и за него, и за нея. Тези съображения я накараха да се съгласи, тя се предаде, но при условие Валмон да ѝ даде дума да не се бие с нейния съпруг, да замине за чужбина, след като предаде Йожени на г-жа дьо Фарней и да остане там докато Франвал се успокои за загубата на своята престъпна любов и даде съгласие за желания брак. Валмон обеща всичко. От своя страна г-жа Франвал гарантира за майка си и го увери, че тя няма да се противопостави на решенията, които ще вземат заедно. Валмон се оттегли, като отново се извини на г-жа дьо Франвал за всичко, което бе сторил против нея по поръчка на нечестния ѝ съпруг. Още на другия ден г-жа дьо Фарней бе уведомена и замина за Пикардия. А Франвал, който бе унесен във вихъра на греховните си удоволствия, разчиташе

твърдо на Валмон и не се страхуваше вече от Клервил, се хвана в капана със същото простодушие, с което толкова често другите попадаха в неговите клопки.

От около шест месеца Йожени, която приближаваше своите осемнадесет години, излизаше доста често сама, или с няколко приятелки. В навечерието на деня, когато Валмон, по уговорка със своя приятел трябваше да нападне г-жа дьо Франвал, тя присъствуваше съвсем сама на една нова пиеса в театър „Франсе“ и на връщане тръгна към къщата, където баща ѝ й беше определил среща, за да отидат заедно на вечеря... Каляската на г-ца дьо Франвал току-що бе излязла от предградието Сен-Жермен, когато десет маскирани мъже спряха конете, отвориха вратата, хванаха Йожени и я натикаха в една пощенска кола при Валмон, който взе всички мерки тя да не се разкрещи, заповяда да потеглят много бързо и за миг се оказа извън Париж.

За съжаление той не можа да се отърве от хората и от каляската на Йожени и Франвал скоро научи за случилото се. Валмон разчиташе, че Франвал няма да знае по кой път са тръгнали и на двата или трите часа преднина пред Франвал, които сигурно щеше да има. Трябваше само да стигне до имението на г-жа дьо Фарней, защото там две сигурни жени и една пощенска кола чакаха Йожени, за да я отведат през границата в убежище, което дори Валмон не знаеше. А той щеше веднага да се прехвърли в Холандия и да се върне чак за сватбата със своята любима, щом г-жа дьо Франвал и г-жа дьо Фарней му дадат знак, че вече няма пречки. Но съдбата осуети тези разумни намерения, за да победи известният нам злодей.

Без да губи време Франвал отиде в пощата и се осведоми за кой път са дали коне в шест часа вечерта. В този час бе заминало ландо за Лион и пощенска кола за Пикардия. Франвал не се поколеба — ландото за Лион несъмнено не го интересуваше, но пощенската кола за провинция Пикардия, където г-жа дьо Фарней има имение, е нещо друго. Лудост би било да се съмнява. И той заповяда да впрегнат осемте най-добри коня на пощата в неговата кола, като междуременно купи и зареди няколко пистолета и политна като стрела натам, където го водеха любовта, отчаянието и отмъщението.

След смяната на конете в Сенли той научи, че пощенската кола, която преследва, току-що е тръгнала и заповяда да пришпорят конете.

За негово нещастие скоро настигна пощенската кола. С пистолети в ръце той и хората му спряха колата на Валмон, а буйният Франвал, като разпозна своя противник, му пръсна мозъка преди той да успее да се защити, измъкна примрялата Йожени, хвърли се с нея в каляската и стигна в Париж преди десет часа сутринта. Без много да се тревожи от станалото току-що Франвал мислеше само за Йожени... Дали коварният Валмон не се е възползвал от обстоятелствата? Дали Йожени му е все още вярна и държи на престъпните си връзки с него? Г-ца дьо Франвал успокои баща си. Валмон само ѝ разкрил своя план и изпълнен с надежда, че скоро ще се ожени за нея, се въздържал да оскверни олтара, където искал да положи своите чисти помисли. Клетвите на Йожени успокоиха Франвал... Обаче жена му... дали е била в течение на тези маневри... дали не е участвувала и тя? Йожени, която бе успяла да се осведоми, каза, че всичко е дело на майка ѝ, която нарече с най-гнусни имена, и че във фаталния разговор, когато Валмон уж щеше да послужи на Франвал, той го беше предал най-безсрамно.

— Ах — каза Франвал разярен, — още хиляда живота да имаше... щях да му ги изтръгна всичките до един... А моята жена... аз, дете се опитвах да я оплета... та тя първа ме е заблудила... това гадно същество, което мислят за толкова кротко... този ангел на добродетелта!... Ах, предателко, скъпо ще ми платиш за твоето престъпление... с кръв ще отмъстя и ако трябва, със собствените си устни; ще я изсмуча от коварните ти вени... Успокой се, Йожени — продължи Франвал в бясно състояние, — успокой се, почини си, поспи няколко часа, аз ще се погрижа за всичко.

Шпионите на г-жа дьо Фарней, които наблюдаваха по пътя, веднага я предупредиха за станалото. Като научи, че внучката ѝ е хваната, а Валмон убит, тя се завърна в Париж... Разярена, тя събра веднага своя съвет. Казаха ѝ, че поради убийството на Валмон, Франвал е в ръцете ѝ, че доверието на обществото към него, от което се страхува, ще се изпари за миг и че скоро тя отново ще стане господарка на дъщеря си и на Йожени. Но ѝ попречиха да избегне скандала и за да няма унижителни сцени, да стори нужното, за да влезе зет ѝ в затвора.

Франвал веднага научи за тези съвети и за предстоящи и постъпки и тъй като вече се знаеше какво е сторил, а тъщата му само

това и чакаше, за да се възползва, той веднага замина за Версай, срещна се с министъра, призна му всичко и получи от него съвет бързо да се скрие в своето имение в Елзас, на границата с Швейцария. Франвал незабавно се върна в дома си с намерението непременно да отмъсти, да накаже жена си за предателството. Той реши да задържи при себе си най-скъпите същества за г-жа дьо Фарней, та тя да не се осмели да вземе страна против него. Реша на всяка цена да замине за Валмор — имението, което му препоръча министъра, придружен от жена си и дъщеря си... А дали г-жа дьо Франвал щеше да се съгласи? Дали нямаше да я спре чувството за вина и предателство, което стана причина за случилото се? Ще се остави ли без страх в ръцете на оскърбения си съпруг? Това разтревожи Франвал и за да разбере на какво може да разчита, той влезе направо при жена си, която знаеше вече всичко.

— Госпожо — каза той хладнокръвно, — с вашата необмислена недискретност ми причинихте голямо зло. Но, макар че резултатът е печален, аз разбирам кое ви е накарало да постъпите така. Несъмнено това е вашата любов към дъщеря ви и към мен. И тъй като аз първи сгреших, ще затворя очи пред вашите злодеяния. Скъпа и нежна половинке на моя живот — продължи той, като падна на колене пред жена си, — ще приемете ли помирение, което нищо занапред не ще смути. Аз идвам да ви го предложа и ето моето доказателство за честните ми намерения... — каза той, като сложи в краката на своята съпруга всички подправени документи за така наречената кореспонденция с Валмон.

— Изгорете всичко това, скъпа приятелко, умолявам ви — продължи мошеникът с престорени сълзи — и ме извинете за това, което сторих от ревност. Да преглътнем горчилката помежду ни. Аз имам големи грехове, признавам. Но кой знае дали Валмон, за да постигне успех, не ме е очернил още повече пред вас... Ако се е осмелил да каже, че съм престанал да ви обичам... че не сте за мен най-скъпата и уважавана жена на света. Ах, скъпи ангел, ако се е омърсил със своите клевети, значи добре съм отървал света от този долен лъжец и мошеник!

— Ох, господине — каза г-жа дьо Франвал през сълзи, — как можах да ви минат през ума жестоките страдания, които ми причинихте? Какво доверие искате да имам във вас след всичко това?

— Как искам да ме обичате още, о, най-нежна и мила сред всички жени на света. Само аз съм виновен за всичките ми грехове, но повярвайте, сърцето ми, където ще царувате вечно, не ви е изменило... искам да знаете, че всяка моя грешка ме е приближавала по-плътено до вас... Колкото повече се отдалечавах от своята скъпа съпруга, толкова по-малко виждах възможност да я открия в нещо. Нито удоволствията, нито чувствата, които изпитвах дори в обятията на вашето подобие, можеха да се сравняват с тези, които загубих поради моето непостоянство към вас и аз съжалявам, че е така... Ох, скъпа и божествена приятелко, къде да намеря душа като твоята? Къде мога да бъда така честит, както в твоите обятия? Съжалявам за всичките си похождения... искам да живея само с теб на този свят... да излекувам твоето наранено сърце и да възкреса любовта, която потъпках с моите грешки...

Г-жа дьо Франвал не можа да устои на нежните думи на мъжа, когото продължаваше да обожава. Нима деликатната и чувствителна душа на тази дама можеше да гледа хладнокръвно в нозете си, потонен в сълзите на угризенията, мъжа, който и беше толкова скъп. Тя се разрида...

— Аз — каза тя, притискайки до сърцето си ръцете на мъжа си, — аз не престанах да те боготворя. Ти бе толкова жесток с мен... Ти дори се радваше, когато страдах... Ах, Бог ми е свидетел, че най-пагубен за мен беше страхът да загубя сърцето ти, мъката, че ме подозираш в измяна... И с кого намери да ме оскърбиш... с дъщеря ми... с нея прободете сърцето ми... искаш да ме принудиш да намразя тази, която по природа ми е толкова скъпа?

— Ах — каза още по-разгорещено Франвал, — ще я доведа в нозете ти, та тя даzakлейми тържествено като мен своето безсрамие и своите грешки... за да ѝ простиш като на мен. Нека бъдем щастливи тримата заедно! Аз ще ти върна дъщерята... а ти се върни при мен като съпруга... да бягаме!

— Да бягаме ли, велики Боже!

— Голям шум се вдигна около мен... утре могат да ме погубят... моите приятели, министърът, всички ме посъветваха да замина за Валмор... Ще благоволиш ли да ме последваш там, моя приятелко! Нима в момента, когато в краката ти те моля за прошка, ти ще разкъсаш сърцето ми с отказ?

— О, Господи! Като си помисля само, че аз съм причина за всичко това!... Заповядай... заповядай... разполагай с мен, скъпи съпруге... Ако трябва, ще те следвам накрай света... Боже, аз съм най-нешащната жена!

— Ще бъдеш несъмнено най-щастливата жена на света, защото занапред всеки миг от моя живот аз ще превръщам в цветя тръните, с които обграждах стъпките ти... Колко малко е нужно, когато хората се обичат! Впрочем, нашето уединение не ще бъде вечно. Моите приятели са предупредени и ще действат.

— А майка ми... бих искала да я видя...

— Недей, скъпа приятелко. Имам сигурно доказателство, че тя се е свързала с родителите на Валмон... и заедно с тях иска да ме погуби...

— Тя не е способна на това. Престани да си въобразяваш такива ужасни неща. Любящата ѝ душа няма нищо общо с измамата... ти никога не я оцени, Франвал... защото не съумя да я обикнеш като мен. Ние щяхме да намерим в нейните обятия земното щастие. Тя бе ангелът на мира, който Бог изпрати на грешната ти душа, но твоята несправедливост отблъсна нейната гръд, готова да приеме твоята нежност. Поради твоето непостоянство и капризи, твоята неблагодарност и волнодумство, ти доброволно се лиши от най-добрата и най-нежната приятелка, създадена за теб от природата. Няма ли да я видя все пак?

— Не, моля те, недей... миговете са най-ценни за нас! Ще ѝ пишеш за моето разкаяние... може би тя ще разбере моите угризения... може би един ден ще си възвърна уважението и обичта ѝ. Всичко ще се оправи и ние ще се върнем... ние ще се върнем, за да получим в нейните обятия прошка и любов... Но сега да вървим далече, скъпа приятелко... Трябва и то още сега, колите ни чакат...

Уплашена, г-жа дьо Франвал не посмя да отговори нищо повече. Тя се приготви. Всяко желание на Франвал бе заповед за нея. Мошеникът хукна към дъщеря си. Доведе я при майка ѝ. Фалшивото същество се хвърли в нозете ѝ със същото коварство като бащата — плачеше, молеше се за милост и... я получи. Г-жа Франвал я целуваше жадно. Коя жена може да забрави, че е майка, каквато и обида да са ѝ нанесли нейните деца... гласът на природата е толкова властен в чувствителната душа, че една-единствена сълза, проронена от детето, е

достатъчна да накара майката да забрави двадесетте години прегрешения.

Заминаха за Валмор. Толкова бързо трябваше да заминат, че на доверчивата и заслепена г-жа дьо Франвал не ѝ направиха впечатление малкото прислужници, които взеха със себе си. Престъплението бяга от чуждите погледи... то се бои от тях. Чувства се сигурно само в сянката на загадката, която го обгръща в нужния момент. А в имението всичко вървеше както обеща Франвал — старание, внимание, грижи, уважение, доказателства за обич... за страстна любов от негова страна. Всичко беше толкова хубаво и съблазняваше нещастната Франвал... Накрай света, далеч от своята майка, в ужасна самота, тя се чувстваше щастлива, защото имаше, така казваше тя, сърцето на своя съпруг, а дъщеря ѝ беше непрекъснато до нея и правеше всичко, за да ѝ хареса.

Апартаментът на Йожени и нейния баща не бяха един до друг. Франвал живееше в единия край на замъка, Йожени съвсем близо до майка си. Благопристойността, редът и целомъдрието замениха във Валмор всички безпътства от столицата. Всяка нощ Франвал посещаваше своята съпруга в лоното на невинността, чистотата и любовта. Хитрецьът се осмеляваше безсрамно да храни надежда за своите ужасни планове. Той беше много жесток и не се обезоръжаваше от невинните и горещи милувки, с които го обсипваше деликатната жена. С факела на любовта този злодей запали факела на отмъщението.

Както лесно можем да предположим, вниманието на Франвал към Йожени не отслабна. Сутрин, докато майка ѝ си правеше тоалета, Йожени се срещаше с бащата в дъното на градината. Там тя получаваше на свой ред необходимите указания как да се държи и благоволенията, които тя съвсем не искаше да отстъпи на своята съперница.

Не бяха изминали осем дни от пристигането им в това убежище, когато Франвал научи, че семейство Валмон го преследва безмилостно и че въпросът щял да се разглежда най-сериозно. Убийството не можеше да мине за дуел, защото, за съжаление, имаше прекалено много свидетели. „Няма нищо по-сигурно от това, казваше той, че г-жа дьо Фарней стои начело на враговете на своя зет, за да го погуби, като го лиши от свобода, или принуди да напусне Франция, за да се върнат завинаги под нейното крило двете скъпи създания, с които я бяха разделили.“

Франвал показа на жена си тези писма. Тя веднага грабна перото, за да успокои майка си, да я накара да мисли иначе и да ѝ опише щастieto, на което се радваше откакто злополуката беше умилостивила душата на клетия ѝ съпруг. Тя я уверяваше, че е решила да не напуска Валмор преди делото на нейния съпруг да се уреди и че ако злoбата на неговите врагове, или абсурдността на неговите съдии го хвърлят в затвора, който ще го сломи, тя е решена да напусне страната заедно с него.

Франвал благодари на жена си, но тъй като нямаше никакво желание да чака това, което му готвеха, той я предупреди, че ще прекара известно време в Швейцария, че оставя Йожени при нея и моли и двете да не се отдалечават от Валмор, преди да стане ясно какво го очаква. Че каквото и да стане, той ще намери начин да навести милата си съпруга, за да се разберат как да се върнат в Париж, ако нищо не пречи, или пък да отидат да живеят някъде на сигурно място.

След като взе тези решения Франвал, който нито за миг не забравяше, че неблагоприятното на жена му с Валмон беше единствената причина за страшния обрат в живота му и жадуваше за отмъщение, каза да предадат на дъщеря му, че ще я чака на дъното на парка. След като влезе с нея в една беседка и я накара да му се закълне в сляпо подчинение на всичко, което щеше да ѝ нареди, той я целуна и ѝ каза:

— Загубвате ме, дъще моя... може би завинаги... — и при вида на обляната в сълзи Йожени добави: — Успокойте се, ангел мой! Само от вас зависи да се възроди нашето щастие във Франция или другаде и скоро да бъдем така щастливи, както бяхме. Йожени, вие сте твърдо убедена, че майка ви е единствената причина за всички злини, които ни сполетяха. Знаете, че не съм се отказал от отмъщението. Ако го прикрих от погледа на моята жена, вие знаете причините и го одобрихте, вие ми помогнахте благоразумно да я заслепим. Ето че стигнахме до края, Йожени. Трябва да се действа. От това зависи вашето спокойствие. Това, което предприемете, ще осигури и моето. Надявам се да ме разберете, имате достатъчно ум, за да не се изплашите дори за миг от моето предложение... Да, дъще моя, трябва да се действа и то без отлагане, без угризения. Това трябва да бъде ваше дело. Вашата майка пожела да ви направи нещастна, тя омърси

брачните връзки, към които се стреми, тя загуби правото си на тях. От този момент нататък за вас тя е не само една обикновена жена, но става дори ваш смъртен враг. И тъй, законът, който природата най-съкровено е заложила в нашите души, повелява да се избавим, ако можем, от тези, които заговорничат против нас. Този свещен закон, който господства над всяко наше движение, повелява първо да обичаме себе си, а след това ближния. Първо ние, а после другите — такъв е зовът на природата. Другите не заслужават уважение, щом като са доказали, че искат да ни погубят. Друго поведение от наша страна, дъще, би означавало да предпочетем другите пред нас, а това е абсурд. А сега да се върнем на мотивите за действието, което ви съветвам да извършите. Принуден съм да се отдалеча, знаете защо. Ако ви оставя с тази жена, няма да мине и месец и майка ѝ ще я убеди да ви заведе в Париж и тъй като след направените разкрития вие няма да се омъжите, бъдете сигурна, че тези две жестоки личности ще станат ваши господарки само, за да ви накарат вечно да оплаквате самотата, вашата слабост и нашите удоволствия. Йожени, вашата баба ме преследва, тя се е съюзила с враговете, за да ме смаже. А какво друго цели тя, освен да ви върне при себе си, а дали ще успее, без да ви затвори? Колкото повече положението ми се утежнява, толкова повече преследвачите ни набират сила. И тъй, несъмнено дълбоко в себе си майка ви е начело на групата им и ще се присъедини към нея, още щом замина. Те искат да ме погубят само, за да ви направят най-нещастна сред жените. Трябва да побързаме да ги сломим като премахнем най-важния човек — г-жа дьо Франвал. Може би искате да решим друго? Да ви отведе с мен? Вашата разгневена майка веднага ще се съюзи със своята и от този момент, Йожени, няма да има миг спокойствие за нас. Ще ни търсят, ще ни преследват навсякъде, никоя страна няма право да ни даде убежище, няма да има местенце за нас в целия свят... недостъпно за чудовищата, чийто гняв ще ни преследва. Нали знаете докъде стигат презрените ръце на деспотизма и тиранията, когато са платени със злато и водени от злоба? Но ако вашата майка умре, г-жа дьо Фарней, която я обича повече от вас, и прави всичко това само заради нея, ще се лиши от единственото същество, което действително я свързва със семейство Валмон, ще изостави всичко и няма да разпалва гнева на враговете ми... И тогава или делото Валмон ще се уреди и нищо повече няма да ни попречи да се върнем в Париж, или нещата ще се

влошат и ще заминем в чужбина, където ще избегнем стрелите на Фарней. Но докато майка ви е жива, тя винаги ще върви срещу нас, защото, повтарям още веднъж, тя си въобразява, че щастieto на нейната дъщеря може да се гради само върху нашето падение. От която и страна да разглеждате нашето положение, ще видите в него омразната г-жа дьо Франвал, която неизменно пречи на нашето щастие. Йожени — продължи Франвал пламенно, вземайки двете ръце на своята дъщеря, — скъпа Йожени, ти ме обичаш, искаш ли да загубиш завинаги този, който те обожава от страх пред едно действие... толкова съдбовно за нас? О, скъпа и нежна приятелко, трябва да решите... Можеш да задържиш само единия от двамата. Остава сърцето ти да избере в кого да се забият твоите престъпни смъртоносни удари. Или майка ти трябва да загине, или трябва да се откажеш от мен... Какво говоря, ти трябва да убиеш мен... Уви, мога ли да живея без теб... Мислиш ли, че ще мога без моята Йожени? Ще издържа ли при спомена за насладите, които съм вкусил в нейните обятия... за сладостните удоволствия, загубени завинаги за моите сетива? Йожени, твоето престъпление ще е еднакво и в единия, и в другия случай. Трябва или да унищожим една майка, която те ненавижда и която живее само, за да си нещастна, или да убиеш един баща, който диша само за теб. Избери, Йожени, и ако осъдиш мен, не се колебай, неблагодарна дъще, разкъсай безмилостно това сърце, чиято прекалено голяма любов е единственото прегрешение. Аз ще благославям ударите, дошли от твоята ръка, и до последния си дъх ще те обичам.

Франвал млъкна, за да чуе отговора на своята дъщеря. Но изглежда дълбок размисъл я задържа... накрая тя се хвърли в обятията на баща си.

— О, ти, когото ще обичам цял живот — възкликна тя, — можеш ли да се съмняваш в избора, който ще направя? Можеш ли да се съмняваш в моята храброст? Въръжи на мига ръцете ми и тази, чиито злодеяния и твоята сигурност осъждат на смърт, скоро ще падне под моите удари. Научи ме какво да направя, Франвал, и замини, щом като твоята безопасност го налага... аз ще действам в твое отсъствие и ще те уведомя за всичко. Но какъвто и обрат да вземат твоите работи... след като погубя нашия враг, не ме оставяй сама в този замък, моля те... ела да ме вземеш, или кажи къде мога да те намеря.

— Скъпа дъще — каза Франвал, прегръщайки чудовището, което бе прелъстил, — знаех си, че ме обичаш и твърдо ще браниш нашето щастие... Вземи тази кутия... смъртта е в нея...

Йожени пое злокобната кутия и отново се закле пред баща си. Договориха се за останалото — тя да изчака делото и да извърши престъплението в зависимост от това, което ще се реши за баща ѝ. Разделиха се. Франвал се върна при съпругата си. Неговата дързост и фалш стигнаха дотам, че допусна сълзите и прие трогателните и пълни с чистота милувки на този небесен ангел. После се уговориха, че каквото и да се реши по делото, тя ще остане в Елзас с тяхната дъщеря.

Злодеят яхна коня си и се отдалечи... той се отдалечаваше от невинността и добродетелта, така дълго омърсявани от неговите престъпления.

Франвал се установи в Базел, за да се предпази от преследвачите си и същевременно да бъде близо до Валмор, та докато отсъствуваше, писмата му да поддържат духа ни Йожени... От Базел до Валмор имаше около двадесет и пет левги, но макар че се минаваше през Черната гора, съобщенията стигаха лесно и веднъж седмично той получаваше известия от дъщеря си. За всеки случай Франвал беше взел със себе си много пари, но повече в банкноти, отколкото в злато. Нека го оставим да се настани в Швейцария и да се върнем при жена му.

Наистина г-жа дьо Франвал беше чудесна и имаше най-чисти и искрени намерения. Тя беше обещала на своя съпруг да остане в имението, докато получи нова заповед и нищо не можеше да промени решението ѝ, в което уверяваше всеки ден Йожени... За съжаление, дъщеря ѝ не можеше да ѝ има доверие, нито да разбере, че нейната почтена майка го заслужава. Тя беше несправедлива като Франвал, отношението ѝ се подхранваше от редовните му писма и тя беше убедена, че не ще намери на света по-голям враг от майка си. Г-жа дьо Франвал направи всичко, за да се сближи с дъщеря си, да преодолее дистанцията, която тази неблагодарница таеше в дъното на сърцето си. Тя я обсипваше с милувки и приятелство, радваше се на щастливото завръщане на своя съпруг. Нейната благост и доброта я караха понякога да благодари на Йожени и да ѝ приписва заслугата за тази щастлива развръзка. После съжеляваше, че е станала невинна причина за злините, които заплашват Франвал. Тя изобщо не обвиняваше

Йожени, а само себе си и като я притискаше до гърдите си, със сълзи на очи я молеше, ако може някога да ѝ прости... Жестоката душа на Йожени се съпротивляваше на тези ангелски постъпки, сърцето ѝ не чуваше вече гласа на природата, порокът беше затворил всички пътища към него... Тя се отдръпваше хладно от обятията на майка си, гледаше я със затъмнени очи и си казваше: „Колко е фалшива тази жена... колко е коварна... та тя ме погали по същия начин в деня, когато ме отвлякоха.“ Но тези несправедливи упреци бяха само отвратителни мними доводи, за да се оправдае престъплението и да се задуши дълга. Г-жа дьо Франвал беше организирала отвличането на Йожени в името на щастието на дъщеря си и на своето спокойствие и в им ерес на добродетелността беше успяла да прикрие свои с постъпки. Такива преструвки не се одобряват само от виновния, когото заблуждават. Те не накърняват честност. Йожени устояваше на нежността на г-жа дьо Франвал само, защото искаше да извърши нещо ужасно, а не поради прегрешенията на майка ѝ спрямо нея, защото такива нямаше.

В края на първия месец от престоя във Валмор г-жа дьо Фарней писа на дъщеря си, че делото на нейния съпруг става все по-сериозно и при страха от позорна присъда, завръщането на г-жа дьо Франвал и Йожени ставаше много наложително, за да се затворят устата на хората, които разпространяваха отвратителни слухове. Тя настояваше да отидат при нея и да действат така, че да обезоръжат правосъдието и да отговарят за деянията на виновния, без да го пожертват.

Г-жа дьо Франвал беше решила да не крие нищо от своята дъщеря и ѝ показа веднага писмото. Йожени попита хладнокръвно майка си какво ще реши при тези тежки известия.

— Не знам — отговори г-жа дьо Франвал. — Наистина, за какво ли стоим тук? Не бихме ли били хиляди пъти по-полезни на моя съпруг, следвайки съветите на майка ми?

— Вие сте господарката, госпожо — отговори Йожени, — аз съм създадена, за да ви се подчинявам, това е сигурно...

Но по сухия отговор г-жа дьо Франвал видя, че това не се харесва на дъщеря ѝ и каза, че ще изчака още малко, ще пише отново и ако не послуша съветите на Франвал, то Йожени може да бъде сигурно, че ще го направи само, когато се убеди напълно, че му е нужна повече в Париж, отколкото във Валмор.

Така измина още един месец, през който Франвал не престана да пише на жена си и дъщеря си, и получаваше от тях много мили и приятни писма — едните напълно отговаряха на неговите желания, а другите изразяваха пълна решимост за извършване на подготвяното престъпление, щом обратът на нещата го наложи, или г-жа дьо Франвал покаже, че ще отстъпи на молбите на своята майка. „Защото — казваше Йожени в своите писма, — ако жена ви е праволинейна и искрена и ако приятелите, които служат на вашата кауза в Париж, успеят, вие ще се заемете с това, което ми възложихте, ще го свършите сам, когато се съберем отново, ако прецените тогава, че е уместно. Но все пак, ако се наложи и ми заповядайте да действам, ще се заема, бъдете сигурен в това.“

Франвал писа, че одобрява всичко, което му казваше неговата дъщеря. Това беше последното писмо, което получи и написа. След това пощата не донесе нищо. Франвал се притесни. Той бе недоволен, отчая се и природното му неспокойство не му позволи повече да чака. Реши веднага да отиде сам във Валмор, за да разбере причината, която го разтревожи така жестоко.

Яхна коня си, следван от един верен слуга. Трябваше да пристигне на втория ден доста късно през нощта, за да не го познае никой. При навлизането в гората, която заобикаляше замъка Валмор и стигаше на изток до Черната гора, шестима въоръжени мъже спряха Франвал и неговия лакей. Те му поискаха кесията. Мошениците бяха осведомени и знаеха на кого говорят. Знаеха, че Франвал е заплетен в лошо дело, че никога не ходи без портфейл и много злато... Прислужникът се съпротивляваше, но те го проснаха безжизнен до коня. Франвал със сабя в ръка скочи на земята, спусна се към тези нещастници, рани трима, но другите го хванаха. Крадците му взеха всичко и избягаха веднага след като го ограбиха. Франвал ги преследваше, но разбойниците, препускайки със своите коне, изчезнаха незнайно къде.

Нощта беше ужасна, духаше силен вятър, валеше град... изглежда всички природни стихии се бяха разбеснели против този клетник... Може би има случаи, когато природата, възмутена от престъпленията на този, когото преследва, иска да го смаже с всичките си бичове, преди да го прибере при себе си. Франвал, полугол, но все така със сабя в ръка се отдалечаваше от това зловещо място по посока

към Валмор. Той познаваше зле околностите на имението, в което беше пребивавал само веднъж. Загуби се из тъмните пътища на тази напълно непозната за него гора... Изтощен от умора, изтръпнал от болка... разкъсан от безпокойство, измъчван от бурята, той се хвърли на земята и там проля първите сълзи в своя живот, които прииждаха на вълни от очите му...

— Нещастник съм аз — провикна се той — всичко се събира, за да ме смаже най-сетне... за да ме накара да почувствам угризението... то трябваше да проникне чрез нещастията на моята душа. Заблуден от сладостите на успеха, аз досега не го познавах. О, ти, която оскърбих така тежко, ти, която може би в този момент ставаш жертва на моя гняв и варварство!... Ти си достойна за обич съпруга... дали си още на този свят? Дали божията ръка е препречила пътя на злоещите ми намерения? Йожени, прекалено си доверчива, дъще... ти бе съблазнена твърде недостойно от моите гнусни хитрости... дали природата е смекчила сърцето ти? Дали те е спряла? Не е ли късно?... Не е ли късно, Боже господи?...

Изведнъж жалостен и величествен звън на множество камбани се понесе тъжно в облаците и го вцепени... Той се развълнува... той се ужаси...

— Какво чувам — извика той, надигайки се. — Жестока дъще... нима това е смъртта?... Нима това е отношението?... Това ли са адските сили, които идват да вършат твоето дело... какво ли означават тези шумове?... Къде съм? Дали ще ги разбера, Господи, накажи виновния...

След това взе да се моли смирено:

— Велики боже! Страдай, че ще смеси моя глас с гласа на тези, които отправят молитви към теб... виж моите угризения и твоята сила, прости ми, че те презрях... и благоволи да изпълниш молбите ми... първите молби, които се осмелявам да отправя към теб! О, ти, Всевишни... защити добродетелта, спаси тази, която бе твоето най-красиво подобие на този свят. Дано това, което чувам, не са злоещите звуци, от които се боя.

И заблуденият Франвал... който вече не знаеше нито какво прави, нито къде отива, говореше несвързани думи и вървеше по пътя пред него... Той чу шумове... дойде на себе си... наостри слух... това бе конник...

— Който и да сте — провикна се Франвал, пристъпвайки към този човек, — който и да сте, имайте милост към нещастника, комуто страданието помрачава съвестта, помогнете ми, ако сте мъж и състрадателен... спасете ме от самия мен.

— Боже! — отговори един много познат глас. — Какво виждам... вие тук... О, небе! Махнете се!

Беше Клервил. Почтеният човек се беше изтръгнал от оковите на Франвал и сега съдбата го изпращаше на този нещастник в най-тъжния миг на живота му. Клервил слезе от коня си и се хвърли в обятията на своя враг.

— Нима сте вие, господине? — каза Франвал, притискайки честния човек до гърдите си. — Та аз съм толкова виновен пред вас!

— Успокойте се, господине, успокойте се, ще забравя нещастията, които ме сполетяха и ми причинихте, щом Бог ми позволи да ви бъда полезен... и ще ви помогна, господине, несъмнено по жесток, но необходим начин... да седнем... до този кипарис, под зловещия му листак... Скъпи Франвал, лоши новини трябва да ви съобщя... Плачете... приятелю мой! Сълзите ще ви облекчат, горчиви сълзи ще роните... Отлетяха радостните дни... Те се изнизаха като сън, а сега ви остава само мъката.

— О, господине, разбирам ви... тези камбани...

— Те ще положат в нозете на Всевишния един ангел, почитан от тъжните жители на Валмор, които, за жалост, не можаха да го опознаят и сега го оплакват и жаят...

Тогава Франвал насочи острието на сабята към сърцето си и щеше да прекъсне нишката на своя живот, когато Клервил предотврати гневното действие.

— Не, не, приятелю мой — възкликна той, — не трябва да умираме, а да се поправиме. Чуйте ме, имам много неща да ви казвам, трябва спокойно да ги изслушате.

— Добре, господине, говорете, слушам ви, забивайте постепенно острието в гърдите ми, справедливо е да се мъча, както мъчех другите.

— Няма да говоря дълго за себе си — каза Клервил. — След няколко месеца ужасен престой, който ми навлякохте, имах късмета да склоня моя пазач. Той ме остави да избягам. Препоръчах му преди всичко да не говори за несправедливостта, която си позволихте по отношение на мен. Той няма да пророни дума за нея, скъпи Франвал.

— Ох, господине!

— Изслушайте ме, имам много неща да ви казвам. След завръщането ми в Париж научих за вашето злощастно приключение... за вашето заминаване... Споделих сълзите на г-жа дьо Фарней... те бяха по-искрени, отколкото мислите. Реших да помогна на тази достойна жена, да накарам г-жа дьо Франвал да доведе Йожени, тъй като тяхното присъствие щеше да бъде по-полезно в Париж, отколкото в Елзас... вие й бяхте забранили да напуска Валмор... тя ви се подчиняваше... осведоми ни за вашите заповеди, сподели с нас, че не иска да ги наруши и дълго се колеба... вие бяхте осъден, Франвал... вие наистина сте осъден. Вие загубихте главата си като виновник за убийството на пътя. И нито молбите на г-жа дьо Фарней, нито постъпките на вашите родители и приятели успяха да отклонят меча на правосъдието, вие претърпяхте неуспех... вие сте опозорен завинаги... вие сте разорен... всичките ви имуществва са конфискувани...

Франвал отново направи гневно движение...

— Чуйте ме, господине, изслушайте ме, за да изкупите вашите престъпления. Може би разкаянието ви ще умилостиви Бога. Веднага писахме на г-жа дьо Франвал и я уведомихме за всичко. Майка й й съобщи, че тъй като присъствието й е станало много наложително, тя ме изпраща във Валмор, за да я убедя непременно да замине. След писмото тръгнах и аз. Но, за съжаление, то пристигна преди мен. Късно пристигнах... вашият ужасен заговор беше успял. Намерих г-жа дьо Франвал умираща. Какво злодейство, господине!... Но вашето състояние ме трогва и вече не ви укорявам за престъпленията... Всичко ще ви кажа. Йожени не издържа тази гледка. Когато пристигнах, тя се разкайваше, потънала в сълзи и горчиви ридания... Ох, господине, как да ви кажа какви страшни неща се случиха... Жена ви издъхваше... обезобразена от конвулсиите на болката... Поестествена от всякога, Йожени надаваше страшни викове, признаваше се за виновна, призоваваше смъртта, искаше да се убие. Тя се молеше на колене, ту прегръщаше майка си, опитваше се да й върне живота със своето дихание, да я стопли със сълзите си, да я разнежи с угризенията си. Такива бяха, господине, злоещите картини, които ме потресоха. Когато влязох у вас, г-жа дьо Франвал ме позна... стисна ръцете ми... обля ги със сълзи и каза няколко думи, които едва чувах... те с мъка излизаха от скованата от отровата гърд... тя ви извиняваше... тя

молеше небето за вас... молеше най-вече милост за дъщеря й. Вие бяхте толкова жесток, а последните мисли и пожелания на жената, която съсипахте, бяха още за вас, за вашето щастие. Направих всичко, което можах, цялата прислуга се грижеше за нея, повиках най-просветените учени... успокоявах вашата Йожени, изтръгнат от тежкото й състояние мислех, че трябва да й подам ръка, но нищо не помогна. Нещастната ви жена издъхна трепереща... в неопикуема мъка... в този злокобен час, господине, видях едно от внезапните последствия на угризението, което не познавах дотогава. Йожени се спусна към своята майка и издъхна едновременно с нея. Помислих, че само е припаднала... но, уви, всичките й сетива бяха угаснали. Шокът беше попарил и изгорил младото й тяло... Тя действително беше издъхнала от силните и внезапни угризения, от болката и отчаянието... Да, господине, вие ги загубихте и двете... Тези камбани, чийто звън още ехти, звънят едновременно за две души, родени една от друга за вашето щастие, които станаха жертва на вашите злодеяния заради обичта си към вас. Кървавите им образи ще ви преследват до гроба. О, скъпи Франвал, дали сгрехих като ви карах някога да излезете от пропастта, където ви водеше страстта? Нима ще порицаете и ще се надсмееете над привържениците на добродетелта? Грешат ли те, като кадят тамян на своите олтари, след като престъпленията са толкова страшни и безмилостни?

Клервил замлъкна. Той погледна Франвал и го видя смазан от болка. Очите му бяха втренчени и пълни със сълзи. Не можеше да изрече нито дума. Клервил го попита защо е гол. Франвал накратко му разказа случилото се.

— О, господине — провикна се великодушният човек, — колко съм щастлив, че в това ужасно положение мога поне да облекча вашето състояние. Щях да ви потърся в Базел, щях да ви разкажа всичко и да ви предложа малкото, което притежавам... Приемете го, моля ви. Аз не съм богат, вие знаете... но ето сто луидора... това са моите спестявания, това е всичко, което имам... Настоявам да ги вземете...

— Колко сте великодушен — провикна се Франвал, прегръщайки коленете на този честен човек и рядък приятел, — нима ги давате на мен?... Господи, какво ми трябва, след като загубих всичко! И тъкмо вие... та аз се отнесох толкова зле с вас... а именно вие ми помагате.

— Трябва ли да помним оскърбленията, когато нещастieto постига този, който може да ги нанесе. Вместо да му отмъстим сме длъжни да го облекчим. Как да се нахвърляме на човек, разкъсан от угризения... Господине, ето гласът на природата. Виждате ли, че свещената почит на Всевишния не пречи както си мислехте, защото съветите на природата са свещен закон на вярата.

— Не — отговори Франвал, като ставаше — нищо вече не ми трябва, господине. Бог ми остави това — продължи той, показвайки своята сабя, — и иска да я използвам... Това е същата сабя, скъпи и единствени приятелю, която благочестивата ми жена грабна един ден, за да прободне гърдите си, когато я обсипвах със зли думи и клевети... същата е... може би по нея има следи от свещената ѝ кръв... моята трябва да ги заличи... да вървим... да намерим някаква колиба, където да споделя с вас последните си желания... а после ще се разделим завинаги...

Тръгнаха. Търсеха пътека, която да ги приближи до някоя къща... Нощта се спусна над гората... дочуваха се тъжни песни, бледата светлина на няколко свещи изведнъж прониза мрака и тръпки на ужас побиха чувствителните души. Звънът на камбаните се засили, във въздуха се носеше нещо злокобно, гръмотевица проблесна в небесата и се сля с погребалните звуци, които се чуваха. Светкавиците, които браздяха небето, затулваха от време на време зловеция пламък на свещите и като че ли оспорваха правото земните обитатели да изпратят до гроба светицата, която придружаваше шествието. Всичко всяваше ужас и излъчваше отчаяние... сякаш това бе вечният траур на природата.

— Какво е това? — каза развълнуван Франвал.

— Нищо — отговори Клервил и хвана ръката на своя приятел, за да го отклони от пътя.

— Вие ме лъжете, искам да видя...

Той се спусна и видя ковчег...

— Господи! — провикна се той — това е тя... това е тя. Бог позволи да я видя отново...

По молба на Клервил, който видя, че не ще успокои нещастника, свещениците мълчаливо се отдръпнаха... Обезумял, Франвал се хвърли върху ковчегата, изтръгна оттам тъжните останки на тази, която

така силно беше наранил. Прегърна тялото ѝ, постави го до едно дърво и се хвърли върху него в пристъп на отчаяние.

— О, теб те няма вече! Моята жестокост сложи край на дните ти! Ти си най-трогателната дама, която още боготворя! Виж, аз съм в нозете ти и те моля за прошка и милост... Не мисли, че го правя, за да те надживея, не... правя го, за да може, трогнат от твоите добродетели, Всевишният да прости на твоя съпруг, като на теб... За да бъдеш отмъстена, скъпа съпруго, трябва да се пролее кръв. Виж, моите сълзи и разкаяние. Аз ще те последвам, скъпа моя... но кой ще приеме изтерзаната ми душа, ако не се помолиш за нея? Отхвърлена от ръцете на Бога и от твоята гръд, тя ще бъде осъдена на адски мъки, а тя се разкайва така искрено за своите престъпления... Прости ми, скъпа моя, прости ми, аз знам как да отмъстя за тях.

При тези думи Франвал се измъкна от погледа на Клервил и заби два пъти сабята в тялото си. Нечистата му кръв потече по жертвата и сякаш повече я опозори, отколкото да отмъсти за нея.

— Приятелю — каза той на Клервил, — аз умирам, умирам в угризения... Кажете на хората за жалкия ми край и за моите престъпления, кажете им, че така трябва да умре тъжният роб на своите страсти, който е бил толкова долен, че е заглушил в сърцето си вика на дълга и на природата. Не ми отказвайте половината от ковчега на клетата ми съпруга, нямаше да го заслужи без моите угризения, но сега съм достоен и искам това. Сбогом!

Клервил изпълни желанието на нещастника и шествието потегли отново. Вечната обител прие завинаги двамата съпрузи, родени да се обичат, създадени за щастие, които щяха да го вкусят неподправено, ако престъплението и ужасяващите безпътствия на единия не превърнаха в адска мъка светлото им бъдеще.

Честният свещенослужител скоро се върна в Париж и разказа ужасните случки. Никой не се натъжи от смъртта на Франвал, защото хората се гневяха от постъпките му, но съпругата му беше горчиво оплакана... А коя жена би могла да бъде по-ценна и по-вълнуваща в очите на мъжете от тази, която е обичала, уважавала и градила добродетели на земята, а е получила в замяна само нещастие и страдание.

КРАТКИ ОПИСАНИЯ НА ОСНОВНИТЕ ТВОРБИ НА ДОНАСИЕН АЛФОНС ФРАНСОА ДЪО САД

„Алин и Валкур или Философски роман“ — Подзаглавието показва амбициите на автора да обобщи философските проблеми на века. Романът се състои от два пътеписни разказа, изградени във формата на писма. Благодарение на тази форма Сад прави паралел между нещастната любов на Алин и Валкур, преследвани от бащата на младото момиче — председателят дьо Бламон, и изпълнената с трудности, но завършваща щастливо любовна история на втората двойка влюбени — Сенвал и Леонор, брутално разделени и прекосили Африка, за да се срещнат отново. Съчетаването на романа в писма в стил „Новата Елоиз“ и на приключенския разказ в стил Кливланд не е пример за неумение, тъй като творбата придобива нов смисъл от откритието, че Алин и Леонор са сестри. Двойката, която е в плен на конформизма и на целомъдрието, е обречена на смърт, а двойката, която избира храбростта, постига успех.

Разказите на Сенвал и Леонор пресъздават измислени картини на африкански страни, на един щастлив остров, управляван рационално от един крал-философ, и на една страна, в която царува кървав деспотизъм. Антагонизмът на тези два режима е относителен. В пародийна форма са пресъздадени утопиите, така широко разпространени през 18 век. Дискусиите между Сенвал и домакините му засягат пряко политическата действителност във Франция. Разсъжденията на Дьо Сад сякаш предричат революционните събития.

„Сто и двадесетте дни на Содом“ — завършен в Бастилията през 1785 г., изгубен при драматични обстоятелства от автора в навечерието на превземането на Бастилията, ръкописът е спасен от унищожението случайно и от неизвестно лице. Сад е бил убеден до края на живота си, че този негов основен труд е унищожен и е

съжалявал много, защото това е най-радикалното му произведение. През 1904 г. книгата е издадена, пълна с грешки, от един германски психиатър. Съдържанието ѝ, в най-общи линии, е следното. Четирима развратници, представители на привилегированите слоеве на стария режим (херцог, епископ, съдия и банкиер) и на четири типа темперамент, приети от традиционната медицина — сангвиник, холерик, флегматик и меланхолик — се затварят в недостъпен замък в Швейцария, заедно със съпругите си с четири „разказвачки“, двадесетина жертви от двата пола (момчета, момичета и кухненски персонал) и една дузина технически средства — общо 46 души. „Училище за разврат“ — това е подзаглавието, изопачено от „разказвачките“, бивши своднички, запознати добре с човешките емоции и с техническото изпълнение на престъпленията.

За мотивите на своите герои авторът сам пише: „Вече повече от шест години на тези четирима безпътници, обединявани от сходни вкусове и богатство, им хрумна да стеснят връзките си чрез бракосъчетания, в които развратът заемаше много по-голямо място от всички други мотиви, които обикновено създават тези връзки.“

Структурата на повествованието напомня това на „Декамерон“. На всеки ден е посветен отделен разказ и едно еротично изпълнение. Всичко е организирано по програма, всяко пиршество, всяка оргия, всички изтезания. А от време на време, за разнообразяване на атмосферата, се извършва и по някое и друго убийство.

Първият месец е посветен на простите усещания; вторият — на усложнените; третият — на престъпните; четвъртият — на смъртоносните.

Още първата вечер четиримата подпийнали развратници се нахвърлят върху голите жени „като вълци върху овче стадо“. Херцогът пробожда с нож едно от момичетата и предлага да се приготви кървавица за закуска от кръвта му. Докато касапите се чудят какво точно искат от тях четиримата благородни мъже, идва ред на разказвачките, които изреждат стъписващи факти за отрязани членове, кървави рани, заливани с горещо олио, ембриони, изтръгвани от утробите, разцепени глави, изскубнати крайници, осквернени трупове и пр. При това всичко се разказва като някакви съвсем обикновени и безобидни случки. Ужасите и престъпленията се степенуват. Така че в края на книгата се превръщат в истинска кланица, дотолкова

чудовищна, че според думите на един от изследователите на творбата, в сравнение с нея „Ад“ на Данте е поетична разходка. И колкото повече се увеличава този ужас, детайлните описания на първите дни постепенно намаляват, за да отстъпят място на фрагментарни бележки. Ефектът се подсилва и от действията на главните герои. В края на тази адска поредица четиримата господа съставят списък в две колони: приход и разход. Първоначално участниците в историята са били 46 души. От тях 30 са заклани. В Париж се завръщат 16.

„Философия в будоара“ — книгата се придържа към двойствена традиция: използва се както диалога на куртизанките (или на свободните разговори между жени), така и подновеният през 18 век и въодушевявал Дидро философски разговор. Всъщност целта е не толкова да се създаде някаква присъща на будоара нова философия, колкото да се разкрепости съществуващата, като се извади от кабинета — място за уединена и отвлечена работа на индивида, и се подложи на ново място на колективна сексуална и телесна дейност. Обект на творбата е интелектуалното и сексуалното възпитание на младата Йожени. Гръцкият корен на името ѝ ни отправя към идеята за зараждането, за сътворението. По-възрастна приятелка поканва своя брат — млад мъж, човек на преходните удоволствия, развратник по нрав и идеи, загрубял в пороците си. Добре сложени прислужници и млад градинар участвуват в действието, без обаче да достигнат до благородството на тази идейна борба. Отхвърленият дуализъм на тялото и разума намира, най-общо казано, своето социално решение между обществения елит и наемната работна ръка. Йожени открива названията и предназначенията на своите органи, тя се научава да търси наслада и да разбира чувствата си. Кулминацията в посвещението, след различните дефлорации, и пр., е мъчението на майка ѝ, дошла непредпазливо да измъкне дъщеря си от гибелното влияние на развратниците. Майката е заразена със сифилис от един прислужник, а след това защита. За Жак Лакан — един от изследователите на писателя, това е доказателство за подчинението на Дьо Сад на древния закон на подсъзнанието, че майката е под забрана.

Педагогическият пътеводител преминава през изчитането на дълъг памфлет, който ни напомня за Франция през 1795 г. „Французи — се казва в него, още малко усилие, ако искате да станете

републиканци.“ Френските граждани се призовават да радикализират революцията. А това може да стане като унищожат последните остатъци на религията, било то традиционното християнство, или култа към Божеството, като не се наказват кражбата, сексуалните перверзни и даже убийствата. И всичко това се поднася на обществото в момент, когато се обсъждат проектите за основните пунктове на Гражданския кодекс. Така този памфлет, вмъкнат в диалозите, отваря будоара и към социалната действителност и придава политическо измерение на разврата.

„Жюстин и Жулиет“ — Макар че паралелната и контрастна история на двете сестри е най-познатото произведение на Дьо Сад, всъщност то не съществува като едно цяло. Три последователни романа започват историята разширяват я и я променят. Първоначално фабулата на разказа е изградена около добродетелната и целомъдрена Жюстин. Първият философски разказ е написан за няколко дни през 1787 г. и е издаден едва през 1930 г. от Морис Хайн под заглавието „Нещастията на целомъдрието“. През 1791 г. Дьо Сад написва преработената версия — **„Жюстин или нещастията на целомъдрието“**, вече в два тома с повече пикантни подробности. Шест години по-късно той издава в десет тома **„Новата Жюстин или нещастията на целомъдрието“**, следвана от **„История на Жулиет, нейната сестра“**. Анекдотът, който първоначално е трябвало да даде само основата на разказа, всъщност осигурява на Сад контурите на дълъг труд на преповтаряне и на пренаписване.

„Новата Жюстин или нещастията на целомъдрието“, следвана от **„История на Жулиет, нейната сестра или благополучието на порока“** — Изгонени от манастира, двете сестри се разделят. Жюстин веднага попада сред развратници (гл. I). Задържана за кражба, която не е извършила (гл. II), тя избягва с Дюбоа, който я завлича при банда крадци (гл. III). Спасява един пътник, който за благодарност я ограбва и изнасилва (гл. IV). Прибира я един благородник — содомист и майцеубиец (гл. V). След това учител, който практикува човешка вивисекция (гл. VI). По-късно попада в сарай от типа „Синята брада“ (гл. VII), след което е затворена и измъчвана от четирима монаси-развратници (гл. VIII-XI).

Прислужница е в „червена странноприемница“ (XII-XIII), в която непрекъснато стават оргии (XIV-XV); тук тя пряко волята си става член на обществото на просяците (XVI-XVII), в замък, в който е привлечена от фалшификатор (XVIII) и от владика (XIX). Попада в лапите и на бивши палачи, но оживяла след мъченията им, за да срещне богата пътничка, която всъщност е Жулиет (XX).

Жулиет получава първите си уроци по разврат в манастира. Тя отива в публичен дом (I част). Става голяма куртизанка и снабдител на жертви за манастира Сент-Форд (II част). Приета е в Обществото на приятелите на престъпленията, но изпада в немилост и е принудена да напусне Париж. Омъжва се за един честен дребен дворянин, който я прави графиня дьо Лорсанж. Тя бързо го отстранява от пътя си. Избягва в Италия. (III част). Там краде и развратничи с великан човекоядец в Апенините, след това при дука на Флоренция, при папата (IV част) и в кралския двор в Неапол (V част). С италианските си перипетии приключва във Венеция и се връща триумфално в Париж, където бившият ѝ любовник Ноарсой, е станал министър. Противопоставянето на победния порок и смазаната добродетел е коронясано с унищожаването на целомъдрието от порока: Жулиет изхвърля сестра си навън и тя е ударена от гръм (VI част).

Каква всъщност е основната идея на тази творба? Двете млади девойки са изхвърлени на улицата след загубата на богатството си и изчезването на родителите им. Те нямат друг избор, освен да се отдадат на проституция. Едната приема положението, което другата е принудена да понесе. Чернокосата Жулиет става бързо богата куртизанка: това са предимствата на порока. Русокосата Жюстин се вкопчва в един морал, който я обрича на мизерия: това е нещастията на целомъдрието. Аргументите в първата история се основават на механичното повторение на една и съща мисъл: Жюстин иска да е добродетелна, да притежава поне една от добродетелите — сваян, милост, честност, благодетелност, и затова е наказана.

Историята на Жулиет, в противовес на това повторение е представена като роман-обучаване (Bildungsroman). Формирането на младата жена, която успява да се наложи в най-висшите сфери на обществото във Франция и Италия, става пред очите ни. Във втората част на Историята на Жулиет Дьо Сад си спомня за своето собствено пребиваване в Италия. **„Пътуване в Италия или Антични,**

исторически, политически и философски съчинения върху Флоренция, Рим и Неапол“ описват местата на трупането на опит, в които странствованията на Жулиет съставляват другата част. Бонанът демистифицира всички политически, обществени, морални и религиозни стойности. Принцовете и папата са показани като деспоти, като цинични и развратни атеисти. Вмъкнатите в творбата разкази на героинята за истории на развратници съставят една завършена картина на Европа от онова време: великанът Мински идва от Русия и пътешествува из Америка и Африка; главатарят на разбойниците Бриза-Теста участва в организираните от София Пруска или Екатерина Велика оргии. Историческите личности се преплитат с литературните измислени герои.

Нещастията на новата Жюстин (тук добродетелите не играят никаква роля) са играчка, забавление за палачите и са отритнати дори и от небето — Жюстин е убита от гръм. Първоначално само слушателка на разказите на сестра си, Жулиет съжалява и съчувствува на Жюстин. Малко по малко достойното поведение е заглушено от солипсизма и престъплението, и започва детайлно описание на оргиите и мъченията. Натрапчивите повторения отчасти се дължат на непризнатото заемане на цели пасажии от известни трактати на епохата. Както доказва Жан Депрюн, Дьо Сад преписва до 20 страници от философите-просветители, за които е убеден, че е техен продължител.

Историите на Жюстин и Жулиет се допълват и изключват едновременно. Авторът противопоставя на Жюстин — символ на покорната жена, нейната свободолюбива сестра-освободителка, която по-късно е възпята от Аполинер и сюрреалистите, но този бунт на Жулиет срещу всички пречки по пътя и нейното лесбийство и пр., не подлагат на съмнение възприетия ред. Някои от изследователите на тази творба с право поставят въпроса: а не е ли дегизиран като жена мъж.

Както и да е всъщност, двете млади жени си остават обаятелни в своето своеобразно Садово двусмислие.

БИО И БИБЛИО ХРОНИКА НА ЖИВОТА НА МАРКИЗ ДЪО САД

1733 — Женитба на граф дьо Сад с Мари-Елеонор дьо Майе дьо Карман — родители на писателя.

1740, 2 юни — Ражда се Донасиен Алфонс Франсоа, в Конде, Париж.

1744 — Изпратен е в Прованс, където е отгледан от лелите си, а после от чичо си — абат дьо Сад.

1750 — Връща се в Париж, за да продължи образованието си в колежа Луи дьо Гран.

1754 — Приет е в училището „Шевалаже“ (Лека кавалерия), в което се приемат само синове на потомствената аристокрация.

1755 — Младши лейтенант от пехотата в отряда на краля.

1757–1763 — Участва в битки в Седемгодишната война и е повишен неколккратно.

1763 — След подписването на Парижкия мирен договор (15.2.1763) е назначен в кавалерията с чин капитан.

1763 — Първото известно любовно увлечение на Сад е госпожица Лорис, владетелка на замъка Вакейра.

1763, 17 май — Женитба с Рене Пелажи дьо Монтръой.

1763, октомври — Развратничи в столицата. Дьо Сад е затворен за няколко седмици във Венсан, а след това е заселен принудително в замъка Ешофар в Нормандия.

1764 — Наследява службата на баща си — генерал-лейтенант при краля, в провинциите Брес, Бюжи, Варломей и Гекс. Произнася реч в парламента в Дижон по случай поемането на службата.

1765 — Завръща се в Лакост; поддържа любовни връзки с артистките от кралската академия за музика госпожица Колет и госпожица Бовоазен.

1765, октомври — Прекарва една нощ с „производителката на ветрила“ Жан Тетар; садомазохистичен делириум, при което демонстрира „ужасна липса на милост“.

1767 — Пътуване в Прованс.

1768 — Първият голям скандал. Бичува жена и светотатства. Младата жена Роз Келер, подава оплакване, а след това, под натиска на семейството ѝ, го оттегля. Това става в Аркьой, на Коледа. Дьо Сад е задържан, осъден на 100 ливри глоба и затворен в Самюр; по-късно е преместен в Пиер Анзис край Лион. Освободен е през м. ноември, но при условие да се засели постоянно в провансалския си замък в Лакост.

1768 — Начало на връзката му с монахинята (канониса) Ан Проспер дьо Лоне (негова балдъза).

1769 — Напуска Лакост и заминава за Холандия.

1769 — Редактира „Пътуване из Холандия под формата на писма“.

1771, август — Затвор за дългове.

1772 — Връзка с балдъзата си, канонисата.

1772, 27 юни — Втори голям скандал. Оргия в Марсилия с прислужника си Латур и четири проститутки (взимане на възбуждащи средства, бичуване, хомо- и хетеросексуална содомия). Страхувайки се от отравяне, момичетата подават оплакване. Обиск в Лакост. Дьо Сад бяга с балдъзата си и Латур в Италия.

1772, 3 септември — Маркизът и прислужникът му са осъдени за „отравяне“ (с възбудителни средства) и разврат на смърт задочно.

1772, 8 декември — За нови скандални оргии, по заповед на краля на Сардиния е арестуван и затворен във Форт Миолан.

1773, 1 май — Избягва от затвора, укрива се и след време се завръща тайно в Лакост.

1775 — Редактира „Пътуване в Италия или антични историйки, политически и философски съчинения върху Флоренция, Рим и Неапол“.

1775 — Отново множество скандали, най-шумна е аферата с малките момиченца, повече или по-малко успешно потулени, в Лакост. Научавайки за ново кралско писмо за арест, Дьо Сад отправя прислужниците (мъже и жени) от замъка и отново бяга в Италия.

1777 — Дьо Сад отива в Париж при умиращата си майка. Задържан е и е затворен във Венсан.

1778, юни — Смъртната присъда на парламента в Екс е касирана. Сад успява да избяга, но само за 39 дни. Отново е затворен,

този път за 12 години. Излежава присъдата във Венсан.

1782 — Редактира „Разговор между свещеник и умиращ“.

1782 — Започва да пише „Сто и двадесетте дни на Содом“.

1784, февруари — Прехвърлен в Бастилията.

1785 — Преписва ръкописа на „Сто и двадесетте дни на Содом“.

1786 — Започва да пише „Алин и Валкур“.

1787 — Редактира „Нещастията на целомъдрието“.

1788 — Редактира „Йожени дьо Франвал“, което влиза в „Любовни престъпления“ и е в основата на „Алин и Валкур“.

1788, 4 юли — За опит да бунтува тълпата пред Бастилията, крещейки от прозореца, че ще заколят затворниците в нея, е изпратен в лудницата в Шарентон.

1789 — Превземане на Бастилията.

1790, 2 август — Освободен от затвора поради премахването на кралските писма.

1791, 9 юни — Мадам дьо Сад получава развод.

1791 — Участва активно в първия етап на Великата френска революция. Става член, а по-късно председател на „Секцията по клеветите“.

1791 — Пише „Обръщение на един гражданин на Париж до краля на французите“.

1791 — Публикува „Жюстин или нещастията на целомъдрието“ в два тома.

1791 — Начало на връзката му с Мари-Констанс Касне, при която се настанява да живее.

1791 — Поставя „Окстерн или нещастieto на разврата“.

1792 — Замъкът Лакост е плячкосан. Дьо Сад заема различни длъжности в Секцията по клеветите.

1792 — Пише различни брошури, издавани от „Секцията по клеветите“.

1792 — Поставя комедията „Прелъстителят“, която се проваля.

1793 — Назначен е за председател на „Секцията по клеветите“.

1793, 8 декември — Арестуван е за умерените му позиции и е изпратен в затвора.

1793 — Започва да подготвя за печат „Алин и Валкур“.

1794, 27 юли — Осъден е на смърт.

1794, 28 юли (9 термидор) — Термидорианският преврат — Робеспьер пада от власт.

1794, 15 октомври — Сад е освободен.

1795 — „Алин и Валкур“, или „Философски роман“ е издадена от издателство „Жируар“.

1795 — В Лондон е публикувана „Философия в будоара“. — „Посмъртна творба на автора на Жюстин“.

1795 — Подготвя за печат „Новата Жюстин или нещастията на целомъдрието“.

1796 — Продава замъка Лакост.

1797 — Пътуване в Прованс.

1797 — В Холандия са публикувани „Новата Жюстин или нещастията на целомъдрието“ и „Продължение на историята на Жулиет — нейната сестра“.

1799 — Потънал в мизерия, дьо Сад работи като чиновник в спектаклите във Версай.

1800 — Публикува „Окстерн или нещастieto на волнодумството“ и „Любовни престъпления“. Исторически и трагични повели, придружени с предговор: „Една идея за романите“ в четири тома. Подписани са: Д. А. Ф. Сад, автор на „Алин и Валкур“.

1800, март — Сад е освободен от затвора, но за твърде кратко време.

1801, 6 март — Сад отново е арестуван от Консулата като твърде „свободомислещ“ автор. Затворен е в затвора в Сент Пелажи.

1803, 14 март — След опита му да прелъсти млади затворнички дьо Сад е преместен в Бисетр, а оттам на 27 април — в Шарентон. В Бисетр към него се присъединява Мари-Констанс.

1804 — Редактира „Дните на Флорбел или разбулената природа“. Ръкописът попада в полицията.

1805 — Дьо Сад отслужва литургия на Великден.

1808 — Организира театрални представления.

1804–1812 — Период на усилена и голяма литературна дейност за Сад. Организира и театрални представления.

1812 — Написва „Аделанд дьо Брюнсуик, саксонска принцеса“.

1813 — Написва „Тайната история на Изабел дьо Бавиер“ и трагедията в стихове „Жана Ласне“.

1813 — Издателството Беше публикува „Маркиз дьо Гранж“ в два тома.

1813 — Връзка с шестнадесетгодишно момиче.

1814 — Сад е тежко болен. Напразно моли да бъде освободен от затвора.

1814 — Умира на 2 декември 1814 г. Въпреки че в завещанието си отказва всякакъв род церемонии, по искане на семейството му, е погребан с религиозни почести.

ЗА САД, ЗА НЯКОИ ОСОБЕНОСТИ НА НЕГОВОТО ТВОРЧЕСТВО, ЗА САДИЗМА И КОНТИНУИТЕТА МУ СЪС СЪВРЕМЕННОСТТА

Дълги години името на маркиз дьо Сад се произнася само като анатема или с голяма доза предизвикателство. Едва през последните няколко десетилетия творчеството му става сериозен „обект на проучване.“ Същевременно и творбите му придобиват все по-голяма известност, започват да се публикуват в огромни тиражи из целия свят. Чисто естетическата оценка на творчеството на Сад, обаче се затруднява от насието в текста, което сякаш се предава и върху читателя. Появата на този феномен се корени в изострените до крайност противоречия на епохата, които при него намират израз както в сексуалната сфера, така и в литературната му продукция.

Садизмът, уверява Ролан Бартс, се съдържа в грубия текст на Сад. Насилие, кръвосмешения, содомия, мъчения, бият на очи в текста, но той не би трябвало да бъде свеждан само до тези прояви. Реално преживяните от автора приключения, не трябва да бъдат отъждествявани с жестокостите, които той измисля, и които дават повод на новоустановената от Великата френска буржоазна революция власт, въздигнала в култ буржоазната добросъвестност, да превърне книгите му в символ на порока, а на критиците му — за дълго време да свеждат оценките си за тях до бълнувания на сексуален маниак. Последното отъждествяване, обаче още повече се утвърждава с появата на термина „сализъм“ малко след 1830 г. Нещо повече — в края на 19 век немският лекар Крафт-Ебинг му дава научен статут, утвърждавайки го за антоним на „мазохизъм“. Думата започва да се ползва с успех първоначално в психиатричната и Психоаналитичната литература, а по-късно и във всекидневния живот.

Изучаването на истинския Сад е трудно отделимо от митовете, които той създава, и които, като бумеранг, му осигуряват съмнителна, но огромна известност. Първите реакции на границата между 18 и 19 век са както от политическо, така и от морално естество. Представител на стария режим — дискредитиран за едни, за други той олицетворява революционното насилие.

Големите имена на Романтизма предпочитат да си спомнят за него в книгите си, без да го цитират, но в началото на 20 век поетът на бунта, Гийом Аполинер, го преоткрива и възпява открито. Сюрреалистите и, половин век след тях, кръгът „Tel Quel“, намират, че романите му са на висотата на техния радикализъм. Този ентузиазъм е в основата и на проучванията на Морис Ейн, а след това и на Жилбер Лели, без които днес Сад не би бил толкова познат. В същото време за пазителите на установените ред и порядки той е символ на безочието и на крайностите, наречени романтизъм, символизъм, сюрреализъм.

Двете световни войни правят Сад обект на нови полемики. Някои от критиците му след Втората световна война виждат в него едва ли не далечен първоинициатор на концентрационните лагери на нацистите.

Във връзка с описаните в „Сто и двадесетте дни на Содом“ жестокости, в сп. „Щерн“, например, четем: „150 години след като Сад написа най-радикалния опус в историята на литературата, без да желае да върши престъпления, а само да ги обрисова с необуздана фантазия, няколко души ще превърнат неговите видения в действителност: Хитлер, Химлер, Айхман, Менгеле.“

А по-нататък се поставя въпросът: „Предчувствие за холокоста на нацистите ли е тази книга?“

През 1973 г. световноизвестният режисьор Пиер Паоло Пазолини филмира „Сто и двадесетте дни на Содом“. В своята творба той показва lika на германския фашизъм в цялата му грозота — синкави, изтощени, премръзнали тела на хора, пълзящи като животни, унизени, пребити и смазани от ботушите на есесовците. Няколко дни преди премиерата на филма режисьорът е убит, а тялото му захвърлено на един паркинг в Остия, с лице към земята, с откъснато ухо и сплъстена от съсирена кръв коса. Убийството е извършено така, че напомня текст от Сад. Кой са извършителите на кървавото престъпление — патологични убийци, вманиачени поклонници на един далечен и

нечовешки измислен идол, или неофашистки изверги, наследници на нацистките престъпници от Третия райх?

И кой в действителност все пак е Сад? Как да отличим мита и легендата от истинския образ, извращения сладострастник от писателя, след като самият той практически е направил, ако не всичко, то поне твърде много, за да заплете този проблем, да смеси реалния си живот с творчеството си, или по-точно — с мълвата за него.

Защото впрочем, творчеството на маркиз дьо Сад — такова, каквото е в действителност, има ярко изразен двойствен характер: от една страна — театрални пиеси и романи, съобразени с вкуса на епохата и редовите читатели, и от друга — еротична и порнографска литература, чиято радикалност поразява дори и днес. Самият Сад съзнателно утвърждава тези две линии в творчеството си. Той издава анонимно „Жюстин“ и „Философия в будоара“, след това издава „Новата Жюстин“, като я приписва на починал автор и паралелно с това издава „Алин и Валкур“ — от гражданина „С“; „Окстерн или Нещастieto на разврата“ подписва: от Д. А. Ф. Сад, автор на „Алин и Валкур“. Така този, който иска да бъде признат за писател, иска да се разграничи от другия, който пише, без да държи на общественото признание. Изучаването на тези две насоки е необходимо, за да се разбере творчеството на писателя в двата му полюса: от затварянето му само за себе си — до отварянето му към другите; от самовглъбяването — към общуването, въпреки че много от непубликуваните ръкописи принадлежат както към едната, така и към другата категория.

Обикновено това са едни и същи истории, които Сад разказва и в единия и в другия случай; същите въображаеми образи, пресъздадени според изискванията и формите на различните литературни жанрове, и показани в цялата им жестокост. В този смисъл екзотеричната (предназначена за обществеността) страна на творчеството му прилича на пергамент, върху който част от първоначалния текст е изтрит и заменен с друг, но под него все още могат да се четат и шифрованите екзотерични фрагменти. Председателят дьо Бламон, бащата на Алин, или граф Окстерн, са развратници, чиято зверска жестокост се проявява твърде дискретно. Те се подчиняват на една назидателна развързка, но същевременно в тях можем да разпознаем и съучастници на Долмансе, на Ноарсвой и на четиримата герои от „Сто и двадесетте дни на Содом“, сравними с тях по жестокост. Тъй като лицемерието е

едно от оръжията на развратника, благородните изявления на писателя често пъти крият ирония и се превръщат в своята противоположност. Но въпреки всичко, това все пак не трябва да свежда цялото творчество на Сад само до крайния пароксизъм на „Сто и двадесетте дни на Содом“, или напротив — да виждаме „Алин и Валкур“ само в смекчена светлина.

Играта на думи позволява да бъдат разграничени една от друга двете линии в творчеството на Сад. В първия случай естетическите условности на епохата са спазени, а във втория те са превърнати в горчива подигравка. Образите и метафорите са заимствани сякаш направо от трактатите по реторика, но застиналостта на образите контрастира с насилието в сцените, а изкривените метафори се приемат буквално от читателя. Каквото и да е било съзнанието на човека Сад, текстът на книгите му напомня на читателя от 20 век мозайка от класическа реч. Затова и оценките за Сад като писател, са крайно противоречиви и поляризирани.

Някои от пишещите за него автори, опитвайки се да го защитят, обръщат внимание на един факт от неговата биография — че все пак, той не е уличаван нито веднъж в убийство. От това те правят извода, че убийствата и жестокостите му са само литературни.

В споменатата вече по-горе статия „Насладите на злото“; публикувана в сп. „Щерн“, например, четем: „Сад написва най-радикалния опус в историята на литературата, без да желае да върши престъпления, а само да ги обрисова с необузdana фантазия.“

В подкрепа на това свое виждане авторът на статията сочи, че маркизът пледирал през целия си живот за отмяна на „гадното смъртно наказание“ и по време на революцията не бил изпратил на ешафода тъща си, виновница, според Сад, за ред негови нещастия, въпреки че можел да го стори. Авторът вижда в това едва ли не някакво прикрито благородство на Сад, а не артистична и себелюбива поза на циник, оказал се сред победителите по щастливо стечение на обстоятелствата.

Посочвайки по-нататък с примери античовешките жестокости на фашизма по време на Втората световна война и на американската военщина във Виетнам, авторът възкликва: „Това не е светът на Сад. Това е реализираният кошмар на разюздената жестокост. Сад е предназначавал своите истории за главата, а не за ръцете.“

Сравненията на Сад с нравствените му наследници наистина са в негова полза — както постъпките му, така и литературните му описания, бледнеят пред делата и на едните, и на другите. Но нека не забравяме, че Сад е бил само книжен убиец не по собствено желание. Просто той е живял в общество, което още не е било готово за последвалото век и половина по-късно. Но оргиите на Донасиен съвсем не говорят за зачитане на човешкото достойнство на другите; в тях невинаги участват само желаещи да вършат това лица; там почти винаги има жертви на жестоко насилие и, ако няма смъртни случаи, това съвсем не се дължи на алтруизма на организатора им, а оргиите му още по-малко говорят за уважение на човешката личност извън неговата собствена. Това, че няма доказано убийство, съвсем не говори, че изповядваните от Сад идеи и принципи са само литературни. Сравнявайки го с Хитлер, много автори правят изводи в подкрепа на Садовата „умереност“, изтъквайки несравнимо по-чудовищните престъпления и многомилionни убийства на нацизма, жестокостите на концлагерите, в Гестапо и пр. Но нека не забравяме, че подбудите на Сад многократно да се обявява за привърженик на отмяната на смъртното наказание са и твърде лични — осъждан три пъти на смърт, общественоопасният тип пледира преди всичко за спасяването на собствената си кожа; алтруизмът му в случая е егоистичен. Неговият нарцисизъм поставя собствената му личност и желания над тези на околните и, естествено, той цени високо собствената си персона, живот и свобода, но в ущърб на тези на другите. Непричастността му към кървави престъпления се дължи преди всичко не на лично нежелание, а на забраните и табутата на обществото, в което живее, и които, макар и да престъпва, е принуден да уважава в името на собственото си оцеляване.

Нека не забравяме, че в определен етап на политическото си развитие, именно поради кариеристични подбуди, Сад не само минава за „умерен“, но и за борец против насилието, и произнася пламенни, но очевидно лицемерни речи. Сравнението с нацисткия диктатор съвсем не доказва, че Сад наистина по вътрешно убеждение отхвърля убийството на дело и го предоставя само на хартията, и че, след като не е убил, не би желал да убие.

Нека си припомним, че Хитлер не е можел да понася кръв и вероятно не е бил в състояние да убие със собствените си ръце дори и

пиле, още повече, че е бил вегетарианец, но това не му попречва съвсем съзнателно да изпрати в газовите камери десетки милиони човешки същества, да умори милиони с глад и жестоко отношение, да не санкционира извършваните нечовешки инквизиции и гаври с десетки милиони хора. А при Сад нещата стоят обратно.

Научавайки за убийството на Мусолини и неговата любовница, Клара Петачи, и това, че италианските партизани са ги обесили с главата надолу, Хитлер, искрено възмутен, възкликнал: „Каква жестокост.“ Но той, естествено, не е имал предвид убиването на човешки същества въобще, а само на себеподобните си, защото, при очертаващото се развитие на събитията, в тяхната съдба е виждал своята.

От това, естествено, не може да се направи автоматично извода, че литературният защитник на насилието, жестокостта и безумието Аполинер, при удобна възможност би се превърнал неминуемо в есесовски палач. Историята, дори и тази на отделната личност, не бива да си служи с категорични прогнози и безапелационни корелации. Животът е толкова многообразен, а човешката личност толкова сложна, че нито една прогноза не може да бъде смятана за императивно необходим ход на събитията. Затова и историята има за задача да обяснява състоялите се събития, а не да гради хипотези какво би могло да се случи, ако дадено събитие не бе се случило така, както е протекло, а по друг начин.

Затова и Сад — авантюристът и писателят, и неговото творчество, не трябва да бъдат оценявани едностранчиво и едноаспектно. Въпреки че за нормално мислещия човек симпатичните му човешки черти са малко, той е една сложна личност и справедливостта изисква поне две от качествата му да бъдат оценявани обективно: литературното му творчество — такова каквото е като цяло, и човекът — според фактите от неговата биография, които включват и творчеството.

„Всъщност Сад е бил маркиз като всички останали: експлоататор на селяните си, женкар, който търси пикантни преживявания — нищо особено. А и 250 години след рождението му никой не би се сетил за него, ако в затвора не беше съчинил един истински кошмар от ужаси и насилие, садистично сладострастие и престъпления“ — четем в

цитираната вече статия на сп. „Щерн“. Мъжът е умрял, когато му дошло времето, но се родил авторът...

След повече от 150 години Албер Камю ще напише друго: „От Сад започва всъщност развитието на съвременната история и трагедия...“

Колко много противоречия в оценките, цитирани дори в една и съща статия.

А това навява на мисълта, че всяка прибързана, или крайна оценка, най-вероятно греши.

Издание:

Маркиз дьо Сад. Любовни престъпления

Френска. Първо издание

Издателска къща „Орион ЕК“, 1991

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.